

LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ

**AKP, CHP, MHP VE HDP SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN
2015 YILI İSTANBUL MİTINGİ KONUŞMALARINDA
SÖYLEM DİLİNİN İNCELENMESİ**

DERYA ASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul, Nisan 2023

**AKP, CHP, MHP VE HDP SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN
2015 YILI İSTANBUL MİTINGİ KONUŞMALARINDA
SÖYLEM DİLİNİN İNCELENMESİ**

DERYA ASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İletişim Tasarımı ve Göstergebilim ANABİLİM DALI
İletişim Tasarımı ve Göstergebilim TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**YÜKSEK LİSANS TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Pınar Seden MERAL**

YÜKSEK LİSANS TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

**Dr.Öğr.Üyesi Ahu Samav Uğursoy
Dr.Öğr.Üyesi Sevil Bektaş Durmuş**

ÖNSÖZ

Göstergelerle çevrili yaşamımızda iletişimin yönlendirici etkisi söylemlerle desteklenir, kuvvet bulur. Söylemlerin yönlendiren güce dönüşebildiği, ulusların kaderini değiştirdiği, kitlelere yol çizecek, kutup yıldızı olacak liderlerin söylemleriyle tarihe iz bırakacak gücü taşıdığına inanarak hitap etmiştir insanoğlu diğerlerine seçilme yarışında. Söylemler siyasi liderler ve seçmenler arasında bağın kurulmasına olanak tanımaktadır. Bu bağ ile ilişkiler de güçlenmektedir. Bu konuyu seçme nedenim bu bağın etkisinin gücünü ulaşabildiğim kaynaklarla ve geçmişle araştırmaktı. Tezimde geldiğim sonuçta; liderler söylemlerinde benzer konuları işlemişler ancak lider parti ve muhalefet parti söylemlerinde farklılıklar mevcuttur. Muhalif partilerin de söylemlerinde ve değinilen konularda farklılıklar vardır. Her parti kendi kimliğine yönelik söylemler oluşturmuştur. Büyük toplulukları, özellikle siyasi yarışta seçmen kitlesini etkilemede söylemin gücü tek başına yeterli değildir, seçmen kitlesinin etkilenmesi birçok olguyla gerçekleşir. Sadece söylemin gücünün etkisini ölçmek için ise seçmen kitlesine yönelik ayrı bir analiz çalışması ile yapılmalıdır.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca bana destek olan aileme, tüm eğitim hayatım boyunca beni daima başarılı bulan ve destekleyen ilk öğretmenim annem Nüket Aslan'a, okul hayatım boyunca tüm imkanlarını seferber eden babam Hüseyin Aslan'a, varlığıyla güç veren kardeşim Taner'e, derslerime giren çok değerli hocalarıma, bu projem konusunda desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Pınar Seden Meral'e sonsuz teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
GİRİŞ	1
1. SÖYLEM KAVRAMI VE ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ	5
1.1. SÖYLEM KAVRAMININ TANIMI	6
1.1.1. Söylemin Dil ile Olan İlişkisi	10
1.1.2. Söylemin Bağlam ve Metin ile İlişkisi	12
1.2. ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ	14
1.2.1. Van Dijk ve Eleştirel Söylem Analizi Üzerine Yorumları	18
1.2.2. Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizinde Makro ve Mikro Ayrımı	22
1.3. SÖYLEM KURAMLARI.....	23
1.3.1. Yapısalcılık ve Söylem İlişkisi	24
1.3.2. Post-Yapısalcı Söylem.....	25
1.3.3. Hermeneutik/Yorumcu Görüş ve Söylem.....	26
2. SİYASET KAVRAMININ TANIMLAMALARI	28
2.1. SİYASET KAVRAMININ TANIMI	28
2.1.1. Birey ve Toplumun Siyasal Alana Olan Etkisi ve Siyasetle İlişkisi.....	30
2.1.2. Siyasi Söylemlerin Toplumu Etkileme Gücü	33
2.2. SİYASİ PARTİLERİN KURULUŞU VE PARTİ KİMLİKLERİ.....	36
2.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)	36
2.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP).....	43
2.2.3. Milliyetçi Halk Partisi (MHP)	50
2.2.4. Halkların Demokrat Partisi (HDP)	53
2.3. 2000-2015 YILLARI ARASINDAKİ SEÇİMLERİN SİYASİ PARTİLER VE ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	56

2.3.1.	2002 Türkiye Genel Seçimleri.....	57
2.3.2.	2007 Türkiye Genel Seçimleri.....	58
2.3.3.	2011 Türkiye Genel Seçimleri.....	60
2.3.4.	2015 Türkiye Genel Seçimleri.....	62
3.	SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN SÖYLEM DİLİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA.....	66
3.1	ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖZGÜN DEĞERİ.....	66
3.2.	ARAŞTIRMANIN AMACI	67
3.3.	ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM	68
3.4.	ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ.....	69
3.5.	ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	70
3.6.	SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN 2015 YILI İSTANBUL MİTİNG SÖYLEMLERİNİN ANALİZ BULGULARI	71
3.6.1.	Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) “Başbakan Davutoğlu’nun İstanbul Mitingi Konuşması” Söylem Analizi Bulguları.....	71
3.6.2.	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) “Milletçe Alkışlıyoruz Mitingi” Söylem Analizi Bulguları.....	79
3.6.3	Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) “Bizimle Yürü İstanbul Mitingi” Söylem Analizi Bulguları.....	83
3.6.4	Halkların Demokratik Partisi (HDP) “İstanbul Mitingimiz-2015” Söylem Analizi Bulguları.....	88
4.	SONUÇ VE ÖNERİLER	92
	KAYNAKÇA.....	97
	EKLER 108	
	Ek 1: Başbakan Davutoğlu’nun İstanbul Mitingi Konuşmasının Tam Metni	108
	Ek 2: CHP “Milletçe Alkışlıyoruz Mitingi-11 Nisan 2015” Tam Metin	123
	Ek 3: MHP “Bizimle Yürü İstanbul Mitingi” Tam Metni.....	130
	Ek 4: Halkların Demokratik Partisi (HDP) “İstanbul Mitingimiz-2015” Tam Metni ..	141
	ÖZGEÇMİŞ	149

ÖZET

AKP, CHP, MHP VE HDP SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN 2015 YILI İSTANBUL MİTINGİ KONUŞMALARINDA SÖYLEM DİLİNİN İNCELENMESİ

Toplumsal yaşam içerisinde öyle sözcükler vardır ki, kullanımlarının sebebi ve sözcüklerin anlamı kullanıldığı ortama göre anlam kazanmaktadır. Siyaset kavramı işte bu sözcüklerden birisidir. Toplumun doğal yaşantısının bir parçası haline gelmiş olan siyaset, günlük rutin işlemlerin, rutin döngülerin içerisine karışarak doğal bir yaşam pratiği haline gelmiştir. Toplumlar, siyasi liderlerin söylemlerinden, parti kimliğinden, parti liderinin özelliklerinden etkilenmektedir. Seçmenlerin parti liderlerine karşı düşünceleri, o partiye oy vermede etkilidir.

Siyasi söylemlerin toplumları etkilemesinden hareketle, 2015 yılında yapılan genel seçimlerde ana parti ve üç muhalefet partisinin seçime yakın zamanda yaptıkları mitingler dikkate alınarak, AKP, CHP, MHP ve HDP'nin İstanbul'da düzenledikleri birer miting ele alınmıştır. Partilerin mitinglerinin İstanbul olarak belirlenmesindeki ana sebep, İstanbul'un kozmopolit yapısıyla halkın büyük çoğunluğunu temsil edebileceğidir. Söylem analizine tabi tutulan miting bulgularına göre, iktidar partisi ve muhalefet partileri arasında benzerlik ve farklılıklar olduğu görülmüştür. AKP ve MHP liderlerinin söylem dili olarak, kullanılan kelimeler ve kronolojik anlatımın birbirine benzediği görülmüştür. HDP, siyasi söylemlerini, haklar, demokrasi ve toplumdaki ayrıştırma üzerine kurarken CHP'nin söylemlerinde ekonomi, yolsuzluk ve yoksulluk ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi söylem, Söylem analizi, Siyasal iletişim, Söylem çözümlemesi, Siyasi partiler, Miting konuşma metinleri.

Tarih: 08.04.2023

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE LANGUAGE OF DISCOURSE IN THE TALKING OF THE AKP, CHP, MHP AND HDP POLITICAL PARTY LEADERS IN 2015 ISTANBUL RALLY

There are such words in social life that the reason for their use and the meaning of the words gain meaning according to the environment in which they are used. The concept of politics is one of these words. Politics, which has become a part of the natural life of the society, has become a natural life practice by mixing into daily routine transactions and routine cycles. Societies are affected by the discourses of political leaders, the identity of the party, and the characteristics of the party leader. Opinions of a voter towards party leaders are effective in voting for that party.

Considering the effects of political discourse on societies, the rallies of the AKP, CHP, MHP and HDP in Istanbul were discussed, taking into account the rallies of the main party and three opposition parties in the general elections in 2015. The main reason why the parties' rallies are determined as Istanbul is that Istanbul can represent the majority of the people with its cosmopolitan structure. According to the findings of the rally subjected to discourse analysis, it was seen that there were similarities and differences between the ruling party and the opposition parties. It has been observed that the words used as the language of discourse of AKP and MHP leaders and the chronological expression of them are similar to each other. While HDP bases its political discourse on rights, democracy and segregation in society, economy, corruption and poverty come to the fore in CHP's discourses.

Keywords: Political discourse, discourse analysis, political communication, political parties, meeting speech texts

Date: 08.04.2023

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 Söylem Kavramının Tanımlamaları	8
Tablo 2.3.1. 2002 Türkiye Genel Seçimleri Tablosu	57
Tablo 2.3.2.1 2007 Genel Seçimleri Oy Tablosu	59
Tablo 2.3.3. 2011 Genel Seçim Sonuçları	61
Tablo 2.3.4. 2015 Genel Seçim Sonuçları	63

GİRİŞ

Ülke yönetim sistemlerinin dünya genelinde değişmesi ve demokratikleşmesi ile birlikte seçim, seçmen ve siyasi parti kavramları önem kazanmıştır. Demokratik yönetimlerle insanlar, yönetimin seçim ile belirlenmesine katkıda bulunarak seçmen rolü ile yönetimde rollerini almışlardır. Yönetimdeki değişim ile siyasi partiler ve temsilcilerinin davranışları, sözleri ve vaatleri merak uyandırmıştır (Altıntaş, 2010). Seçim süreçleri içerisinde siyasi parti liderleri, rakiplerine karşı oluşturdukları içerikler ve kullanmış oldukları söylemlerle, seçmenleri etkilemeye ve seçmenlerin algılarını yönlendirmeye çalışmaktadırlar (Saygılı, 2014: 104).

Cumhuriyetin ilanı ve sonrasında gerçekleşen demokratikleşme hareketleri, toplumu siyasal düzlemde temsil edebilecek parti ve liderlerinin ortaya çıkmasıyla yeni bir siyasi düzen oluşmuştur. Türkiye’de çok partili hayata geçildikten sonra kurulan birçok parti olmuş ve bu partilerden Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren günümüze kadar ülke de parti vasfını korumaktadır. Yeni kurulmuş ve toplumda etki edebilen partiler ve liderler birlikte anılarak, toplumsal hayatta, siyasal etkileşim gerçekleştirilmektedir.

Toplumun siyasi görüşleri, o yıllarda bulunan siyasete göre şekil alırken, siyasi liderlerde toplumun içinde bulunduğu duruma göre söylemlerini oluşturabilmektedirler. Toplum ve siyaset etkileşimine örnek olarak, Cumhuriyetin ilanı ve devrimsel yasalar büyük bir toplumsal değişime neden olmuştur. Aynı yasaların bir kısmına karşı Türk toplumu tarafından yıllar sonra gelişen muhalefet gerek ideolojik olarak gerekse bireylerin ekonomik tatminsizliği, din faktörü gibi etkenlerin yerel ortamlarla uluslararası arenada ağırlık kazanması ve siyasete etki etmesiyle sonuçlanmaktadır (Vergin, 2003: 33).

Siyasi liderlerin söylemleri hem diğer parti adaylarını hem de seçmenleri etkilemektedir. Sözen (1999)’a göre, siyasi liderlerin olaylar karşısındaki tutum ve tavırları, oy kullanacak olan seçmenleri, olaylar karşısında nasıl davranacaklarını ve nasıl hareket etmeleri gerektiğine yönelik genel bir çerçeve sunmaktadır.

Söylem farklı bağlamlar içerisinde farklı anlamları karşılayabilecek bir kavramdır. Söylem, konuştuğumuz ve insanlara aktarım yaptığımız yazma eylemlerini de içerebilir. Kimi yazarlarda söylemi sadece konuşma ile ilişkilendirmektedir (Kantar, 2016).

Sürekli değişen ve gelişen bir toplumda söylemlerinde bu değişime ayak uydurduğu söylenebilir. Söylemlerin değişiminin görülebileceği alanlardan birisi de siyaset alanıdır. Siyasi liderlerin siyaset ve siyasi söylemlerindeki politik dili, birçok çalışmada ana unsur olarak ele alınmaktadır (Uçanok, Sudagezer ve Sefercioğlu, 2010; Saygılı, 2014; Güven, 2015; Köse, vd. 2017; Çalışkan, 2020).

İçinde bulunduğumuz toplumda siyasal söylem, toplumsal yapının oluşmasında, toplumun yaşayış şeklini belirlemede ve toplumsal tüm alanlarda etkilidir. Söylem alanının ve yetkinliğinin bu kadar geniş olması siyasal söylemlerin önemini artırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında siyasi aktör ve siyasi olaylara olan bakış açısı kamuoyunun görüşünü etkilemektedir (Saygılı, 2014).

Türkiye’de siyasi söylemler, parti liderleri ve partilerin siyasal kampanyaları üzerine birçok çalışma yürütülmüştür. Örnek olarak, Delibaş (2017), siyasal İslam üzerinden partilerin söylemlerini incelemektedir. Özelde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin İslam ve muhafazakâr demokrasisi üzerine çalışmıştır. Bir başka çalışmada gösteriliyor ki siyasi liderlerin geçmişten gelen kimlikleri veya kuruluşunda etkili olan kimlikleri söylemleri etkilemektedir. Değişen ve dönüşen toplumda siyasi söylemler toplumun yapısına göre şekillenmektedir (Öztürk, 2018). Birçok çalışma, siyasi partilerin, değişen ve gelişen soysal mecralara uyumlarını, bu mecralardaki yürütülen siyasal iletişimlerini ele almaktadır (Bayraktutan ve ark. 2011; Köseoğlu ve Hamza, 2013; Çakır ve Tufan, 2016; Toprak ve Küçük, 2016).

Siyasi söylemlerin belirli bir tema ile incelendiği çalışmalara örnek olarak Terkan (2010), AKP ve CHP’nin siyasi söylemlerinde kadın temasıyla oluşturulan içerikleri incelemektedir. Güven (2015) ise, postmodern söylem üzerinden partileri ele almaktadır. Alanda yapılan çalışmalar giderek gelişmekte ve farklı mecralar üzerinden söylemlere yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Tanyıldızı ve Ateş, 2018). Siyasi söylemler geçmişten günümüze doğru toplumsal değişimlere bağlı olarak değişmektedir. Dönemin toplumsal düzeni ve yaşantısına göre şekillenen siyasetin halktan bağımsız olamayacağını söylemek mümkündür.

Yapılan çalışmalarda gösteriliyor ki liderler söylemlerini, toplumun düşüncelerinde ve kamusal alanda bir farklılık oluşturmak amacıyla yapmaktadırlar. Söylem yoluyla liderler, kendi imajlarına olumlu katkılar sağladıkları gibi toplum nezdinde de imajlarını güçlendirmektedirler. Liderlerle özdeşleşen ve bağ kuran seçmenler oy kullanma

davranışı konusunda olumlu etkilenmektedirler. Sonuç olarak seçmenlerin oy kullanmaları için etkili olan şey, siyasi liderlerin söyledikleri, eylemleri ve imajlarıdır (Akıncı ve Akıncı, 2013; Kılıç, 2013; Saygılı, 2014).

Bu çalışma siyasi aktörlerin, siyasal söylemlerini seçim dönemlerindeki yapmış oldukları propagandalardaki dilini incelemektedir. Siyasi parti liderlerinin seçim dönemlerindeki kullanmış oldukları doğal dil kullanımı ve bu dilde olumlu-olumsuz ifadeler araştırılarak yorumlanmaktadır. Siyasi partilerin kullandığı “ben ve biz” zamirlerinin kullanım biçimindeki olumlama ve ikna yöntemi olarak düşünülerek analiz için değerlendirilecektir.

Çalışma örneklem olarak ele alınan dört parti liderinin siyasal söylem dilinin, söylem analizi yöntemini kullanılarak; Türk siyasi söyleminin yakın tarihine ışık tutarak, parti liderleri arasındaki söylem dilinin özelliklerinin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi ve özgün değeri, seçim dönemi bağlamında ele alınacak olan propaganda metinlerinin içeriğinde yatan toplumsal vaatler ve toplumsal olayların bu söylemlere etkisinin ortaya çıkarılması yönünden anlamlıdır.

2015 seçim dönemi öncesi siyasi partiler, seçmenleri kendi partilerine oy vermeleri için ikna etmek amacıyla mitingler düzenleyerek toplumla bir araya gelmektedirler. Mitinglerde liderlerin konuşmaları ve konuşmalardaki söylem dilinin farklılık gösterip göstermediği merak unsurudur. Bu çalışmanın konusu, 2015 seçim dönemi öncesi AKP, CHP, MHP ve HDP liderlerinin miting konuşmaları söylem analizi tekniği ile incelenerek siyasi söylem dilinin farklı partilerdeki görünümü araştırılmak istenmektedir.

Türkiye’de 2015 seçimlerine dair yapılmış olan çalışmalar genelde tek parti üzerinden ilerleyerek gerçekleştirilmiştir. HDP’nin 2015 seçim dönemindeki icraatlarını inceleyen çalışmalar (Alptekin, 2015; Aydın ve Kuru, 2015; Gül ve Bozkanat, 2015; Gürbüz Ceylan, 2016), 2015 seçim döneminde CHP ile alakalı çalışmalar (Özkan, 2015; Özkoyuncu ve Göksu, 2015; Zabun, 2020;), MHP’nin seçim kampanyasıyla alakalı çalışmalar (Balcı ve Bekiroğlu, 2015; Yıldırım ve Hançer, 2015; Eraslan, 2018), AKP’nin seçim dönemi stratejilerini analiz eden çalışmalar (Arslan ve Göksu, 2015; Serttaş ve Güngör, 2015; Sağlam, 2016; Şeker, 2017; Yurt, 2019; Sandıkçı, 2021). Burada belirtilen çalışmalarda, partiler tek tek ele alınarak seçim dönemlerinde kullanılan siyasal reklamlardan, afişlere, parti bildirilerinin içerikleri ve belirlenmiş kavramsal çerçeveler bağlamında analizler yapılmıştır.

Bir kaç partinin birlikte incelendiği çalışmaların içeriklerinden bazıları şöyledir; 2015 genel seçimlerinde parti bildirgelerinin belirli temalarla inceleyen çalışmalar (Binici, Akkaya ve Polat, 2016; Haspolat, 2016; Karakoç ve Taydaş, 2016; Koçak Güner ve Balcı, 2017; Ceylan ve İsa, 2019), sosyal medya araçlarının seçim döneminde siyasi partiler tarafından kullanımına yönelik araştırmalar (Çalışır, 2015; Ölçer, 2016; Silsüpür, 2016), siyasal reklamlar veya parti müziklerinin karşılaştırmalı analizini yapan çalışmalar (Vodinalı ve Çötak, 2015; Ateş, 2016; Recepoğlu, 2019).

Yukarıda örneklendirilen çalışmaların içerikleri, temalarla söylem dilinin incelendiği veya belirli konularla partiler ve parti liderlerinin konuşmalarının analizi üzerinedir. Bu çalışmanın özgün değeri ise alanyazındaki söyleme dair boşluktan kaynaklanmaktadır. Alanyazında söylem üzerine yapılan çalışmalar daha çok belirli temalarla ve tek partinin incelendiği çalışmalardır. İşte bu çalışma dört farklı partinin bir arada ele alındığı ve miting söylemlerindeki siyasal dilin karşılaştırmalı olarak yorumlanmasını içererek alanyazına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

CHP, MHP ve HDP partilerinin resmi YouTube sayfalarındaki İstanbul mitinglerine dair içerikleri dikkate alınmıştır. Söylem analizine tabi tutulacak olan AKP'nin İstanbul mitingi konuşması resmi YouTube kanalında olmadığından dolayı AKP'nin resmi internet sitesi üzerinden yayınlanmış olan "Başbakan Davutoğlu'nun İstanbul Mitingi Konuşmasının Tam Metni" başlıklı içeriği ele alınmıştır (Akparti.org, 2015 Erişim: 03.03.2023). Metinlerin son halleri ekler içerisinde yer almaktadır.

1 SÖYLEM KAVRAMI VE ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

İletişim kurma açısından büyük öneme sahip olan söylem, sözlü iletişim çağından günümüze kadar olan tüm çağlarda kullanılmıştır. Söylem yoluyla iletişim çok eskilere dayansa da akademik çevrelerce söylem dilinin kullanımına yönelik araştırmaların tarihçesi yakın bir zamanda ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılda dilbilim alanında söylem kavramının anlaşılmasına yönelik yapılan çalışmalar ve özellikle Batı dünyasının bu alana olan ilgisi neticesinde ortaya çıkmıştır. Söylem kavramı akademik alanın sıkça kaynak olarak kullandığı ve yöntem olarak söylem alanından yararlanmasıyla önem kazanmaktadır. Günümüzde, farklı akademik alanlar söylem kavramını kullanmaktadır. Bu alanlardan bazıları, insanbilim, dilbilim, yazın kuramcıları ve toplumu araştıran diğer akademik çevrelerce söylem kullanılmaktadır.

Söylem kavramının siyasal alana olan etkisi ve siyasal alanda söylemin yerinin anlaşılma istenmesi, bu kavramın diğer alanlarla ilişkisinin anlaşılma başladığı dönemden daha geç başlamıştır. Siyasal alan, söylem analizcileri açısından bilinmezliğin fazla olduğu bir alan olduğundan bu alanda yapılan araştırmalar dilbilimciler ve söylem analizcileri tarafından yapılmıştır (Kantar, 2016: 22).

Ülkemizde söylem çalışmaları ile alanyazına katkıda bulunan Edibe Sözen'in dediği gibi "yüzyılımız bir 'söylem' yüzyılıdır... Hayat söylemdedir; hayat söylemlerle gerçekleşir..." (Sözen, 1999: 11).

Söylem, günümüzde her alanda varlık gösteren bir olgudur. Söylemin toplumsal alandaki görünümü ve toplumsal alanı etkileme gücünün anlaşılması sonucunda toplumsal yapıyı inceleyen araştırmalarda söylemin etkisi araştırmalara konu olmuştur. Söylem, toplumlara etki ederken bazen tek bir kanaldan yayıldığı gibi bazen de toplumun belirli gruplarınca oluşturularak birçok kanal aracılığı ile toplumun arasına karışmaktadır. Söylemler, bulunulan ortama göre ve söyleyen kişiye göre etki etmektedir. Toplumun önde gelen isimleri veya kanaat önderleri tarafından söylenen her bir söz büyük yankı uyandırarak toplumu etkilemekte ve yönlendirmektedir. Özellikle siyasal bağlamda söylemler, kişileri etkilemekte ve toplumun düşünce yapısına ve görüşlerine yön gösterici olmaktadır. Bu nedenle söylemin günümüzdeki yeri ve yönlendirme gücünün anlaşılabilmesi için öncelikle söylem kavramının ne olduğuna bakılarak diğer alanlarla ilişkisi sonucunda siyasal söylemin dili anlaşılma çalışılmaktadır.

1.1. SÖYLEM KAVRAMININ TANIMI

Söylemin yirminci yüzyıl düşünürleri tarafından keşfinden sonra sosyal bilimlerden beşerî bilimlere kadar birçok alanı etkisi altına almıştır. Günümüzün düşünme biçimlerini, disiplinlerini ve toplumunu anlamamız için söylemin anlaşılması gerekmektedir.

Söylem terimi özellikle 1990’lardan itibaren yoğun olarak bilimsel çalışmalarda kullanılmaya başlamıştır. Söylem, farklı bağlamlarda farklı anlamlara gelebilecek şekilde ele alındığından tanımlamasının yapılması güçleşmektedir. Jorgensen ve Phillips (2002:1-3)’e göre, söylem kelimesinin altında yatan genel fikir şöyledir, insanlar sosyal hayatları içerisinde farklı alanlara göre farklı söylemler kullanmalarıyla söylemin farklı boyutlarını oluşturmaktadırlar. “Tıbbi söylem ve politik söylem” örnek olarak verilebilir. Söylem analizi ise bu kalıpların analizidir.

Söylem kavramı, ilk kez Aquinalı Thomas tarafından “saf sezgi ”ye karşı “zihni çıkarım” anlamında kullanılmıştır. Thomas’a göre, söylem ilke olarak düşüncededir ancak sadece düşünce ile ilişkilendirilmemelidir. Doğruluğu düşüncede aramak gerekmektedir. Düşüncelere bakıldığı kadar nesnelere ve şeylere bakmak gerekmektedir (akt. Sözen, 1999: 20).

Söylemin keşfedilmesiyle artık evrensel gerçeklik yerine gerçekliklerden bahsetmek gerekmektedir. Gerçeklik, söylem ve söylem içinde inşa edilen şey olarak günümüzü etkisi altına almaktadır. Gerçeklik söylemle inşa edilir ya da söylemler gerçeklik inşa etmektedir. Dolayısıyla insanların içinde bulunduğu dünya ve etkileşimleri belirleyen şey, hayatın anlaşılmasını, anlaşılır kılınmasını dil ve dilde inşa edilen sosyal gerçekliklerle sağlanmaktadır (Sözen, 1999: 11-12).

Söylem, sözlü ve yazılı dil de dahil olmak üzere herhangi bir amaç için kullanılan herhangi bir dil örneğini ifade eder. Söylem sonraki cümleleri veya ifadeleri birbirine bağlayan herhangi bir konuşma olayı akışı veya yazılı kelimelerin herhangi bir düzenlemesidir (Yang ve Hu, 2022: 219).

Tonkiss (2006: 406)’e göre söylem, konuşma pratikleri içerisinde, tek bir ifadeye veya söz eylemine, bir konuşma parçasından, özel bir sohbete, siyasi bir konuşmaya veya tıbbi söylemler gibi belli kurallar terminolojisini içeren sistematik dilsel düzenlemeleri betimlemek için kullanılan bir kavramdır.

Söylem, iletişimde kullanılan bir mesajın veya iletinin tüm boyutlarını içerir. İletinin sadece içeriğini değil anı zamanda kimin söylediğini, kime söylediğini ve söyleyenin bu iletideki amaçlarını anlamaya yönelik bütün süreçleri kapsar (Punch, 2005). Söylem, belirli bir zaman diliminde karşılıklı iletişimde veya sadece belirli bir kitleye yönelik fikirleri, ifadeleri ve bilgileri içermektedir. Söylem, tüm iletişim biçimlerini kuşatarak gerek sohbetlerde gerekse karşılıklı iletişimin bulunduğu her alanda kendi hakimiyetini kurar bu alanlardan birisi de siyasi alandır. İktidarın uygulanması ve iktidara yönelik düşüncelerin oluşabilmesinin temel argümanı söylemlerden geçmektedir.

Söylemler, bilgi, iktidar, otorite, güç ve kontrol gibi fonksiyonlarla dilde varlık kazanmaktadırlar. Bu kavramlar dildeki kullanımlarına göre söylem içinde anlam bulurlar. Günlük konuşmalarda bildiğini söyleme veya bilmediğimiz konularda geçiştirici ifadelerin kullanılması yani ifadeler anlamsız görünse bile, bir söylem içerisinde anlamı olan fonksiyonlu öğelere dönüşmektedir (Sözen, 1999: 14).

Gee (1999: 30), söylemler hakkında sekiz önemli bilgi sıralamaktadır, Bunlar aşağıdaki gibidir.

1. Söylemler iki veya daha fazla söyleme bölünebilirler. Örnek olarak, orta çağ “doğa felsefesi” sonunda felsefe, fizik ve diğer bilimlere bölünmüştür.
2. İki veya daha fazla söylem birbirine karışabilir.
3. Bugün bir söylemin geçmişteki söylemlere göre geçerli olup olmadığını eleştirmek gerekmektedir.
4. Her zaman yeni söylemler ortaya çıkar ve skiler önemini yitirir.
5. Söylemler her zaman diğer söylemlerle çatışma içindedir ve bir toplumda diğer söylemler ortaya çıktığında değişime uğrarlar.
6. Söylemlerin değeri büyüklük veya küçüklüğü ile ölçülmemektedir. Söylemler uzun veya kısa olabilirler.
7. Söylemler, diğer söylemlerin melezleri olabilirler.
8. Sınırsız söylem vardır ve onları saymanın bir yolu yoktur.

Söylem, kavram veya terim olarak kullanılsa bile söylemin odak noktası olarak dil, anlam ve bağlamla ilişkilidir. Söylem, yalnızca dilbilimciler tarafından kullanılan veya sadece dilbilimciler tarafından ayrıcalıklı olarak araştırılan bir alan değildir. Edebiyat eleştirmenleri, eleştirel teorisyenler, bilim adamları, coğrafyacılar, filozoflar, siyaset

bilimciler, sosyologlar, antropologlar ve psikologlar gibi alanlar söylemi incelemektedir (Jaworski ve Coupland, 2001: 2-3).

Tablo 1.1 Söylem Kavramının Tanımlamaları

Foucault (1972: 80)	Söylem, anlamların eklendiği ve tüm ifadeler grubunu ve bazen bir dizi ifadeyi açıklayan düzenlenmiş bir uygulama olarak tanımlanmalıdır.
Fowler (1981: 199)	Söylem, bireyler tarafında bilinçli ve aktif olarak kullanılmaktadır. Söylem, ideoloji, deneyim ve sosyal organizasyonla ilişkilidir.
Stubbs (1983:1)	Söylem, cümlelerin veya maddenin üstündeki dil olarak tanımlanabilir.
Fasold (1990: 65)	Söylem çalışması, dil kullanımının herhangi bir yönünün incelenmesidir.
Fairclough (1992: 28)	Söylem, dil kullanımından daha fazlasını içermektedir: ister konuşma ister yazma bir tür sosyal uygulama olarak görülür.
Fairclough (1992: 8)	Söylem, toplumsal olanı oluşturur. Sosyal olanın üç boyutlu seçkin-bilgi, sosyal ilişkiler ve sosyal kimlik, bunlar dilin üç ana işlevine karşılık gelir. Söylem iktidar ilişkileri tarafından şekillendirilir ve kuşatılır.
Mills (1997: 4-5)	Söylem, bir iletişim aracı olarak dilin alanına girerek başka bir sistem yaratır.
Candlin (1997: 1)	Söylem, sosyal olarak bir süreç olarak kullanılan dili ifade eder.

Kaynak: Jaworski ve Coupland, 2001: 1-2

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, söyleme dair yapılan tanımlamaların çoğunluğu dil ile ilişkilendirilmektedir. Söylemin dil ile ilişkisiyle beraber, toplumsal siyasal ve kültürel oluşumları etkileyen, bireyin sosyal düzen içerisinde toplumla iletişimini sağlayan gene kullanılan dildir.

Batılı bir felsefenin ürünü olarak söylem, felsefe ve gündelik hayatı yakınlaştırmaktadır. Söylem, dil ve dil pratiği olarak tanımlanmaktadır (Sözen, 1999; Schiffnin, Tannen ve Hamilton, 2001). Dil kullanımı, paragraf, cümle, metin gibi sadece dilbiliminin geleneksel öğelerinin kullanılmasıyla sınırlı bir alan değildir. Söylem,

toplumu etkileyen ve toplumsal hayatın içinde bulunan, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik alanlarla ilişkilidir. Sözen (1999: 21)'e göre, söylem bir meta-eylemdir. Bir metnin edebi olup olmadığı söylem çalışmasının yapılmasını engellememektedir. Söylem kavramı dille inşa edilir, kitap, risale gibi yazılı kaynaklarla ve mimari yapılar gibi sözsüz metinlerle ifade edilecek şekilde kullanılabilir.

Söylem bir dil pratiğidir diyen Sözen (1999: 22), söylemi sosyal yaşamdaki ideolojiyle, bilgi ve karşılıklı diyaloglarda, anlatılan şeylerde, kullanılan müzakerelerde ve güç ve güçle ilişkili mübadelelerle eylemlere dönüşen dil pratiğine ilişkin süreçler olarak tanımlar. Söylemin bir süreç olarak ele alınması, konuşmanın ve anlatımın kendi kurallarına göre düzenlenir. Söylemin kendi kuralları, söylem düzenlerini oluşturur, söylemi bir metin olarak ele alan pratik yaklaşımlar ise karşılıklı konuşmalarda ortaya çıkan anlam mübadeleleri olarak görmektedir.

Söylem tanımlamalarının çokluğu yazılmış olan birçok dilbilim kitabı ile kanıtlanabilir. Ancak söylem tanımlamalarının tamamının üç kategori içerisine alınabileceğini söyleyen Schiffnin, Tannen ve Hamilton (2001: 1)'e göre;

1. Söylem, cümlelerin ötesinde herhangi bir şey,
2. Dil kullanımı,
3. Daha geniş bir yelpazede dilsel olmayan, spesifik olmayan dil örneklerini içeren sosyal uygulama olarak kategorize edilir.

Akademik çalışmaların söylem alanını incelemesi, deneyimin tüm yönlerini sınıflandırma ve bilgiyle yorumların inşası büyük ölçüde kavramsal sınıflar arasındaki sınırları tanımlama ve bunları etkileme süreci ile ilişkilidir. Sınıflar ve sınıflar arasındaki ilişkilerin anlaşılma istenmesi ve bütün bu entelektüel çabaların tamamı sosyal yaşamın dili incelemeye ihtiyaç duymasındaki ana nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dilin, iletim ve mesajı alım noktasındaki tarafsızlığı ortadan kalkarak pek çok disiplinin ilgi alanına girerek söylemin ve etki gücünün potansiyelini anlamak için akademik çalışmaların yönünü değiştirmeye başlamıştır. 1970'lere kadar dilbilimciler, içe dönük bir disiplin olma eğilimi göstermiştir. Dilin toplumla ilişkisi ve etkisi noktasında birçok konuyu göz ardı etmişlerdir. Söylemin dilbilim açısından incelendiği nokta, ifadelerin telaffuzunun açıklanması ve cümledeki dilbilgisi düzeyinin anlaşılmasına yönelik olarak yapılmıştır. Genel olarak dilin, toplumla arasındaki ilişkilerin anlaşılmasında söylem analizi çalışmaları nispeten yeni bir konudur (Jaworski ve Coupland, 2001: 3-4).

Söylem başlığı altında dil çalışmaları geniş bir yelpazeyle ele alınarak, toplumsal düzeyde ilişkileri anlaşılmasına çalışılmaktadır. Söylem araştırmacıları, çeşitli hikayeleri, konuşmaları ve yazıların, anlamlarını incelerler. Dilbilimi ve diğer disiplinlerin araştırmaları, insanların anlam oluşturma ve çıkarım yapmalarının altında yatan söylemlerinin önemini anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Söylem olarak incelenen dil, eleştirmenler için sayısız yeni alan açar. Sosyal ve kültürel yaşamın araştırılması, kültürel grupların birleşimi, sosyal ilişkilerin yönetimi, sosyal kurumların oluşturulması, sosyal önyargıların sürdürülmesi gibi birçok konunun ele alınması için çalışma konusu olmaktadır (Jaworski ve Coupland, 2001: 4).

Schiffnin, Tannen ve Hamilton (2001), “Söylem Analizi El Kitabı” isimli kitabın içerisinde söylemin dilbilimsel problemleri, sözcük anlamı, söylem akışı, edebi pragmatik gibi disiplinler arası fenomenleri inceleyen toplamda 41 makaleyi bir araya getirmişlerdir. Tarihsel söylem analizinden, söylem ve çatışmaya, tonlamadan anlatıya ve vaka çalışmalarına kadar bir dizi makaleye yer vermişlerdir. Van Dijk ve söylem analizi arasındaki bağlantı, söylem ve ırkçılık ayrıca politik söylem gibi birçok konuyu araştıran çalışmayı sunmaktadırlar. Söylem ve diğer bağlamlar arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi için öncelikle söylem ve dil ilişkisi ele alınmalıdır. Çok yönlü bir olgu olan dil, söylem açısından büyük öneme sahiptir.

1.1.1. Söylemin Dil ile Olan İlişkisi

Söylemi yalnızca bir dil birimi olarak değil, aynı zamanda bir sosyal etkileşim süreci olarak gören Schiffnin (2001: 58-60), söylemin üç belirteçle ilişkili olduğunu söyler. İlk olarak, söylem belirteçlerinin kaynağı, gramerlerdir ve kelime anlamına en az katkısı olandır. İkincisi, söylem belirteçleri ve bağlamlar arasındaki ilişkidir. Farklı bağlamlar farklı söylemler üretirler. Üçüncüsü, dil ve söylem arasındaki entegrasyondur.

Söylem alanının belirsizlik alanı olduğunu söyleyen Sözen (1999), bu belirsizliğin dil ve insanla varoluş kazanabileceğini, söylemin dil ve insanla hayat bulduğunu belirtir. Dil ve insan üzerine yoğunlaşan yorumcu düşünce toplumsal yaşamın söylemi üzerinde düşünülmesi gereken bir konu ve araştırma alanı haline getirmişlerdir.

Dünyada konuşan tek varlık insan olsa da diller arasındaki ilişkilerin ve anlam kaymalarının araştırılması, bir beşerî bilimi teşkil etmeye yetmez. Birey veya grupların sözcükleri kendilerini temsil etmede kullanmaları, söylem oluşturma şekilleri, söylemlerinde neyi açığa vurmak istedikleri veya gizlemek istedikleri insan bilimleri

açısından araştırılmaya değerdir. İnsanlar bazen az ya da çok düşünürler veya söylerler. Bu söylemler arkalarında bir iz bırakarak bu söylem ve düşüncelerin deşifre edilmesiyle canlılık kazanırlar. Söylenen kelimelerin veya konuşulan kelimelerin anlamının insanları kendi kendine temsil etmesinin temeli dile dayanmaktadır. Beşerî bilimlerde, insanın doğasının ne olduğundan ziyade, insanın doğadaki varlığının (konuşan, yaşayan, çalışan) ne olduğundan ve bu varlığın hayatın ne olduğu, emeğin özünün ve yasaların nelerden oluşturulduğunu bilmesini sağlayan şeye kadar uzanan bir analizi içermektedir (Foucault, 1973: 353).

Ellul (1985: 32-38), dil tanımlamasından önce sözcüğün var olabilmesi için birkaç unsurun mevcut olması gerektiğini söyler. Bu unsurlar iki insan, süre ve gerçeğe odaklanılmasıdır. Konuşma bir mevcudiyettir ve konuşulan söz kendi başına yoktur. Söz şimdinin ürünüdür ve şimdiki zamanda vardır. Söz ancak onu söyleyen ve onu geri kazanan üzerindeki etkisinde varlığını sürdürür. Bu kelime asla şuraya buraya çevirebileceğin, kavrayabileceğin ve yarın veya yarın için saklayabileceğin bir nesne değildir. Söz, somut nesnelerin dünyasına girmektedir ve deneyimlere atıfta bulunmaktadır. Günlük yaşamdaki iletişim aracıdır ve sonuç olarak tüm yaşam tarzlarına tam olarak uyar. Gerçeklik hakkında bilgi aktarır ve onun anlaşılmasında yer alır.

Dili sürekli olarak kullanılan iletişim terimiyle kullanma yerine Ellul (1985: 34), dil bir çağrıdır, dil bir değiş tokuştur demektedir. Dil, yalnızca bilgi iletmek için vardır. Dili iletişimle bağdaştıran Ellul için, dil bilgi ileten bir araçtır. Fakat insanların sadece bilgi iletmek için konuştukları varsayımından kaçınmaktadır. "... Ama sadece bilgi iletmek için konuşsaydık ilişkilerimiz çok iyi olurdu. Bunu doğrulamak için sadece televizyonda verilen "bilgiyi" dinlemeniz gerekir. Konuşmacıların yeteneğine ve olayların şaşırtıcı ve çeşitli sunuluş şekline rağmen..."

Dilin işlevlerinden de bahsetmek gerekirse, dilin düşünceleri belirtme işlevi vardır. Dil bireysel olarak kullanıldığından söylem tarafsız değildir ve üretilen söylem kişiye aittir. Gee (1999: 21-28)'e göre insanlar kendi amaçları için yani farklı amaçlarına yönelik farklı dil stilleri kullanmaktadırlar. Farklı sosyal çevrede farklı bir kimliği canlandırmak ve tanımlamak amacıyla farklı dil çeşitlerini kullanırlar. Gee farklı dillerin kullanılmasını "sosyal dil" olarak adlandırmaktadır. İnsanlar sadece dil aracılığıyla değil, dili dil olmayan boşluklarla kullanarak da kimlikler ve etkinlikler inşa edilebilmektedir. Örnek olarak bir tür sokak çetesi ile konuşmak isteyen insan, doğru şekilde konuşmalı ve doğru sembolleri kullanarak iletişim kurmalıdır. Kim olduğumuz, ne yaptığımız dille

görünür ve tanınır. Kim olduğumuzu ne yaptığımızı başkaları tarafından anlaşılacak şekilde hareket etmemizi, düşünmemizi, değer vermemizi ve etkileşim kurmamızı gerektirecek şekilde dili kullanırız.

Dil kullanımı her zaman siyasal bir içeriğin ürünüdür. Dil onu kuşatan sosyal çevrelerce ve o sosyal çevrenin ideolojileriyle çevrelenmiştir. Dilin arkasında siyasal söylem ayrılmaz bir parça olarak varlık sürdürmektedir. Bu yüzden dil ve siyasal ideolojik ifadelerden ayrı tutmak imkansızdır (Gee, 1999: 55).

Foucault, dilin kullanımı ve düşünme biçimleri arasında bağlantı kurarak, farklı alanlarda farklı dillerin kullanılabildiğini, bundan dolayı da dillere göre düşünme biçimlerinin ortaya çıktığından bahsetmektedir. Dilin temsil yetkisi konusunda eleştirel bir bakış sunan Foucault, dilin temsil yetkisinin sorgulanabilir olduğunu söyler. Söylem bir iktidardır ve söylem iktidar süreçleriyle benzer bir ilişki içerisindedir. İktidar söylemlerinde bireyleri öznelere dönüştürmektedir ve iktidarın etkisi olmadan bir söylemin var olamayacağı kanısındadır. Bilginin söylemle sürekli olarak üretilmesiyle iktidar oluşmaktadır. Söylemin dışına çıkmanın mümkün olmadığını, söylemin geçmiş söylemin devamı niteliği taşıdığını söylemektedir. (Bircan, 2016: 86).

1.1.2. Söylemin Bağlam ve Metin ile İlişkisi

Bağlam, söylemi oluşturan ve söylemin anahtarlarından biri olan ortamı ifade eder. Söylemin anlaşılmasına etki eden faktörlerin başında bağlamın geldiğini söylemek gerekmektedir. İletişim boşlukta gerçekleşmez, dil ile kurulan iletişim belli bir dil ortamında yürütülmektedir. Bağlam söylem dilinin anlaşılması ve söylem analizi yapılan çalışmalar için büyük öneme sahiptir. Bir söylemin anlamı esas olarak bağlamına bağlıdır ve aynı zamanda söylem de söylemin bir parçasıdır (Yang ve Hu, 2022: 219).

Bağlamlar birbirlerine bağımlıdırlar ve aynı zamanda birbirlerini tamamlarlar. Söylemin belirli modeli veya yapısı genellikle belirli bir bağlamda oluşturulur. Bu nedenle, bağlam bilgisi anlamı anlamaya yardımcı olabilir. Bağlam kavramı 1920'lerde ortaya atıldığından bu yana anlam ve ilgili teoriler gelişmekte ve zenginleşmektedir. Durum bağlamı ve kültür bağlamı olarak ikiye ayrılan bağlamın ana özelliği konuşmanın geçtiği ortam olarak tanımlanmasıdır. Durum bağlamı, konuşma ortamı anlamına gelir. Kültür bağlamı ise, bir kişinin kültürel gerçekliği, yaşamı ve gelenekleri anlamına gelir. Bir dilin kullanıldığı ve kök saldığı etnik köken kültür bağlamını oluşturmaktadır. Kültürel bağlam, çok sayıda durumsal bağlamla kendini gösterirken, durumsal bağlam

kültürel bağlamı belirler (Yang ve Hu, 2022: 220). Kökeni ve bağlamı olmayan kelimelerin bir anlam ifade etmediği sonucuna varan Malinowski (1923), bağlamı olmayan kelimelerin hiçbir şeyi temsil edemediği sonucuna varmıştır. Doğal olarak bu tanımlamalardan yola çıkıldığında bir söylemde kullanılan kelimelerin bir bağlam içerisinde anlam kazandığı sonucuna varılabilir. İfadeler bağlamda anlam bulmaktadırlar.

Durum bağlamı, dört bağlam kategorisine ayrılan daha genel bir kavramdır. Metin içi bağlam, değiş tokuş bağlamı ve metinlerarası bağlam. Metin içi bağlam yukarıdaki veya aşağıdaki paragraflar ve cümleler arasındaki dilsel ve söylem bağlamı arasındaki ilişkiyi ifade eder. Anlık bağlam şu anlama gelir: söylem tarafından üretilen dış ortam. Değişim bağlamı, konuşmacı ve dinleyici tarafından ortaklaşa kurulan bir tür bağlamdır. Metinlerarası bağlam, söylemler arasındaki temas ve karşılıklı etkinin oluşturduğu bağlamı ifade eder. Metinlerarası bağlam aynı zamanda metin içi bağlamla ilişkilidir. Metin içi bağlam bir amaçtır ve söylemdeki gerçeklik olarak ele alınmaktadır (Yang ve Hu, 2022: 221).

Konuşurken veya yazarken, kelimeler genellikle bir şekilde başka metinler veya belirli metin türlerini ima etmektedir. Metinlerden kasıt, diğer insanların söylediği veya yazdığı kelimelerden bahsedilmektedir. Bazen konuşurken veya yazarken, kelimeler sadece başka birinin sözlerine atıfta bulunmaz. Farklı ortamlarda konuşulan temalar, tartışmalar veya motifler dilin yorumlanmasında rol oynamaktadırlar (Gee, 1999: 30).

Söylemlerde dile getirilen kelimelerin anlamları ne anlatmak istediklerine ve nereden açıklandıklarına göre değişmektedir. Bir konuşmada söylemin değişebilirliği, aynı kelimenin başka bir ortamda söylendiğinde farklı anlama gelmesiyle zıtlaşan iki içerik olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem tek başına var olamadığı gibi tek başına ortaya çıkamamaktadır. Dil belli bir ortamda ve belli bir bağlamda inşa edilmektedir.

Dilbilimsel bağlam, söylem içindeki yeni kelimelerle beraber ortamı yani bağlamı, bu bağlam içinde geçen ifadeleri, cümleleri ve paragraflar arasında oluşturulan bağlantıyı tartışır. Song (2010), şöyle örnek vermektedir; "... "bekar" kelimesini ele alalım. "O bir bekar olabilir." cümlesinin tam anlamını, bu kelimenin kesin anlamını net bir şekilde yaratacak bağlam olmadan anlayamayız". Dolayısıyla bağlamın söylemdeki işlevi, söylemin gerçekleştiği ortamı belirterek iletişimin daha net anlaşılmasını sağlamaktır.

İnsanların söylemleri bağlamlara gerçekleşmektedir ve bir söylemde kullanılan sözcüklerin kapsamı, anlamı ancak bir bağlam içerisine yerleştirildiğinde anlaşılabilir.

Söylemlerimiz bir boşlukta durmazlar, bir bağlam içerisinde gerçekleşerek, diğer söylemler ve bağlamlarla etkileşime girmektedirler. Söylemlerin izole edilip edilmediğini bağlamlara bakarak çıkarabiliriz. Söylemler tarafsız değildir, söylemler öznelliğin ürünüdür ve saf bir söylemden söz etmek mümkün değildir. Öznellik söylemlerin, kişilerin kullanımındaki öznelliğine ve metinlerarasılığına vurgu yapmaktadır (Sözen, 1999: 29).

Metinler ve konuşmalar, birbirleriyle etkileşimli ve iç içedirler. Dil, toplumların kullandığı ve kullanılan simgelerin bütünüdür. Dilin kullanılması bağlamla anlam kazanarak söylenilmek istenilen söze derinlik katmaktadır. Metinler ve bağlamlar birbiri ardına gelen ve birlikte anlam kazanan bütünlüklü bir yapı sergilemektedir. Konuşmanın anlamını belirlemede sosyal bağlamın rolü hakkında iddiada bulunabiliriz. Argümanları büyük ölçüde yöntemlerle ve özellikle de söylem olarak nasıl olduğuyla ilgilidir.

Söylem ve bağlam ilişkisini özetleyecek olursak eğer, bir iletişimin gerçekleşmesinde ve iletişimin kurulmasında bulunulan ortam önemlidir. Ne söylenildiği kadar nerede ve nasıl söylenildiği önemlidir. Bu yüzden söylemin geçtiği ortam yani bağlam iletişimin gerçekleşmesi ve anlaşılmasının ön koşullarındandır.

1.2. ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

Eleştirel Söylem Analizi (Critical Discourse Analysis/CDA), 1980'lerin sonunda Norman Fairclough ve Ruth Wodak'ın öncülüğünü yaptığı Avrupa söylem araştırmalarında ortaya çıkmıştır. Teun van Dijk ve diğerleri 1980'lerden beri söylem analizi üzerine görüşler bildirerek hem kavramın gelişmesine hem de söylem analizlerinin gelişmesine katkıda bulunan isimler arasında yer almaktadırlar (Blommaert ve Bulcaen, 2000: 447).

Eleştirel Dilbilim ve Eleştirel Söylem Analizi terimleri, genellikle eşanlamlı olarak kullanılır. Aslında, son zamanlarda akademik çalışmalarda Eleştirel söylem analizi terimi tercih edilerek kullanılmaktadır. Eleştirel söylem analizi, dilin sosyal bir pratik olarak ele alınmasıdır (Wodak, 2001: 224). Dil ve güç arasında özel bir bağ vardır ve son zamanlarda söylem dilinin analizi için bu yöntem kullanılmaktadır. Metinlerin sadece cümlelerden oluşan birer dize olmasından daha büyük bir değeri olabileceğini ve iletişim açısından büyük önem taşıdığını gören araştırmacılar özellikle konuşmalar üzerine yoğunlaşmaktadırlar. Örnek verilirse eğer, kurumsal, politik (Düzgüt, 2011; Çakır ve Günday, 2017; Kantar, 2017), toplumsal cinsiyet ve medya (Yazgan, Yüceşahin ve

Demir, 2017; Şahin ve Birincioğlu, 2020; Nergiz ve Nalan, 2021) alanında çalışmalar söylem dilinin araştırıldığı alt başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır (Şah, 2020: 211).

Wodak (2001: 225), Eleştirel söylem analizinin toplumsal eşitsizliğin nasıl ifade edildiğini eleştirel bir şekilde incelemeyi amaçladığını söylemektedir. Dilin kullanımı yoluyla gerçekleştirilen ve oluşturulan söylemler, toplumu yönlendirmede ve söylemlerin meşrulaştırılması noktasında önemli bir etkiye sahiptir. Frankfurt Okulu temsilcilerinden Habermas (1968), dilin bir tahakküm aracı olduğunu aynı zamanda sosyal bir güç olduğunu söylemektedir. Eleştirel söylem analizinde ele alınan metin bu konular ve ayrıntılar dikkate alınarak çözümlenmeye ve anlaşılmaya çalışılmaktadır. Eleştirel söylem analizinde söylemle beraber, söylemin gerçekleştiği ortam ve bu söylemin üretilmesine yol açan sosyal yapıları, grupları ele alma eğilimindedir.

Metinler bazen tek başlarına bir söylemi gerçekleştiremezler, metinler metinlerarasılık ile söylemi içlerinde bulundururlar. Söylemler birçok metnin içerisinde saklıdır ve araştırmacılar bu metinleri ele almalıdır. “Salt metin söylemin gerçeklik ile ilişkisini bize sunmaz, dolayısıyla söylemin inşa ettiği ve içinden çıktığı context de incelenmelidir” (Oğuz, 2008: 54).

Eleştirel söylem analizi, söylemin analizine doğru teori ve metodoloji bakımından farklılık gösteren çeşitli yaklaşımları barındırmaktadır. Diğer disiplinler ve teoriler ile çağdaş hitap etmek, sosyal süreçleri değiştirmek için metodolojik olarak bu yaklaşım diyalog yoluyla 'disiplinlerarası' bir şekilde çalışmayı gerektirir (Fairclough, 2001). Fairclough, eleştirel söylem analizi yaklaşımında tüm maddi ve manevi sosyal süreçleri “semiyosis” olarak ele almaktadır. Semiyosis dil ise, sosyal yaşamda kullanılan beden dili, görsel imaj veya herhangi bir şekilde kurulan anlamı ifade etmektedir. Eleştirel söylem analizi sadece yazılı veya sözel dili değil göstergebilimsel olmayan unsurları temele almaktadır. Sosyal hayat karşılıklı ve birbirine bağlı çok çeşitli pratiklerden oluşmaktadır. Bu pratiklerde semiyotik öğeleri içermektedir. Böylece sosyal yaşamdaki kullandığımız pratikler, ekonomiden kültüre ve günlük olarak üretilen yaşam pratikleri olarak görülmelidir. Fairclough (2001)’a göre bu öğeler birbiriyle ilişki içindedirler ve farklı öğeler olmalarına rağmen birbirlerinden tamamen ayrı ve bağımsız değildirler. Her bir öğe birbirini tamamlayacak ve içselleştirecek bir yapıdadır. Böylece, eleştirel söylem analizi, dili de ele alan sosyal pratiklerde farklı öğelerle aralarındaki ilişkilerin analizi olarak görülmektedir.

Söylem analizi bir araştırma tekniğidir ve nitel araştırma yöntemleri başlığı altında kullanılan diğer tekniklerden farklılaşmaktadır. Diğerleri olarak ele alınan araştırmalar, araştırmada kullanılacak olan konuyu verili kabul ederek bunun üzerinden bir inceleme gerçekleştirmektedir. Söylem analizinin farkı ise buradan gelmektedir, söylem analizi ele aldığı araştırmanın konusunu verili kabul etmez ve sorgulamalarla işe başlamaktadır (Oğuz, 2008: 54). Eleştirel söylem analizi kullanılırken bir çalışmanın amacına yönelik olarak farklı yöntemlerle beraber kullanılabilir.

Fairclough (2001), eleştirel söylem analizinin yalnızca dili araştırmak için analitik çerçevenin nasıl olduğunu göstermediğini güç ve ideoloji ile ilgili olarak geliştiğini, aynı zamanda eleştirel söylem analizinin birçok sosyal ve kültürel değişimin söylemsel doğasını ortaya çıkarmak için ne kadar yararlı olduğunu ortaya koymaktadır. Kitle iletişim araçlarının özellikle dili güç göstergesi, mübadele alanı olarak kullanması ve aynı zamanda dilin görünüşte şeffaflığı söz konusudur. Medya kuruluşları genellikle kamusal söylem için alan sağladıklarına inandıklarından, olayları tarafsız bir şekilde yansıtmak ve algıları ifade etmek istediklerinden dolayı tarafsız kabul edilirler. Fairclough, bu varsayımların yanlışlığını, medyanın aracı ve yapıcı rolünü çeşitli yollarla göstermektedir. Böylece yapılan eleştirel söylem analizlerinin aslında görünenin ardındaki gizli kalmış öğeleri ve yanlış bilinen gerçekleri ortaya çıkarmada büyük öneme sahip olduğu görülmektedir.

Eleştirel dilbilim, dilbilimsel birimlere olan ilginin kökenlerinin izini sürer. Cümleden daha büyük ve anlamların metin bağlamına nasıl bağlı olduğunu anlamaya çalışır. Dil ve toplum çok karmaşık olduğu kadar bir o kadarda çok yönlüdür ki, disiplinler arası bir araştırma odağıyla benimsenmesi gerekir. Bazı eleştirel yönelimli analistler, metinlerin mikrodilsel, makrodilsel, metinsel, söylemsel veya bağlamsal yönlerine odaklanmayı tercih eder (Wodak, 2001: 231-233).

Van Leeuwen (1993), söylemler ve sosyal pratikler arasında iki tür ilişkiden bahsetmektedir. İlk olarak, toplumsal pratik olarak söylemin kendisi, ikincisi de insanların başkaları için veya başkalarıyla birlikte yaptığı bir şey olarak bir eylem biçimi olarak söylem. Bu bağlantılarla ilgili çıkarılabilecek sonuç ise insanlar yaşadıkları toplumda, yaptıkları ve uğraşı alanlarıyla aslında söylemlerine birer kaynak oluşturmaktadırlar. Söylemler toplumdan bağımsız olmadıkları gibi hem toplumla iç içedir hem de toplumun birer kültür taşıyıcısıdır.

Genel olarak söylem çalışmaları bizleri söylem çalışmalarının ötesine götürdüğü konusunda araştırmacılar hemfikirdir. Söylem alanındaki görüşlerden birisi de söylemin işlevselliğine yönelik bir fikrin açıklanmasına dayanmaktadır. Söylem, gramer gibi, dışsal betimleyici ifadeler topluluğudur. Benzer şekilde, söylemin işlevsel görüşü, bizi söylemin yapısal özelliklerinin incelenmesinden iletişimsel davranış olarak söylemin incelenmesine kadar uzanan bir yelpazede yapılan çalışmalar, bizi söylemden bağımsız olarak tanımlanan bir olguya götürmektedir. Çalışmanın nesnesi söylem değil, bu ister yapısal bir fenomen veya sosyal bir fenomen olarak tanımlansın, ancak daha ziyade söylem ve ilişki kuramı, söylem anlayışı veya daha özel olarak, ifade anlayışının altında yatan zihinsel temsiller ve hesaplamalardır. Başka bir deyişle, ilgili kaygı teori, insan zihnine içsel bir şeydir (Blakemore, 2001: 100-101).

Dilbilgisi iletişimde rol oynarken, bu rol konuşmacıların düşüncelerinin temsillerini değil, ancak amaçlanan tam yorumlamanın gerisinde kalan semantik temsillerdir. Eksiksiz bir yorum için gerekli olan bağlamsal varsayımlar konuşmacının niyetleri ve bu yorumu türetmede kullanılan hesaplamalar dil modülünün/gramer dışındadır. Dolayısı ile bir bütün olarak ele alınmaktadır (Blakemore, 2001: 101).

Eleştirel söylem analizi, söylemi açıkça sosyal bir fenomen olarak kavrar ve sonuç olarak söylem analizini uygulamak ve söylemi toplumda konumlandırmak için sosyal-teorik temelleri geliştirmeye çalışır. Eleştirel söylem analizinin temel yönü, başlangıç noktasını sosyal teoriden aldığını iddia ediyor oluşudur. Söylem analizlerinde iktidar ve ideoloji konuları eleştirel söylem analizinin başlıca ilgilendiği konulardandır (Blommaert ve Bulcaen, 2000: 449).

Eleştirel söylem analizinde söyleyen ve dinleyen arasında bir bağlantı vardır. Söyleyen veya aktarıcı kişiler oluşturdukları metinlerini veya konuşmalarını kendi dil ve hitap becerileri doğrultusunda oluşturarak karşı tarafa iletmektedirler. Alıcılar ise kendilerine iletilen metni veya konuşmaları kendi bakış açılarına göre değerlendirmektedirler (Güzel, 2021: 77). Bu görüşten yola çıkarak ele alınan metinlerin oluşturulan taraf ve algılayan taraf açısından da ele alınması ve farklı bakış açılarına göre yorumlaması gerekmektedir. Eleştirel söylem analizi bu metinlerin dil ve anlam çözümlemesini Van Dijk'ın makro ve mikro boyutlu çözümlemeleriyle detaylandırmaktadırlar.

Söylemler eleştirel analizlerin farklı kavramlarla özele indirgediği ve metinlerarası bir uğraşın amaçlandığı tekniklerden birisidir. Özellikle eleştirel söylem analizinde Van Dijk'ın teorilerine ve çözümlerin esaslarının ne olduğuna bakmak gerekmektedir. Bir sonraki başlık eleştirel teoriyi Van Dijk üzerinden detaylandırmaktadır.

1.2.1. Van Dijk ve Eleştirel Söylem Analizi Üzerine Yorumları

Eleştirel söylem analizi (Critical Discourse Analysis/CDA), birçok kişinin çalışmalarının ve farklı disiplinlerin başvuru noktalarından birisidir. Multi ve disiplinler arası bir özellik sunan eleştirel söylem analizi Van Dijk için yöntem veya teori olmaktan çok daha ötede bir şeydir. Beşerî bilimler ve sosyal bilimler alanındaki sorunlara uygulanabilen başka disiplinlerle kullanılabilen bir disiplindir.

Eleştirel bir bakış açısı sunan söylem analizi, toplumsal sorunlara ve özellikle söylemin üretimdeki rolüne odaklanır ve gücün kötüye kullanılması veya tahakkümün yeniden üretimi konularının anlaşılmasını sağlamaktadır. Eleştirel söylem analizi ele aldığı konulara karşı önyargılıdır ve bu sayede herkesin gördüğü bakışın dışında yeni bir bakış açısı geliştirerek görünmeyen ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Önyargı kötü bir şey değildir, azınlıklar gibi görünmeyen ardındakine karşı yeni bir bakış açısı geliştirilmesi açısından önemlidir. Bilimsel ve sosyal sorumluluklarının birleşiminden dolayı, eleştirel söylem analizi, titiz olmak zorundadır. Multidisipliner kuramlar, sosyal yapılarla söylem arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını açıklamaya çalışmaktadır. Eleştirel söylem analizinde teori oluşturma, tanımlama, problem formülasyonu ve uygulamalar iç içe geçmiştir. Bu bir bütünün anlaşılması için bağlantılı noktalar olduğu anlamını taşımaktadır (Van Dijk, 2001a: 96-98).

Eleştirel söylem analizi (CDA), öncelikle sosyal gücün kötüye kullanılması, tahakküm ve eşitsizliğin hayata geçirilme biçimini inceleyen bir tür söylem analitik araştırmasıdır. Metinler ve konuşma sosyal ve politik bağlamlarda yeniden üretilir ve direnir. Bu tür muhalif araştırmalarda, eleştirel söylem analizi yapanlar için açık bir pozisyon alır ve böylece toplumsal eşitsizliği anlamak, ifşa etmek ve sonuçta direnmek amacıyla açıklığa kavuşturılmaktadırlar. Söylem analizi, hoşumuza gitse de gitmese de sosyopolitik olarak "yerleştirilmiştir". Akademisyenlerin toplumdaki ve yönetimdeki rolü ise söylem üzerine düşündürmektir (Van Dijk, 2001b, 353).

Söylem analizi, “gerçek dünya” sorunlarının ne olduğu, aynı zamanda tarihsel, kültürel, sosyo-ekonomik, felsefi, kişinin ne bilmek istediğine bağlı olarak mantıksal

veya nörolojik yaklaşım olarak ele alınabilir. Söylem analizinin “dilbilimsel” bir temele ihtiyacı vardır. Söylem analizi, söylemin diğer boyutları ne olursa olsun belirli bir söylem analizi biçimi ve pratiği her zaman bazı ayrıntılara ihtiyaç duyar. Bunlar, dilbilgisi, pragmatik, etkileşim, üslup, semiyotik, anlatı veya benzeri sözel biçimler dahil olmak üzere metin ve konuşmanın işlevleri ve iletişimsel olayların organizasyonudur.

Eleştirel söylem analizinin, konuşma etkileşimi, yazılı metin ve ayrıca ilgili jestler, yüz çalışması, tipografik düzen, resimler ve diğer "göstergebilimsel" veya multimedya anlamlandırma boyutu vardır. Söylemin sosyal ve bilişsel analiziyle veya bu boyutların bazı kombinasyonlarıyla sınırlıdır. “Benzer şekilde, buradaki 'biliş' hem kişisel hem de sosyal biliş, inançları ve hedefleri ve değerlendirmeleri içerir. Duygular ve söylem, etkileşimde yer alan diğer "zihinsel" veya "hafıza" yapıları, temsilleri veya süreçleri içerir. Son olarak, toplumun hem yerleşik hem de yerel mikro yapıları içermesi kastedilmektedir” (Van Dijk, 2001a: 98).

Eleştirel söylem analizinin ilgi alanına yüz yüze iletişimlerin yanı sıra daha küresel ölçekte toplumsal ve politik olaylar veya gruplar arası ilişkiler, hareketler, kurumlar ve örgütler, sosyal süreçler, politik sistemler ve daha soyut bir bağlamı olan toplum kültürü girmektedir. Söylem analizi karmaşık metin ve bağlam ilişkilerini sadece bir metin veya konuşma analizi üzerinden anlamaya çalışmaz çünkü tek başına bir metin veya bağlam bilişsel ve sosyal çalışmaların anlaşılmasında işe yaramaz. Tüm bu araçların birlikte ele alınması ve entegre edilmesi gerekmektedir.

Van Dijk’ın söylediği gibi söylem çalışmaları, birçok alt disiplini olan disiplinler arasıdır ve her birinin kendi teorileri, tanımlayıcı araçları veya yöntemleri olan alanlarla ilişkisi vardır. Eleştirel söylem analizi, hazır şablonlarla veya hazır bir çalışmanın verileriyle başka araştırmalara uygulanamaz. Sosyal analizler, her çalışma için kapsamlı bir teorik çerçeveye neyin yapılması veya sosyal bir sorunun nasıl ele alınması gerektiğini analiz etmek, sosyal yapılar ve söylemle ilişkilendirmek için yapılmalıdır. Ek olarak somut araştırma yöntemleri, bilimsel araştırma bağlamının özelliklerine bağlıdır. Bu özellikler; amaçlar, katılımcılar, ortam, kullanıcılar ve onların inançlar ve çıkarlarıdır (Van Dijk, 2001a: 89).

Eksiksiz bir söylem analizi diye bir şey yoktur çünkü bir metnin analizi aylarca sürebilir. Uzun bir metin veya konuşma metninin eksiz bir söylem analizinin tamamen yapılması zordur. Bu nedenle söylem analizinde seçimler yapılarak incelenmesi gereken

yapılar sınırlanmalıdır. Örnek olarak bir söylem yoluyla güç kullanma biçimleri araştırılmak istendiğinde, kelime sırasına, konuşmada veya metindeki vurgu ve tonlamalara, sözcülerin stillerine, konu seçimine şematik organizasyonlara, retorik figürlere ve çoğu etkileşim biçimi ele alınabilir (Van Dijk, 2001a: 90-92). Bu konuların analizi yoluyla gerçekleştirilen eleştirel söylem analizi metnin veya söylemlerin bağlamlar içerisinde anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Eleştirel söylem analizinin en belirgin özelliği birçok formu inceleyebiliyor olmasıdır. Örnek olarak varsayımlar veya imalar gibi örtük olan ve dolaylı anlamların ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır. Örtük metinlerdeki imaların söylem analizine tabi tutulması sonucunda yorumlayıcı bir yaklaşımla bağlantılı olarak birçok öge anlaşılır kılınmaktadır. Bir konuşmada sadece söylemler analiz edilerek belli bir noktada anlam elde edilmiş olabilir fakat bir analizin detaylı yapılabilmesi demek, konuşmacının ruh halinden, konuşma esnasındaki mimiklerinden, duraksama noktaları ve tonlamalarına kadar birçok ögenin ele alınışı ile mümkün kılınmaktadır.

Metinlerin söylem analizinde takip edilebilen bazı kalıplaşmış yargılar ve modeller mevcuttur elbette ki tüm metinlere uygulanamaz. Bunun bilincinde olarak genellikle haber metinlerinde ve hikayelerde kullanılabilir metot, sözdizimleri, cümleler arasındaki ilişkiler, peş peşe gelen cümlelerin bağlantısı, yan cümleler, cümlelerin sıralaması, öncelik hangi cümlede, aktif veya pasif kurulan cümle gibi birtakım incelemelerle yapılmaktadır. İdeolojik söylemlerde iyi ve olumlu şeyler için kullanılan kelimeler ve söylemlerin uzunluğu, kötü olaylar için ise kısa cümleler ve geçiştirme ifadelerinin kullanılıp kullanılmadığına bakılabilmektedir. Kötü eylemler hakkında birkaç ayrıntı, abartı ve olumlu metaforlarla, olumsuz özelliklerimizi örtük bırakmak incelenebilen detaylardır. Bahsedilen bu incelemeler söylemin sadece anlamsal yönünü ortaya çıkarmak için değil aynı zamanda bu söylemlerle zihinlerde hangi modellerin inşa edilmek istendiğini ortaya çıkarmaya yöneliktir. En basit anlamıyla, sosyal temsillerin, etkilemek, manipüle etmek veya kontrol etmek için kullandığı söylem ve bağlamın anlaşılması açısından önemlidir (Van Dijk, 2001a: 107-110).

Bağlam konusunda bahsetmiştik, bağlamların birkaç farklı ayrımı vardı. Van Dijk (2001) ise yerel bağlamlar ve kültürel bağlamlardan bahsetmektedir. Küresel bağlamlar sosyal, politik, kültürel ve tarihi olarak tanımlanır ve iletişimin gerçekleştiği yapılar açısından büyük öneme sahiplerdir. Yerel bağlam genellikle iletişimsel bir olayın yer aldığı anlık, etkileşimsel durumun özellikleri açısından tanımlanır. Böyle bir durumun

özellikleri aslında siyaset, iş, mevzuat, propaganda, katılımcıların çeşitli iletişimsel ve sosyal rollerinin ele alınması olarak ortaya konabilir.

Van Dijk (2001a: 111-113), için bağlam modelleri çok önemlidir çünkü, söylemler yoluyla kurulan iletişimde insanlar sadece söylemle istediklerini veya söylemek istediklerini karşıya iletememektedir. Belirli bir olay ya da şey hakkında bildiklerimiz ya da inandıklarımız veya kişi veya daha genel olarak, hepsinin söylemde ifade edilmesi gerekmez. Böylece söylem analizcileri için bağlamda ele alabilecekleri veriler meydana gelmektedir. Konuşmacıların söylemleriyle beraber, konuşma esnasındaki nezaket nedeniyle veya başka ikna biçimlerini kullanmaları, analizciler açısından ele alınmalıdır.

Söylem analizi, güç ilişkileri, toplumsal eşitsizlikler ve tahakküm gibi konularla ilgilendiğinden, sosyal bilincin çeşitli biçimlerini de hesaba katarak ilerlemelidir. Bunlar, bilgi, tutumlar, ideolojiler, normlar ve değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinlerde veya konuşmalarda zihinsel yapıları ve bunların oluşmasını nasıl kontrol ettiğini anlamaya çalışmaktayız. Toplumda her grubun kendine ait düşünceleri vardır ancak bazı grupların inançları diğer grupları etkilemekte, güç ve meşruiyet kazanmaktadır. Van Dijk, ideolojileri, sosyal temsiller olarak ele almaktadır. Sosyalistler, neo-liberaller, ekolojistler, feministler gibi grupların yanı sıra anti-feministler bir ideolojiyi temsil etmektedirler. Her grubun kendi imajı ve amaçları vardır, ideolojilerinin özelliği ise üyeler tarafından paylaşılan tutumları düzenleyen temel ilkelerinin olmasıdır.

Van Dijk (2001b, 353)'a göre söylem üzerine eleştirel araştırmalar birtakım gereklilikleri karşılamalıdır. Bu gereklilikler aşağıdaki gibidir:

- Daha marjinal araştırma geleneklerinde olduğu gibi CDA araştırması diğer araştırmalardan daha iyi bir amaç belirlemelidir ve bunu gerçekleştirmelidir.
- Güncel meselelerden çok sosyal problemlere ve siyasi meselelere odaklanmalıdır.
- Toplumsal sorunların ampirik olarak yeterli eleştirel analizini genellikle disiplinler arası yapmalıdır.
- Yalnızca söylem yapılarını tanımlamaktan ziyade, onları terimler açısından açıklamaya çalışır.

- Daha spesifik olarak CDA, söylem yapılarının harekete geçirme, onaylama, toplumdaki güç ve tahakküm ilişkilerini meşrulaştırır, yeniden üretir veya bunlara meydan okur.

Son olarak Van Dijk'ın söylem analizi ile anlatmak ve yapmak istediği şey, söylem analizinin sadece sözcükler ve kelimelerle anlaşılamayacağıdır. Söylem analizi aynı zamanda bilişsel, sosyal ve politik analizi içerir, ancak daha çok role odaklanarak söylemler hem yerel hem de küresel olarak toplumda ve toplumsal yapılarda rol oynamaktadır.

1.2.2. Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizinde Makro ve Mikro Ayrımı

Van Dijk, eleştirel söylem analizi için makro ve mikro yapıların incelenmesine dair bir çerçeve sunmaktadır. Van Dijk makro yapılar ve mikro yapıların düzeylerinin farklı olduğunu ve farklı mesajlar verdiğini söylemektedir. Metinler veya söylemler ele alındığında mikro yapı olarak cümlelerin yapılarına, kelime gruplarına ve noktalama işaretlerine dikkat edilmesi gerektiğini söylemektedir. Makro düzey ise toplulukların refah seviyesi gibi, gelişmişlik düzeyleri, konuşma şekilleri ve benimsenen görüşler üzerine değerlendirmektedir. Mikro düzey daha özelde, dilin nasıl kullanıldığı, sözcükler ve söz gruplarını oluşturmaktadır. Makro düzey ise konuşmaların teması, başlığı olarak ele alınır. Makro düzeyde; metinlerin başlıkları, kullanılan spotlar, olayın sunuluşu, fotoğraflar, sonuçlar, haber yapan kişilerin ve haber sahiplerinin yorumları, bağlamsal tahliller ve haber kaynakları bulunmaktadır. Mikro düzeyde ise; cümle yapılarının aktiflik/pasiflik durumu, metinlerin retorik, cümlelerin ve kelime seçimlerinin kullanılması bulunmaktadır (Van Dijk, 1988; 2001a; 2001b; 2015).

Makro yapılar daha özelde bir metnin başlığına yönelik anlama çabasıdır. İlk olarak başlıkların ele alınmasının sebebi bir metinde ilk görülen ve metnin içeriğine dair bilgiler verebilecek bir yapısı olmasından kaynaklanmaktadır. İnsanlar metinlerin başlıklarının akıllarında tutma eğiliminde olduklarından dolayı Van Dijk ilk olarak başlıklara dikkat edilmesinin gerekliliğini anlatmaktadır.

Daha özelde bir metnin içeriği ve anlamlarının anlaşılmasına yönelik olarak kelimelerin dolaylı veya doğrudan anlamlarına bakılmaktadır (Şah, 2020: 2019). Özellikle söylemlerdeki ben veya biz dili, etken ve edilgen yapıların kontrolü gizli ya da dolaylı anlamların ve ideolojik söylemlerin açığa çıkarılması noktasında önem arz etmektedir. Mikro yapıda incelenen bir başka şey ise, formel yapıların analizine

dayanmaktadır. Söylem yapılarında gizli olan veya aslında açıkça ortaya konabilen vurgu, tonlama, tutarlılık, sözcük düzeni, sıralı cümlelerin arasındaki ardalan bağlam ilişkisinin analizini içermektedir. Cümleler oluşturulurken konuşmacının veya liderin kendisi hakkında konuşurken oluşturduğu söylem dili olumlu ve olumsuz cümleler aynı zamanda karşıt bir söylemdeki ifade biçimiyle kelimelerin kullanımı incelenen yapılardandır (Van Dijk, 1988; 2001a; 2001b; 2015).

Fakat unutulmamalıdır ki Van Dijk, yukarıdaki anlamların araştırılmasına yönelik genel bir çerçeve sunmuş olsa da her çalışmaya uygulanamayacağını belirtmektedir. Çünkü her çalışma aynı kavramsal çerçeveyi veya anlamların araştırılmasını amaç edinmemektedir.

1.3. SÖYLEM KURAMLARI

Söylem kavramının ortaya çıkışıyla dilbilim alanında yapılan çalışmalar toplumsal düzen ve iletişimin anlaşılması açısından önem kazanmaktadır. Söylem kavramının dilbilimciler dışında toplumu ilgilendiren ve toplumu inceleyen alanlarca araştırılması sonucu birçok kuramsal çerçeveyi de beraberinde getirmiştir. Söylemi inceleyen kuramlar arasında yapısalcılık, post-yapısalcılık, yorumsamacı söylem bulunmaktadır.

Söylem araştırmalarının temeli dilin iletişim açısından ele alınmasıyla başlayarak, dilbilimin sadece yapısalcılıkla değil, yapısalcı antropologların insanlar arasındaki iletişim konusuna eğilmeleriyle gelişme sağlamıştır. Yapısalcı yaklaşımın öncüsü Saussure'dür ve onun görüşüne göre dil, bir iletişim formudur. Saussure'den etkilenen antropolog Levi Strauss ve kültürel çalışmalara öncülük eden Roland Barthes de söylem ve dil ilişkisi üzerinde çalışmışlardır. Lacan'da yapısalcı dilbilimi alanında çalışmalar yürütmüştür. Önceleri yapısalcılık içerisinde görüşler bildiren Derrida eleştirileri sonucunda post-yapısalcı olarak öne çıkan isimlerdendir.

1.3.1. Yapısalcılık ve Söylem İlişkisi

Söylemin bir inceleme alanı olarak gören yaklaşımlardan ilki yapısalcılıktır. Modernizmin ortaya çıkışıyla yapısalcılığın bir yöntem olarak ortaya çıkışı birbirini takip eden süreçlerdendir. Yapısalcılık, sosyal bilimler ve sanat alanlarındaki çalışmaların önemli bir kısmına etki eden yöntemlerdendir. Edebi metinler gibi veya söylemsel alanın çözümlemelerinde özellikle yararlanılan görüşlerdendir. 20. Yüzyılın başında Ferdinand de Saussure'ün notlarını derleyen öğrencileri dilbilim derslerinden ilham alan ve yapısal dil biliminin bir devamı olarak görülen yapısalcılık teorisi 1960'larla Foucault, Derrida ve Balthus ile Todorov araştırmacıları tarafından yapılan çalışmalarla güçlenerek dil alanında önemli çalışmaların ortaya çıkmasına olumlu etki etmişlerdir (Emre, 2018: 60).

Dil sembolik düzeni oluşturan bir iletişim aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Yapısalcılık, anlamları üreten insana vurgu yaparak, gösteren ve gösterilen ikili sistemin olduğunu kabullenmektedir (Sözen, 1999: 44). Modernleşmeden etkilenen yapısalcılık, yapandan ziyade esere veya söyleme odaklanan bir yöntem olarak inceleme alanında eserin sahibini ikincil değere düşürmektedir (Emre, 2018: 61).

Yapısalcılık, bireyden ziyade ilişkilerle ilgilenen bir doğa ve insan yaşamı bilgisi biçimi olarak tanımlanmaktadır. Yapısalcılık bir bilgi biçimidir ve Saussure'den itibaren diğer antropolog ve sosyologlar aynı yapıyı paylaşmışlardır. Fransız yapısalcılığı olarak adlandırılan 1960 yılları kuramsal çerçevesinde semiyoloji bilimi olarak sosyal hayatın içindeki işaretlerini Balthus edebiyat, Foucault ve Althusser felsefe, Lacan psikanaliz ve Strauss antropoloji alanıyla ele almaya çalışmıştır. Yapısalcılığın ele aldığı şey dünya düzeni ve doğa ilişkisi, doğa ilişkisi ve insan fenomenleri arasındaki ilişkidir. Bu ilişkilerin anlaşılmasında bir roman, bir denklem veya bir kavram, müzik parçası ya da bir resimden yararlanılarak nesnelerin karmaşıklığına doğru bir derinliğin olup olmadığı analiz edilmeye çalışılmaktadır (Almeida, 2015: 627-630).

Yapısalcılık, toplumsal gerçekliği gene toplumsal yapılar açısından anlamaya ve açıklamaya çalışan bir eğilimdir. Bir dizi kurucu unsur veya konumları, birimleri, seviyeleri, bölgeler ve yerler, sosyal oluşumlar gibi bileşenler arasındaki sosyal ilişki kalıplarını ele alır. Sosyal gerçekliğin ne olduğu ve metafizik tasarımı olarak iki farklı analitik düzeyde ilerleme eğilimindedir. Aynı zamanda ampirik ve tarihsel bir gerçeklik olarak toplumsal yapı ve gerçekliğin bir modeli veya temsili olarak toplumsal yapı

konusuna, toplumsal gerçeklik üzerine iki farklı meta-teorik perspektifin himayesinde yaklaşmaktadır (Heybedran, 2001).

Dil bir iletişim aracı olmanın çok ötesindedir ve tarihin, değerlerin, zamanın izlerinin aktarılmasında önemli görülerek üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Saussure dilin neden önemli olduğu ve dile dair incelemelerin önemszenmesi gerektiği konusunda şöyle der “bireylerin ve toplumların yaşamında dil en önemli etkidir” (Oruç, 2018: 128). Bu söylemden hareketle sadece bir iletim aracı olmaktan çok, toplumsal yapının her alanını içeren bir etkiye sahip olduğunun altı çizilmektedir. Dil insanların düşüncelerinden toplumsal yapılar içerisindeki davranışlarına kadar birçok alanı etkileyen yegâne unsurdur.

Yapısalcılık, kategorilere, ikili karşıtlıklara (doğa-kültür, ham-pişmiş, medeni-yaban) dayanan anlam yapılanmasının nasıl kurulduğu ve konuşmaya önem vermektedir. Yapısalcılıkta dünyanın ne olduğundan ziyade toplumların dünyayı nasıl anlamlandırıldığını keşfetme amacıyla yola çıkmaktadır. Kesin bir doğru ve kesin bir mutlaklığı reddederek bilimsel bir hakikatin olmayacağını söyler. Anlayışa göre, dilin ardından her zaman bir yapının var olduğu fikrini savunur (Sözen, 1999: 55).

1.3.2. Post-Yapısalcı Söylem

Post-yapısalcılık temelde metni merkeze alan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Öznenin merkezde olmasına karşı çıkan ve merkezde metinlerin yer alması gerektiğini savunan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım yapısalcılığın reddettiği metnin arkasındaki okuyucunun önemini ortaya koyarak, okuyucuyu merkeze alan bir yaklaşım sergilemektedir. Metnin anlamı yazara göre değil okuyucuya göre belirlenir. “Birden çok okuyucu olduğundan metinlerinden de birden çok anlamı vardır” tezini savunmaktadırlar (Sözen, 1999: 65). Yazarların önemi kalmayarak artık okuyucu ve metne anlamlar atfedilerek yüceltilen okuyucuyu ve metin olmaktadır. Otorite kaynağı yazardan kayarak okuyucu ve metinlerin eline geçmektedir.

Post-yapısalcı analiz kültür ve söylem analizinde siyaset lehine yöntemi reddeder. Bu analize göre siyaseti, eleştirilen yazıyla okumayı eşit statü vererek okuyucuya kendi başına yazar olma yeniliğini tanır (Agger, 1992: 97).

Post-yapısalcı okumaya göre her metnin tartışmalı olması gerektiğini, genel ilkeler yoluyla kalıplaşmış olarak okunmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Metinlerin çokluğu, ortak bir konum üstlendikleri bağlamlar vermektedir. Post-yapısal okumaya göre

bağlamlar metinlere göre kendini konumlandırmaktadır. Her okumanın da bağlamsal olması gerektiğini ileri sürmektedirler. Okuyucuya büyük bir merkezcilik atfederek okuyucunun da birer yazar olabileceğinin altını çizer. Okuyucuların kendisini geliştirmesi ve kültürel dehanın uyandırılmasıyla daha fazla metnin ortaya çıkmasını istemektedir. Böylece bir bilgi edinme süreci olarak okuma ve yazma işlemleri gerçekleştirilebilir (Agger, 1992: 94-95)

Post-yapısalcı okuma kendisini metnin dünyasının akışına sokar ve onun da kendi dünyası olduğunu iddia eder. Okuma, yalnızca okuyucuyu metne değil, metni dünyaya da tanıtarak dünyanın içinden sızdığı tüm yerleri gösterir. Böylece metinler, post-yapısalcılığın güçlü okuma pratikleriyle toplumsal metinlere, toplumsal pratiklere dönüştürülür (Agger, 1992: 96).

Post-yapısalcılar ve post-modernistler, yönteme karşı çıkararak yönteme güvenmemektedirler. Yöntemin, değerden arındırılmış bir mekanizma olduğu ve anlam üzerinde duran post-yapısalcılar ve post-modernistler için yöntemin anlam için gerekli olmadığını ve öneminin olmadığını düşünmektedirler. “Bu sebeple özellikle Derrida, Foucault, Lyotard ve Baudrillard yönteme dayalı kültür analizlerinin karşısında yer alırlar (Sözen, 1999: 55).

1.3.3. Hermeneutik/Yorumcu Görüş ve Söylem

Hermeneutik görüş için Schmidt (2006:1) şöyle söylemektedir “Biri bana hermenötüğün ne anlama geldiğini sorduğunda, genellikle bunun yorumlama anlamına geldiğini söylerim. Bazen hermeneutüğün metinleri doğru yorumlamaya yönelik kuramlarla ilgilendiğini ekleyerek devam ediyorum. "Hermenötik" ve "yorum" aynı Yunanca sözcükten türemiştir. "Hermenötik" İngilizce'de yaygın bir kelime olmasa da "yorumlama"dır”.

Hermeneutic göröl 19. yüzyıl teologlarından olan Schleirmac ve sosyolog Diltley, Husserl'in görüşleriyle önem kazanmış bir alandır. Heidegger tarafından detaylandırılmış ve Gadamer tarafından da büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Özellikle dil üzerine yaptığı yorumlarla birlikte Gadamer, yorumcu görüş için önem kazanmaktadır.

Geleneksel yorumcu görüş olayları, metinleri ve bir nesne gibi her şeyin kendi olduğu sade haliyle anlamayı hedefleyen bir yorumcuyu kabul etmektedir. Bu öznelere kendi görüşlerini arka planda tutarak ellerinden geldiğince açık fikirli ve nesnel bir şekilde nesnelere yaklaşması anlamını taşımaktadır. İnsanın dünya hakkında edinebildiği

tüm bilgi dil sayesinde onun aracılığıyla gerçekleşir. (Özlem, 1995; Sözen, 1999. “Söylem metnin arkasında duran bir şey değil, metnin önünde duran bir şeydir. Yorumcu görüş, metinlerin "nasıl" anlaşılması gerektiği üzerinde durur” (Sözen, 1999: 74).

Yorumlamanın kendisini gerçekleştirebilmesi için öncelikle dil kavramının anlaşılması bu görüş için önemlidir. Dil, konuşmaların gerçekleştiği ortamdır ve metinlerin anlaşılabilmesi için bir model olarak ele alınmaktadır. Bir metni anlamak, nasıl ortaya çıktığını yeniden yaratmak değil, metnin ne söylemek istediğini anlamaktır. Bu düşünceye göre bir metnin anlaşılmasında yorumcunun kendi görüşü önemlidir ve yorumcunun görüşleri metnin anlamının yeniden inşa ettiği anlamına gelir (Schmidt, 2006: 117). Gadamer’de “anlamın dilselliği, tarihsel olarak etkilenmiş bilincin somutlaşmasıdır” demektedir (Gadamer, 1995: 389). Dil aynı zamanda hermeneutik deneyimin nesnesi konumundadır. Dil geçmişten geleceğe aktarılan ve deneyimlerle geliştirilen şeydir. Metinler için önemi de buradan gelmektedir, insanlar geçmişten gelen metinleri dil aracılığı ile yorumlamaktadırlar. Okuyucu metni okurken metnin içine katılır. Hermeneutik yorumlama çabasının tamamlanması dilde gerçekleşir. Bir metnin ne anlatmak istediğini anlamak, her zaman yorumlamayı ve uygulamayı içerir bu da metinlerin kendi dilimize çevrilmesini gerektirmektedir. Geçmiş dil üzerinden ve dil ürünleriyle, yazılı veya yazısız eserlerin diline göre yorumlamak ve anlamak, hermeneutik yapmaktır. Anlam hermeneutik ile yakından ilişkilidir ve bir araştırmanın konusunu ele alarak ondan anlamlar üretmek girişimi hermeneutik yapmaktır. Bir şeyleri anlayabilmek için dil ön koşuldur ve dille sınırlıdır (Arslan, 2002: 71).

2 SİYASET KAVRAMININ TANIMLAMALARI

2.1. SİYASET KAVRAMININ TANIMI

Toplumsal yaşam içerisinde öyle sözcükler vardır ki, kullanımlarının sebebi ve sözcüklerin anlamı ne olarak anlaşılmaktadır. Siyaset kavramı işte bu sözcüklerden birisidir. Toplumun doğal yaşantısının bir parçası haline gelmiş olan siyaset, günlük rutin işlemlerin, rutin döngülerin içerisine karışarak doğal bir yaşam pratiği haline gelmiştir.

Siyaset kavramının günlük dilde karşılığı, “siyasi, siyasal, siyasetçilik, parti, seçim” gibi birçok kavramında beraberinde anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Birden çok anlamda kullanılabilen siyaset kavramı devlet yönetimi ile alakalı bir çağrışımda bulunmaktadır (Eroğlu, 1976: 113). Siyasiler, siyasi partiler veya siyasi kararlar denildiğinde devlet kurumları ve yönetim ile alakalı kişileri, örgütsel yapıları ve eylemleri çağırır. Bir başka deyişle bir kavramla birçok temsil veya çağrışım zihinlerde canlanmaktadır. Siyasette böyle bir kavramdır. Yapılan bazı araştırmalar siyaset kavramının zihinlerde neden birden fazla kavramla ilişkilendirildiğini anlamaya yöneliktir. Sonuçlar gösteriyor ki birden fazla neden var ve örnek olarak, kişilerin siyasi parti ve ideolojileri, aidiyetleri, yönelim ve tutumları, insanların dünyayı algılama ve yorumlama şekillerini etkilemektedir. Belli sosyal kategorilere üyelikler, cinsiyet ve kuşaklar, siyasetle iç içe olmak gibi birçok nedenden dolayı insanlar, siyaset kavramını farklı sözcüklerle ilişkilendirmektedir (Behav, 2013: 459).

Siyaset kavramının yukarıdaki çağrışımlarından yola çıkarak, bu kavramın sabit ve durağan bir olgu olarak ele alınması güçleşmektedir. Tekil bir anlamı olmayan siyaset kavramı, insan ve toplumla ilişkilendirildiğinde karmaşık ve istikrarsız bir yapıya bürünmektedir. Bu yüzden literatürde birden fazla siyaset tanımlaması yapılmıştır ve birbiriyle çelişen tanımlamaların oluşmasının nedeni de budur (Kayapınar, 2022: 3).

Siyasal kavram, mutlakiyetçilik, sınıf, diktatörlük, cumhuriyet ve devlet gibi geleneksel politik kavramları çağırıştırılmaktadır. Siyaset sıralanmış olan bir dizi kavramla ilişkilendirilmektedir (Norberg, 2015). Siyasetin tanımlamasının Aristoteles’e kadar götürmek gerekmektedir. Aristo, siyaset kavramını politika ile ilişkilendirmektedir. Easton (1965), siyaset tanımlamasını, siyasi otoriter karar alma ve eylemle ilgili insan

faaliyeti olarak tanımlamaktadır. Siyaset, devlet tarafından toplum için elde mevcut bulunan değerlerin yetkili bir şekilde tahsis edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Birey ve toplum için kullanılabilen herhangi bir nesne, etkinlik, fikir, ilke ve amaç siyasi değeri olan her şey yararlı olarak kabul edilmektedir (Baliguat, 2020).

Siyasetin bir başka tanımı Amerikalı siyaset bilimci Harold Lasswell tarafından yapılmıştır. Laswell (1936: 1174), siyaseti “kim neyi, ne zaman ve nasıl alır” olarak tanımlamaktadır. Hükümetin karar alma ve eylemini (1) faydalar, ödüller ve avantajların siyasi toplumda kimin neyin ne kadarını aldığını tanımlar, (2) bunları ne zaman aldıkları ve (3) aldıkları yöntemler olarak üç temele yerleştirmiştir. Olumsuz bakıldığında, siyaset resmi hükümet karar alma ve eylemlerinin nasıl olduğu ile ilgilidir. (1) kimin hangi faydalardan, ödüllerden ve avantajlardan mahrum bırakılacağını, (2) yoksunluk sürelerini tespit eder ve (3) bu tür yoksunlukların nasıl uygulanacağı hakkında kararlar alınan merci olarak karşımıza çıkar.

Laswell (1936: 1174-1175)’e göre herhangi bir zamanda siyasi gücü elinde bulunduran kişiler nüfuz elde ederek çevrelerini yöneterek başarılarından pay almaktadırlar. Nüfuzlu kişiler, ellerinde bulunan her türlü sembolü, malları ve şiddeti kullanarak üstünlük sağlamaya çalışmaktadırlar. Üstünlüklerine karşı olan diğer grupların saldırılarına karşı dayanıklı olmak için her türlü yetkiyi kullanmaktadırlar. Siyasi çıkar mücadelelerinin yapılması propaganda ile gerçekleşmektedir. Propaganda bu nedenlerle siyaset biliminin kullanması gereken malzemelerden biridir (Carpenter, 1936).

Baliguat (2020)’a göre, siyaset üç kategoriye içerisinde barındırır bunlar aşağıdaki gibidir.

1. Toplumun önem verdiği şeylerin, faaliyetlerin, fikirlerin ve diğer olguların resmi olarak tahsis edilmesi,
2. Hükümetin, kimin hangi faydaları, ne zaman ve nasıl alması gerektiğine dair bir karar,
3. Çözümü gerektiren çatışmaya yol açan kamusal sorunların analizi.

Türkçe siyaset kavramının anlamını, Mustafa Nihat Özön, dört anlam yüklemiştir; bu anlamlardan ilki, ülke yönetimidir. İkincisi, ceza, ceza olarak öldürmedir. Üçüncüsü politika ve son olarak diplomatlıktır. Günümüze doğru siyasetin ceza anlamı giderek kaybolmaya başlamıştır. Günümüzde ülkemizde idam cezasının olmayışı Özön’ün siyaset kavramına yüklediği ceza anlamının ortadan kalktığına bir göstergesidir. Eroğlu

da İngilizce ve Fransızca sözlükleri incelediğinde siyasetin hiçbir zaman böyle ağır bir ceza ve anlamı taşımadığını buna karşılık Türk siyasetinde ek bir anlam kazanmış olabileceğinden bahsetmektedir. Her ülkenin ayrı siyasal geçmişleri ve siyasal deneyimleri bulunduğundan bu kavramlardaki anlamların değişiklik göstermesi muhtemeldir. Zaten siyaset sözcüğüne yüklenen bu anlamların farklılığı sözcüğün anlamının zenginliği olarak kavranmalıdır. Doğal olarak bu kavramın zenginliği altında bulunan toplumsal olgunun zenginliğini, karmaşıklığını ve çelişkili oluşunu göstermektedir. Bu gözlemlere ek bir kanıt ise yapılan çalışmalarda siyaset kavramının araştırmacılar tarafından birbirini tutmaz açıklamalar yapması olarak tanımlanabilir (Eroğlu, 1979: 114).

Eroğlu'nun siyaset tanımlaması şöyledir “siyaset, belli bir üretim biçiminin varlığı ve gelişmesi için gerekli olan iktisat-dışı koşulları toplumsal çapta sağlama uğraşısıdır” (Eroğlu, 1979: 115).

Siyaset, karar verme ve karar verme sürecini içeren herhangi bir grupta ve üyeleri için kuralları uygular. Politika yapıcılarının hangi eylemleri yapacaklarını ve hangilerini yapacaklarını seçtikleri süreçtir (Ranney, 1999).

Toplumun yönetimi ve eldeki mevcut kaynakların kullanımının adaletli şekilde dağılımı ve ülkenin yönlendirilmesinde baş aktörler olan siyasi karakterler siyasetin temelini oluşturan etmenlerden birisidir. Bir ülkenin siyasi rejimi ve siyasete bakış açısı o ülkenin gelişmişlik seviyesinin ve ileride olabileceği yönünü bir anlamda tezahürü niteliğindedir. Siyaset toplumu yakından ilgilendiren bir düzendir çünkü ülke yönetimi için seçilen kişiler toplumun nasıl yaşayacağı, refah düzeyinin ne derecede olacağına kadar birçok kararın verilmesinin ardındaki güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sonraki başlık siyaset ve toplum ilişkilerinin önemini anlatmaya yardımcı olacaktır.

2.1.1. Birey ve Toplumun Siyasal Alana Olan Etkisi ve Siyasetle İlişkisi

Toplumun temeli insan ve insanlar arasında gerçekleşen olumlu veya olumsuz ilişkilerle toplumun oluştuğu bilinmektedir. Toplum rastgele bir araya gelen insan toplulukları olarak anlaşılmamalıdır. İnsanlar belli bir birliktelik ve kültürel birikimleri, değerleri paylaşarak bir araya gelen bilinçli ve ilkeleri olan topluluklardır. Toplum tanımlamasının ardından toplumsal yapının tanımı ise, insanlar arasında etkileşim ve bu etkileşimin ürünü olan toplumsal yapıların sistemli bütünlüğü olarak tanımlanır (Arslan vd., 2014).

Siyasetin ve siyasetle ilişkili birimlerin açıklanmasıyla ilgilenen siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisi bazı yönlerden ayrılmaktadırlar. Siyaset bilimi, meşruluk kazanmış liderler ve kurumlarca uygulanan ve meşru olarak kullanılan iktidar ile ilgilenmektedir. Siyaset sosyolojisi alanı ise, siyasal gücün arkasındaki gizlenen nedensel yapılarla ilgilenmektedir. Siyaset sosyolojisi daha çok görünenin ardındaki gizli olanı anlamaya çalışmaktadır. İktidar oluşumunu ve siyasal yapılanmayı değişken bir olay ve süreç olarak görerek değişik zamanlarda meydana gelen siyasal sistemlerin incelenmesine yönelik araştırmalarda bulunmaktadır. Siyaset bilimi ise, daha çok “kamu yönetimi”, “yönetim mekanizması”, gibi alanlarla ilgilidir (Yücekök, 1987: 3).

Siyaset bilimcilerin siyasal alana yönelik sorularının başında “bu siyasal sistem nasıl çalışır?” gelirken, siyaset sosyologları için bu soru “bu siyasal sistem nasıl ortaya çıktı”, “bu yapılanmadan kim kazançlı, kim zararlı çıkar?” şeklindedir. Siyaset sosyologları, değişime önem vermektedirler ve siyaset alanını “çatışma” ortamı olarak görmektedirler. Sosyologlar için “uyumsuzluk”, “çatışma”, “radikal tepki”, siyasal sistem içerisinde var olması gereken ve kaçınılmaz olarak var olan unsurlardandır (Yücekök, 1987: 3). Siyaset biliminin değerlendirmesi ise daha çok muhafazakâr ve tek yönlüdür. Siyasal ilişkilerin daha çok mutabakat ve iş birliğine dayandığını söyleyen siyaset bilimciler, birçok teori de mevcut durumu meşru bir görüşle kabullenmektedirler. Bu durum ise, eleştirel bir bakışın yok olmasına tek tipleşmeye götürmektedir.

Siyaset sosyolojisi, toplum ve siyasetin karşılıklı etki-tepki ilişkisiyle ele almaktadır. Toplumu etkileyen diğer yaşam pratikleri ekonomik ve sosyal gibi konumları, siyasal kurumlar tarafından siyasetin oluşturduğu alt ve üst düzey yapılanmalarına ulaşarak ardından toplum ihtiyaçları doğrultusunda yeniden siyasal uygulamalarla topluma dönmektedir (Yücekök, 1987: 4). Doğal olarak karşılıklı bir etkilenmeden söz edilmektedir. Siyaset toplumu etkilediği gibi, toplumsal olaylarda siyaseti şekillendirmektedir.

Siyaset biliminin inceleme alanını kavramsallaştırırsak eğer bu kavramsallaştırmanın başında parlamento, siyasal rejimleri, seçimler ve devlet gibi siyasal kurumlaşma gelmektedir. Siyaset sosyolojisi de bu alanların, kurumların yer aldığı toplumsal yapıyı, kültürü ve toplumun özgüllüğü ile siyaseti ilişkilendirmeyi öngörmektedir. Bendix ve Lispet gibi önde gelen araştırmacılar siyaset sosyolojisinin, işe toplumla bağladığını” ve devletin toplumla değil, “toplumun devleti nasıl etkilediğini” incelediğini belirtmektedirler (Vergin, 2003: 19). Siyaset sosyolojisi, toplumun

siyasetteki konumuna ilişkin değerlendirmeler yaparken devletle toplum ilişkilerini devlet merkezli değil toplumsal olgularla ilişkilendirerek açıklamaktadır. Böylece çok yönlü bir okuma ve siyasetin arka planına etki eden toplumu görmeye teşvik etmektedir.

Toplum ve siyaset etkileşimine örnek olarak, Cumhuriyetin ilanı ve devrimsel yasalar büyük bir toplumsal değişime neden olmuştur. Aynı yasaların bir bölümüne karşı Türk toplumu tarafından yıllar sonra kendini geliştiren muhalefet gerek ideolojik olarak gerekse bireylerin ekonomik tatminsizliği, din faktörü gibi etkenlerin yerel ortamlar ve uluslararası arenada ağırlık kazanması siyasete etki etmesiyle sonuçlanmaktadır (Vergin, 2003: 33). Gelişen muhalefet ortamı bir nevi toplumun sessiz kalmış veya görülemeyen düşüncelerinin yeniden gündeme taşınabilmesi ya da toplum tarafından gösterilen hoşnutsuzluklar muhalefetle birlikte siyasal arenaya taşınarak yeni söylemlerin oluşmasına etki etmektedir. Siyaset sonuç olarak topluma hizmet eden kurumların başında gelmektedir. Hizmetlerinin amacı toplumsal düzen, eşitlik, adaletin sağlanması gibi ya da eldeki mevcut kaynakların dağılımının yapılabilmesi için toplum tarafından yetkilendirilen siyasi erkler, topluma hizmet etmek zorundadır. Toplumun hoşnut olmadığı durumlarda, günümüzde de olduğu gibi özellikle sosyal mecralardan her türlü mesajın yayılması, siyaset alanına toplumun daha hızlı etki etmesi ve sesini duyurması açısından önem taşımaktadır.

Bir örnek verilecek olursa gezi parkı olaylarının ne denli büyük yankı uyandırdığı hem toplumları hem de siyasi alanı etkilediği görülmektedir. Bu gibi olaylar birçok ülkede yayılmıştır. Toplum hoşnut olmadığı liderlerin istifasını isteyebilmekte, sosyal mecralar üzerinden örgütlenerek yeni akımlar başlatabilmekte ve siyasetin gündemine girebilmektedir. Siyasi söylemlerde toplumun gündemine girmekte gerek haberler gerekse toplum arasında ağızdan ağıza dolaşan söylemler toplumu etkilemektedir. L. Duguil'in siyaset ve toplum ilişkisi için söylediği söz tam olarak bu söyleme uygundur. Söylediği şey ise “yönetenler ile yönetenler” arasındaki ilişki evrensel bir ilişkidir der. Bu evrensellik, tarihi süreçte tüm insan topluluklarında zaman ve mekân için de her yerde ve her daim mevcut olan ilişkiyi anlatmaktadır. Elbette ki bu ilişki her toplumda aynı şekilde ve biçimde gerçekleşmemektedir. Toplumun yapısı siyaseti ve siyasi düzlemdeki kişileri etkileyen bir olgudur. Seçmen grupları ve bu grupların siyasete ve kişiliklere olan tavrı, iletişimleri ve anlam düzeylerine kadar birçok değişken söz konusudur. Ayrıca her ülkenin kendi toplumsal yapısına ek olarak geçmişten gelen değerleri ve edindiği bilgi birikimi siyasete olan bakış açılarının oluşmasına etki etmektedir. Bu yüzden her ülkeyi

kendi içerisindeki değerlerine göre değerlendirmek, o ülkenin siyasete bakış açısını görmekte anlamlı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.2. Siyasi Söylemlerin Toplumu Etkileme Gücü

Günümüz toplulukları ve geçmiş zamanlardaki toplum ve siyaset ilişkilerinde dahi siyasi söylemler, karizmatik liderlik olgusu gibi etmenlerin toplumu etkilemesi söz konusudur. Siyasi tercihlere ve seçmenlerin davranışlarını anlamaya yönelik araştırmalar artmaktadır ve bunun sebebi de giderek söylem alanının siyasetteki dile olan etkisiyle seçmenin davranışlarına etki etmesi sonucuna varılmaktadır. Başka bir deyişle seçmenlerin seçimlerde oy kullanma davranışları veya siyaset alanına katılımlarının anlaşılma istenmesi bu alandaki çalışmaların artmasına sebep olmuştur. Elbette bu çalışmaların artışı toplum ve siyaset ilişkisinin anlaşılması, topluma yön veren söylemlerin etki gücünün anlaşılması açısından büyük öneme sahiptirler.

Geçmiş ve günümüz karşılaştırıldığında siyasi alanın doğrudan gözlemlenebilmesi, anlama ve algılamaya imkân tanıyan sunumlar giderek artmaktadır. Günümüzde daha çok anlam çabası içerisine girilmekte ve siyaset yakından takip edilebilmektedir. Özellikle gelişen teknoloji ve internet tabanlı sayesinde, siyasi mercilerin kendi sayfaları takip edilmekte, söylemleri incelenebilmektedir. Eskiden sadece televizyon ve radyo üzerinden takip edilen kısıtlı imkanlar doğrultusunda anlaşılmaya çalışılan siyasal söylemler günümüzde birçok mecradan ulaşılabilen ve doğrudan siyasi liderlerin kendi ağızlarından duyulabilmektedir. Günümüzde giderek artan seçim kampanyaları neticesinde bireyler, bu vaatlerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini merak etmektedirler. Bir siyasal söylem sayesinde toplumun görüşü değişebilmekte ve kişilerin oy kullanma davranışını etkileyebilmektedir. Seçim öncesi kamuoyu araştırmaları, seçim sonucunun tahmin edilmesi için birçok analizin yapılmasına olanak tanıyan yeni araçlarla mümkün olabilmektedir.

Siyasal tercihler ve seçmen davranışı çok yönlü bir konudur. Seçmen davranışının anlaşılabilmesi ekonomiden politikaya, sosyolojiden psikolojiye, kültürel ve dinsel birçok yönün anlaşılması ile mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla birçok farklı alanın her biri kendi açısından seçmenin tercihinin ne olduğu veya ne olacağına dair tahminler yürütmektedir (Yılmaz, Kezer ve Arslan, 2017: 2).

Seçim sürecine yaklaşıldığında siyasi parti liderlerinin, rakiplerinin önüne geçebilmek için rakiplerine karşı kullandıkları söylemlerle seçmenlerin algılarını da

yönlendirmek istemektedirler. Zaten söylem yoluyla etkilenen seçmen lider olacak partiyi veya kişiyi seçtiğinde o lideri diğer rakiplerin önüne geçirmektedir dolayısıyla öncelik seçmenin etkilenebilmesidir. Sözen (1999)’in de söylediği gibi siyasi liderlerin ürettiği söylemler, rakiplerine karşı geliştirdiği tutum ve davranışları ortaya koyarken aynı zamanda seçmenlerinde toplumsal konulara ve olaylara nasıl tepki vereceklerini bu olayları nasıl algılayacaklarını ve nasıl tutum sergileyeceklerine yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında söylemler hem toplumu oluşturan kamuoyunun hem de bireylerin siyasi liderlere ve siyasi olaylara karşın bakış açılarının, tutumlarının ve görüşlerinin şekillendirmesi sonucu seçmen ve siyasi liderler arasında bir bağın kurulmasına olanak tanımaktadır. Liderler ve seçmen arasındaki duygusal bağı kurulan ilişkiler neticesinde güçlenebilmektedir (Gökçe, 2014; Saygılı, 2014).

Siyasi katılımı seçmenlerin oy verme davranışı birçok faktörün i içe geçmesi ile gerçekleşmektedir. Seçmen oy verme davranışı “... oldukça pasif ve bireysel bir etkinlik olarak görülse de seçim sonuçlarını doğrudan belirleme vasfı ile çağdaş demokrasiler içinde son derece önemli bir yere sahiptir” (Yerlikaya Şaşmaz, 2016: 78).

Seçmenlerin algıları genellikle, siyasi liderlerin imajı ve söylemleri ile etkilenebilmektedir. Söylem ve imajlar birbiriyle etkileşim halindedir. Bu önemli iki unsur, birbirinin eksiklerini tamamlayan bir bütündür. İmaj, liderlerin nasıl göründükleri, nasıl konuştuklarına kadar birçok ayrıntı kapsamaktadır. Böylece liderlerin siyasal imajları kadar toplumsal alandaki imajları da siyasetçilerin söylemleri kadar önem arz etmektedir. Saygılı (2014: 104)’e göre, siyasi liderlerin imajları, siyasetçilerin söylemlerinin nasıl dizayn edildiğini ve karşıdaki seçmenin bunları nasıl algılayacağını da belirlemektedir (Saygılı, 2014: 104).

Lider imajlarıyla beraber söylemlerin toplumun davranışları üzerindeki etkisi liderlerle kurulan bağla ilişkilendirilebilmektedir. Liderlerin imajlarına söylemleri olumlu anlamda katkı sağlayabilen bir diğer unsurdur. Siyasi söylemler, parti liderleri veya siyasi alanda bulunan aktörlerin kendilerini tanımlamak, anlatmak ve herhangi bir durum karşısında kendi görüşünü ifade ettiği bir alandır (Foucault, 2011: 75). Siyasi söylemlerinde liderler, iktidarda olma isteklerini hem kendi imajlarıyla hem de görsel mesajlarla pekiştirerek toplum önüne çıkmaktadırlar. Siyasi söylemlerin iki amacı vardır. Bunlardan ilki siyasi liderlerin kendileriyle aynı görüşü paylaşan seçmenlerle arasındaki bağı güçlendirmek istemesi, ikincisi amaç ise, karşıt görüşte olan seçmeni, söylemleri ile kendi tarafına çekme mücadelesidir. Bir başka etkileme yolu ise, karasız seçmenler siyasi

söylemlerden etkilenecek o liderin destekçisi olabilmektedir. Liderlerin söylemleri ve imajları bir bütünlük oluşturulacak şekilde sunulduğunda toplum etkilenebilmektedir. Tek başına imaj veya tek başına söylemin toplumu etkileme gücü zayıftır bu yüzden siyasi alanda bulunan ve siyasi kurumların temsilcileri hem kendilerine hem de söylemlerine dikkat etmek durumundadırlar.

Yapılan çalışmalarda liderler söylemlerini, toplumun gözünde farklı olmak ve kamusal alanlara hâkim olmak amacıyla yapmaktadırlar. Söylem yoluyla liderler, kendi imajlarına olumlu katkılar sağladıkları gibi toplum nezdinde de imajlarını güçlendirmektedirler. Liderlerle özdeşleşen ve bağ kuran seçmenler oy kullanma davranışı konusunda olumlu etkilenebilmektedirler. Son olarak söylenebilir ki siyasi alanda bulunan kişilerin söyledikleri ve imajları seçmenlerin oy kullanmalarında etkilidir (Akıncı ve Akıncı, 2013; Kılıç, 2013; Saygılı, 2014).

Özellikle Van Dijk'ın söylemler ve iktidar üzerine yorumlarından bahsetmek gerekmektedir. Van Dijk (2006), siyasetin, medyanın ya da bilimin söylem biçimlerine erişim, başlı başına bir güç kaynağıdır demektedir. Siyaset ve iktidarın elinde bulunan güç söylemlerle desteklendiğinde insanların zihinlerini etkileyebilir veya bilgiler, fikirler ikna yoluyla manipüle edilebilir. Daha da ileri bir düşünme biçimi için Van Dijk şu soruları sorar; (Daha fazla) güçlü gruplar kamusal söylemi nasıl kontrol eder? Bu tür bir söylem, (daha az) güçlü grupların zihinlerini ve eylemlerini nasıl kontrol eder ve sosyal eşitsizlik gibi böyle bir kontrolün sosyal sonuçları nelerdir? Bu soruların cevaplarını ise kendimiz vermeye çalışalım.

İlk olarak kamusal söylemin oluşması ve yayılmasında güçlü grupların rolünü kendi ülkemiz üzerinden değerlendirmek daha doğru olacaktır. Ülkemiz, özellikle son dönemlerde siyasetin ve medya gruplarının ardındaki güçlü kişiler tarafından yönlendirilmekte ve kamusal söylemin oluşmasında etkin olan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Siyasi liderlerin söylemlerinin yayılması ve liderlerin konuşmalarını destekleyen veya muhalif haber kanallarının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle devlet kanalları aracılığı ile veya özelleştirilmiş haber kanallarının tarafsızlıktan uzak belirli bir yönde ilerleyen haberlerinin ve söylemlerinin toplumu yönlendirmede etkisi olduğunu görmekteyiz. Toplum, siyasi konuşmalar ekseninde ilerleyen sohbetlerle sürekli olarak gündeme gelmektedir. Toplumdaki söylemin ne olduğu ve çoğunluğun söyleminin siyasi liderler tarafından ortaya konan açıklamalar veya bir nevi yönlendirmelerle gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Toplumun belirli küçük grupları

yönlendirmeye çok açık ve müsait konumdadır. Özellikle kendi öz bilincinin farkına varamamış kişiler belirli söylemler etrafında siyasileri desteklemekte kendi yararlarına olan partiyi desteklemektedirler.

Günümüz sosyal medya çağı ve bu çağın getirdikleri arasında olan sosyal mecralar artık birçok kişinin günlük yaşamı içerisine dahil olmuş durumdadır. Özellikle Twitter gibi anlık ve güncel olayların veya bilgilerin paylaşıldığı topluluk platformlarından birisidir. Twitter’da hem siyaset hem de günlük olaylar gündemde kalarak birçok kişinin kendi bilgisini ve yorumunu paylaşacağı şekilde bir olanak tanımaktadır. Bu platform aynı zamanda siyasiler tarafından da sıklıkla kullanılmakta ve zaman zaman gündem oluşturmada kullanılmaktadır. Sosyal mecralar dahil siyasi liderler veya partiler tarafından kullanılarak gündelik söylem oluşturmada etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

2.2. SİYASİ PARTİLERİN KURULUŞU VE PARTİ KİMLİKLERİ

Ülkemizde birçok siyasi parti kurulmuştur ve bu partilerin kuruluş yılları ve amaçlarında farklılıklar bulunmaktadır. Birçok parti muhalif parti olarak kurulmuştur ve sürekli olarak iktidarlık için kendisini geliştirmeye çalışmaktadır. Zamanın koşullarına ve toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmesi gereken partiler kendilerini yenileyerek sürekli güncel tutmak zorundadırlar. Sadece seçim dönemlerinde aktiflik değil zamanın tamamını değerlendiren ve toplumu etkileyen parti liderleri iktidarlık için toplum tarafından seçilmektedir. Toplumun etkilenmesi birçok unsura bağlıdır ve bunu başaran partilerle liderleri iktidarda ülkeyi yönetmektedir.

2.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti veya AKP)¹ 14 Ağustos 2001 yılında kurulmuştur. Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde kurulan partinin kurucu üyeleri arasında yer alan isimler; Ali Babacan, Ayşe Böhürler, Binali Yıldırım, Burhan Kuzu, Güldal Akşit, Cüneyd Zapsu, Murat Mercan, Hayati Yazıcı, Mevlüt Çavuşoğlu ve Nurettin Canikli’dir. AK Parti’nin kurulmasında rol oynayan olay, Fazilet Partisi’nin görüş ayrılıkları neticesinde ikiye ayrılmasıdır. Gelenekçiler ve yenilikçiler adında iki

¹ Partinin adının nasıl kısaltılacağı kurulduğu ilk günlerden bugüne kadar devam eden bir tartışmadır. Partinin tüzüğünde ve kuruluş dilekçesinde adını AK PARTİ olarak kısaltan parti yetkilileri, medyanın da kısaltmayı bu resmi şekliyle kullanması noktasında ısrarlarını devam ettirmektedirler. Öte yandan adalet ve kalkınma kelimelerinin baş harflerinden oluşan “ak” kelimesi Türkçe’de temiz manasına geldiği için merkez medya bu kısaltma yerine AKP’yi tercih etmektedir (Çağlar, 2011: 6).

grup Fazilet Partisi'nin ikiye bölünmesine neden olmuştur. Recai Kutan önderliğinde Saadet Partisi kurulurken, Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde yenilikçiler Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurmuşlardır (Şükür, 2020: 687). AK Parti içerisine, diğer merkez partilerden yenilik arayışında olan bazı milletvekilleri ve siyasetçiler katılarak AK Parti'yi Türkiye'de yenilenme ve demokrasi arayışı içinde olan bir harekete dönüşmüştür (Yılmaz, 2006: 48). AK Parti kuruluşunun ardından 14 ay sonra 3 Kasım 2002'de yapılan Milletvekili Genel Seçimleri'nde %34,29 oy alarak seçimde 363 Milletvekili Adayı çıkarmayı başarmış ve zafer kazanmıştır (Resmî Gazete, 2002). 2002 genel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin liberal liderlerinin İslamcı geçmişine rağmen, parti gündemi ele geçirerek olağanüstü bir zafer kazanmıştır (Dagi, 2004: 2).

AK Parti'nin İslamcı geçişine yönelik kısaca bilgi verilecek olursa eğer, 1960 ve sonrasında yaşananlar referans verilerek anlatılmalıdır. 1960 askeri müdahalesinin ardından siyasette İslami konular cazibeli hale gelmiştir. Ancak siyasetin dini kullanmasının önüne geçilmesi amaçlanarak bu yöndeki söylem ve ideolojiye sahip partiler Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılabilmekteydi. Necmettin Erbakan'ın önderliğinde ve yardımcılarıyla 1970 yılında kurulan Milli Nizam Partisi (MNP), dini siyasi amaçlarla istismar ettiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır (Dagi, 2005: 25). "Millî Görüş" hareketi ise, Erbakan'ın MNP ile başlayıp sonraki yıllarda da Türk siyasi alanının içerisinde mücadele eden İslamcı hareketin adıdır (Çaha ve Baykal, 2017: 788). MNP'nin Türkiye'deki Batılılaşma politikaları ve söylemlerinin ardında Batı'nın kültürünün ve ürünlerinin kötülenmesine dair bir yol çizilmiştir. Ancak İslam yanlısı partinin, dünya düzenine entegreli olarak ilerleyebilmesinin Batı'nın teknolojisinden yararlanmak olduğu öne sürülmüştür. Böylece Batı'nın kültürü ve teknolojisi ayrıştırılarak denge politikası için bir alternatif oluşturulmuştur (Dagi, 2005: 25). Yavuz (2005: 595) ise, Millî Görüş Hareketi'ni benimseyen partilerin tümünde modernleşme ve İslam arasındaki bağ için muhaliflik beslendiğini ancak, "dine dönüş" değil, dinin modernleşmeyi kolaylaştırması için yeniden anlamlandırılması çabasında olduğunu altını çizmektedir. Kıvrak (2020: 143) ise, MNP'nin düşünce yapısının arka planında, modern Türkiye'de söylem ve hareket imkânı bulamayan İslamcılık ideolojisinin olduğunu söylemektedir.

Millî Görüş Hareketi, MNP'nin kurulmasıyla başlamıştır ve parti İslamcılık gerekçeleri ile kapandıktan sonra Milli Selamet Partisi (MSP) kurulmuştur. Millî Görüş Hareketi'nin inci partisi olan MSP, 1980 sonrasında kapanmıştır. Erbakan önderliğinde

kurulan ve bu hareketin üçüncü partisi Refah Partisi (RP) 1983'te kurulmuştur. Millî Görüş Hareketi, Çaha ve Baykal (2017: 802)'a göre "... 21. yüzyılda ise tüm reddiyelere rağmen insan kaynağı, söylem ve taban açısından Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AK Parti) kaynaklık edecektir".

AK Parti, Millî Görüş geleneğini devam ettirmediğini ifade etmek için "muhafazakâr-demokrat" söyleminden yola çıkmıştır. Millî Görüş geleneği içerisinde gelmesine karşın "değiştik ve yeniyiz" mesajı verilmek istenmiştir. Bu amaca yönelik Erdoğan'ın "... Biz Millî Görüş gömleğini çıkardık. Geçmişini unutun, yeni bir partiyiz" (Milliyet, 2003 Erişim: 15.02.2023) söylemine karşılık Erbakan'ın "AKP'liler gömleksiz ve taklitçidir" yanıtı AK Parti'nin farklı bir kuruluş olduğu ve farklı bir siyasi görüşü temsil edeceğini örnekler niteliktedir (Ayhan, 2007: 67).

AK Parti, kuruluşunun ardından siyasi kimliğini ve siyasi duruşunu tanımlamaya çalışarak, Batı siyasetinden etkilendiği ileri sürülen "muhafazakâr demokrasi" kavramını kullanmaya başlamıştır. Kavram ülke genelinde yeni bir olgu olarak kabul edildiğinden partinin ilk yılları siyasi kimliğini inşa ettiği muhafazakâr demokrasi söyleminin içeriğini anlatmaya yönelik çabalarla geçmiştir. Kavramın içeriğini oluşturma ve sınırlarının belirlenmesine yönelik çabalar zaman zaman kavramın teorik ve pratik yansımalarında çelişkilere yol açmıştır (Çokoğullar Bozaslan, 2018: 119). Erdoğan'ın siyaset danışmanlığını da yapan Yalçın Akdoğan (2003: 16) muhafazakarlık kavramını aşağıdaki şekilde açıklamaktadır.

Muhafazakarlık, aydınlanmanın olumsuz kimi sonuçlarına, dönemin siyasi projelerine ve bu siyasi projeler doğrultusunda toplumun dönüştürülmesine ilişkin öneri ve uygulamalara muhalif olarak ortaya çıkan, rasyonalist siyaseti sınırlamayı ve toplumu bu tür devrimci dönüşüm projecilerinden korumayı amaçlayan yazar, düşünür ve siyasetçilerin eleştirilerinin biçimlendirdiği bir siyasi felsefeyi, bir düşünce geleneğini ve zaman içinde onlardan türetilen bir siyasi ideolojiyi ifade etmektedir (Akdoğan, 2003: 16).

Helvacı (2004: 193), muhafazakarlık kavramının Türkiye'de kullanım şeklinin ve anlamının Batılı ülkelerde kullanılan anlamından farklı olduğunu söylemektedir. Batı ülkelerinde kullanılan muhafazakarlık kavramı, halkı Müslüman olan ülkelerde yeniden tanımlanarak dinle ilişkili olarak tanımlanmıştır. "Ak Parti döneminde tekrar gündeme gelen "muhafazakâr demokrasi" kavramı kendisine yüklenen anlamı taşımamaktadır. Bu nedenle, buradan demokrat açılım ve değişim öngörenler bu kavrama bu türden boyutları vehmederek yüklemektedirler" demektedir (Helvacı, 2004: 193). "Adalet ve Kalkınma

Partisi kendisini siyasetin merkezinde konumlandıran muhafazakâr-demokrat bir kitle partisidir” (Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015). AK Parti tarafından hazırlanan “2023 Siyasi Vizyonu” başlıklı tanıtımda partinin muhafazakarlık söylemlerini devam ettirdiği görülmektedir (Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015). Helvacı (2004)’nın söylediği gibi muhafazakâr demokrat söylemleri ve içeriği Müslüman ülkelere göre yeniden anlamlandırılmaktadır. Aşağıda Akdoğan’ın muhafazakâr-demokrat söyleminin “tarihi kodlara”, “siyaset yapılan coğrafyaya” ve “kültürel genlere yaslanarak” yapılabildiğini söylemektedir (Akdoğan, 2003: 6).

Adalet ve Kalkınma Partisi kendi düşünce geleneğimizden hareketle, yerli ve köklü değerler sistemimizi evrensel standarttaki muhafazakâr siyaset çizgisiyle yeniden üretmek amacındadır. Muhafazakâr Demokrat çizginin muhafazakarlığın genlerine ve tarihi kodlarına uygun şekilde, ama siyaset yaptığımız coğrafyanın toplumsal ve kültürel geleneklerine yaslanarak ortaya konması, Türk siyasetine yeni bir soluk getirecektir (Akdoğan, 2003: 6).

Demokrasi, siyasi rejimlerin ortaklaşa ve barışçıl bir şekilde el değiştirmesine yönelik kurallar toplamı olarak tanımlanabilmektedir. Muhafazakarlık ise demokrasiye yakın bir ilişkide, toplumsal katılımın ön planda olduğu, halkın egemenliğine öncelik tanıyan bir yaklaşım olduğu söylenebilmektedir. Akdoğan (2003: 32-33) demokrasi tanımlamasından yola çıkarak muhafazakâr demokrasinin seçilmesini şöyle açıklamaktadır; “Sınırlı iktidar anlayışı ve siyasetin mutlakiyetçi bir yapıdan çok sesli bir yapıya oturtulması vurgusu muhafazakarlığın demokrasiyi bir yönetim biçimi olarak kabul etmesine sebep olmuştur (Akdoğan, 2003: 32-33).

2002 yılından itibaren AK Parti’nin politikası “Türk İlmli İslam” demokrasi modeli ile ilerlemiştir. Muhafazakarlık ve demokrasi birlikte harmanlanarak yeni bir siyasi atılım gerçekleştirilmek istenmiştir. Türkiye’de yaşanmış olan dini kimliklerde ve yaşantılardaki kısıtlanmış hisler, geri planda kaldığı düşünülen gelenekler ve dini değerlerine sahip çıkan topluma hitap edilmek istenmiştir. Özellikle partinin üzerinde durduğu başörtüsü sorununun çözümüne yönelik atılımlar ve bu sorunun başarılı çözümü AK Parti’yi milli görüş çizgisine yaklaştırmıştır. Dinsel olarak tanımlanan bir ulusun yer aldığı yeni bir toplum hafızasının inşası yaratılmaya başlanmıştır (Lüküslü, 2016).

AK Parti’nin kuruluşunun ardından girdiği ilk siyasi seçimde kazanmasının ardındaki dinamiklere bakıldığında, azımsanmayacak bir topluluğu etkilemesi, “bir umut ışığı” olması oy almasında etkilidir. Yılmaz (2006: 49), bu ışığı hem parti liderinin sahip olduğu karizmaya hem de bulunulan dönem içerisinde muhalefetin dile getiremediklerini ortaya çıkararak toplumdaki umudu yeniden belirginleştirdiğine dayandırmaktadır.

Partinin kurulduğu ortam ve toplumsal gerçeklikler, yaygın ve genel hoşnutsuzlukların olduğu ancak sessiz kalınan toplumsal bir tepkinin arandığı zaman diliminde gerçekleşmiştir. “Türkiye siyasi tarihi, ekonomi ve sınıfsal tabanları birbirine zıt iki ana siyasi akımın mücadelesinin tarihi şeklinde okunabilir” (Yılmaz, 2006: 50).

Çakır’a göre 2002’de yapılan seçimlerde AK Parti lideri, seçim konuşmalarında dini söylemlerde bulunmamış, 28 Şubat süreci ve tartışmalı konulardan bahsetmemiştir (Çakır’dan akt. Sıdal, 2010: 100). Tepe (2005: 81)’ye göre AK Parti, İslam’dan bahsetmemiş ancak sessizlik yoluyla bölücü sorunlara değinmiştir. “Erdoğan’ın yaptığı açıklamalar şöyle: başörtüsü konuşulacak bir sorun değil kişinin deneyimlediği bir sorundur”. AK Parti birleştirici ve bütünleştirici bir yol izlemiştir.

AK Parti, 28 Şubat sürecinin yaşandığı dönem sonrasında iktidara gelmek için toplum nezdinde hassas bir denge kurması gerektiğinin bilincinde olarak İslami temalardan olabildiğince uzak durarak ekonomik meseleleri, yurtdışı planlamalarını ve demokratikleşme söylemlerini ön plana çıkarmaya çalıştığı söylenebilir. Sıdal (2010: 99)’a göre, parti isminin telaffuzunda “Ak Parti” söylemindeki “Ak” vurgusu saflığı, ön plana çıkararak kirlenmemiş olmayı temsil etmektedir. Bunun dışında bir başka temsiliyeti ise, karanlığın karşısında olduklarına dair bir çaba olarak ifade edilebilmektedir. Parti ambleminde kullanılan “ampul” simgesini ise “İslamcılara yöneltilen “Türkiye’yi karanlığa gömmek” suçlamasına karşı sembolik bir değişim mesajı olarak yorumlanabilir.

Bora (2002: 32), 2002 seçimlerindeki AK Parti’nin başarısı “Millî Görüş kökenli seçmenlerin yanı sıra, milliyetçi-muhafazakâr devletlu çevrelerden, özgürlükçü-liberal, liberal-sol diye adlandırılacak kesimlerden” oy almasına borçlu olduğunu söylemektedir. AK Parti, Bora (2002)’ya göre, politik ve toplumsal tepki potansiyelini yansıtmaktadır. Bu tepki, radikal bir tepki değil, çözüm ihtimalinden umudunu kesmeyen bir tepkiyi yansıtmaktadır. Partinin dili, kontrollü bir dildir. AK Parti gerek şehirli gerek taşra yoksullarından oy alan geniş bir sınıfsal temsil sunmaktadır.

AK Parti’nin birçok kesimi temsil ettiği görüşünün yanında bu temsilin avantajları olduğu kadar bazı sorunları da beraberinde getirebileceği kanısını dile getiren Bulaç (2021) aşağıdaki şekilde açıklama yapmaktadır.

... Muhafazakâr kavramı, geçmişten ve Millî Görüş çizgisinden radikal bir kopuşu ifade etmek üzere kullanılıyorsa burada bazı sorunlar var: İlki, kesin kopuş muhafazakâr siyasetin doğasına ve onu mümkün kılan temel

varsayımlarına aykırıdır, bu açıdan AK Parti geçmişteki Millî Görüş partileri gibi "İslamcı bir parti" olmayabilir, ama İslamî geçmişini de inkâr edemez. Bu ne doğrudur ne de inandırıcıdır. İkincisi muhafazakâr siyaset, bir yönüyle statükonun muhafazasını öngörür. AK Parti ise son tahlilde merkezdeki çekirdeğin siyaset dışı tasarruflarına karşı ortaya çıkmış bir çevre hareketidir. Dolayısıyla idari, ekonomik ve sosyal açılardan "devrimci" değilse bile en azından reformcu olmak, değişimi desteklemek ve değişime göre yeni politikaların kabulünü esas almak zorundadır (Bulaç, 2021 Erişim 07. 02. 2023).

AK Parti kuruluşu itibari ile partinin genel siyasi söylemlerini aşağıdaki konularla oluşturmuştur;

- Siyasette ahlak, güven ve liyakatin öneminin altı çizildi;
- Dini insanlığın en önemli kurumlarından biri olarak ele alındı;
- Cumhuriyet ilkelerine ve Anayasaya bağlılık sözü;
- Laikliği birinci sınıf için yönlendirici bir ilke olarak tanımlamıştır.
- Dinin yanı sıra etnisitenin siyasi çıkar için kullanılması reddedildi;
- Yerel değerler ile küresel normlar arasında sağlıklı bir denge kurulması için grev sözü verildi;
- Stresli siyasi hayatta karşılıklı saygı, uyum ve iş birliğinin önemi dile getirildi;
- Kişisel yönetimi ve siyasi himayeyi kınadı ve kolektifi övdü iyi düşünülmüş politikalara ve bunların etkili ve verimli olmasına yol açan muhakemeyi uygulamak;
- Birleşmiş Milletler Şartını temel referans olarak aldı (akt. Heper ve Toktaş, 2003: 176).

AK Parti'nin siyasi alanda hızla yükselmesi konusunda politik ekonomi çerçevesinde görüş bildiren akademisyenler, partinin yükselişi için ekonomik faktörleri ön plana çıkarmaktadırlar. Ekonomik açıklamalarda, sınıf ilişkileri, günümüz sorunu ve hala çözülememiş bir problem olan mezunların işsizliği konusu, köyden göçler ele alınırken taşra girişimcilerini ön plana alarak ekonomi-politik yaklaşımlarla sorunlar dile getirilmektedir (Çağlar, 2011: 6).

AK Parti 2002 seçimleri ve devamında Avrupa Birliği'ne uyum sürecini ve uygulamalarını devam ettirme yolunda ilerlerken, ekonomik alanda reformlar, özelleştirme ve yabancı sermaye üzerinde politikalar izlemiştir (Yılmaz, 2006: 53). Dagi (2004: 3)' ye göre, post-İslamizm liderlerinin Batı ile yakınlaşma arayışı içinde oldukları iddia ediliyor. Kemalist devlete karşı geçici bir ittifak kurma zorunluluğundan değil ama

demokrasi, insan gibi modern siyasi kavramları yeniden düşünme çabası, haklar ve küreselleşme sürecine entegrasyonu şeklinde oluşturulan bir siyasal kimlik AK Parti'nin oluşturmak istediği siyasi duruşudur (Dagi, 2004: 3). 1980 sonrası söylemlerde demokrasi, insan hakları, AB üyeliği ve küreselleşmeye dayalı içeriklerde modernitenin reddi görülmez. İslami söylemleri evrensel bir dile doğru dönüşerek, siyasi İslam “Yeni İslamcılık” olarak dil pratiklerine yön göstermeye başlamıştır. 28 Şubattan hemen sonra İslamcı siyasiler giyim hakkını, üniversitelerde ve imam hatip liselerinde başörtüsünü İslami zeminde savunamaz hale geldiler. Bunun yerine 'evrensel insan hakları' fikrine ve uluslararası insan haklarına atıfta bulunularak savunulmuştur. İslami bir düzlemde dile getirilemeyen sorunlar, eğitim hakları, ayrımcılık ilkesi gibi sorunlar İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası insan haklarını konu edinen sözleşmeleri referans verilerek söylemlerde dile getirilmiştir (Dagi, 2004: 8).

AK Parti kuruluşu itibari ile İslamcı bir parti olmadığını, dini konuları seçim vaatleri içerisinde kullanmayarak göstermeye çalışmıştır. Özellikle türban meselesinin her dönem siyasetin içinde yer alabilen sorunlardan birisi olmasına karşın AK Parti seçim vaatleri içerisinde bu konulara değinmemiştir. AK Parti, muhafazakâr-demokrat kimliğini açıklamış ve bu kavramlar üzerinden siyasi imajını oluşturmaya çalışarak İslamcı bir parti olmadığını söylemektedir. Ancak, seçmen kitle tarafından AK Parti, “İslamcı bir parti, İslamcıların partisi” olarak tanımlanmaktadır (Oğuş, 2010: 149).

AK Parti'nin kuruluşu sonrası seçim bildirgesinde kullanılan muhafazakarlık söylemi şöyledir; “Milletimizin tarihsel tecrübe ve birikimini geleceğimiz için sağlam bir zemin olarak gören AK PARTİ, muhafazakardır. Türk toplumu, bu coğrafyada ortak bir kaderi paylaşan, acı-tatlı hatıraların birleştirdiği büyük bir ailedir. Bu ailenin kimliğini oluşturan değerlerin, çağdaş gelişmeler ışığında yeniden üretilerek devam etmesine imkân hazırlanacaktır” (AK Parti Seçim Bildirgesi, 2002: 3).

AK Parti muhafazakâr demokrat kimliğini söylemlerinde devam ettirerek günümüzdeki siyasi parti tanıtımlarında da dile getirmektedir. “Muhafazakârlığın her türlü otoriterleşmeye karşı sınırlı iktidarı savunan...” (Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015). 2023 seçimleri için önceden hazırlanan AK Parti tanıtımında, muhafazakarlık söylemini devam ettirdiği görülmektedir.

2.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin en eski kuruluşlu partisidir. Kuruluşu Mustafa Kemal Atatürk öncülüğüyle 9 Eylül 1927 yılında gerçekleşmiştir. 1923 yılında parti ismi "Halk Fırkası" iken 1924 yılına gelindiğinde partinin ismi "Cumhuriyet Halk Fırkası" olarak değiştirilmiştir. Bir yıl aradan sonra, "Cumhuriyet Halk Partisi" adını 1935 yılında almıştır. Parti geçmişten benimsediği altı ilkenin temsili olarak, parti ambleminde altı ok simgesini kullanmaktadır. Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik ve Laiklik 1927 yılında CHP'nin dört temel ilkesi olarak belirlenmiştir. Devletçilik ve Devrimcilik ilkeleri 1935 yılında eklenmiştir (CHP, Erişim: 12.01.2023).

CHF, doğrudan Mustafa Kemal Paşa'ya ve Cumhuriyet rejimine bağlıdır. Partinin ilk başkanı Mustafa Kemal'dir. Bora ve Gültekin (2009: 522)'e göre, Türkiye'nin iktidarda en uzun süre kalan partisi CHF olmasının yanında, tek parti döneminin de iktidarındır. Ulus-devletin kurulması sonrası partideki aydınlanmacı, ilerici, reformcu ve modern kadro CHP'de de görülmektedir. Bora ve Gültekin (2009)'in söylemlerinden hareketle Cumhuriyet Halk Fırkası ile kurulmuş ve uygulanan değerler günümüzde de varlığını sürdüren Cumhuriyet Halk Partisi'nde de görülmektedir. Geçmişte kurulan partinin kültürünü CHP'nin devam ettirdiğini söylemektedirler.

CHP'nin geçmişten gelen "Kemalist Görüş"ün temelleri, partinin geçmişine dayanmaktadır. Bu geçmişe bakıldığında, 1925 yılı itibari ile yayınlanan Takrir-i Sükûn Kanunu ve ardından kurulan partilerin kapatılarak tek parti yönetiminin devam etmesiyle partinin içeriği ve genel yönetim sistemi oluşmuştur. Cumhuriyet Halk Fırkası kuruluşu itibari ile ülkenin tek parti yönetiminde bir dizi reform gerçekleştirmiştir (Zurcher, 2017: 130-160). 1930'lu yıllarda ortaya çıkan "Kemalizm" ya da "Atatürkçülük" düşüncesi birbirini destekler nitelikte düşünceler bütününden oluşmaktadır. "... Kemalizm bir tutum ve kanılar bütünüydü". Bu kanıların hiçbir zaman tanımının net olarak yapılamadığını söyleyen Zurcher (2017: 164), "... Sonuçta Kemalizm, esnek bir kavram olarak kaldı ve dünya görüşleri çok farklı olan insanlar kendilerine Kemalist diyebildiler" şeklinde yorumlamaktadır. 1931 yılında Kemalizm'in temel ilkeleri parti programı içerisinde Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik, Devletçilik ve İnkılapçılık (Devrimcilik) şeklinde yer almıştır. Cumhuriyet Halk Fırkasının arka planını oluşturan Jön Türkler, laiklik ve milliyetçilik ideolojisini 1913'lerden itibaren sürdürmekteydiler. Laiklik, 1930'lu yıllarda din ve devlet işlerinin ayrıştırılmasının dışında "dinin kamu

yaşamından çıkarılması ve kalan din kurumları üstünde devletin tam denetiminin kurulması olarak da yorumlanmıştı” (Zurcher, 2017: 164).

CHP, kuruluşundan itibaren iki gruptan destek almaktadır. Bu gruplar ise Güneş Ayata (1995: 79) göre, Batılılaşma yanlısı ve destekçisi olan bürokratlar, diğer grup ise ticaretle uğraşan kasaba eşrafıdır. Toplumsal kesiminde dayanışmacı rolü olduğunu söylemektedir.

CHP, Atatürk’ün vefatının ardından, devlet yatırımlarını ve devlet kontrolünü arttırmaya yönelik politikalar gerçekleştirmiştir. Tek parti döneminde laiklik olarak din ve devlet işleri konusundaki ayrımlar, dinin toplum hayatından uzaklaştırıldığı yönündeki eleştirilerin artmasına sebep olmuştur. Çok partili döneme geçiş süreci içinde muhalefetin en sık kullandığı siyasi söylemlerde din ve toplumsal dinamikler, CHP’nin yeni dönemde uğraşması gereken başlıca sorunlardan olmuştur. Muhalefet için en büyük koz ve muhalefetin elini güçlendiren en büyük koz, dinin kullanılarak ayrıştırmalarla seçmen kitlesinin etkilenmesini sağlamaktır. Cumhuriyet sonrası ilk muhalif parti olan Terakkiperver Halk Fırkasının, iktidara karşı kullandığı en büyük kozu ve gücünün buradan kaynaklandığı söylenebilir (Zencirkıran, 2013: 91).

CHP kontrolündeki yönetim 1930 yılındaki krizden daha az etkilenecek çıkmış olmasına karşın, 2. Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu zorluk ve sıkıntılar bunalımlara neden olmuştur. 15 yıllık gelişim ve yapılanlar göz ardı edilerek özel sektörün gözünde CHP irtifa kaybetmiştir (Güneş Ayata, 1995: 80). Savaş sonrası, hızını kaybetmeden CHP “halk için, halka rağmen” ilkesine dayanarak ülkeyi yöneten elitist bir parti olarak halk tarafından görülmeye başlanmıştır. Köylü kesimi CHP iktidarı dönemini vergi toplayan, zorunlu hizmetler getiren bir kurum olarak görmektedirler. Güneş Ayata (1995: 81), CHP’nin bu dönemdeki toplumu ve yönetimi şu şekilde betimlemektedir, Batılılaşmış, eğitilmiş yüksek kesimden olan bürokratlar, devlet politikalarının ve neyin iyi neyin kötü olduğunu biliyorlardır çünkü ülkelerini seviyorlardı. “Köylüler ise, cahil ve gelenekçiydiler” dolayısıyla bu halk kesimi için devlet neyin iyi neyin kötü olduğuna karar verebilirdi. Onlar kolaylıkla kandırılabilirdi bu yüzden de muhalif görüşlerden sakındırılmalıydılar. Kitleler “cahil” olarak tanımlandığından CHP kendi politikalarını açıklamaya çaba harcamamıştır. Bu yüzden çok partili dönemde girdiği seçimlerde ağır yenilgiler almıştır (Güneş Ayata, 1995: 82).

Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk'ün vefatından sonra temel ilkeleri sürdürmüş ve 1960 yılı askeri müdahalesinin ardından 1965 yılında parti kendisini “Ortanın solu” şeklinde konumlandırmıştır. Partinin önde gelen isimlerinden Bülent Ecevit (1968), bu kavramın içini şöyle açıklamaktadır;

...Ortanın solunda tutum ve davranış: İnsanlar üzerinde her türlü baskıyı reddettiği, insanları kendi yaşama ve çalışma şartlarının hâkimi kılmak istediği için demokratiktir...

...İnsanları, imkân eşitsizliğinden ve yaşama şartlarında adaletsizlikten kurtarmak istediği için sosyal adaletçidir...

... İnsanlarda saklı bütün manevi ve maddi gücü harekete geçirmek, insanları yaşama ve çalışma şartlarına yön verici duruma getirmek istediği için de devrimcidir...

...Ortanın solundakiler devletçidirler. Devletçilikleri halkı gözeticidir. Halkı devletin hizmetinde değil, devleti halkın hizmetinde sayıcıdır...

Parti ideolojisi olarak konumlandırılan “Ortanın solu” söylemi, partinin ideolojisini ve parti programını değiştirmekten ziyade, partinin var olan görüşlerini 1960 askeri darbesi sonrasında ortaya çıkan popüler kavramlara uydurma çabasıdır. Ancak ne parti içinde ne de toplum tarafından anlaşılamayan bu söylem, seçimlerde olumsuz etkiyle seçmen oylarında düşüşle sonuçlanmıştır (Güneş Ayata, 1995; Akşin, 2007). “Ortanın solu” hareketinde CHP'nin üyeleri nezdinde büyük şehirler ve sanayileşmiş bölgelerin dışında üye tabanını değiştirmemiştir (Güneş Ayata, 1992: 97). Parti tabanı değişmemiş olmasına karşın parti üyelerinin konumunda değişimler olduğunu söyleyen Güneş Ayata (1995: 86), delegelerin sadece oy kullanan bir üye olmadığını, kendi konumlarının köyde etkin bir konumda olan delegeler artık köyün dışında siyasetten haberdar olmak isteyen parti yönetiminde alınan kararlarda kendilerine danışılmasını isteyen kişiler olmaya başlamışlardır. Delegeler, CHP'nin yerel düzeydeki harekete geçirici güçleridir. Partinin yereldeki çekirdeği konumunda olan delegeler, yalnızca yerel örgütlerin yapısını şekillendirmede değil aynı zamanda, CHP'nin farklı yerlerde farklı ideolojilerini belirlemesinde yardımcı olmaktadır (Güneş Ayata, 1992: 97). 1970 ve sonrası CHP'de delege patlaması yaşanarak partinin içerisindeki delegeler, farklı kesimlerden gelen halkı oluşturmaktadır. “1970'lerde değişim arzusunu savunan Ortanın Solu ekibine baldırı çıplaklar, aylakçı Otları diyenler bir bakıma doğruyu söylüyorlardı (Güneş Ayata, 1992; 1995).

Cumhuriyet'in kuruluşundan 1950'li yıllara kadar tek parti yönetimindeki Türkiye'de CHP, 1950-1960 arasında ana muhalefet partisi olarak siyasette yerini

sürdürmüştür. Atatürk'ün bıraktığı yerden CHP'yi devralan İsmet İnönü, 1965 seçimleri öncesi “ortanın solundayız” söylemine destek vererek sosyal demokrasi kavramını hayata geçirmiştir. Parti programında daha çok sosyal konuları işleyen CHP, sendikalar, sosyal adalet, sosyal haklar gibi kavramlara ağırlık vermiştir (Güneş Ayata, 1995; Tuncer, 2011). 1969 sonrasında İnönü ve Ecevit arasında gerginleşmeler başlayınca parti iki kanada ayrılmıştır. İnönü sağ tabana yaklaşırken, parti tabanı ise Ecevit'i desteklemiştir. 1972'de 5. olağanüstü kurultayda güvenoyu sorunu yaşanmıştır. İnönü “ya ben ya o” diyerek açıkça bir çıkış göstermiştir. Parti Ecevit'i tercih ettiğinde İnönü genel başkanlık görevinden istifa etmiştir. 33 yıl sürdürdüğü başkanlık görevini bırakan İnönü'den sonra partinin genel başkanı Ecevit seçilmiştir. 1977 seçimlerinde CHP (%41,4) oy oranıyla diğer partileri geride bırakarak ilk sırada yer almayı başarmasına karşın tek başına hükümet kurmaya yetecek oyu alamamıştır. “Nitekim CHP azınlık hükümeti güvenoyu alamayınca, Demirel 2. MC'yi kurdu. Bu, ancak 5 ay sürebildi. Ardından, AP'den “transfer” edilen ve her birine birer bakanlık verilen 11 milletvekili sayesinde Ecevit hükümeti kurabildi. Ocak 1978'den Ekim 1979'a değin süren hükümet büyük sorunlarla karşılaştı” (Akşin, 2007: 305). 1979'da ara seçimleri kaybeden CHP'den Ecevit ayrılmıştır. 12 Eylül askeri darbesi ile siyasal alanda yeni bir dönem başlarken 1981'de tüm partiler feshedilerek mal varlıklarına el konulmuştur. CHP'de dahil tüm partiler kapatılmıştır. Daha sonraları parti kurma girişimleri gerçekleşse de CHP kendi ismi ile partiyi 1992'de kurabilmiştir. Askeri darbe sonrasında kapanan partileri yeniden açma gibi düzenlemeler (19 Haziran 1992)'de yapılmıştır. Böylece yeniden kurulan CHP'nin genel başkanı o zaman Sosyal demokrat Halk Partisi (SHP)'inden yeni ayrılmış Deniz Baykal olmuştur. SHP ise, askeri darbe sonrası CHP'nin oylarını bünyesinde toplamak amacıyla kurulmuş bir partidir.

1995 yılına gelindiğinde CHP ve SHP birleşti ve genel başkanın Hikmet Çetin olmasına karar verilmişken, uzlaşma daha uzun sürmeden Baykal 10 Eylül'de başkan olmuştur. Baykal daha sonra erken seçim koşuluyla Çiller ile koalisyon kurarak seçime girmiştir. 24 Aralık 1995 seçimlerinin CHP açısından yenilgiyle sonuçlandığını söylemek mümkündür. “Oyların %21'ini alan Refah Partisi, 1. parti oldu. ANAP %20, DYP %19, DSP %15, CHP %11'le ancak 5. oldu. Refah'ın yerel seçimlerden bu yana üçüncülüktен birinciliğe tırmanması ve Ecevit'in DSP'sinin bir anda CHP'nin (+SHP) önüne geçmesi çok önemli gelişmelerdi” (Akşin, 1997: 333). CHP, erken seçimi şart koşmasına rağmen çok az bir oy ile meclise girebilmiştir.

Öncelikle özetlenecek olursa CHP, çok partili döneme geçildikten sonra parti programında değişikliklere gitmiştir. Bu değişimler zaman ve kronolojik olarak aşağıdaki şekildedir.

-1947 yılında parti programına, sosyal adalet, sendikal haklar dahil edilmiştir.

-1953 yılı, 1 ve 5. maddelerde, sosyal adalet ve sosyal güvenlik kavramlarına yer verilmiştir. 34. maddede ise “Millî varlığın dayanılacak ve korunacak en önemli değer in kaynağının vatandaşların emeği olduğu”, “emeği sömürüden korumak için gerekli önlemleri almanın devletin görevi olduğu” belirtilmiştir. 35. madde ise çalışanlara ve işverenlere, dernek, sendika gibi kuruluşlarda yer alma ve bu kuruluşları kurma hakkının tanınması gerekliliği dile getirilmiştir (Tuncer, 2011: 2-3).

-1960 ve sonrasında iktisadi konular, devletin kalkınmasına yönelik gayretler, sosyal adalet konularıyla beraber “Refah Devlet” ülküsü işlenen konulardandır.

-1960 yılları “Ortanın Solu” sloganıyla CHP’nin kendisini konumlandırması yeni bir atılım olarak değerlendirilebilir.

-1976 CHP tüzük ve programına altı okla tems ilinin yapıldığı parti ilkelerine bir yenisi olan “demokrasinin evrensel ilkelerini” eklemiştir. Böylece “Demokratik Sol” ideoloji ile parti devam etme kararı almıştır (Tuncer, 2011: 5). 1980 öncesi merkez sol’un tek temsilcisi CHP iken daha sonra demokratik söylemler diğer partiler tarafından da kullanılmaya başlanmıştır.

1991 yılı sonrası 11 yıllık koalisyonlar dönemi başlamış ve 2002 yılına kadar bu durum sürmüştür (Omay, 2010: 244). 2002’de AKP’nin tek başına hükümeti kurabilecek oy alması koalisyonlar dönemini bitirerek günümüze kadar ülke yönetiminde AKP’nin söz sahibi olmasının temelleri atılmıştır. 2002 ve sonrasında CHP’nin ideolojik yapısı ve geçmişten gelen “Kemalist görüşü” taşıyıp taşımadığına dair yapılan çalışmalarda değişen görüşler mevcuttur.

Sosyal demokrasi, özgür devlet ve özgür yurttaşlık ilkeleri üzerine kurulmuş ve söylemlerini bu ilkeler üzerinden ilerleten siyasi bir söylemdir. Küreselleşme sürecine bağlı olarak ulus-devlet anlayışının devam ettirilemeyeceği görüşünden hareketle CHP’nin “Kemalizm” görüşünü taşımadığını söylemek mümkündür. Çelik (2010), CHP’nin Kemalizm algısında laiklik sorunu olduğunu ve bu sorunun günümüze değ in bir

barış ortamı oluşturmaktan ziyade engel olduğunu söylemektedir. CHP'nin sosyal demokrasinin ana tabanını oluşturan fakir bölgelerden oy alamamasının nedenleri ise, yeniden bir düzenleme yapamaması ve laiklik bağlamında bir tanımlamanın oluşturulamaması diğer milliyetçilik ve laiklik tanımlarına yakın bir tanımlamanın yapılmasından kaynaklanan nedenler, yoksul bölgelerden oy alınamamasına neden olmuştur (Çelik, 2010: 165).

CHP, 1992 yılından sonra arka planda kalmış, ezilen toplum kesiminin talep ve isteklerine karşılık verebilecek sosyal ve aynı zamanda demokratik kimlikli bir parti olmaktan çok partiyi “sağ-muhafazakâr” bir profile yaklaştırdığı sonucuna varılmaktadır. CHP'yi ikili karşıtlıklar içinde iki gruptan birisine daha yakın olduğunu söyleyen Çelik (2010: 174), doğuyu savunan İslamcılara karşılık batıyı savunan laiklerin tarafında olduğunu dile getirmektedir.

Bir başka araştırmacı CHP'nin sosyal demokrasiyi uygulayamadığından asırlık siyaset hayatında değişen ve dönüşen toplumsal koşullara sosyal demokrasiyi uyarlayamadığını eleştirmektedir. CHP, Kemalist halkçılıkta iki çıkmazdan dolayı sosyal demokrat kimliğini oluşturamamaktadır. Bunlardan ilki; halkı oluşturan ve halkın kurulmasında karma unsurların görmezden gelinmesi, toplumu bütünlükçü, aydın, insancıl ve bilimsel bir kategori olarak kavramsallaştırmasıdır. Farklılıkları kavrayamayan CHP için ikinci sorun ise kendiliğinden oluşmaktadır. “Evrensellik içinde eritilen farklılıklar, politik olanı hapsederek siyasetsiz bir toplumu devlet olarak kurumsallaştırmıştır”. CHP, siyasetsizleşen bir kurumsallaşma yaratarak bu kurumun mahkûmu olmuştur (Bezci, 2010: 42).

Günümüze doğru siyasi yönden eleştirilen CHP, ulusalcı bir parti kimliği taşımaktadır. Özellikle 2002 yılı itibariyle AKP iktidarından günümüze değin, CHP “sosyal liberal sentezden” giderek uzaklaşmaktadır. Bezci (2010: 52), CHP'yi bir muhalefet olara eksik görmektedir. Muhalif olma yeteneğini ise giderek kaybettiğinden bahsetmektedir.

2007 yılında AKP, (sağ muhafazakâr) beş yıllık iktidarlığını sürdürürken CHP Baykal önderliğinde, seçim bildirgesinde muhalefet söylemi olarak, tartışmaların odağındaki rejim tartışmaları ve laiklik ilkesini temel alarak söylemlerini dile getirmiştir. Bu dönem laiklik kavramı sıklıkla kullanılırken, Kılıçdaroğlu'nun partiye başkanlık yaptığı süre içinde seçime yönelik bildirgelerinde inanç özgürlüğüne dair laiklikle,

çoğulculuk ve birlik kavramlarıyla bir arada kullandığı görülmüştür (Şen ve Altın, 2019: 455).

2011 seçim bildirgesinde CHP, gerçekleştirmek istediği politikaları sunmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet'in kurucu ilke ve değerlerine bağlı, çağdaş bir sosyal demokrat partidir. CHP değişimin partisidir. CHP büyük dönüşümlerin partisidir. Türkiye'nin özgürleşme ve demokratikleşme yolunda gerçekleştirdiği üç büyük dönüşümün de altında CHP'nin imzası vardır. CHP, Cumhuriyet'i kurmuş ve egemenliği halka vermiştir.. CHP iktidarında Türkiye'de özgürlükçü demokrasi kurulacaktır (CHP Seçim Bildirgesi, 2011).

Kendisini sosyal demokrat olarak nitelerken aynı zamanda tarihteki yerine ve Cumhuriyet'in kuruluşunun ardındaki önemini anlatmaktadır. “Eşitlik, çoğulculuk, temel hak ve özgürlükler, düşünce özgürlüğü, sivil toplum kuruluşları hakkında, adalet” seçim bildirgesinin ana unsurlarını oluşturmaktadır. Geçmişte ele alınan konuların günceldeki seçim dönemine uyarlanması bu şekilde söylemlerde görebilmekteyiz. 2015 seçim bildirgesi içeriği, özgürlük, uzlaş, çoğulcu, toplumsal dayanışma gibi başlıklarla hazırlanmıştır. Toplumun her kesiminin kucaklanacağı, ayrıştırmanın önüne geçileceği ve bir barış ortamı sözü verilmektedir.

Dini inançlara saygılı ve bu inançların ayrıştırılmadan ele alınacağı hepsinin aynı tutularak tarafsız davranılacağını, inançların ve ibadetlerin özgürce yapılabileceğinin güvencesine yönelik söylemlerle bildirgenin içeriği oluşturulmuştur (CHP Seçim Bildirgesi, 2015: 42). Etnik kimlik ve inanç özgürlüğü üzerinden herkesin kucaklanacağı ve ibadet özgürlüğü ile “özgürlükçü laik” bir söylem geliştirilmiştir. Değişen toplumsal yapılar ve 2002'den bu yana iktidarda sağ görüşün olması, toplumsal düzene ve söylemlere uyum sağlamayı zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla CHP'nin bu değişime uyum sağladığı ve yeni sağın muhafazakâr değerlerini yansıtan vurgular içermektedir (Şen ve Altın, 2019: 451).

Kömürcü (2011: 3), CHP'nin söylemsel farklılaşmasının 28 Şubat sonrasında sağa doğru kaymaya başladığını söylemektedir. CHP, sol ve sosyal demokrasiden çok partinin ismine ve parti liderine vurgu yapan bir ideoloji belirlemiştir. Laiklik ve milliyetçilikle Atatürkçülük ideolojisi parti kimliği haline gelmiştir. 2002 döneminde ise Baykal'ın CHP'si gerçek sorunlar karşısında çözümsüz kalan, farklı kesimlere saygılı olamayan ve milliyetçiliği ağır basan bir rejimi yürütmeye çalışmıştır. CHP'nin yenilenmesine dair görüş ise Kılıçdaroğlu'nun 2010'da parti genel başkanlığına seçilmesi ile gündeme gelmiştir. Parti tabanı değişmemiş ancak parti içinde değişen söylemlere

doğru değişim yaşanmıştır. Ülke genelinde dile getirilen türban konusu ve genel af konularına uyum sağlamaya çalışmıştır. Kömürcü (2011: 4), Kılıçdaroğlu'nun partinin başına gelmesiyle söylemlerdeki bir başka farklılaşmanın, söylenilen şeyin toplum tarafından anlaşılması olduğunu söylemektedir. Baykal'ın dikkat etmediği toplumsal kesimlerin anlamadığı dil sadeleşerek artık daha anlaşılır olmuştur. Kömürcü (2011: 10), Kılıçdaroğlu'nun CHP'nin genel başkanı oluşuyla hem parti içerisinde hem de AKP iktidarı süresi boyunca unutilan bir duygunun yani umudun hatırlatıcısı olarak görüldüğünü söylemektedir. Değişen seçim dönemleri içerisinde CHP'nin ideoloji düşüncesi ve değişimleri yukarıda verilmiştir. Seçim dönemlerinde alınan oylar ve partiler konusu ayrı bir başlık içerisinde incelenecektir.

2.2.3. Milliyetçi Halk Partisi (MHP)

1960 yılı askeri müdahalesinin ardından siyasal alanda kurulan partilerden birisi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)'dir. Alparslan Türkeş dönemin hem siyasi alanında hem de toplumsal alanda önemli isimlerinden birisidir. Milliyetçi Halk Partisi'nin geçmişi ve ilkelerinin netleşmesinde öncü lider olarak kabul edilmektedir. 1965 yılında CKMP'ye katılarak siyasal alana dahil olan Türkeş, partinin genel başkanlığına seçilmiştir. 1969 yılında CKMP adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmiştir. MHP'nin amblemi ise “üç hilal” olarak değiştirilmiştir (MHP, Erişim: 12.02.2023). Partide kullanılan üç yıldız, partinin “milliyetçiliği ve İslamcılığı”nı destekler nitelikte kullanılmaktadır (Erdal, 2020: 8).

1965 yılında yapılacak olan seçimler için parti kendisini milliyetçi ilkelere bağlı ideolojisiyle tanıtmıştır. “Türk milliyetçiliğini Türk Milletine, kültürüne, Devletine, sevgi, bağlılık ve hizmet ülküsü olarak tanıyoruz... Milli ülkü ve milli kültürün ihyasını ele alınması gereken en büyük dâva olarak görüyoruz. Türkiye halkının refah ve mutluluğunu, kişi, zümre, sınıf ve parti çıkarlarının üstünde görüyoruz” (Seçim Bildirgesi, 1965: 11). Her kesimi kucaklayıcı ve parti ilkelerinin milli kültüre dayandırıldığı görülmektedir.

Türk milliyetçiliği ve İslami değerlere önem veren bir parti olarak CKMP lideri Türkeş 1967 CKMP kongresinde “Toplumcu Milliyetçi”, “Dokuz Işık Doktrini”ni açıklayarak partinin yol haritasını kavramsallaştırmıştır. Aynı yıl bu doktrini açıklayan bir kitap kaleme alarak Türk toplumu için de detaylı bilgilendirme yapmıştır. Dokuz Işık, dokuz ana başlığı temsil etmektedir. Bu başlıklar ise şöyledir; “Milliyetçili ilkesi,

lkclk, ahlakçılık, ilimcilik, toplumculuk, köycülük, hürriyetçilik ve şahsiyetilik, gelişmecilik, endüstri ve teknikilik”. “Milliyetçilik ilkesi, Türk milletine baēlılık, sevgi ve Türk devletine sadakat ve hizmettir. lkclk; Türk milletini en ileri, en medeni, en kuvvetli varlık haline getirme idealidir” (Türkeş, 2010: 32).

MHP’nin Türkçülük ve Milliyetçilik ruhu Osmanlı zamanı ve sonrasına dayanmaktadır. Özellikle 1908 yılı ve sonrasındaki gelişmeler Türklerin, milli kavramı ve Türklük bilincinin oluşmasının arka planını oluşturmaktadır. Savaş yıllarında Türk birliēi ve milli olanın korunmasının bilinci Türkçülük düşüncesinde olan “İttihat ve Terakki” içerisinde bulunan düşünürler tarafından “Türk tarihi, Türk dili, Tr kültürü ve kimliēi üzerine” yoēunlařmasıyla gerçekleşmiştir. İttihat ve Terakki’nin Türkçülük zerine gerekleřtirdiēi faaliyetlere dayalı politikaları Türk Ocakları, Genç Kalemeler ve Türk Yurdu dergisi aracılıēıyla bu fikrin yayılması ve yerleşmesi için çalışılmıştır. Dönemin ve Türk yazarları arasında bulunan birçok ismin dergide yazı yayınladıēı bilinmektedir. Özellikle dönemin önde gelen isimlerinden Ziya Gökalp (2019) “Trklēn Esasları” isimli kitabıyla dikkat çekmektedir. “Türkçülük, Türk milletini yükseltmek demektir” (Gökalp, 2019: 13).

Cumhuriyet’in kurulmasının ardından yaşanan gelişmelerde Türkçülük CHP’nin söylemlerinde yer almış ve Türk Ocakları içerisinde bulunan kişiler tarafından ikili anlamların ortaya ıktıēı çekişmeli zamanlar yaşanmıştır. 1944 yılı “ırkçılık-Turancılık” davalarının olduēu, yargılamaların gerekleřtiēi dönem olarak dikkat çekmiştir. Türkeş bu dönemde ırkçılıkla suçlanmıştır (Erdal, 2019: 191). 1960 sonrasında CKMP ile anılmaya başlayan Türkeş, seçim bildirgesinde (1965), Türk milliyetiliēinin sınırlarını kesin olarak açıklamış ve tanımlamalardaki farklılaşmanın önüne geçebilecek kesin bir çizgi çizmiştir. “Türk milliyetiliēini Türk Milletine, kültürüne, Devletine, sevgi, baēlılık ve hizmet ülküsü olarak tanıyoruz... Türkiye halkının refah ve mutluluēunu, kişi, zümre, sınıf ve parti çıkarlarının üstünde görüyoruz” (CKMP Seçim Bildirgesi, 1965: 11). Irk merkezli tanımlamalar, seçim bildirgesinde ifade edildiēi şekliyle, kültür ve dil merkezli bir tanımlamaya evrilmiştir.

CHP’nin Türkçülük kavramı Gökalp’in kullandıēı “dil ve kültür” baēlamındayken, MHP’nin daha doērusu Türkeş’in Türkçülük açıklamalarında İslam ve din baēdařtırmalarının olduēu görülmektedir. 1977 yılında gerçekleşecek seçimler için hazırlanan bildirgede milliyetçilik ve İslam bütünleşmesine dikkat çekilirken, siyasal ortamın gerekliliēine göre komünizm karřıtlıēı dile getirilmiştir. Komünizm, ülkede

kimlik, kültür ve değerlerin bozulmasındaki en önemli unsur olarak ele alınırken İslam ahlakı ise korunması gereken değerler arasında yer almıştır.

MHP 1977 seçimlerine muhalif bir parti olarak katıldığından ülkenin genel durumunu, ülkedeki ayrışmanın kaynağı olarak komünizmi göstermektedir. Komünizm ardındaki gücü ise CHP ile özdeşleştirerek söylemlerini muhalif bir dille ifade etmiştir. İslami değerlerin savunulması ve söylemlerinin oluşmasının MHP'ye arşı milliyetçilik ülküsüne düşmanlıkla suçlamalar yapıldığını söyleyen Arvasi (2008), dinin Türk milletiyle bağını “en az bin yıldan beri” kaynaşmış olduğunu dile getirmektedir. Türklerin asırlardan beri, İslam diniyle iç içe olduğunu ve bir ideoloji olarak da benimsenmiş olduğunu söyleyerek, Türk milliyetçiliğinin kaynağını Türk tarihine dayandırmaktadır. “Türk milliyetçiliğinin en önemli işi, millette iman birliğini sağlamaktır” (Arvasi, 2008).

1977 seçimlerine giden süreçte MHP siyasi söylemlerine Kıbrıs sorununu dahil etmiştir. Kıbrıs'ın Türkiye için önemini orada yaşayan milletimizle bağdaştırarak ele almıştır. Kıbrıs, milli bir dava olarak son derece önemli ve millet olarak soydaşların önemi vurgulanmıştır (Erdal, 2019: 195).

1980 yılına gelindiğinde askeri müdahaleler sonrası, siyasi yasalarla beraber kapatılan partiler daha sonra farklı isimlerle veya aynı isimlerle yeniden kurulmuştur. CHP'de olduğu gibi MHP'de askeri müdahale ile kapatılan partilerdendir. Askeri darbe sonrasında MHP yerine, “Milliyetçi Çalışma Partisi” (MÇP) kurularak 1999 yılı seçimlerinde başarı elde etmiştir. MHP, dış siyaset için Kıbrıs sorunun çözümüne yönelik söylemlerini devam ettirmiştir.

1999 seçimlerinin kazanılmasının ardında dönemin siyasi ve toplumsal olaylarına bakmak gerekmektedir. Şüphesiz MHP'nin 1999 seçimlerinde iktidara gelişinin ardında dönemin koşullarını iyi okumuş olması ve döneme uygun çözümler getirmiş olması yatmaktadır. Bu koşulların dışında iktidara gelişinin dinamiklerine bakıldığında, Şubat sonrası oluşan siyasi bir kaos ortamıyla birlikte gerçekleşen çete faaliyetleri ülke genelini yıpratmıştır. Bu süreçler seçim süreçlerinin hızlanmasının arka planını oluşturmaktadır. 1980'lerden itibaren ülkenin gündeminde olan ve ülkeyi her anlamda yıpratmış olan PKK terör örgütü lideri Öcalan yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir. Bu önemli olay seçimlere büyük etki etmiştir. Ekonomik çöküş, siyasal alana güvenin eksiliği ise dönemin toplumsal argümanını yansıtmaktadır. (Kılıç, 1999; Pınarcıoğlu, 2002). Devlet Bahçeli'nin MHP'nin genel başkanlığını yapmasıyla seçimlerde “Devletin Başına

‘Devlet’ Gececek” sloganı oluşturulmuştur. 1999 seçimleri sonrası MHP ve DSP arasında hükümet kurma çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalar zaman zaman sekteye uğramıştır. Seçim sonuçlarına göre oy bazında MHP en başarılı parti olarak değerlendirilmektedir. Bir önceki seçim döneminde aldığı oyları yüzde yüz artırmıştır. Uğurtekin (1999), bu oyların bir kısmının yeni seçmen kitlesinden geldiğini bir kısmının da diğer parti seçmen kitlelerinden geldiğini söylemektedir (Uğur’dan akt. Öztürk, 2018: 15).

MHP, 1999 seçimlerinde “DYP, FP ve ANAP’tan kayan oylarla yükselbilmiştir”. MHP’nin aldığı oylarda milliyetçiliğin alevlendiği bir ortamda, geçmişten gelen parti içindeki milliyetçilik söylemlerini kullanması etkili olmuştur. Seçimlerde MHP’nin gücü, diğer partilerin yapmış oldukları söylemlerde milliyetçiliği sadece bir yan unsur olarak kullanmalarından da kaynaklanmaktadır. Böylece milliyetçiliği savunan ve ülkü olarak milliyetçiliği savunan MHP için olumlu sonuçlar doğurmuştur. PKK ve Kürt sorularının tavan yaptığı 1980 ve sonrasında gerçekleşen olaylar, Türk halkının milliyetçilik duygularını kabartmıştır. Böylece MHP’nin milliyetçilik ülküsü halk tarafından destek bulmuştur (Arslan, 1999). MHP kuruluşundan bu yana Türkçülük ve milliyetçilik ilkeleriyle toplumu etkilemiş ve parti içerisindeki söylemlerini bu ilkelere dayandırmıştır.

2.2.4. Halkların Demokrat Partisi (HDP)

Türk siyasi tarihinde büyük bir darbe 1980’de yaşanmıştır ve siyasi partiler kapatılmıştır. Siyasi partilerin yeniden kurulduğu dönemde “Kürt kimliğini” merkeze alan Halkın Emek Partisi (HEP), 1990’da kurulmuştur. Ülke genelinde yaşanan Kürt sorununun ardından, Kürt temsilciliği yapabilen ve yapmaya çalışan bir parti Türk siyasi hayatına başlamıştır. HEP, aslında Sosyal demokrat Halkçı Parti (SHP)’nin içinden ayrılmış yedi Kürt milletvekili ve SHP’den ayrılan üç milletvekilinin katılımı ile kurulmuştur. SHP’nin içinden ayrılan milletvekilleri bir Kürt sorunu üzerine uzlaşamadıklarından dolayı yeni buradan ayrılarak yeni bir partinin kurulmasına öncülük etmişlerdir. Elbette HEP ’in içinde sadece Kürt siyasetçiler bulunmuyordu. “Fehmi Işıklar ve Abdullah Baştürk” gibi Türk solundan isimler bu partide yer almaktadır. Ancak HEP temelde Kürt sorunları üzerine kendisini, Kürt kimliği ile tanımlamış bir parti olarak siyasi hareketin kurucuları olarak ele alınmıştır (Coşkun, 2015: 8).

1991 yılında SHP ve HEP ittifak kurarak genel seçimlere birlikte katılmışlardır. Parlamentoda 22 milletvekili ile temsil edilme hakkı bulmalarına karşın siyasal söylemleri ve temsilen kullandıkları renklerle milletvekilliğine hazır değillerdir. Siyasi

düzlemde Türkiye geneline bakıldığında siyasi söylemleri ve davranışları krizle sonlanmaktadır. İlk kriz ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleşen yemin töreninde kendi renklerini temsilen “yeşil, sarı ve kırmızı” renkli mendil takmaları kuruldu gerilimlere yol açmıştır (Coşkun, 2015: 8). Asıl olan mendil değil, mendilin üzerinde kullanılan renklerin “Kürt renkleri” olarak bilinmesidir. Bir başka gerginlik ve HEP'in kapatılmasının nedeni ise, Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana'nın yeminini Kürtçe sözlerle bitirmesi olmuştur.

Türk siyasi düzleminde HEP'in kapatılması Kürt temelli ve Kürt söylemleriyle kurulan bir dizi partinin kapatılmasına da sebep olmuştur. HEP bir kırılma noktası yaratmıştır. Şimşek ve Jongerden (2015: 17), Kürt siyasal hareketini aşağıdaki partilerle ilişkilendirmektedir.

Kürt Siyasal Hareketi'nin varlık mücadelesi: Halkın Emek Partisi (HEP, 7 Haziran 1990 - 14 Eylül 1993), Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP, 19 Ekim 1992-23 Kasım 1993), Demokrasi Partisi (DEP, 7 Mayıs 1993-16 Haziran 1994), Halkın Demokrasi Partisi (HADEP, 11 Mayıs 1994-13 Mart 2003), Demokratik Halk Partisi (DEHAP, 24 Ekim 1997-19 Kasım 2005), Özgür Parti (6 Haziran 2003-26 Haziran 2007), Demokratik Toplum Partisi (DTP, 9 Kasım 2005-11 Aralık 2009), Barış ve Demokrasi Partisi (2 Mayıs 2008-11 Temmuz 2014), Demokratik Bölgeler Partisi (DBP, 11 Temmuz 2014-).

Benzer isimler, benzer renkler ve amblemlerle kurulan partiler, Kürtlerin toplumdaki dil ve kültür haklarını, insanlık haklarını siyasi alanda savunabilmek için varlık göstermeye başlamışlardır (Tekdemir, 2016: 1223). Grigoriadis (2016: 39-40), HDP'nin Türk siyasetinde, Kürt azınlığı temsil etmeyi amaçlayan uzun soluklu ve sol partiler dizisinin sonuncusu olduğunu söylemektedir. Türkiye'de Kürt temsilini yapan partiler, çoğu zaman olumsuz koşullar altında rekabet etmek zorunda kalmıştır. 1980-83 askeri rejimi, siyasi partilerin TBMM'ye girmesinde yüzde on barajı sınırını getirmesi hem İslamcı hem de Kürt milliyetçi partilerin Türk siyasetinde öne çıkmasını engellemeye yöneliktir (Grigoriadis, 2016: 40). Türk siyasi sisteminde baraj uygulaması günümüze kadar varlığını sürdürmektedir. Grigoriadis (2016), Türk siyasi parti sisteminde baraj uygulamasının yasal olarak koruma altına alınmamış olmasına karşın sürdürülmesini ise İslamcı siyasi partilerin, oy oranlarını ve seçmen kitlesini büyüttükçe ve sonuç olarak muhafazakâr partilerin baraj eşiğini aşarak “bu hükmü siyasi bir yükümlülükten bir varlığa dönüştürmeyi başardılar” şeklinde yorumlamaktadır.

Birçok Kürt siyasi partisinin kapatılmasının ardından günümüzde varlığını sürdüren HDP 2012 yılında siyasal hayatına başlamıştır. HDP'nin muhalif olarak söylemleri ise,

iktidar parti AKP'nin "tek ulus zihniyetini" eleştirmeye yöneliktir. Türk, toplumunun her kesiminin demokrasiye ihtiyacı olduğunu savunan HDP, tek ulus zihniyetine meydan okumaya ve daha çok kimlikli ve kültürlü bir vizyonu teşvik etmeye çalışmaktadır (Kaya ve Whiting, 2019).

HDP'nin Kürt grupları ve milletin sesi olmaya çalışması radikal demokrasi (yeni hayat) ideolojisine ulaşmak için "pasif devrimi" kullanmaktadır. HDP ülke siyasetinde söz sahibi olmak adına ve siyasette daha etkin olmak için, daha çok kitleye ulaşmak, daha çok kesime hitap etmek ve farklı kimliklerin temsil edilebilmesi için "devletin partisi değil, halkın partisi" sloganını kullanmaya başlamıştır (Kaya ve Whiting, 2019).

Kürt kimliğini temsil eden bütün partilerin karşılaştığı ikilem, "PKK yörüngesinde faaliyet göstermekle, Kürt sorununa Türkiye'nin bütünlüğü içinde barış ve demokratik bir çözüm bulma arasında tercih yapma zorunluluğudur" (Özbudun, 2010: 127). HDP, kurulduğu günden bu yana sadece "Kürt yanlısı bir parti olma rozetini üzerinden atmayı amaç edinirken kendisini daha geniş bir seçmen kitlesine hitap edebilecek bir mesajla laik, sol bir parti olarak kabul ettirmeye çalışmaktadır" (Grigoriadis, 2016). Ancak bunu başarmakta zorlanmaktadır. HDP'nin Kürt İşçi Partisi (PKK) ile ilişkisi her zaman hassas bir konu olarak devam etmektedir. Pek çok kişi ya da Türk HDP'yi sadece bir terör örgütünün siyasi kanadı olarak görmektedir. Bu durum Türk seçmen kitlesini olumsuz yönde etkilemektedir (Grigoriadis, 2016).

HDP seçim dönemleri öncesinde Türkiye'nin siyasi olaylarını net bir şekilde yorumlayamayarak birçok fırsatı geri tepmiştir. Grigoriadis (2016)'a göre, HDP, 2013 yılındaki Gezi Parkı Olayları'nı tam olarak sahiplenememiştir. AKP'ye karşı tutumlarında kararsız kaldığından, AKP hükümetini sarsan ve sol hareketlere ilham kaynağı olabilecek bir fırsatı sahiplenmede geç kalmıştır. Bu geç kalmışlığın nedenini ise Kaya ve Whiting (2019) şöyle açıklamaktadır; başka bir deyişle, AKP'nin başkanlık sistemine olası Kürt desteği, bunun bocalayan barış girişimiyle bağlantılı daha geniş bir reform paketinin parçası olmasına bağlıydı. Bu nedenle HDP, baştaki yalpalamadan sonra Gezi Protestolarına destek verdi ve Erdoğan'ın başkanlık sistemini getirmek için yaptığı referanduma destek vermeyi reddetti". Bu reddedişin ardından HDP kesin olarak kendisini AKP'nin otoriter ve katı, merkeziyetçi siyasi ve idari yapılanmasını eleştiren tarafta olmaya karar vermiştir. Bu kararlılığın sonuçları ise 2015 genel seçimlerinde barajı geçerek başarı elde etmesiyle taçlanmıştır.

Son olarak HDP'nin 2014 parti tüzüğünde kendisini tanımlaması birçok kesimi içine alan bir söylem geliştirdiğini göstermektedir.

Parti, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emeklilerin, engellilerin, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) bireylerin, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin; aydın, yazar, sanatçı ve bilim insanları ile bütün bu kesimlerle birlikte mücadele yürüten güçlerin her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak üzere bir araya geldiği, demokratik halk iktidarını hedefleyen bir siyasi partidir (HDP Tüzüğü, 2014).

HDP'nin parti tüzüğüne göre birçok topluluk dikkat çekmektedir. Özellikle AKP muhafazakâr hükümetinde LGBT bireylerine yönelik HDP'nin görüşleri dikkate değerdir. HDP'nin amaçlarına yönelik oluşturulan maddelerde “anadilde eğitim”in Kürt ve diğer toplumların haklarına yönelik olduğu çıkarımının yapılması doğru olacaktır. “Dışlanan ve ayrımcılığa maruz kalan..., inanmayanların düşünce özgürlüğü...” söylemlerinin farklılıklara saygı ekseninde düşünülmesi gerektiği ve dışlanan kesimlere yönelik çözümler üretilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.

HDP'nin 2015 genel seçimlerinde yüzde on barajını geçerek parlamentoda yer almasının detayları sonraki başlık içinde detaylandırılacaktır.

2.3. 2000-2015 YILLARI ARASINDAKİ SEÇİMLERİN SİYASİ PARTİLER VE ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

1990'lı yıllar koalisyonlarla geçen uzun soluklu bir döneme işaret ederken, 2002 yılı Türk siyasi tarihi açısından tek parti hükümetinin yönetime gelmesi ile önem kazanmaktadır. 2002 yılında iktidara gelen AKP, 2023 yılına kadar hükümeti yönetmiştir. 2023 seçimleri bu tezin hazırlandığı dönemde henüz gerçekleşmediğinden bilgi verilememektedir. Tez kapsamında 2015 seçimlerine kadar AKP ve muhalefet partilerinin oy oranları üzerinden seçimler genel bir çerçeve de ele alınacaktır.

Türkiye’de uygulanan baraj sistemine yönelik bir eleştiriyi tez içerisinde vermek doğru olacaktır. Göksel ve Çınar (2011), %10'luk seçim barajının yüksek olması nedeniyle birçok parti bu barajı geçemeyerek “tabela partileri” olmaktadır. Seçmenlerin de etkilendiği bir sistem olmasını ise şu şekilde açıklamaktadırlar; seçmenin artık barajı geçemeyeceği düşüncesiyle kendi tercihleri olan il partilerine oy vermektense, barajı geçebileceğini düşündükleri partiye oy vermektedirler. Böylece tercihlerindeki

birincil parti yerine inci veya üçüncü parti seçilerek “kâğıt üzerinde gözükmeyen bir temsilde adalet sorunu oluşmuştur”.

2.3.1. 2002 Türkiye Genel Seçimleri

2002 genel seçimlerinde ANAP, DYP ve MHP seçim barajının altında kaldığından TBMM’de milletvekili çıkarma imkanını kaybetmişlerdir. Türkiye’de sağ ve muhafazakâr temsilin partisi olarak AKP, iktidara gelmiştir. CHP ise barajı geçen diğer parti olmuştur. Parti ve aldıkları oyları gösteren tablo aşağıdaki gibidir. Aşağıdaki tabloda HDP’nin olmamasının nedeni partinin o dönemde kendi ismi ve kimliği ile henüz var olmamasıdır. Kürt tabanlı partiler seçim döneminde varlık göstermişlerdir ancak tez konusu kapsamına girmediğinden tablo içerisinde gösterilmemiştir.

Tablo 2.3.1. 2002 Türkiye Genel Seçimleri Tablosu

Parti İsmi	Parti Başkanı	Oy	Yüzdelik Dilim	Sandalye
AKP	Recep Tayyip Erdoğan	10.808.229	34.28	363
CHP	Deniz Baykal	6.113.352	19.39	178
MHP	Devlet Bahçeli	2.635.787	8.36	0

Kaynak: YSK, 2015 (Erişim: 17.01.2023)

Tabloda görüldüğü üzere, AKP, Türkiye’de 2002 seçimlerinin yüzde 34,28’lik oyunu alarak 363 milletvekili ile tek başına iktidara gelmiştir. AKP, Cumhuriyet’in ilk kurulduğu dönemden sonra TBMM’deki en çok milletvekili temsil gücünü elde eden siyasi parti olmuştur. 2002 genel seçimlerinde AKP ve CHP’nin barajı geçmesiyle TBMM’de temsil hakkı kazanmışlardır. Barajı geçemeyen partilerin yüzde 46,33’lük oyu ise mecliste temsil hakkını kaybetmiştir.

2002 yılı seçimlerinde AKP’nin tek başına iktidar olmasında, işçilerin, yoksulların oylarının çoğunlukta olduğunu söyleyen Çelik (2010: 65), AKP benimsediği neoliberal politikalarıyla işçileri ve örgütlerini zora sokmasına karşın bu kitlelerden oy almıştır. Bunun sebebi ise, gelecekte beklenmesi kırılan halk, güvensiz hissetmektedir dolayısıyla yoksulluk ve yoksunluk kitlelerin karşılaştığı büyük sorunlardır. Bu sorunların çözümü ve kitlelerin “imdadına koşacak” onlara müsteri duygusu yaratacak bir partiye oy vermişlerdir. AKP, bu sorunların çözümü olarak görülmüş ve yoksul halk kitlelerinden

destek almıştır. AKP'nin parti olarak takındığı tavır “muhafazakâr-hayırsever” bir politikadır. Yoksulların ve “en alttakilerin” ferahlamasını sağlamak için kullanabildiği kamu kaynaklarını seferber etmiştir.

2002 seçimleri öncesinde halkın siyasilere olan güveninin kırılmasının nedenleri arasında, Öcalan'ın idam edilmemesi, dolayısı ile önceden verilmiş sözlerin tutulmayışı, yasal engellerin ortaya çıkmasıyla siyasete olan güven azalmıştır. Özellikle MHP'nin oylarında (%9,62) düşüş yaşanmasının nedeni olarak Öcalan'ın idam konusunda yeterli ve kararlı duruş sergileyememesidir. Seçim öncesi DSP, MHP ve ANAP koalisyonu döneminde, 2000-2001 yıllarında ekonomik krizin ortaya çıkmasıyla halkın refah düzeyinin gerilemesi bu partilere güvensizliğin aşılmasında yeterli gerekçeler olarak görülmüştür (Öztürk, 2018: 19). Ayrıca Koalisyon hükümetinin kuruluşundan kısa bir zaman sonra Yalova ve Düzce depremlerinin yaşanması, ekonomik krizin bankacılık krizi boyutu (Tokgöz, 2010: 455), sonraki seçimleri etkileyen ana unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Seçim sonuçlarından da anlaşıldığı üzere koalisyon hükümetindeki partiler barajı geçememiştir.

CHP'nin oy oranlarının artışı ve meclise girmesinin arka planında uyguladığı siyasal reklam çalışmaları ve söylemlerinin olduğu söylenebilir. Özellikle koalisyon dışında olduğundan seçim döneminde daha rahat bir kampanya süreci yürüttüğünü söylemek mümkündür. CHP, doğrudan sağın karşısındaki oyların tabili ve sağ karşıtlarının CHP tabanında bir araya gelmesi gerektiği “... Laiklik, ekonomik kriz, umutsuzluk vurgusu” yapılarak seçmen kitlesi etkilenmeye çalışılmıştır (Sarıhan ve Taşcıoğlu, 2022: 110).

2.3.2. 2007 Türkiye Genel Seçimleri

2007 yılında gerçekleştirilen seçimler erkenden yapılan seçimlerden birisidir. Bu seçimin erken yapılmasının sebebi ise 2000 yılında Cumhurbaşkanı olarak seçilen Ahmet Necdet Sezer'in görev süresinin dolmasıdır.

Tablo 2.3.2.1 2007 Genel Seçimleri Oy Tablosu²

Kaynak: YSK 2019; Vikipedi,2023 (Erişim: 03.02.2023)

Parti	Genel Başkan	Toplam	%	+/-	Sandalye	+/-
Adalet ve Kalkınma Partisi	Recep Tayyip Erdoğan	16.327.291	46,58	▲ 12,30	341	▼ 22
Cumhuriyet Halk Partisi	Deniz Baykal	7.317.808	20,88	▲ 1,49	112	▼ 66
Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli	5.001.869	14,27	▲ 5,91	71	▲ 71

2007 erken seçimleri sonucunda AKP'nin oy oranları artarken meclisteki milletvekili sayısında düşüş yaşanmıştır. Aynı şekilde CHP'nin oy oranı bir önceki seçim dönemine göre yükselmişken mecliste temsil ettiği milletvekili sayısı eksilmiştir. 2007 seçimlerinden bir önceki döneme göre karlı çıkan MHP'nin oylarındaki artış, barajı geçerek meclise 71 milletvekilinin kazandırılması ile sonuçlanmıştır. Ayrıca seçimlerde bağımsız adaylardan 26 milletvekili TBMM'de yer almıştır.

Seçim dönemi öncesi yaşanan toplumsal olaylar, özellikle gündemi derinden etkileyen terör olayları sonucunda birçok sivil ve asker hayatını kaybetmiştir. Milli duyguların yoğun olarak yaşandığı bu dönemde evler Türk bayrakları ile donatılmıştır. 2006 yılı birçok cinayetin olduğu faillerinin meçhul olarak adlandırıldığı kanlı eylemlerin yapıldığı bir dönem olmuştur. Seçim öncesinde büyük mitingler gerçekleştiren sivil toplum örgütlerine merkez sol partilerde destek vermiştir. Mitinglerin düzenlenme sebebi ise Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde AKP'yi başkan adayının belirlenmesi noktasında uzlaşma bir tavır sergilemesine yöneliktir. CHP tarafından laikliğin önünde engel olarak konumlanan AKP'nin aday konusunda uzlaşmaya ikna edilmesine yönelik çabalar CHP ve DSP'nin arasında iş birliği yapmasında önemli bir etken olmuştur. Dönemin önemli olaylarından Kıbrıs sorunu ve Mersin'de Türk bayrağının yakılması ülke genelinde milliyetçilik duygularının ön plana çıkmasına sebep olmuştur (Öztürk, 2018: 33). Muhalif partiler, dönemin unsurlarını göz önüne alarak siyasi söylemlerini ve miting

² Tablodaki bilgiler Yüksek Seçim Kurulu (YSK) <https://www.ysk.gov.tr/> resmi adresinden teyit edilerek alınmıştır.

konuşmalarını terör örgütü, milli birlik, hükümetin iç ve dış politikaları, yoksulluk ve yolsuzluk, işsizlik, tarım gibi toplumsal olayları üzerine kurmuşlardır.

Türk milliyetçiliği konusunda siyaset alanının baş aktörlerinden olan MHP, bu seçimlerde milliyetçilik duygularını iyi işleyerek seçmen kitlesinden oy almıştır. Ancak Öztürk (2018: 34), MHP'nin seçimlerde milliyetçilik duygusuyla oy almasının hem iyi durumlara yol açtığını hem de kötü bir durum olduğunu söylemektedir. 2007 genel seçimlerinde ortaya çıkan tabloya göre milliyetçiliğin popüler hale gelmesi herkesin yani her partinin kendisini milliyetçi olarak ifade etmesine ve bu ortamda da MHP'nin geçmişten beri söylediği, savunduğu milliyetçilik olgusunun seçmenden oy alabilmesinin önüne geçmektedir. Milliyetçilik o dönemde meclise giren üç partinin de gündeminde ve söylemlerindedir. Bu yorumdan hareketle siyasi söylemlerin ülkedeki toplumsal değerler ve olaylar gözetilerek yapıldığını söylemek mümkündür. CHP'nin seçim konuşmaları genel olarak laiklik ve dış sermayenin ülkeye girişinin hızla gerçekleştiğine yönelik olumsuz eleştirilerle oluşmuştur. Milli ekonomiyi savunan bir yol izlemiştir (Öztürk, 2018: 35).

2.3.3. 2011 Türkiye Genel Seçimleri

2011 seçimleri diğer seçim dönemlerinden birkaç özellikle farklılaşmaktadır. İlk olarak söylemek gerekir ki 34 yıl içinde genel seçimler ilk kez zamanında gerçekleşmiştir. Aşağıdaki tabloda Türkiye geneli yapılan seçimlerin partilerin aldıkları oyları ve milletvekili sayıları verilmektedir.

Tablo 2.3.3. 2011 Genel Seçim Sonuçları

Parti	Genel başkan	Oy	%	+/-	Sandalye	+/-
Adalet ve Kalkınma Partisi	Recep Tayyip Erdoğan	21.399.082	49,83	▲ 3,17	327	▼ 14
Cumhuriyet Halk Partisi	Kemal Kılıçdaroğlu	11.155.972	25,98	▲ 5,13	135	▲ 23

Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli	5.585.513	13,01	▼ 1,28	53	▼ 18
Bağımsızlar		2.819.917	6,57	▲ 1,33	35	▲ 9

Kaynak: YSK, 2019; Vikipedi,2022 (Erişim: 11.02.2023)

Yukarıda tabloda görüldüğü üzere AKP, 2007 yılı seçimlerine göre oy oranlarını artırmıştır. AKP'nin kuruluşundan itibaren girmiş olduğu üç seçimden de başarılı olduğu sonucu, önceki seçimler ve 2011 seçimi ele alındığında görülmektedir. Milletvekili sayılarındaki düşüş ise diğer parti adaylarından milletvekillerinin TBMM'de temsil kazanabilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. CHP ve Bağımsız adayların hem oylarında hem de milletvekili sayılarındaki artış dikkat çekmektedir. CHP, 2007 seçimlerinde de oy oranını yükseltmeyi başarmıştı. Ancak MHP için aynı şeyleri söylemek pekte mümkün değildir. MHP, bir önceki seçimlere göre 2011 seçimlerinde hem oy kaybetmiş hem de milletvekili sayılarında düşüş yaşamıştır.

2011 seçim dönemine doğru siyasi alanda ki gelişmeler, seçim kampanyalarının profesyonelleşmesine paralel olarak gelişmiştir. Partilerin siyasal kampanyaları, siyasal iletişim faaliyetlerini doğru ve etkili şekilde kullanması seçmen kitlelerini etkilemektedir. Seçim kampanyalarının profesyonel tarzda hazırlanması amacıyla ajanslarla çalışma dönemi 1980'lerde başlamıştır. Günümüze doğru siyasal alanı etkileyen teknolojik gelişmeler, soysa medya ve dijital platformlar seçmen üzerinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla partilerin bu alanları kullanmaları kaçınılmaz olmaktadır.

2011 yılında dijital alanların siyasal kampanyalar nezdinde kullanıldığı yıllar olmuştur (Sun İpekeşen, 2012: 89). Siyasal kampanyalarda sıkça başvuru alan araçlar, genellikle dijital gazetecilik ve geleneksel mecralar önemini korumuştur (Sağlam, 2019: 121). AKP, CHP ve MHP 2011 seçimleri için, iletişim teknolojilerinden, siyasal reklamlar ve işinin ehli profesyonellerden yararlanmıştır. Bu dönem parti kimliklerinden ziyade, partilerin liderleri üzerinden seçim kampanyaları yürütülmüştür (Bölükbaşı ve Macar, 2019: 939).

Genel seçimlerde Facebook ve Twitter parti adayları tarafından sıklıkla kullanılan araçlar olmuştur. Bayraktutan ve arkadaşlarının (2012), gerçekleştirdikleri çalışmada parti liderlerinin birçok metafor kullanarak içerik oluşturduğu sonucunu elde etmişlerdir. Yapılan bir başka çalışma ise, AKP, CHP ve MHP'nin seçim bildirgelerindeki içeriklerin oluşturulması, değinilen konular ve söylemleri araştırmaktadır. AKP hem 2011 hem de

2015 seçim dönemlerinde en çok “eğitim, sağlık ve çocuk” konularına değinmektedir. CHP ise, “eğitim, kent ve sağlık” konularına değinirken, MHP, “eğitim, sağlık ve hukuk” konularına değinmiştir. Ekonomik anlamda üç partide benzer konulara değinmiştir bunlar, yatırım, istihdam, ücret, teknoloji konularıdır. Sosyal yaşam konularında farklılaşan söylemlerin, AKP’de laiklik ve özel hayatın gizliliği konularına değinilmemişken, CHP, sosyal devlet olgusuna diğer partilerden daha çok yer vermiştir. MHP ise geçmişten gelen düşünceleri doğrultusunda hukuk ve terör konularını sıklıkla dile getirmiştir (Özkaynar, 2015: 451).

2.3.4. 2015 Türkiye Genel Seçimleri

Türkiye 2015 yılı genel seçimleri tekrarlanan seçim olarak tarihte yerini almıştır. 7 Haziran 2015 genel seçimlerinin sonucuna göre tek başına iktidara gelemeyen partilerden koalisyon oluşturulması istenmesine rağmen uzlaşıcı bir sonuç alınamamıştır. Hükümetin kurulamaması 1 Kasım 2015 tarihinde seçimlerin tekrarlanmasına neden olmuştur. Partiler yeniden hazırlanarak seçime girmiştir. 2015 seçimlerinin bir başka önemli noktası ise daha önce seçim barajını aşamamış parti tabanlarının oylarında yükselme ayrıca HDP’nin seçime girerek barajı geçmesi ve milletvekili çıkarmasıdır. Aşağıdaki tablo 2015 genel seçimlerinin genel bir tablosunu yansıtmaktadır.

Tablo 2.3.4. 2015 Genel Seçim Sonuçları

Parti	Genel başkan	Oy	%	+/-	Sandalye	+/-
Adalet ve Kalkınma Partisi	Ahmet Davutoğlu	18.867.411	%40,87	▼ 8,96	258	▼ 69
Cumhuriyet Halk Partisi	Kemal Kılıçdaroğlu	11.518.139	%24,95	▼ 1,03	132	▼ 3
Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli	7.520.006	%16,29	▲ 3,28	80	▲ 27
Halkların Demokratik Partisi	Selahattin Demirtaş Figen Yüksekdağ	6.058.489	%13,12	▲ 7,45	80	▲ 45

Kaynak: YSK, 18.06.2015; Vikipedi,2023 (Erişim: 25.02.2023)

Yukarıdaki tablo dikkate alındığında 2015 seçimlerinin AKP ve CHP için oy oranlarında düşüş olduğu sonucuna varılmaktadır. Oy oranlarındaki düşüş aynı zamanda bir önceki dönemin seçim sonuçlarıyla karşılaştırıldığında milletvekili sayılarındaki düşüşü de göstermektedir. 2015 seçimleri MHP ve HDP için bir başarı örneği oluştururken, HDP'nin barajı geçerek TBMM'de milletvekili çıkarması bu seçimlerin en çok konuşulan ve ses getiren olaylarından olmuştur. HDP'nin seçim performansını değerlendiren Grigoriadis (2016), "HDP'nin kutuplaşmış bir siyasi ortamda desteğini sürdürebilme yeteneğinin sınırlarını olduğu kadar gücünü de ortaya koydu" demektedir. "Türkiye'nin seçim tarihinde ilk kez, dışarıdan yaratılan, etnik/bölgesel ve sol kökenli düzen karşıtı bir parti, yakın gelecekte siyasi ana akımda önemli bir aktör olma yolunda açık işaretler göstermiştir" (Celep, 2018).

2015 seçimlerine Demirtaş'ın parti olarak katılması riskli bir girişim olmasına rağmen başarı sağlamıştır. Bağımsız adayların desteklenerek seçimlerde başarı sağlaması TBMM'de milletvekili sayısını artırabilirdi ancak parti olarak seçime katılması sonucunda barajı geçemeseydi HDP'nin aldığı oylar AKP'nin "siyasi hegemonyasının devam etmesinin önünü açabilirdi". Barajı geçememiş olsaydı aldığı oylar ve sandalyeler AKP'ye geçecekti (Grigoriadis, 2016).

HDP'nin 2015 seçimleri için yayınlamış olduğu parti tüzüğü içeriğinde yer alan tanımlamada “Parti, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emeklilerin, engellilerin, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) bireylerin, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin...” temsil edileceğini söylemektedir (HDP Tüzüğü, 2014). HDP, tüm Türk vatandaşları için insan haklarının korunmasının gerekliliğini dile getirmektedir. “Böylece HDP, sadece “Kürt yanlısı” bir parti olmaktan çıkıp, etnik kökenleri ne olursa olsun, mülksüzleştirilmiş tüm Türk vatandaşlarının şikâyet ve kaygılarını ele alan bir parti haline gelmeyi hedeflemiştir” (Kaya ve Whiting, 2019). “HDP'nin muhafazakâr ve kutuplaşmış bir toplumda provokatif dilden kaçınmasına örnek vermek gerekirse, manifestoda 'hepimiz Kürt'üz' veya 'biz hepimiz gökkuşağı' (bizim) yerine 'biz her kimlikten hepimiz' (bizler de her kimlikteniz) yer aldı. 'Hepimiz LGBT'ler' yerine, 'hepimiz LGBT'yiz’ birlik dili kullanmaya çalışan HDP, muhalefet parti olarak iktidar partisi AKP’ye ithafen sen diye hitap ederek, kutuplaştırıcı bir dil kullanmıştır (Celep, 2018).

AKP’nin ilk seçimlerde HDP’nin seçmen kitlesini görmüş olması inci seçim öncesinde HDP’nin seçmen kitlesini kazanmaya yönelik faaliyetlerde bulunmuştur. AKP, söylemlerinde daha çok HDP’nin PKK ile arasındaki ilişkilerini gündeme getirmiştir. AKP’nin bu söylemlerinden etkilenen HDP seçmeni ikinci turda oylarını diğer partilere kaydırmıştır. HDP’nin seçmen kitlesi içinde muhafazakâr ve göçmen Kürtlerin birçoğu AKP’ye oy vermiştir (Grigoriadis, 2016).

Siyasal iletişim seçmeni etkileyen unsurlardan birisidir. İyi tasarlanmış bir kampanyanın seçmen kitlesini olumlu etkilediğini, iyi tasarlanamayan seçim kampanyalarının seçmen kitlesi nezdinde başarısız bulunarak oy verme davranışlarını etkilediğini söyleyen Özkan (2016: 3) bu savını test ettiğini söylemektedir. Ayrıca seçim kampanyalarının “partinin kimliğinden bağımsız olarak oy getirmeyebildiğini” söylemektedir.

AKP, 2015 seçimlerine Ahmet Davutoğlu’nun liderliğinde katılmıştır. Davutoğlu, yoğun bir miting programı düzenlemiştir. Aynı günde 2-3 miting düzenleyebilecek kadar yoğun geçirilen dönemde “dinamik bir görüntü” sergilemiştir. Aktif bir siyasal kampanya yürüten Davutoğlu, tv programları ve sivil toplum buluşmalarına katılarak politikalarını anlatmıştır. Parti kendi dönemi içerisinde gerçekleşen istikrardan, yapılan ve yapılacak

olan projelerden bahsetmiş, demokrasi mücadeleleri adında yapılanları seçmen kitlesine aktarmıştır (Özkan, 2016: 8-12). Özkan (2016: 12)’a göre AKP öncelikli olarak 2011 genel seçimlerindeki seçmen kitlesini hedef almıştır.

CHP 2015 seçimlerinde üç aşamalı bir siyasal kampanya yürütmüştür. Bunlardan ilki “Milletçe Alkışlıyoruz” sloganıyla, iktidarı protesto etme amacı taşımaktadır. İkinci aşamasında ise, “Yaşanacak Bir Türkiye” temasıyla toplumdaki sorunlara çözüm ve vaatleri içeren bir yol çizmiştir. Son olarak “Sorunları Sıfırlıyoruz” teması kullanılmıştır. İkinci aşama genellikle tv reklamları, miting, basılı el ilanları, açık hava reklamlarında ve internet reklamlarında kullanılmıştır (Özkan, 2016: 17).

MHP, seçim kampanyalarını “meydan okuma” tarzıyla gerçekleştirerek, iktidarın yapıp ettiklerine odaklanmıştır. İktidarı eleştirel tavırlarla anlatan ve yapılanların unutturulmaması adına “Hatırla” kampanyası yürütmüştür. Ayrıca MHP’nin “Bizimle Yürü Türkiye” ve “Seninle Yürüyorum” kampanyaları seçmen kitlesine yöneliktir. Seçim kampanyasının içeriğinde MHP, toplumun birçok kesimine hitap edecek şekilde çeşitli vaatler vermiş, emekli sınıfı, esnaf, ekonomik alana dair bir dizi iyileştirmeler yapacağını sözünü vermiştir (Özkan, 2016: 19-20).

3 SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN SÖYLEM DİLİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA

Bu çalışma temelde siyasal bir alanın söylemsel boyutunu ele aldığından nitel araştırma deseni kullanılması uygun görülmüştür. Çalışma söylemsel alanın anlaşılması ve siyasal söylemlerin içeriğinin açıklanması ve yorumlanmasını gerektirdiğinden dolayı sayısal veriler kullanmak yerine söylemler incelenerek yorumlanmak istenmektedir. Bundan dolayı çalışma nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi tekniği kullanılarak dört siyasi parti liderinin, seçim öncesi miting konuşmaları incelenerek söylem dili anlaşılacak istenmektedir. 2015 seçim dönemi öncesi parti liderleri gerek söylemleri gerekse halka sundukları imajlarıyla dikkat çekmektedirler. Bu çalışmanın amacı da siyasi söylem dilinin anlaşılacak parti liderlerinin söylemleri arasındaki farkların ne olduğunu bulmak ve anlamaya çalışmaktır.

3.1 ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖZGÜN DEĞERİ

Söylemler, bilgi, iktidar, otorite, güç ve kontrol gibi fonksiyonlarla dilde varlık kazanmaktadırlar. Bu kavramlar dildeki kullanımlarına göre söylem içinde anlam bulurlar. Dil kullanımı her zaman siyasal bir içeriğin ürünüdür. Dil onu kuşatan sosyal çevrelerce ve o sosyal çevrenin ideolojileriyle çevrelenmiş durumdadır. Dilin arkasında siyasal söylem ayrılmaz bir parça olarak varlık sürdürmektedir. Bu yüzden dil ve siyasal ideolojik ifadelerden ayrı tutmak imkansızdır. Söylem bir iktidardır ve söylem iktidar süreçleriyle benzer bir ilişki içerisindedir. Bilginin söylemle sürekli olarak üretilmesiyle iktidar oluşmaktadır (Sözen, 1999; Gee, 1999; Bircan, 2016).

Siyasal söylemler hem toplum tarafından etkilenir hem de siyasal söylemlerle toplum etkilenir. Siyasal söylemler sayesinde toplumlar, seçimde oylarına karar vermektedirler. 2015 seçim dönemi öncesi siyasi partiler, seçmenleri kendi partilerine oy vermeleri için ikna etmek amacıyla mitingler düzenleyerek toplumla bir araya gelmektedirler. Mitinglerde liderlerin konuşmaları ve konuşmalardaki söylem dilinin farklılık gösterip göstermediği merak unsurudur. Bu çalışmanın konusu, 2015 seçim dönemi öncesi AKP, CHP, MHP ve HDP liderlerinin miting konuşmaları söylem analizi tekniği ile incelenerek siyasi söylem dilinin farklı partilerdeki görünümü araştırılmak istenmektedir.

Türkiye’de 2015 seçimlerine dair yapılmış olan çalışmalar genelde tek parti üzerinden ilerleyerek gerçekleştirilmiştir. HDP’nin 2015 seçim dönemindeki icraatlarını

inceleyen alışmalar (Alptekin, 2015; Aydın ve Kuru, 2015; Gl ve Bozkanat, 2015; Gürbüz Ceylan, 2016), 2015 seçim döneminde CHP ile alakalı çalışmalar (zkan, 2015; zkoyuncu ve Göksu, 2015; Zabun, 2020;), MHP'nin seçim kampanyasıyla alakalı alışmalar (Balcı ve Bekiroğlu, 2015; Yıldıırım ve Hançer, 2015; Eraslan, 2018), AKP'nin seçim dönemi stratejilerini analiz eden alışmalar (Arslan ve Göksu, 2015; Serttaş ve Güngör, 2015; Sağlam, 2016; şeker, 2017; Yurt, 2019; Sandıkçı, 2021). Burada belirtilen çalışmalarda, partiler tek tek ele alınarak seçim dönemlerinde kullanılan siyasi reklamlardan, afişlere, parti bildirilerinin içerikleri ve belirlenmiş kavramsal erevesler bağlamında analizler yapılmıştır.

Birkaç partinin birlikte incelendiği çalışmaların içeriklerinden bazıları şöyledir; 2015 genel seçimlerinde parti bildirgelerinin belirli temalarla inceleyen alışmalar (Binici, Akkaya ve Polat, 2016; Haspolat, 2016; Karakoç ve Taydaş, 2016; Koçak Güner ve Balcı, 2017; Ceylan ve İsa, 2019), sosyal medya araçlarının seçim döneminde siyasi partiler tarafından kullanımına yönelik araştırmalar (alışır, 2015; ler, 2016; Silsüpür, 2016), siyasi reklamlar veya parti müziklerinin karşılaştırmalı analizini yapan alışmalar (Vodinalı ve tak, 2015; Ateş, 2016; Recepoğlu, 2019).

Yukarıda örneklendirilen çalışmaların içerikleri, temalarla söylem dilinin incelendiği veya belirli konularla partiler ve parti liderlerinin konuşmalarının analizi üzerinedir. Bu çalışmanın özgün değeri ise alanyazındaki söyleme dair boşluktan kaynaklanmaktadır. Alanyazında söylem üzerine yapılan çalışmalar daha çok belirli temalarla ve tek partinin incelendiği çalışmalardır. İşte bu çalışma dört farklı partinin bir arada ele alındığı ve miting söylemlerindeki siyasi dilin karşılaştırmalı olarak yorumlanmasını içererek alanyazına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

3.2. ARAşTIRMANIN AMACI

Alandaki alışmalar daha çok tek parti söylemine veya partilerin seçim dönemlerindeki farklı unsurlarını incelediğinden dolayı bu çalışmanın amacı farklılaşmaktadır. Son yıllarda seçimlerde etkili olan siyasi söylemler, propaganda dönemlerindeki miting konuşmalarında hem geçmiş dönemlerde yapılan icraatları hem de toplumun içinde bulunduğu şartların durumu söylemlere yansıtmaktadır. Siyasi söylemlerin içeriğinde hem toplumun ihtiyaçları görülmekte hem de geleceğe yönelik vaatlerle seçmenleri etkilemeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Günümüzde de miting konuşmaları geçmişte yaşananlardan gelecekte yaşanacak olanlara kadar birçok

unsurun ele alındığı söylemleri barındırmaktadır. Siyasi parti liderleri siyasal söylemlerini, toplumun beklentilerine karşılık olarak oluşturmaktadırlar.

Yapılan çalışmanın amacı, dört parti liderinin siyasal söylemlerinin seçim 2015 genel seçim döneminde yaptıkları seçim propagandalarını inceleyerek, benzer nitelikte yapılan miting konuşmalarının “politik dili” incelenecektir. Böylece Türk siyasi parti liderlerinin söylemlerinde partiler arasındaki belirgin farklar ya da benzerliklerin var olup olmadığı ortaya konmak amaçlanmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM

Bu çalışma açısından uygun görülen nitel araştırma yöntemidir. Nitel araştırma yöntemi içerisinde veri toplama tekniklerinden biri olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Dilbilimi ve Felsefe gibi disiplinlerin katkısıyla yeni yöntemler geliştirilmesine ve yeni bakış açılarının gelişmesine olanak sağlamışlardır. Bu disiplinlerin ortak amacı ise, insan davranışını, insanların içinde bulunduğu ortamın çok yönlü anlaşılmasını sağlamaktır. Bu disiplinlerin ortaklaştığı nokta ise insan davranışlarını matematik gibi sayısal disiplinlerle ele alınmasının zor olacağının bilinmesidir. Çünkü ele alınan değişkenler sayısal verileri etkileyerek farklı anlamlara yol açabildiğinden insan davranışları fen ve matematik gibi bilimlerce ele alındığında kullanılan yöntemler yetersiz kalmaktadır. İnsan davranışları ancak kendi bütünlüklü yapısında ele alınırsa doğru sonuçlar elde edilebilir. Bu bütünlükçü yaklaşımı ise nitel araştırma yöntemleri sağlamaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 33).

Nitel araştırmanın kapsayıcı bir tanımını yapmak güç olsa da Şimşek ve Yıldırım (2018: 37)’a göre, “nitel araştırma”, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir”. Nitel yöntemler esnektir ve çalışmacıya geniş bir alan tanımaktadır.

Nitel araştırmalara kaynaklık eden disiplinlerden “Dilbilimi” bu çalışma için önemlidir. Dilbilimi, insanlar arasındaki iletişimi konu edinerek, kullanılan dilin birçok boyutunu incelemeye alır. Farklı ortamlarda ya da kültürlerde kullanılan dilin anlamının dolayısıyla kapsamının araştırılmasına önem verir. “Dil kullanımının ve kullanılan kavram ve söylemlerin ortama göre farklılık gösterebileceğini ortaya koyan bu alanın

Çalışma yöntemleri, insan algıların ve deneyimlerini tanımlamayı amaçlayan nitel araştırmaya önemli katkılarda bulunmuştur” (şimşek ve Yıldırım, 2018: 35).

Nitel araştırmalarda  tür veri toplama tekniği vardır. Bu tekniklerden ilki derinlemesine ve açık uçlu mlakatlardır. İkinci yöntem araştırmacının detaylı gözlem yapabilmesine olanak tanıyan “doğrudan gözlem” tekniğidir. nc yöntem ise, “yazılı doküman” incelemesidir (Patton, 2018: 4). Bu alışma açısından kullanılabilecek olan veri toplama yöntemi doküman analizidir. Patton (2018: 4)’ doküman analizini şöyle açıklar, “rgtsel, klinik veya program kayıtlarının tam metinlerinin ya da bunlardan yapılan alıntıların, muhtıra ve yazışmaların, resmi yayınlar veya raporların, kişisel günlüklerin, açık uçlu anketlere verilen yazılı cevapların incelenmesini kapsamaktadır”.

Çalışmada siyasi söylemlerin incelenmesinde kullanılacak veri analiz yöntemi ise söylem analizi yöntemidir. Siyasal söylem açısından miting konuşmalarını ele alan bu çalışma açısından söylem analizi verilerin yorumlanmasında kullanılması uygun olan bir yöntemdir. Çalışmada, siyasi söylemlerin politik dilinde kullanılan sözlerin “ben veya sen” dili ile oluşturulan cümleler, cümlede kurulan anlamlar ve cümleler arası arasındaki anlam ortaya çıkarılmak istenmektedir. Söylemlerde, kim söylüyor? Kime söylüyor? Ne söylüyor? Söylemlerin ardındaki anlam ne? Bu soruların yanıtları aranmaktadır.

İktidar ilişkilerinin söyleminin analizinde zamirlerin dilsel özellikleri dikkate alınmaktadır; birinci tekil şahıs, birinci şahıs çoğul biz veya ikinci şahıs zamiri yolu kullanımı bazen ideolojik nedenlerle, özellikle de siyaset çerçevesinde kullanıldığında dikkat çeker. Söylem analizi ayrıca araştırmacıların katılımcılar tarafından hangi bilgi iddialarının yapıldığına ve bu iddiaların zaten bilinenleri nasıl doğruladığına veya çeliştiğine dikkat etmelerini sağlar (Wood ve Kroger, 2000). Bu noktadan hareketle söylemlerdeki ben ve sen dilinin gerekçeleri ve söylemin bağlamı içerisinde ele alınacaktır.

3.4. ARAşTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Nitel araştırmalarda ve nicel araştırmalarda çalışmanın rneklemının belirlenmesi, yürütülen araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği açısından da büyük öneme sahiptir. Araştırmanın rneklemi belirlenirken araştırmanın amacına uygun bir örneklem belirlenmelidir. Bu alışma siyasi söylemleri incelemek istediğinden dolayı amaçlı örnekleme yöntemini kullanmaktadır. Patton (2018)’a göre, amaçlı örnekleme zengin

bilgiye sahip olduğu düşünölen durumların derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır.

Amaçlı örnekleme doğrultusunda 2015 yılında genel seçimlere katılan Türkiye'nin siyaset gündeminde sıkça yer alan muhalif partilerden Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Halk Partisi, Halkların Demokratik Partisi ve üst üste seçim kazanmış olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin seçim döneminde düzenledikleri İstanbul mitingleri ele alınarak söylem analizine tabi tutulmuştur.

CHP, MHP ve HDP partilerinin resmi YouTube sayfalarındaki İstanbul mitinglerine dair içerikleri dikkate alınmıştır. Söylem analizine tabi tutulacak olan AKP'nin İstanbul mitingi konuşması resmi YouTube kanalında olmadığından dolayı AKP'nin resmi internet sitesi üzerinden yayınlanmış olan “Başbakan Davutoğlu'nun İstanbul Mitingi Konuşmasının Tam Metni” başlıklı içeriğı ele alınmıştır (Akp parti.org, 2015 Erişim: 03.03.2023). Ek 1 içerisinde tam metin verilmiştir.

CHP'nin “Milletçe Alkışlıyoruz Mitingi-11 Nisan 2015” başlıklı YouTube videosu CHP-Cumhuriyet Halk Partisi isimli YouTube resmi kanalından alınan 44 dakika 47 saniyelik içerik, metin haline getirilmiştir (CHP, 12.04.2015 Erişim:12.03.2023). Ek 2 içerisinde tam metin verilmiştir.

MHP'nin “Bizimle Yürü İstanbul Mitingi” başlıklı YouTube videosu Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) isimli YouTube resmi kanalından alınan 56 dakika 46 saniyelik içerik metin haline getirilmiştir (MHP, 31.05.2015 Erişim: 10.03.2023). Ek 3 içerisinde tam metin verilmiştir.

HDP'nin “İstanbul Mitingimiz” başlıklı YouTube videosu Halkların Demokratik Partisi-HDP isimli YouTube resmi kanalından alınan 38 dakika 39 saniyelik video içeriğı metin haline getirilerek Ek 4 içerisinde tam metni verilmiştir (HDP, 31.05.2015 Erişim: 14.03.2023).

3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma 2015 yılı genel seçimlerine odaklandığından dolayı, o yıl içerisinde gerçekleşen miting konuşmalarını dikkate almaktadır. Seçim dönemine yakın zamanlarda yapılan mitinglerin İstanbul'da gerçekleştirilmiş olması dikkate alınmıştır. İstanbul'da düzenlenen mitinglerin seçilmesinin sebebi ise, İstanbul'un büyük bir şehir olmasından kaynaklı olarak seçmen kitlelerinin yoğunlukta olduğu düşünülmektedir. Ayrıca

kozmopolit bir yapıya sahip olan İstanbul'un her kesimden insanı barındırmasıyla siyasi partilerin bu şehirde miting düzenlemesi önemlidir.

Örneklem dört siyasi parti ve partilerin İstanbul mitingi ile sınırlandırılmıştır. Bu çalışma verileri açısından örneklem ve veri sayısı yeterli olacağı düşünüldüğünden AKP, CHP, MHP ve HDP'nin birer İstanbul mitingi ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın dört parti ile sınırlandırılmasının nedenlerinden birisi ise, 2015 yılı genel seçimlerinde, seçim barajını geçerek TBMM'de temsil edilme hakkını elde edebilen partiler ele alınmıştır.

Çalışma için ele alınan içeriklerin dakika farkı olmasına karşın bütünün bozulmaması adına tüm video içeriği dikkate alınmıştır. AKP'nin YouTube kanalında miting konuşmasının olmayışı nedeni ile resmi site üzerinden konuşma metni hazır olarak alınmıştır.

3.6. SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN 2015 YILI İSTANBUL MİTİNG SÖYLEMLERİNİN ANALİZ BULGULARI

3.6.1. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) “Başbakan Davutoğlu'nun İstanbul Mitingi Konuşması” Söylem Analizi Bulguları

Siyasi liderler, kendilerini geliştirdikleri gibi söylem dili üzerinde de çalışarak dili güzel kullanmayı amaçlamaktadırlar. Buradan hareketle siyaset dili aslında günlük dili ve edebiyat dilini de şekillendirebilecek güçtedir denilebilir. Dolayısı ile siyasi liderlerin konuşmalarında dili nasıl kullandıkları, liderlerin Türkçenin gramer yapılarına dikkat edip etmedikleri, cümleleri bağlamdan koparmadan ve “tökezlemeden” kullanması, özlü sözler veya edebi dil kullanımı önemlidir. Kimi siyasetçiler, kullandıkları dil ve dile ait unsurlarla gündemde kalabilmektedir. Bundan dolayı siyasi liderlerin söylemlerini bilinçli oluşturduğu ve cümle yapılarının hitabet noktasında etkili olduğu bilinmektedir. Dili iyi kullanmak bir siyasetçiye lider yapabileceği gibi aynı dil bir siyasetçinin siyasi kimliğine zarar verebilir (Devran ve Gül, 2016; Akın, 2021).

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2015 yılı genel seçimlerindeki parti lideri Ahmet Davutoğlu'nun yapmış olduğu miting konuşması ilk olarak selamlama ile başlamaktadır. Selamındaki söylem dili olarak muhafazakâr/dini bir dil kullandığı görülmektedir. Ahmet Davutoğlu'nun İstanbul mitinginden dini tabirleri sıkça kullandığı görülmektedir. Özellikle dini tabirlerden olan ve günlük yaşantı içerisinde Türk geleneğinin önemli

unsurlarından olan selamlama ve Allah’a emanet olun, inşallah” başlangıç ve bitişte yer alan sözlerdir.

“Allah’ın önünde söz veriyoruz...”, *“Allah, tarih ve millet şahit olsun ki...”*, *“Allah cümlemize güç versin”*, *“İnşallah”*, *“Allah razı olsun yaradan Mevla’m”*, *“Allah’ın izniyle”*, *“salatu selam”*, *“Allah yar ve yardımcımız olsun, Allah’a emanet olun”*, *“Allah aşkına”*, *“Allah devletimize ve milletimize zeval vermesin”*.

Miting konuşması tekrarlamalar, ikilemeler sıkça başvurulmuş söz öbeklerinden oluşmuştur. Tekrarlanan söz öbekleri, yerinde kullanılmadığı zamanlarda konuşmanın akışını bozabilir ya da inandırıcılığı zedeleyebilir. Metnin akışının bozulmadan ikilemelerin ve tekrarlamaların kullanılmasının büyük bir beceri gerektirdiğini söyleyen Akın (2021: 97), metinlerdeki anlamın bozulmadan sözlerin kullanılmasında büyük bir dil hakimiyeti ve dil bilgisinin olması gerektiğini söylemektedir. Ayrıca tüm bunlara rağmen söylemlerde tonlama doğru şekilde yapılmalıdır.

Davutoğlu’nun kullandığı ikilemeler ve tekrarlanan cümlelerin konuşmanın akışını bozmadığı tam tersi konuşmaya akıcılık kazandırdığı görülmüştür. Sorular ve tekrarlanan söylemlerle halk mitingde harekete geçirilmiş, mitingde konuşmacı ve dinleyici konumlarının ötesine geçilmiştir. “Selam olsun, selam olsun” kelimelerinin tekrarlandığı ve bu tekrar öbeklerinin “güçlü, akıcı ve şiirsel” bir dil kullanımına işaret ettiği söylenebilir.

“Selam olsun, selam olsun, selam olsun, Rabbimizin Cemal ismiyle dünyanın en güzel şehri kıldığı aziz İstanbul’a selam olsun”, *“Bizim için her yer (“Türkiye” sesleri) Bizim için her yer (“Türkiye” sesleri)”*, *“bize her yer (“Türkiye” sesleri) Bize her yer (“Türkiye” sesleri) Bize her yer (“Türkiye”)...”*.

Siyasette dil ve iletişim anlamında en çok dikkat edilmesi gereken unsurlardan birisi, söylemlerin oluşturulma sırası, birbirini takip eden cümlelerdeki anlamların birbirini destekler nitelikte olmasıdır. Davutoğlu’nun selamlama girişine bakıldığında İstanbul için önemli isimleri selamlama cümleleri kurulmuştur. Giriş cümlelerinden itibaren kronolojik bir sıra ile tarihteki önemli isimler dikkate alınarak oluşturulan cümlelerde “milletin adamlarına” söyleminden hareketle millilik vurgusunun yapıldığı söylenebilir. Davutoğlu konuşma esnasında cümlelerini birbiri ile bağlantılı şekillerde kurmuştur. Anlam kayması ya da metinlerde kesinti yaşanmamıştır.

... İstanbul’u müjdeleyen o yüce Peygamber’e salatu selam olsun... Ve dahi müstevliler, sömürgeciler İslam dünyasına geldiğinde bu diyarı, bu mekânı bütün mazlumların yöneldiği Dersaadet yapan Sultan Abdülhamit Han’a selam olsun... Düşman işgali geldiğinde gemiler düşman gemileri İstanbul önlerine geldiğinde geldik gibi giderler diyen Gazi Mustafa Kemal’e ve İstiklal şehitlerine selam olsun. İstiklal Marşımızın Şairi Mehmet Akif Ersoy’a selam olsun...

İstanbul ve Recep Tayyip Erdoğan arasında bağlantı kurularak “Başkanımız, Cumhurbaşkanımız” söylemlerindeki eklerle benimseme duyguları harekete geçirilmektedir. Bu cümlelerde “biz-bizim” öznelerine sıkça yer verilmektedir. Çalışmada söylem dili olarak teklifsiz dil ve ölçünlü dil ayrımı kullanılmıştır. Teklifsiz dil, ya da senli benli dil kullanımı, samimiyet duygusu yaratmakta, samimi ilişkilerde kullanılmaktadır. Ölçünlü dil ise, daha resmi bir dil kullanımına işaret ederken toplumun çoğunluğunun anlayabildiği dil olarak da bilinmektedir.

Davutoğlu’nun söylemlerinde çoğunlukla teklifsiz yani samimi dilin kullanımının ağır bastığı görülmüştür. Konuşma başlangıcında kullanılan selamlamada ölçünlü dil kullanımı görülmüştür. Konuşmanın girişi hariç diğer bütün söylemlerde dinleyiciye hitaplarda samimi dil kullanılmıştır.

“Aziz İstanbul”, Aziz İstanbullular”, “Değerli kardeşlerim... Benimle dava arkadaşlığı yapan siz kardeşlerime...”, “Ve aziz İstanbullular, değerli dava arkadaşlarım”, “yiğit Mısırlı kardeşlerimiz”, “Taşeron kardeşlerimizi”, “İstanbul sana teşekkür ediyorum, seni selamlıyorum İstanbul”...

Türk toplumlarında akrabalık hitapları arasında ve siyasiler tarafından en çok tercih edilen hitap şeklinin “kardeş” olduğunu söyleyen Kıray (2019: 79), siyasilerin birçok anlama gelebilecek şekilde kardeş kelimesini kullandığını söylemektedir. Davutoğlu’nun kullandığı “kardeş” kelimesinin cümle içindeki anlamları aşağıdaki gibidir.

“Değerli kardeşlerim...”.

...Benim o dindar, o imanlı Kürt kardeşlerim...”.

Davutoğlu’nun söylemlerindeki “kardeş” kelimesinin, hitap olarak kullanıldığı aynı zamanda kendisine ve partiye yakınlık besleyen seçmene hitap edebilmek adına kardeşlerim yakınlık kurulması aracılığıyla söylenmektedir. “Değerleri kardeşlerim”

hitap şekli ve “Kürt kardeşlerim” hitaplarında kendilerinden yani bizden anlamlarını taşıyacak bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Genele hitap şeklinde bir kullanım olduğu söylenebilir.

Bir başka örnekte “kardeş” kelimesinin karşısındaki seçmen kitlesine ve topluma karşı manevi destek anlamında kullanıldığı görülmüştür. Aynı zamanda seçmene yüklenen bir sorumluluk olarak kardeşlerim ifadesi kullanılmıştır.

“... İşte o yiğit Mısırlı kardeşlerimiz ...”.

“Engelli kardeşlerimize...”, “...emekli kardeşlerime sesleniyorum...”.

“Taşeron kardeşlerimizi...”.

“78 milyonun kardeş olmasının teminatı...”.

Konuşma metni incelendiğinde Davutoğlu’nun, Osmanlı Türkçesine ait söz varlıklarını kullandığı görülmüştür. Hem dil bilgisi olarak hem de söylem açısından eski kelimelerin kullanım bilgisinin olduğu sonucunu doğurmaktadır.

“Manevi dergahlarını”, “hülasasıdır”, “Nizami Alem”, Dersaadet”, “Vahdetimizin adresi” ...

... Çocukluğumuz Fatih sokaklarında geçti, adım adım öğrendik İstanbul’un yollarını, manevi dergahlarını...

“Değerli kardeşlerim” bizlik ve sahiplenme ile oluşturulan cümlelerin devamında ise Davutoğlu’nun İstanbul ile ilişkisinin detayları verilerek bir bağ kurmak istediği söylenebilir. İstanbul’un kimliğini parti kimliği ve parti lideri kimliği ile ilişkilendirmek adına “bizi öğrenmek isteyen İstanbul’a bakacak” denilmiştir. “İstanbul sana teşekkür ediyorum”dan kasıt İstanbul’da yaşayan kişilerdir. Böylece bir şehrin özellikleri ve o şehirdeki insanların tek bir bütün içinde ele alındığı söylenebilir.

Aziz İstanbul, biz bu Al Bayrağı dünyanın her köşesinde dalgalandırdık, çünkü bizim için her yer Türkiye. Bizim her yer (“Türkiye” sesleri) bizim için her yer (Türkiye) bizim için her yer (Türkiye) Onun için şimdi soruyorum Erzurum... Edirne... Rize... Muğla... Konya burada mı? ... Kahire burada mı?...

Siyaset dilinde eksiltili anlatım sıkça başvurulan yöntemlerden biridir (Zeybek, 2018: 938). Yukarıdaki paragraftan hareketle İstanbul’da gerçekleştirilen mitingin Türkiye’nin birçok bölgesinden ve şehrinden olan insanları buluşturduğu bir noktada olduğu sonucu çıkarılabilir. Eksiltili bir dil kullanıldığı görülmektedir. Her kesimden insanın İstanbul’da birleştiği ve bu mitingde toplandığı söylenebilir. Ayrıca “Al Bayrağı dalgalandırıyoruz” söyleminin millilik ifade ettiği söylenebilir.

Siyasi söylemlerde, metinler ve söylenecek olanlar önceden hazırlandığından tümüyle yeni bir söylem yaratmayıp var olan söylemler yeniden üretilmektedir. Ancak yeniden üretilen söylemlerde liderler veya konuşmacılar seslendiği gruba özgü nitelikleri kendi söylemlerine dahil edebilirler (Darıcı, 2012: 31). Davutoğlu’nun söylemlerinde bu tarz bir yeniden söylem taktiğinin kullanıldığını ve seslendiği gruplara yönelik nitelikleri söylemlerine dahil ettiği söylenebilir. Örnek olarak, İstanbul’da gerçekleşen seçim mitinginde İstanbul’un bütün ilçelerinin isimleri tek tek zikredilerek selam verilmektedir.

Politik söylemler içerik olarak ve biçim açısından normal günlük konuşmalardan ayrılmaktadır. Bir söylemin siyasi söylem olabilmesi için siyaset ve sosyal yaşam alanlarında üretilmiş olması gerekmektedir. Söylemin içeriği ve yapısı parça parça değil bütün halinde incelendiğinde anlaşılabilir. Ayrıca söylemin içeriği ve yapısı, içinde bulunulan sosyal olay ve olguların nedenselliğinin nasıl oluştuğuyla ilgilidir (Aksoy, 2002: 4).

Siyasi söylemlerde sıkça dile getirilen kişi zamirleri; “biz” ya da “ben” konuşmacı içindir; “siz” ya da “sen” dinleyenlere hitap etmede kullanılır. “Onlar” ya da “o” ise rakipleri ifade edebilmek için sıklıkla kullanılan zamirlerdir. Aksoy (2002)’a göre, siyasilerin tek amacı “biz ve siz”i halkı, “onlar”a karşı birleştirmektir. Batı siyaset dili ve Türkçe siyaset dilinde ortak olan bu söylemsel biçimler karşılıklı olarak rahatlıkla kullanılabilir demektir.

AKP genel seçimleri için miting konuşması yapan Davutoğlu’nun muhalefet partileri hakkındaki söylemlerinde “sen-siz- onlar- öbürküsü-bunlar ve diğerleri” şeklinde hitap ettiği görülmüştür. Aşağıdaki cümleler örnek olarak verilebilir;

“Şimdi gelin aramızdaki farkları birer birer ortaya koyalım”, muhalefet partileri ile aralarındaki farklardan bahsetmektedir. Kullandığı “aramızdaki” biz ifadesi karşıtlık belirtirken, “ortaya koyalım ”da ifade edilen “biz” söyleyen ve dinleyen ilişkisi olarak

okunmalıdır. “Bizim için her yer (“Türkiye” sesleri) bizim için her yer (“Türkiye” sesleri)” bu cümlelerdeki “bizim” kelimesi parti ve seçmen kitlesi arasındaki birlik duygusu, beraberlik duygusunu ifade etmektedir.

... Öbürküsi HDP’nin Eş Başkanı diyor ki... Peki, ne yapmak istiyorlar? Üçü ve arkalarındaki paralel çete... Be ey gafiller...

...Bunların hesabı... Onların akıl hocaları...

... Bakın biraz daha açalım biz diyoruz ki, iktidar olacağız niye olmak istiyoruz? Millete hizmet etmek için. Onlar diyor ki, biz sizi engelleyeceğiz...

... Onlar ise siyasetin nesnesi. Bizim arkamıza takılıp nal toplamaktan başka yaptıkları bir iş yok.

Bir, biz diyoruz ki... biz hürriyet yolcusuyuz, özgürlük, demokrasi yolcusuyuz... Onlar ne diyorlar? Onların bir iddiaları yok, onların bütün derdi...

... Vandallar, Gezicilere bir cevap verelim buradan. Hani tam Türkiye Üçüncü Köprüyü, Üçüncü Havalimanı için yola çıkmışken... İstanbul’da ve Türkiye’de tencere çalıp gürültü yapanlara İstanbullular, bu vandallara karşı İstanbul’a sahip çıkacak mıyız?...

Gezi parkı olaylarına gönderme yapan Davutoğlu, “Vandallar, geziciler, tencere çalıp gürültü yapanlara” şeklindeki söylemlerinin ağır eleştiriler olduğunu söylemek gerekmektedir.

Davutoğlu’nun kullandığı söylem dilinde kendi partisi dışında kalan muhalefet partileri ötekileştirdiği ve buna yönelik dil kullandığı ortaya çıkmaktadır. Parti ve parti adına yapılan söylemlerde “biz” ifadeleri kullanılmaktadır. Biz ve onlar arasında karşılaştırmalı söylemler mevcuttur. Biz söylemlerinde parti ve parti liderlerinin olumlu özellikleri sıralanırken, onlar söylemlerinde ise muhalefet partilerinin olumsuzlukları dile getirilmiştir.

Muhalefet partilerinin neden tercih edilmemesi gerektiğine dair Davutoğlu’nun söylemleri, parti liderlerini yeren, parti liderlerine yönelik olumsuzlukları barındıran tarihte yapılan hatalara göndermeler yapılarak anlatılmaktadır. CHP’yi tarih cahili olarak

betimlerken, kimlik ve kültür yoksunu olarak eleştirmiştir. AKP ve seçmen kitlesi ise “elif gibi dimdik” söyleminden hareketle eğilip, bükülmeyen ve sağlam kalabilen anlamında kullanılmıştır.

... Peki, 4 yanlısı CHP milletle kavgalı bir parti... Tarih cahili, kültür, kimlik yoksunu birisi. MHP öbür tarafta 2002’de koltuğu dönem bitmeden terk etmiş, şimdi tekrar koltukları bölüyor... Onlara ve arkasındakilere biz elif gibi duranların peşindeyiz diyecek miyiz?”

“Günlerdir Kılıçdaroğlu yalan dolan edebiyatı yapıyor...”

Davutoğlu’nun söylemlerinden hareketle, muhalefetten CHP, HDP ve MHP üzerine yoğunlaştığı, bu partilerin ve parti liderlerinin muhalefet olarak eksikliklerini dile getirmektedir. “Ama onlar biz dediklerinde ya bir etnik grubu ya bir mezhebi ya bir bölgeyi kast ediyor” söyleminde siyasi partilerin aslında parti kimliklerine yönelik bir söylemi ifade ettiği görülmektedir. Oy alınamayan şehirler dile getirilirken, parti kimliğinin eksikliği ve sınırlı kitleyi temsil etmeleri eleştirilmektedir. Bu eleştiriler üzerinden de AKP’nin illerden aldığı oy ve milletvekili sayısına atıf yapılarak, toplumun her kesiminin partiye oy verdiğini aynı zamanda da AKP’nin Türkiye’nin tamamını temsil ettiği söylemi çıkarılabilir.

Dadaşlar... Yiğidolar... Efeler... Yörükler, Türkmenler burada mı?...

Özellikle bu söylemlerden hareketle AKP mitingine gelmiş olan seçmen ya da hedef kitlenin birçok farklı etnik kökenden geldiği vurgusu yapılmaktadır. AKP’nin miting alanında birçok milleti bir araya getirmiş olması parti açısından önemli bir değer olarak görülmektedir.

Davutoğlu AKP adına geçmişten bugüne kadar yapmış oldukları yenilikleri ve iyileştirmeleri anlatarak, geçmiş hükümetle kendileri arasında bir kıyaslama yapmaktadır. Parti adına olumlu olan her şey miting içerisinde konuşmanın seyrine göre verilmektedir. Seçim konuşmasının içeriğinde hürriyet, özgürlükler ve demokrasi sıklıkla bahsedilen ve örnekler verilerek detaylandırılan konular arasındadır. “Gelelim ikinci ilkeye, hürriyet, özgürlükler, demokrasi...”. Özgürlük ve demokrasi adına yapılan iyileştirmelerden bazıları aşağıdaki gibidir. AKP, kuruluşundan itibaren muhafazakâr bir kimlikle partiyi kurmadık ve bu söylemlerden uzak mesajı vermiş olmasına karşın 2015 seçim öncesinde

başörtüsü sorununun çözüldüğünü ve imam hatip liselerinin önünü açtıklarına dikkat çekmektedir. Başörtü sorunu yerine “başörtü zulmü” kavramının kullanımı ise önemlidir. Ayrıca “biz öznesiyle partiye atıf yapılmaktadır.

Gelin bir ders mahiyetinde özellikle de son dönemde AK Parti’ye dönüp otoriter iddiasında bulunanlara bir ders verelim... Biz iktidara geldiğimizde imam hatip liselerinin önü kapatılmıştı kim bu önü açtı kim? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde ana dilde eğitim yasaktı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri)

Davutoğlu’nun söylemlerinde büyük bir yer tutan ilkeler, hedefler, ekonomik kalkınma, dirlik ve bereket yapılan mimari yapılarla, yollarla, havaalanı, yeni üniversiteler, hastaneler şeklinde yer verilmiştir.

“Sadece karayolunda 18 bin kilometre duble yol yaptık. Ülkeyi otoyollarla, hızlı trenlerle donattık ve Türkiye’de büyük bir kalkınma hamlesi başladı...”

Davutoğlu, hem sosyal devlet anlayışı ve gereklerinin yerine getirildiği hem de ekonomik anlamda ülkenin refah seviyesinin yükseldiğini anlatmıştır.

En düşük memur maaşı... Emekli maaşları...

Ayrıca söylemlerin tutarlı olabilmesi adına hem sayısal veriler kullanılmış hem de yapılan icraatlar teminat olarak gösterilmiştir. *“Ama buradan emekli kardeşlerimize, büyüklerimize bir kez daha söylüyorum, seçim öncesinde de sonrasında da biz hiçbir zaman yerine getirmediğimiz vaadi dile getirmedik...”*.

“... Allah, tarih ve millet şahit olsun ki, yeni Türkiye’yi kuracağız, 2023’e yürüyeceğiz, 2053’e yürüyeceğiz, 2071’e yürüyeceğiz...”

Yukarıdaki söylemden hareketle AKP’nin geleceğe yönelik hedeflerinin olduğu ve sürekli olarak ileriye düşündüğü sonucu çıkarılabilir. 2023 Cumhuriyet’in kuruluşunun 100. Yılı, 2053 ise İstanbul’un Fethi’ne atıf yapmak için ve son olarak 2071 ise Anadolu’nun kapılarının Türklere açılışının bininci yılı olarak üstü örtük yan anlamlarla oluşturulmuş bir cümle olarak karşımıza çıkmaktadır. Davutoğlu’nun 2015 seçimlerinin hazırlık sürecine yönelik İstanbul mitinginde kullandığı dilin yer yer şiirsel, yerine göre açık anlamları olan cümlelerden oluşturulduğu görülmüştür. Sade bir dille oluşturulan

konuşmanın halkın anlayacağı ve söylenenlere tepki vereceği şekilde hazırlanmış olması siyasi dilin sade şekilde kullanıldığının göstergesidir.

3.6.2. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) “Milletçe Alkışlıyoruz Mitingi” Söylem Analizi Bulguları

Siyasi söylemlerde dilin öneminin yanında semboller, işaret, mimik, görüntü ve renk gibi unsurlarda siyaset dilinin birer görsel ileti araçlarıdır. CHP’nin miting konuşmasının başlığından hareketle öncelikle “Milletçe Alkışlıyoruz” söyleminin parti propagandalarında kullandığı söylem olması dikkat çekmektedir. Söylemin altında yatan gizli anlamı ise iktidar partisi AKP’ye karşı protesto amaçlı olumsuz siyasal kampanyadır (Göksu ve Özkoyuncu, 2015: 121). CHP’nin “milletçe alkışlıyoruz” söylemine karşılık olarak Kılıçdaroğlu’nun mitingde aşağıdaki cümleleri söyleyerek, ülke genelinde bir hareket başlatmak istediği, hak, hukuk, adalet, laiklik ve Cumhuriyet’e zarar vermeye çalışan bir “zihniyeti protesto” etmek amacı güttüğü söylenebilir.

“... Bugün buraya milletçe büyük bir alkış başlatmak için geldik. Büyük bir alkış başlatmak için geldik. Bu alkış hakka, hukuka ve ekonomiye, özgürlüğe, barışa ve adalete, laikliğe, demokrasiye ve Cumhuriyet’e zulmeden malum zihniyeti protesto alkışıdır. Bakın tekrar ediyorum...”

CHP’nin İstanbul mitingini gerçekleştiren Kemal Kılıçdaroğlu’nun giriş cümlesi “Sevgili vatandaşlarım” ile başlamaktadır. Bu söylem herhangi bir ayırım olmadan tüm milleti kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bir başka anlam ise, orada bulunan seçmen kitlesinin vatandaşları olarak adlandırılmış olmasıdır. Tüm Türkiye’yi kapsayacak şekilde doğu-batı, güney-kuzey eksenli şehirler tercih edilmiştir. Ardından gelen cümlede ise toplumun her kesimini içine alacak şekilde bir selamlama cümlesi kurulmuştur. Ancak bu cümle içerisinde daha çok yoksul kesimin ve daha alt kademelerde çalışan veya işsiz kesimin ön planda tutulduğu söylenebilir.

“Güzel bir gündeyiz, İstanbul’dayız. İstanbul’dan bütün Türkiye’ye Hakkari’den Tekirdağ’a, Kırklareli’ne Rize’den Muğla’ya kadar bütün Türkiye’ye selam olsun”.

Sevgili vatandaşlarım,

Kılıçdaroğlu’nun seçmene seslenirken sıkça kullandığı kelimeler aşağıdaki gibidir.

“Değerli yurttaşlarım”, “Sevgili vatandaşlarım”, “Saygıdeğer yurttaşlarım”, “kardeşim”.

Kılıçdaroğlu'nun selamlamada özellikle “ben” dili sıklıkla kullandığını söylemek mümkündür. Selamlamasının ardından ülkedeki iş, sağlık, finans, eğitim, esnaf, sanatkâr, spor ve medya dünyasını içene alan geniş bir kesime seslenmektedir. Özellikle “yurttaşlarım” ifadesi ile seslenerek halk olgusu hissettirilmek istenmektedir.

...Devletin bütün kurumlarında çalışan saygıdeğer yurttaşlarıma sesleniyorum. Bütün yurttaşlarıma sesleniyorum. Öğretmen-öğrenci, emekçi-çalışan, işveren, esnaf, çiftçi toplumun her kesimine sesleniyorum. Ve bir şeyi Kartal Meydanı'ndan açık yüreklilikle ifade ediyorum: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Yine söylüyorum bütün vatandaşlarıma söylüyorum: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Çünkü yanınızda Cumhuriyet'le yaşıt CHP var. Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Kabadayılıktan, zalimlikten, zorbalıktan, yasa dışından, talandan, baskıcılıktan, yasakçılıktan, ayrımcılıktan uzak bir anlayışın temsilcisi CHP var. Onun için diyoruz korkmayın, yılmayın, cesur olun CHP var.

CHP, söylemlerinde yinelenen ve tekrarlanan cümlelerin, halk nezdinde daha etkili olması amaçlandığı söylenebilir. “Korkmayın, yılmayın, sinmeyin” tekrarlanan cümlede hem kelimeler birbiri ile uyumlu hem de halka bir mesaj verme amacı taşımaktadır. Cümlelerin devamında gelen cümlelerden olumsuzluklar ard arda sıralanarak bu durumlar karşısında halkın korkmamasını CHP'nin bu durumların karşısında konumlanmasına dayandırmaktadır. Daha yalın bir anlatımla CHP'nin yolsuzluk, yasa dışı, talan, baskı gibi ülkede istenmeyecek durumların karşısında olduğunu ve kendisine güvenilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. CHP'nin sıkça tekrarladığı ve kullandığı kavram ise “milletçe”dir. Biz duygusu ve bütün olma, halkın birlikteliği şeklinde yorumlanacak cümleler kurmuştur.

“Milletçe hesabını soracağız. Geliyoruz, milletçe geliyoruz az kaldı. Bakınız, bugün buraya neden geldik, onu anlatayım kısaca. Bugün buraya ülkemizdeki kabul edilemez gidişattan milletçe duyduğumuz ıstırapı ve tahammülsüzlüğü haykırmak için geldik. Bugün buraya ülkemizdeki insani, ahlaki, siyasi ve hukuki değerlerindeki yozlaşmaya karşı haykırmak için geldik” ...

Kılıçdaroğlu'nun İstanbul mitinginde “biz” dilini halk ve parti bağlamında birleştirdiği, halk ve partinin bir olduğunu, aynı sorunları birlikte yaşadıklarını ve birlikte ses çıkarabileceklerine yönelik söylemlerde “biz-bizim” kelimeleri kullanılmıştır. Halkın içinden olduğunu ve bu ülkede yaşayan bir millet olduğunu belirtmiştir.

Tez çalışması kapsamında söylemlerde teklifsiz ve ölçünlü dil ayrımına bakılmak istenmektedir. CHP'nin teklifsiz ve ölçünlü dili birlikte kullandığını söylemek mümkündür. Kılıçdaroğlu'nun söylemlerinde, teklifsiz yani samimi dili sıkça kullandığı

görülmüştür. Halkın dilinden halkın sorunlarını aktarırmışçasına kurulan cümle yapıları aynı sorunun yaşandığı hissiyatı ile aktarılmıştır. CHP, muhalif bir parti olarak karşılaştırmalı bir söylem pratiği geliştirmiştir. Özellikle iktidarla birlikte ülkede değişen ve olumsuzluğa sürüklenen birçok olayı ve olguyu ele alarak iktidarı eleştirmektedir. Eleştirilerini yaparken yer yer öznesi belli olmayan cümleler kurmuş ardından söylemlerinde geçen figürün iktidar olduğu ima edilmiştir.

“... Bugün buraya ülkemizdeki zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan ekonomik adaletsizliğe daha fazla tahammül edemeyeceğimizi haykırmak için geldik...”

“... Bugün buraya ülkemizde egemen olan sorumsuzluğu, savurganlığı, çıkarıcılığı, zalimliği ve saldırganlığı tahttan indireceğimizi milletçe haykırmak için geldik...”

Kılıçdaroğlu’nun hem partiye özgü nitelikleri ön plana çıkarmaya çalışmakta hem de parti lideri olarak kendi özelliklerini ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir. Partiden ve millettten bahsederken “biz” öznesi, kendisinden bahsederken “ben” öznesi sıklıkla kullanılmıştır. İktidardan bahsederken “birileri” kelimesi kullanılmıştır.

“Alkışlayacağız, hep birlikte alkışlayacağız. Genç–yaşlı, kadın-erkek demeden milletçe alkışlayacağız. Yalnızca miting meydanlarında değil, her gün her yerde alkışlayacağız. Fabrikada, tarlada, çarşıda, sokakta, meydanda, hayatın olduğu her yerde alkışlayacağız. Alkışlayacağız ki millet olarak sabrımızın sonuna geldiğini birileri anlasın”.

Değerli vatandaşlarım,

Bakın 12 yılda yarattıkları tablodan satır başları vereceğim size: altı milyon iki yüz bin işsiz, altı milyon iki yüz bin işsiz; on yedi milyon yoksul, on yedi milyon yoksul; maaşı bin liranın altında olan, açlığa mahkûm edilmiş sekiz milyon yoksul emekli; prim borcu olduğu için hastaneye alınmayan, ölüme terk edilen esnaf; sosyal güvenlikden yoksun yüz binlerce işçi; merdiven altı atölyelerde kayıt dışı çalışan işçiler; açlık sınırına dayanmış bir milyondan fazla insan. Kızgın, kırgın ve öfkeli bir gençlik. Kölelikten hallice, kalıplara sokulmak istenen kadın, yozlaştırılmış, ahlak, namus, şeref ve özgürlük kavramları içi boşaltılmış kavramlar olarak toplumun önüne konu...

“Bakın ve size” kelimeleri seçmen için kullanılmıştır. Daha doğrudan bir anlatımla mitingde bulunan ve ekranları karşısında izleyen kişiler için kullanılmıştır. “Yarattıkları” söyleminden hareketle net bir özne verilememektedir. Ancak iktidara karşılık olarak muhalif bir parti olan CHP’nin, ülke yönetimine ve ülkedeki sorunlara karşılık söylemlerinin muhatabı olarak AKP’yi dolaylı yollardan gösterdiği sonucuna varılmaktadır.

“...Bu zihniyet, milletin çözülmesini beklediği sayısız meselesi dururken işsizlikle, yoksullukla, adaletsizlikle mücadele etmek yerine işsizliğe, yoksulluğa ve adaletsizliğe isyan edenlerle mücadele etmeyi seçen bir zihniyettir. Şimdi soruyorum, bu zihniyetin önceliğinde milletin olması mümkün mü? Elbette değil. Millet bıktı, millet usandı...”. Paragrafta parti ismi veya doğrudan parti lideri isminin verilmemiş olması dikkat çekmektedir. Kılıçdaroğlu’nun İstanbul mitinginde muhalefetten ve iktidardan hiç kimsenin ismini veya parti ismini söylememesi merak unsurudur.

Kılıçdaroğlu öncelikle ülkedeki bütün sorunları dile getirmiş ardından da çözümlerin CHP’de olduğunu söyleyerek çözümler sunacaklarına dair söz vermiştir. Kılıçdaroğlu’nun ele aldığı sorunlar içerisinde temel başlıklar halinde ele alındığında; işsizlik sorunu, yoksulluk, eşit olmayan ekonomik dağılım, adaletsizlik, baskı, vatandaşın kredi borcu ve faiz, eğitim sorunu, emekli maaşı, çiftçilerin sorunları, kabadayılık, zalimlik, zorbalık, yasakçılık, göçmen sorunu, kadına yönelik şiddet, gençlerin uyuşturucu bataklığına düşmesi.

“Yaşadığımız asayiş problemleriyle ödüyoruz. Sayıları iki milyona yaklaşan Suriyeli göçmen manzarası ile ödüyoruz, kadına yönelik şiddetin yüzde bin dört yüz oranında artmasıyla ödüyoruz, gençlerimizin uyuşturucu bataklığına sürüklenmesiyle ödüyoruz...”.

“En önemli sorunlarımızdan birisi de eğitim. Eğitimin hangi durumda olduğunu öğrenmek istiyorsanız annelere soracaksınız. Anneler, size sözüm söz. CHP iktidarında çocuklarınızı sabah okula iki yanağından öperek ve huzur içinde göndereceksiniz. Beslenme çantasına da gerek yok çünkü çocuk yemeğini okulda yiyecektir. Onu sağlayacağız. Ve bu eğitim düzenini tepeden tırnağa değiştireceğiz.”

Özellikle eğitim sorununun anneler ile ilişkilendirilmesi, anne ve çocuk ilişkisi bağından kaynaklı olarak duygulara yönelik bir söylem olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bir önceki alıntıda “kutsallarımızın ve manevi değerlerimizin siyasete alet edilmesi” söylemi laiklik ilkesine gönderme yapmaktadır. Din ve manevi değerlerin siyasi söylemlere karışması CHP’nin ele aldığı sorunlardandır.

İşsizliği çözeceğiz diye bir laf ettiler mi size? Ama ben söylüyorum. Türkiye’nin en temel sorunudur. Bütün kötülüklerin anasıdır, işsizlik. İşsizlik illetinden bu toplumu kurtaracağız. İşsizliğin de kökünü kazıyacağız. Onu da sıfırlayacağız.

... Her kesimin mutlu olduğu bir Türkiye... Onun için diyoruz yaşanacak bir Türkiye. Yaşayacağız, bu güzel ülkede yaşayacağız.

“İlk kez CHP, Türkiye’nin bütün sorunlarına taliptir, bütün sorunlarının çözümünü masaya yatırmış ve halkına sunmuştur. Programlarımız hazır, programlarımız hazır...”.

“Yaşanacak bir Türkiye” söylemi ile uygulamaya çalışılan siyasi propagandaların miting söylemlerine dahil edildiği görülmektedir. Hepimizin beraber yaşaması ise ülke de bölünmüşlük ve bu gibi sorunların ortadan kalkması yüzeysel olarak işlenmektedir. Oy veren veya vermeyen söylemi ile toplumdaki kutuplaşmalarında kucaklanacağı yönündedir. CHP, İstanbul mitinginde sorunların çözümüne yönelik net bilgiler vermemiştir. Mitingden sonraki tarihlerde yayınlanacak olan çözüm önerileri programına halkı davet etmiştir. Ayrıca sadece dört yıl istiyor olması, partinin atılımlarının ve çözümleri için yeterli bir süre olarak görülmesi açısından önemlidir. Kılıçdaroğlu’nun söylem dilinin sade olduğu, halkın anlayacağı şekilde ve ağdalı bir dil kullanılmadan, net sınırlar çizilerek partilerin isimleri ile eleştirilmediği, muhalif partilerden hiç söz edilmediği, ekonomik sorunların daha fazla ele alındığı görülmüştür.

3.6.3 Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) “Bizimle Yürü İstanbul Mitingi” Söylem Analizi Bulguları

MHP genel başkanı Devlet Bahçeli, İstanbul mitinginde “Türk milleti, değerli vatandaşlarım” diyerek giriş yapmış ardından konuşmasını seçmen kitlesine selam vererek devam ettirmiştir. Seçmen kitlesinin sayıca fazlalığı karşısında seçmene iltifat ederek devam etmiştir. Seçmenin motivasyonu artırılacak sözler söylemiştir. “Kazlıçeşme ve İstiklal Marşı” arasında bir dizeye atıf yapılarak edebi bir benzetme ve edebi bir dil kullanılmıştır.

Türk milleti değerli vatandaşlarım, muhterem dava arkadaşlarım, aziz İstanbullular, saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler. Bu ne görkem böyle, bu ne güzellik böyle, bu ne muhteşem manzara böyle... Allah sizleri kem gözlerden sakınsın...

“Sorarım sizleri hangi çalgın yürüyüşümüze ket vuracaktır?”.

Bahçeli seçim konuşmasında dini ve muhafazakâr söylemleri sıklıkla dile getirmiştir. Bu açıdan AKP ile aralarında söylem dilinin yakınlığı söz konusudur. Muhafazakâr söylemlerin benzerlik taşıdığını söylemek mümkündür.

“Allah sizleri kem gözlerden sakınsın”. “Allah sizleri adamım diyenlerden, tahsis nefeslerden korusun”, “Bizleri kavuşturan Rabbime şükürler olsun”, “Allah’tan niyaz ediyorum”, “Allah için yürüyeceğiz!”, “... Allah’ın huzurundan başka hiçbir yerde de eğilmedik”.

Bahçeli’nin selamının ardından kurduğu cümleler ve cümle yapıları hem edebi bir dille oluşturulmuş hem de tarihi vurgular yapılarak İstanbul’un tarihi geçmişine atıflar yapılmıştır. İstanbul için önemli olan tarihi olaylar kronolojik sırayla aktarıldıktan sonra MHP’nin seçim kampanyasını yürüttüğü “Bizimle Yürü Türkiye” sloganıyla bağlantı kurulmuştur. Bu bağlantı kurulurken tarihsellikten yararlanan Bahçeli hem eski kelimeler kullanmış hem de halkın anlayacağı şekilde söyleyerek sözlerini devam ettirmiştir. Söylemlerinde kurulan cümle yapılarının tarihi anlatımında bir akış olduğu ve hikâye edici bir anlatımında olduğu söylenebilir. Söylemlerde “Türklük için” söylemi tekrarlanan sözcüklerdendir. İlerleyen söylemlerinin içinde Türk milletinin durdurulamayacağına değinen Bahçeli’nin söylem dilinin geçmişten gelen parti kimliğiyle örtüşecek şekilde kullanıldığı görülmüştür. Milli ve Türklük sıkça değinilen konulardır.

...Türk milleti Ötüken’den Malazgirt’e yürümüş vatan kazanmıştır. Söğütten İstanbul’a yürümüş fetih yapmıştır. İstanbul’dan kıtalara yürümüş destan yazmıştır. İstanbul’dan Ankara’ya yürümüş istiklalini, istikbalini yedi düvelin alnına kazımıştır. Fatih Sultan Mehmet yürümüş Konstantin İstanbul olmuştur. Mustafa Kemal yürümüş boğaza demirlemiş düşman gemileri geldikleri gibi gönderilmiştir. Şimdi yürüme sırası bizdedir. Şimdi ileri atılma yüreklilikle tarihi yürüyüşümüzü sürdürme görevi Fatih mirasçısı Milliyetçi Hareket’e düşmektedir. Allah için yürüyeceğiz! Kafire kâbus yaşatacağız! ...

İstanbul mitingi için yer ayarlamakta güçlerle karşılaşıldığını ancak bu güçlüklerin üstesinden gelindiğini söyleyen Bahçeli bu örneğinin ardından partinin engel tanımazlığına atıf yapmıştır. Akışkan bir söylemle konuşmalarını aktarmıştır.

“Önümüze set çekenler İstanbullu kardeşlerimizle buluşmamızdan ürkenler bir şeyi unutmuş bir gerçeği akıllarından çıkarmışlar, şimdi ben unuttuklarını hatırlatayım Milliyetçi Hareket partisi haklı olduğu bir konuda engel tanımaz. Asla boyun eğmez, yapılan bariyerleri yıkar geçer... Sorarım sizlere hangi çılgın yürüyüşümüze ket vuracaktır?”.

Bahçeli’nin söylemlerinden hareketle, “ben-biz” dilini iki şekilde kullanmaktadır. İlki, parti ve parti lideri olarak kendisi hakkında konuştuğunda “ben ve biz” özneleriyle

söylemlerini gerçekleştirmektedir. İkinci olarak “biz” öznesiyle millet ve MHP arasında bağ kurulmaktadır. Ayrıca aşağıdaki alıntıdan hareketle, MHP’nin her insanı Türk milleti olarak gördüğü, mezhep din ayrımı gözetmeksizin, bu topraklarda yaşayan her kesimi, ayrılıklar olmadan, çatışmalara yer vermeden kucakladıklarını belirtmektedir. Milli ve Türklük vurgularının çoğunlukta olmasına karşın MHP, birleştirici olacaklarını söylemektedir.

Hak ettiğimiz sonucu almayı istiyorum”, “Gönlümüzde herkese yer vardır. Biz her insanımızı... Bu topraklara vatanım diyen, bu insanlara milletim diyen, bu bayrak benim, bu şehitler benim, bu ülke benim diyen... Laik olanını, dindarını, Alevisini Sünnisini, doğulusunu batılısını, güneylisini kuzeylisini herkesi kucaklamaya hazırız. Ayrılıkta hayır yoktur... “Biz gönülleri, vicdanları, umutları üç hilalde birleştirdik. Biz ülküleri, hevesleri, heyecanları üç hilalle örtüştürdük.

Bahçeli muhalif söylemlerini AKP’nin parti adayı Davutoğlu ve dönemi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan üzerinden yürütmüştür. Erdoğan ve parti kimliği üzerine söylemlerini yoğunlaştıran Bahçeli, sert eleştiriler ve ağdalı bir dil ile dönemin olayları üzerinden örnekler vererek açıklamalarını yapmıştır. Aşağıdaki söylemlerden hareketle karşılaştırmalı bir söylem gerçekleştiren Bahçeli’nin “siz” öznesi hem iktidar için hem de mitingde bulunan seçmen için kullanılmıştır. AKP’nin yanlışları vurgulanırken, halkın bu yapılanları sorgulaması istenmektedir. “Siz ve onlar” arasında çelişkiler dile getirilmiş, siz öznesi halk olarak nitelendirilmişken, onlar ise Erdoğan ve AKP hükümeti olarak betimlenmiştir. MHP’nin iktidara karşı “siz, onlar ve bunlar” öznelerini kullandığını söylemek mümkündür.

“Erdoğan herkese iş verecek halimiz yok derken, kendisini dinlemeye gelen işsizler alkış tufanı koparıyor”. Bu ne büyük bir çelişkidir? Bu ne yaman bir tuhaftır? Kaybeden sizsiniz, kazanan Erdoğan’dır. Yokluk çeken sizsiniz, yolan ve soyan Erdoğan ve çevresidir”, “Ben bunlara boşuna yalancı, boş yere riyakâr demiyorum” ...

“... Erdoğan, haram sarayına milletin evi derken; kandırılan, yüz üstü bırakılan evi, barkı olmayan İstanbullu fakir fukaradır... trafik çilesini çeken sizsiniz... ahlaksızlar onlardır”. Erdoğan’ın ekonomik alandaki başarısızlığı banka batırılması ile ilişkilendirilirken, “haram saray” söylemi ise dini bir söyleme işaret etmektedir. AKP’nin kullandığı muhafazakâr diline gönderme yapılmış ve AKP’nin söylemleriyle benzeşen bir dil kullanıldığı görülmüştür.

“... Erdoğan haydi korkma... Kafatasçı olarak suçladıkların... Irkçı gördüklerin... Faşist dediklerin...”. Söylemlerinden hareketle Bahçeli, Erdoğan’ın adaleti, hukuku kendi istek ve doğrultuları sonucunda kullanabildiğini ancak MHP ve seçmen kitlesinin bundan korkmadığını dile getirmektedir. Bir başka söylem ise, Erdoğan’ın halkı ayıştırdığı ve kutuplaştırdığını söyleyen ifadeler yer almıştır. “Irkçı olarak gördüklerin”, “Fatiha bilmeyenler ve morg bekçileri” olarak adlandırılan toplumdaki bazı kesimleri yukarıdaki söylemlerle ötekileştirdiğini söyleyerek eleştirmektedir. MHP mitinginde, halkın her kemsinden insanın olduğu ve ötekileştirilenlerinde burada olduğu vurgusu yapılarak bir kucaklamaya işaret edildiği görülebilir.

“... Erdoğan ve Davutoğlu her türlü suçu işleyecek kadar kontrol ve dengeden savrulmuştur”.

“Erdoğan çirkefe yatmasın. Davutoğlu ucuz figüranlık yapmasın, zalim yamaklığına, saray hizmetkarlığına özenmesin..., Bozkurt işareti yapan bir hanım kardeşimiz şerefsizce gözaltına alınmış ve sorguya çekilmiştir”. “Bozkurt işareti yapan bir hanım kardeşimiz” söyleminden hareketle MHP’nin bozkurt simgesi ile arasındaki bap ve MHP’nin ülkü simgesi olarak bağlantısı kurulmuş ve “hanım kardeşimiz” söyleminde yumuşatılmış bir dil kullanılmıştır. “Kardeşimiz” kelimesi ise içimizden biri, ailemizden biri olarak anlamlandırılabilir.

Kuvvetler ayrımından bahseden Bahçeli, Erdoğan ve Davutoğlu’nun birlikte mitinglere katılmalarını eleştirmektedir. Eleştirilerini Cumhurbaşkanlığı yapan Erdoğan’ın hükümetin imkanlarını seferber ederek, öğrencileri kullanarak miting yaptırdığını söyleyerek eleştirmektedir. Devletin imkanlarının partinin imkanları olarak kullanılmasını söyleyerek eleştirmektedir. Erdoğan’ın Cumhurbaşkanlığı görevinden çok parti başkanı kimliği ile hareket ettiğini söyleyerek, hukukun ayaklar altına alındığını, değerinin düştüğünü söylemiştir. Kuvvetler ayrımına dikkat çekerek Cumhurbaşkanlığı liderliğinin makam ağırlığının daha çok ağırlaştığını ve yara aldığını eleştirmiştir.

“...Erdoğan ... seyyah gibi dolaşmaktadır. Davutoğlu ise sarayın kapısına bağlıdır ve etkisiz, sıfır hükmündedir” demiştir.

Bahçeli, mitinginde birçok deyim ve benzetme yoluyla cümleler kurarak anlatımını güçlendirmiştir. Halk ağzı denilen ve herkes tarafından bilinen birkaç kelimeyi

söylemlerinin içine yedirmiş ve seçmen kitlesine karşılık olarak söylemlerini vurgulamıştır. Bahçeli'nin teklifsiz bir dil kullanarak halkın anlamasını sağlamaya çalıştığını söylemek mümkündür. Söylemlerde deyim, atasözü ya da fıkralarla söylem, zenginleştirilebilmektedir (Zeybek, 2018: 938).

“...Fetih için mangal gibi yürek, çelik gibi bilek, kaya gibi irade şarttır...”.

Bahçeli, İstanbul mitinginde muhalefet bir parti olarak ülkenin durumunu eleştirmiş bu eleştirilerini ise Erdoğan ve Davutoğlu üzerinden yapmıştır. Söylemlerin içeriğine bakıldığında en çok eleştirilmiş ve değinilen konuların; PKK, yolsuzluk, hukuksuzluk, yabancı ülkeler ve Türk toplumları sorunları, hırsızlık, adaletsizlik, ekonomik alanda gelişmelerin olmayışı dikkat çeken konulardır. Ancak MHP'nin bu mitingde en çok dikkat çektiği ve üzerinde durduğu konunun terör gruplarına yapılan gizli yardımlar, kara para aklama ve tırlardan çıkan silahların hesabı sorulmak istenerek buna yönelik söylemlerde bulunulmuştur.

“...Türkmen kanı eline bulaşan Barzani'ye hangi maksatla silah gönderiyordunuz? PKK'yı Kobani'ye geçirirken hiç mi arlanmıyordunuz? Amacınız daha fazla Türkmen'in ölmesi, daha fazla Türkmen'in işkence ve zulüm görmesi miydi? MİT tırlarıyla insani yardım malzemesi gönderiyorduk dediler, ancak tırdan, Erdoğan, Davutoğlu, bölgesel terör örgütleri, vahşet planları çıktı...”.

Davutoğlu'nu *“Suriye'deki terörist gruplara silah sevk eden bir işbirlikçinin ve savaş çıkartkanının haddi değildir...”* diyerek eleştirmektedir. *“Kara paracı İranlıya hayırsever dediler, yalan söylediler... PKK'yla pazarlık yok dediler, sonra Oslo'da, İmralı'da, Kandil'de, Dolmabahçe'de hıyanet ortaklarıyla kareye girdiler, yalana çivilendiler... Kabataş'ta başörtülü kardeşimize saldırdılar dediler, yalana tutsak düştüler...”*.

Tank yaptık, gemi yaptık, füze yaptık, helikopter yaptık dediler, yalandan medet umdular. Ecdat gemileri karadan yürütürken, bunlar hazineyi havadan, karadan, denizden yürüttüler, asla utanmadılar, sıkılmadılar. Ben bunlara boşuna yalancı, boş yere riyakâr demiyorum...” söylemlerinde “bunlar” ifadesi ile ötekileştirme yapımlı aynı zamanda “havadan, karadan ve denizden yürüttüler” ifadelerinin tarihte yapılan

savaşlarda gemilerin gizlice karadan yürütüldüğüne yönelik benzetme unsuru kurulmuştur.

Bahçeli konuşmasını bitirirken son olarak bu seçimlerde iki tercih yapılabileceğini bunların ise, ahlaksıza karşı erdemi, yolsuzluğa karşı namusun, yağmaya karşı yüksek ahlakın, seçimi olacağını vurgulamıştır.

... Ya MHP ya kavga ve karışıklık ya MHP ya da hırsızlık, haram ve rüşvet. Başka yol kalmamıştır.

Siyasi dilde, anlatılan konunun şiirsel bir anlam ve nitelik kazanması için redif, uyak ve tekrarlar sıkça kullanılmaktadır (Zeybe, 2018: 938). Bahçeli mitingde şiirsel bir dil kullanmıştır.

“Milliyetçi Hareket’in iktidarında namuslular, namussuzlara boyun eğmeyecektir. Ve yapılanlar unutulmayacak, mutlaka hesap sorulacaktır...”. Ülkedeki sorunlara karşılık MHP’nin çözüm olduğu vurgulanmaktadır. MHP genel başkanı Devlet Bahçeli’nin söylem dili resmi kalıplardan arındırılmış, sade, tanımlar ve terimlerden kaçınacak şekildedir. Siyasette halkla yakın olabilmek için parti liderleri resmi ifade ve kavramlardan kaçınılabilmektedirler (Zeybek, 2018: 938).

3.6.4 Halkların Demokratik Partisi (HDP) “İstanbul Mitingimiz-2015” Söylem Analizi Bulguları

HDP genel başkanı Selahattin Demirtaş’ın 2015 yılı İstanbul miting konuşmasına “Merhaba İstanbul” diyerek başlamıştır. Demirtaş, diğer partilerden farklı bir giriş yaparak “direniş renkleri, özgürlük ve barış, kardeşlik” temalarıyla selam vermiştir.

“Gezi’den Kobani’ye bütün direniş renklerini, özgürlüğün bütün çığlıklarını, özgürlüğün olanca güzelliğiyle bu meydanda barışın, kardeşliğin sesi olan tüm kardeşlerime fethin 562. yılında İstanbul’da gönülleri fethetmek için Kazlıçeşme’yi dolduran milyonlara selam olsun. Hepiniz hoş geldiniz. Hepinizi yürekten, sevgiyle, saygıyla selamlıyor, hepinizi kutluyorum”.

HDP’nin bulunduğu ortama uygun olarak, ortamın özelliklerinden yararlanarak kendi partisi ve halk arasındaki rengarenk ve coşkuyu ifade ettiği görülmüştür. Parti içindeki renkler, partinin içinde bulunan farklı görüşlerin bir araya toplanmasının temsili

olarak kullanılmıştır. HDP'nin farklı kimlikleri ve görüşleri bir araya getirebilen bir parti haline gelmesinde halkın umudunun etkisi olduğu ve halkın umudunun HDP olduğu söylenmektedir. Siyasette benzetmeler yoluyla söylemlerin oluştuğunu söyleyen Zeybek (2018: 939), “biz ya da ben” zamirlerinin sıkça kullanıldığından bahsetmektedir. Aşağıdaki söylemde “renkler”, toplumun farklı kesimlerini betimleyebilmek için kullanılmıştır. Ayrıca “sizin gibi” mitingdeki halk, seçmen kitleye hitap edilmektedir. “Bizler umudu haline geldik” söyleminde kullanılan biz öznesinin hem halk hem de parti birlikteliği olarak anlaşılması muhtemeldir.

“İşte, işte HDP tıpkı sizin gibi, tıpkı Kazlıçeşme Meydanı gibi rengarenk cıvıl cıvıl bir parti olduğu için tıpkı Türkiye'nin dört bir köşesi gibi cıvıl cıvıl rengarenk halkları, kimlikleri, inançları buluşturabildiği için bugün artık bizler hep birlikte ülkemizin umudu haline geldik. Ne mutlu bize, ne mutlu direniş geleneğiyle bu günleri var edenlere. Hepiniz hoş geldiniz bu meydanı onurla, şerefle doldurdunuz”.

HDP'nin, seçmen tabanı olarak ve etkilemek istediği halkın etnik kökeninin bir sorun teşkil etmediği, birleştirici ve farklı kökenlere ev sahipliği yapabilecek bir parti imajı tekrarlanan ve yinelenen söylemleri arasındadır. “Türkiye halklarının” söylemi Türkiye içinde bulunulan konumu ve geçmişten gelen etnik kökenleri ile bir arada yaşamış bir tarihe sahiptir. Demirtaş'ın halkları söyleminden hareketle, Türkiye’de yaşayan birçok halk kesiminin ve etnik kökeninin olduğunu bilerek hareket edeceği, bu kökenlere ve inançlara saygılı davranacağına yönelik bir tutumu göstermektedir. Özellikle Demirtaş'ın söylemlerinde farklı kimlikler, farklılıklara rağmen birlik, farklılıkların temsil edilebilmesi, çoğulcu ve çok kültürlülük” vurgulanan temalardandır.

“...Toplumda biriktirdikleri kin, öfke; toplumda biriktirdikleri düşmanca duyguların yok edileceği Türkiye’de Kürdü, Türküyle, Arabı, Çerkezi, Ermenisi, Gürcüsü, Lazıyla, Boşnağıyla, Romanyla hep birlikte birbirimizden korkmadan, birbirimizi inkâr etmeden...”.

“Bu meydanda çarşafıyla, başörtüsüyle, sakalıyla, yaşam tarzıyla Müslüman kardeşlerim var. Bu meydanda başı açık yaşam tarzıyla, genciyle, yaşlısıyla her dinden her kimlikten insan var. Bu şekilde yaşamak zor değilmiş. Nasıl bu meydanda bir araya gelebiliyorsak, birbirimize öfke duymadan, müdahale etmeden, birbirimizden nefret, kinle söz etmeden, birbirimizin yaşam tarzına sahip çıkarak, çoğulcu bir demokrasiyi var

edeceğiz”. Demirtaş’ın bu söyleminden hareketle, muhafazakâr ve Müslüman topluluklarının, açık yaşam tarzıyla, genç ve yaşlısıyla birçok kimlikten insanın HDP seçmen kitlesi olabileceği veya olduğu, mitinge gelmiş olan kişiler üzerinden yapılan çıkarımla söylemine yansıttığını söylemek mümkündür.

*“...O akşam, 7 Haziran akşamı bütün barışseverlere barışı hak eden herkese zafer armağan etmek istiyoruz. Bunun da gençlerle, kadınlarla olacağını çok farkındayız...”,
“...Sizlerden değerli kardeşlerim her birinizden özel ricam bizler aynı zamanda bir kadın partisi, kadın özgürlük hareketiyiz adaylarımızın yarısı kadın çünkü toplumun yarısı kadın... Daha fazla kadını parlamentoya gönderelim istiyorsanız onun tek adresi var artık HDP...”*

Demirtaş seçmen kitlesi olarak birçok kesimi ele alırken aynı zamanda gençler ve kadınlar özelinde daha net bir kitle hedefi belirlediğini söylemek mümkündür. Kadınların toplumdaki temsilinin ve sisinin daha fazla duyulabilmesi için eşitlik için HDP örnek teşkil niteliğinde kadın partisi olduğunu söylemektedir.

“...Biz varız, kimliklerimizle, inançlarımızla varız. Bunları yok etmeye çalışmak bir devlete, bir hükümete düşmez dedik. Biz bütün renkleri görünür kılacağız dedik...”. Oluşturulan cümle yapısında kullanılan “biz” zamirleri hem halk ve parti birlikteliği hem de tek başına partiyi temsilen kullanılmıştır. “Biz” öznesi partinin yapabileceklerine yönelik söyleminde kullanılmıştır. Birçok örnekte hem parti hem de halk kesimiyle dostluk, bağ kurmak adına kullanılmıştır.

“Herkes kendi sesiyle, herkes kendi rengiyle türküsüyle, halayıyla, horonuyla bütün Türkiye’de bayram olsun istiyoruz. Düğün olsun istiyoruz Haziran’da...”. Özellikle kültürel değerlere atıfta bulunarak, toplumun farklı değerleri farklı kültürel özelliklerine dikkat çekilmiştir.

Ekmek kadar, su kadar ihtiyaç duyduğumuz barışı gerçekleştirerek başlayacağız. 8 Haziran’da barış güneşini bu ülkenin semalarında kara bulutları dağıtacak şekilde inşa etmekle işimize görevimize başlayacağız. En fazla da yüreği yanık anneler hak ediyorlar. Bugün cumartesi annelerinin 20. yılı onlar hak ediyorlar... HDP için sandığa atacağımız her zarf bu ülkede artık kardeşçe, barış içerisinde yaşamak istiyoruz demektir. Çözüm sürecinin garantisi de HDP’nin başarısıyla inşallah kalıcı hale gelecek ve sizler barışı inşa etmenin gururunu yaşayacaksınız.

Demirtaş'ın yukarıdaki söylemlerinden hareketle, barış süreçlerini gerçekleştirebilmesinin yolu HDP'nin çözüm sürecine dahil edilebilmesidir. Bunun içinde mecliste temsil hakkını elde edilemesi gerekmektedir. Asker anneleri, polis anneleri ve örgütler tarafından kaçırılan çocukların anneleri duygusal bağdaştırıcı bir düzlemde ele alınmaktadır.

Demirtaş'ın "ben ve biz" özneleri olumlu cümle yapılarında kullanılırken "onlar" öznesinin olumsuz cümlelerde kullanıldığı görülmüştür. Gizli öznelerle bahsedilen partinin kim olduğuna dair net bir açıklama yapılmamış olsa da vurgulamalar ve söylemlerden hareketle hangi parti veya lidere yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

"Biz artık ülkeyi yönetebilecek hale geldik. Bütün arkadaşlarımla nitelikli bir kadro hareketi, arkasında büyük bir halk gücü ve desteğiyle ülkemizi yönetmeye talibiz artık. Bizler barajı elbette ki yıkıp aşarak, barajı tarumar ederek diğer partilerin de önünü açmış olacağız...". Ülkenin yönetimine talip olan HDP, ülkeyi yönetebilecek bir yetkinliğe erişildiğini söylemektedir. Ayrıca baraj aşıldığı takdirde parlamentoda temsil hakkı bulamayan partilere örnek teşkil edebileceğini, önlerinde bir örnek olabileceğini söylemektedir.

"... Işid barbarlığının bütün insanlığı tehdit ettiği bir dönemde bizler yani emekçiler ezilenler bütün kimlik ve inançlarımızla parlamentoda olursak o parlamento artık savaş kararı alamayacak. O parlamento Suriye'de savaş kararı alamayacak..." Eğer seçim barajı geçilebilir ve parlamentoya girilebilirse HDP, dış işlerde etkin bir rol oynayacağını altını çizmektedir.

"...Toplumda biriktirdikleri kin, öfke; toplumda biriktirdikleri düşmanca duyguların yok edileceği...", "...Tutturdular bir üs akıl bunları yönetiyor dediler", "Ne yaparlarsa yapsınlar kullandıkları dil öfke, kutuplaşma ve gerilim siyaseti dili olsa da biz bu durumumuzdan vazgeçmeyeceğiz...".

"Bakın ne kadar ne kadar tuhaftır daha yakın zamana kadar, geçen yıla kadar ülkenin başbakanı, Cumhurbaşkanı bunu söylüyordu bize cesaretiniz varsa parti olarak seçime girin niye bağımsız giriyorsunuz diyorlardı, işte bak cesaretimiz varmış şimdi parti olarak seçime giriyoruz. Bu cesaret seni korkutacaksa niye o zaman yıllardır parti

olarak seçime girmemizi teşvik ediyordun". HDP'nin, "onlar" öznesinden kastı Recep Tayyip Erdoğan olarak, söylemlerden çıkarılmaktadır.

"Düşünün ki bir ülkenin cumhurbaşkanı düşünün ki bir ülkenin başbakanı işi gücü bırakmış Türkiye'nin dördüncü büyük siyasal gücü en renkli en demokratik gücü parlamento dışında kalsın diye uğraşıyorlar. AKP'ye oy istemiyorlar artık HDP'ye oy vermeyin kime oy vererseniz verin diyorlar..." HDP'nin dördüncü büyük güç olarak adlandırılması, en renkli ve demokratik gücü ile pekiştirilerek söylemler oluşturulmuştur.

Miting konuşmasının ana unsurları, HDP'nin barajı geçerse neler yapabileceğine yöneliktir. Konuşmanın geneli, seçmenleri ikna etmeye yönelikken, kullanılan dil sade ve anlaşılacak şekilde kullanılmıştır. Teklifsiz yani samimi dil oluşturularak "kardeşlerim, milletim" ifadeleri sıkça kullanılmıştır. "Allah korusun", "inşallah", "Allah bize nasip edecek", sözleri muhafazakâr bir dilin kullanıldığına işaret etmektedir. Partinin baraj sorununa karşılık yeni bir yasa tasarısı hazırladığı ve bunun gerçekleşmesi için de parlamentoda yer alabilmesi gerekliliği açıklanan konular arasındadır. Ekonomik zorluklar, fakirlik, yoksulluk, demokrasi, gençlerin işsizliği değinilen konular arasındadır. En çok konuşulan konunun barış süreci, farklı etnik toplulukların HDP'de temsil edildiği, ötekileştirilenlere kucak açan bir HDP profili bulgular arasındadır.

4 SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal yaşam içerisinde öyle sözcükler vardır ki, kullanımlarının sebebi ve sözcüklerin anlamı kullanıldığı ortama göre anlam kazanmaktadır. Siyaset kavramı işte bu sözcüklerden birisidir. Toplumun doğal yaşantısının bir parçası haline gelmiş olan siyaset, günlük rutin işlemlerin, rutin döngülerin içerisine karışarak doğal bir yaşam pratiği haline gelmiştir. Siyaset kavramının günlük dilde karşılığı, "siyasi, siyasal, siyasetçilik, parti, seçim" gibi birçok kavramında beraberinde anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Birden çok anlamda kullanılabilen siyaset kavramı devlet yönetimi ile alakalı bir çağrışımında bulunmaktadır (Eroğlu, 1976: 113). Siyasiler, siyasi partiler veya siyasi kararlar denildiğinde devlet kurumları ve yönetim ile alakalı kişileri, örgütsel yapıları ve eylemleri çağırıştırır. Tekil bir anlamı olmayan siyaset kavramı, insan ve toplumla ilişkilendirildiğinde karmaşık ve istikrarsız bir yapıya bürünmektedir. Bu

yüzden literatürde birden fazla siyaset tanımlaması yapılmıştır ve birbiriyle çelişen tanımlamaların oluşmasının nedeni de budur (Kayapınar, 2022: 3).

Seçim sürecine yaklaşıldığında siyasi parti liderlerinin, rakiplerinin önüne geçebilmek için rakiplerine karşı kullandıkları söylemlerle seçmenlerin algılarını da yönlendirmek istemektedirler. Zaten söylem yoluyla etkilenen seçmen lider olacak partiyi veya kişiyi seçtiğinde o lideri diğer rakiplerin önüne geçirmektedir dolayısıyla öncelik seçmenin etkilenebilmesidir. Sözen (1999)'in de söylediği gibi siyasi liderlerin ürettiği söylemler, rakiplerine karşı geliştirdiği tutum ve davranışları ortaya koyarken aynı zamanda seçmenlerinde toplumsal konulara ve olaylara nasıl tepki vereceklerini bu olayları nasıl algılayacaklarını ve nasıl davranacaklarına yönelik bir yol sunmaktadır. Bu noktadan bakıldığında söylemler hem toplumu oluşturan kamuoyunun hem de bireylerin siyasi liderlere ve siyasi olaylara karşın bakış açılarının, tutumlarının ve görüşlerinin şekillendirmesi sonucu seçmen ve siyasi liderler arasında bir bağın kurulmasına olanak tanımaktadır. Liderler ve seçmen arasındaki duygusal bağ kurulan ilişkiler neticesinde güçlenebilmektedir (Gökçe, 2014; Saygılı, 2014).

Çalışmada ele alınan partilerin kuruluşu ve parti geçmişlerinin söylemlerine etki ettiği görülmektedir. AKP, kuruluşu itibari ile “muhafazakâr demokrat” kavramı üzerine kimliğini oluşturmuştur. Çalışmanın bulgularında AKP'nin söylemleri içerisinde geçen muhafazakâr/dini söylemlerinin, parti kimliğine yönelik çıkarımlarda bulunmaya tam olarak yetmeyeceği kanısı oluşmaktadır. Çünkü MHP milliyetçilik ve Türkçülük söylemleri üzerine kurmuş olduğu kimliğiyle ön plandayken muhafazakâr söylemlere de yer vermektedir. Bulgular arasında yer alan CHP ve HDP'nin muhafazakâr söylemlerinin olduğu bir başka ifade ile AKP, CHP, MHP ve HDP'nin miting söylemlerinde dini inanışlara yönelik, sıklıkla kullanılan kelimeler mevcuttur. AKP'nin 2002'den bugünde muhafazakâr söyleminin halk nezdinde ilgi görmesi sonucu diğer muhalefet partilerinin söylemlerini muhafazakâr bir söyleme doğru yönlendirdiği konusu bulgulara göre sorgulanabilir bir olgudur.

HDP başkanı Demirtaş, söylemlerinde içindeki renkler, partinin içinde bulunan farklı görüşlerin bir araya toplanmasının temsili olarak kullanılmıştır. HDP'nin farklı kimlikleri ve görüşleri bir araya getirebilen bir parti haline gelmesinde halkın umudunun etkisi olduğu ve halkın umudunun HDP olduğu söylenmektedir. HDP'nin, seçmen tabanı olarak ve etkilemek istediği halkın etnik kökeninin bir sorun teşkil etmediği, birleştirici ve farklı kökenlere ev sahipliği yapabilecek bir parti imajı tekrarlanan ve yinelenen

söylemleri arasındadır. Özellikle Demirtaş'ın söylemlerinde farklı kimlikler, farklılıklara rağmen birlik, farklılıkların temsil edilebilmesi, çoğulcu ve çok kültürlülük" vurgulanan temalardandır. "...Kısacası bütün halkların ve inanç topluluklarının savunusunu üstelenmeye niyetlenen HDP, dinsel talepleri eşit vatandaşlık hakları politikası ile çözmeyi amaçladığını belirtmektedir..." (Akkır, 2018: 102). "HDP, 7 Haziran genel seçimleri öncesi Türkiye'nin partisi olma yolunda ciddi adımlar attı. HDP, kendisini yalnızca belirli bir kimlikle sınırlamak yerine çok düzeyli kimlik siyasetini benimsedi" (Celep, 2018). Celep'in söylemiyle benzeşen bir sonuç bu çalışmada da görülmektedir. HDP, söylemlerinde çoğunluğa hitap eden bir parti olduğunu söylemlerine yansıtmıştır.

Bulgulardan yola çıkarak AKP ve MHP liderlerinin söylemlerindeki dili kullanma biçimlerinin benzer olduğu görülmektedir. Her iki partinin lideri, söylemlerinde edebi bir dil kullanarak, söylemlerini zenginleştirmiştir. Bir başka benzerlik ise liderlerin, tarihi kronoloji ile İstanbul'u selamlamaları, İstanbul için önemli olan isimlerin zikredilmesi ve söylemlerdeki eski Türkçe ve Arapça kelimelerin kullanımı dil açısından yetkin olduklarını göstermektedir. Her iki liderinden tarihi bilgisi ve dil bilgisi birbirine benzemektedir. MHP'nin muhafazakâr bir söyleminin geçişte de olduğunu söylemek mümkündür. MHP, İslam ve milliyetçiliği birlikte kutsal hedefe yönelmek için "dokuz ışıık ilkelerinde" belirtmiştir (Erdal, 2019: 192). CHP ve HDP'nin söylemlerine bakıldığında sade ve anlaşılır bir dil kullanımının olduğu görülmektedir. HDP adına konuşma yapan Demirtaş'ın söylemleri benzetmeler yoluyla gerçekleştirilmiş ve kavramsal çerçevelere girilmeden konuşma gerçekleşmiştir.

Siyaset dilindeki kişi zamirleri sıklıkla kullanılmaktadır (Aksoy, 2002). Aksoy'un söylemini destekler nitelikte çalışmanın bulguları "ben-biz, sen-siz, onlar-o" zamirleri liderler tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Davutoğlu'nun "ben ve biz" zamirlerini genellikle parti ve halkın kaynaşması olarak kullandığı, "onlar-o" zamirlerini ise muhalefet partileri CHP, MHP ve HDP'ye karşılık olarak kullanmıştır. Ayrıca Davutoğlu'nun "öteki" olarak HDP'yi işaret etmesi ötekileştirme bağlamında önemli bir sonuçtur. CHP, MHP ve HDP liderlerinin de "ben ve biz" zamirlerini parti ve halkı temsilen kullandıkları görülmüştür. Ancak söylemlerdeki "onlar-o" zamirlerinin iktidar partisine yönelik olduğu görülmektedir. Ötekileştirme olarak kullanılan zamirlerin olumsuzluk ifade eden cümlelerde partileri nitelemek amacıyla kullanıldığı görülmüştür. CHP'nin ötekileştirme ya da söylemlerindeki "o-onlar" zamirlerinde parti ismi veya parti lideri ismini hiç kullanmamış olması önem arz etmektedir. MHP, söylemlerinde

olumsuzluk barındıran ifadelerde Erdoğan ve Davutoğlu'nun isimlerini birlikte söyleyerek Cumhurbaşkanı olmasına karşın Erdoğan'ı bu yönden eleştirmektedir. Bahçeli'nin "siz" öznesi hem iktidar için hem de mitingde bulunan seçmen için kullanılmıştır. AKP'nin yanlışları vurgulanırken, halkın bu yapılanları sorgulaması istenmektedir. "Siz ve onlar" arasında çelişkiler dile getirilmiş, siz öznesi halk olarak nitelendirilmişken, onlar ise Erdoğan ve AKP hükümeti olarak betimlenmiştir. MHP'nin iktidara karşı "siz, onlar ve bunlar" öznelerini kullandığını söylemek mümkündür.

HDP liderinin olumsuzluk barındıran cümlelerinde hükümet yöneticisine yönelik söylemleri mevcuttur. Dört partide teklifsiz bir dil ulanarak seçmenine seslenmekte, anlaşılır bir dil kullanarak toplumun her kesimine seslerini duyurmaya çalışmışlardır. Siyasette halka yakın olmak için farklı ifadeler kullanılabilir (Zeybek, 2018: 938). Zeybek'in söylemine paralel olarak siyasi parti liderlerinin "kardeşlerim, halkım, milletim" şeklinde hitaplarının halka yakın olma amacını taşıdığı söylenebilir.

AKP, CHP, MHP ve HDP liderleri miting konuşmalarında eksilteli anlatım (Aksoy, 2002) yoluna gitmişlerdir. Bu anlatım şeklinde tam bir cümle kurulmadan söylenen sözler, sloganlar veya halkın tamamlayabilmesi için bilerek eksik bırakılmaktadır.

Siyasi parti liderlerinin seçim mitinglerinde muhalefet ve iktidar partisi arasında söylemsel farklar bulunmuştur. İktidar partisi AKP adına konuşan Davutoğlu, muhalefet partilerine yönelik olumsuz yargılarla hitap etmektedir. Davutoğlu'nun söylemlerinden hareketle, muhalefetten CHP, HDP ve MHP üzerine yoğunlaştığı, bu partilerin ve parti liderlerinin muhalefet olarak eksikliklerini dile getirmektedir. Davutoğlu'nun söylemlerinde büyük bir yer tutan ilkeler, hedefler, ekonomik kalkınma, dirlik ve bereket yapılan mimari yapılarla, yollarla, havaalanı, yeni üniversiteler, hastaneler şeklinde yer verilmiştir.

Muhalefet partileri içinden CHP ve HDP'nin benzer bir muhalif söylem geliştirdiği söylenebilir. Üç muhalefet partide ekonomik sıkıntılar, işsizlik, adaletsizlik, halkın fakirleşmesi konuları üzerinde durmuştur. Farklılaşan yönleri ise CHP, daha çok eğitim ve yoksulluk üzerinde dururken MHP, mitingde en çok dikkat çektiği ve üzerinde durduğu konunun terör gruplarına yapılan gizli yardımlar, kara para aklama ve tırlardan çıkan silahların hesabı sorulmak istenerek buna yönelik söylemlerde bulunulmuştur. HDP

ise, en çok konuşulan konunun barış süreci, farklı etnik toplulukların HDP’de temsil edildiği, ötekileştirilenlere kucak açan bir HDP profili sunuşu dikkate değerdir.

Celep (2018)’in söylediği gibi sadece söylemler, seçmen kitlesini etkilemede yeterli değildir. Seçmen kitlesinin etkilenmesi birçok olguyla gerçekleşmektedir. Bu tez çalışması farklı partilerin söylemlerinin farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. Sonraki yapılacak olan çalışmaların, partileri ve liderlerini hem siyasal reklamlar hem de mitingleri bağlamında inceleyerek farklı veri grupları ile çalışmaları alana yeni bilgiler kazandırabilir. Tek bir miting üzerinden ele almak kısıtlayıcı olabileceğinden, tek bir parti üzerinden veya partilerin karşılaştırılmalı okunması adına birden fazla miting, belge incelemesi yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Agger, B. (1992). *Cultural Studies as Critical Theory*. London: The Falmer Press.
- Ahmet, A. S. (2008). *Türk İslam Ülküsü*. Ankara: Yeni Güven Matbaası.
- Akdoğan, Y. (2003). *Muhafazakar Demokrasi*. Ankara: Ak Parti Yayınları .
- Akkır, R. (2018). Türkiye’de Din-Siyaset İlişkisi: Halkların Demokratik Partisi HDP Örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (16), 83-112.
- AKP. (17.05.2015). 03.03.2023 tarihinde Basbakan Davutoglu’nun İstanbul Mitingi Konusmasının Tam Metni: <https://www.akparti.org.tr/haberler/basbakan-davutoglu-nun-istanbul-mitingi-konusmasının-tam-metni/> adresinden alındı
- Aksoy, N. B. (2002). Siyaset Dili ve Çevirişi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* , 19 (1), 1-10.
- Akıncı, M., & Akın, E. (2013). Siyasetin Gösterileşmesi, Lider Olgusu Ve Seçmen Tercihi. *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 329-352.
- Akşin, S. (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Arslan, E. (2015). *18 Nisan Seçimleri ve MHP: İlteber Devletten Muteber Devlete*. 2023 tarihinde Birikim Dergisi. adresinden alındı.
- Ayhan, A. T. (2007). *2000’li Yıllara Doğru Türkiye’de Muhafazakar Siyaset: Ak Parti Örneği*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı.
- Almeida, B. d. (2015). Structuralism. J. D. Wright (Dü.) içinde, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (s. 626–631). Oxford: Elsevier.
- Alptekin, H. (2015). 2015 Seçimine Giderken Halkların Demokratik Partisi’nin Seçim ve Siyasal İletişim Performans. İ. Çağlar, & Y. Özkır içinde, *Türkiye’de Siyasal İletişim 2007-2015* (s. 116-146). İstanbul: Seta.
- Arslan, H. (2002). *Hermeneutik ve Hümaniter Disiplinler*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Arslan, R. (2016). *Siyaset Bilimine Giriş*. Dora Yayınevi.
- Aslan, P., & Göksu, O. (2015). Siyasal İletişim Düzleminde AK Parti’nin 7 Haziran 2015 Seçim Kampanyasının Analizi: Teması, Stratejisi ve Mesajları. A. Özkan (Dü.) içinde, *Seçim Kampanyaları Siyasetin İletişim Odağı Seçim Kampanyaları* (s. 29-110). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ateş, S. (2016).). *Siyasal Reklamlarda Duygusal Çekicilik Kullanımı: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Siyasal Partiler Tarafından Üretilen Reklam Filmlerinin Analizi* . Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Balcı, Ş., & Bekiroğlu, O. (2015). 2007’den 2015’e Milliyetçi Hareket Partisi’nin (MHP) Siyasal İletişim Stratejilerinin Analizi. İ. Çağlar, & Y. Özkır (Dü) içinde, *Türkiye’de Siyasal İletişim 2007-2015* (s. 79-115). İstanbul: Seta.

- Baliguat, J. L. (2020). The Meaning Of Politics. 1-3.
- Bayraktutan, G., Binark, M., Çomru, T., Doğru, B., & Aydemir, G. (2013). Sosyal Medyada 2011 Genel Seçimleri: Nicel –Nitel Arayüzey İncelemesi. *Selçuk İletişim* , 7 (3), 5-29.
- Belgenet. (tarih yok). 02.03.2023 tarihinde Ak Parti Seçim Bildirgesi 2002: https://kurzman.unc.edu/wp-content/uploads/sites/1410/2011/06/AKP_2002.pdf adresinden alındı
- Bezci, B. (2010). Siyasetleştirilmiş Toplum ya da Halksız Cumhuriyet: Sosyal Demokrasinin CHP Pratiği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi* , 38-53 .
- Binici, K., Akkaya, M. A., & Polat, C. (2016). 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Parti Bildirgelerinde Eğitim, Kütüphane ve Bilgi Temaları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 3-19.
- Bircan, U. (2016). Michel Foucault'da Dil Ve Söylem. *SBARD*(28), 85-106.
- Blommaert, J., & Bulcaen, C. (2000). Critical Discourse Analysis. *Annual Review of Anthropology*(29), 447-466.
- Bora, T. (2002). 2002 Seçimi ve Siyasî Güzergâh Problemleri. *Birikim Sayısı* , 163-164.
- Bora, T., & Gültekingil, M. (2009). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bölükbaşı, M., & Macar, E. (2019). Seçim Kampanyalarının Profesyonelleşmesi: Ak Parti Ve Chp'nin 2011 Genel Seçim Kampanyalarının Analiz. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 8 (2), 939-964.
- Bulaç, A. (2021). *AKP İslam geçmişini istesede reddedemez*. 07.02.2023 tarihinde <https://www.gazetevatan.com/gundem/akp-islam-gecmisini-istesede-reddedemez-15423> adresinden alındı
- Carpenter, W. (1936). Politics: Who Gets What, When, How. *American Political Science Review*, 30(6), 1174-1176.
- Ceylan, S., & İsa, U. S. (2019). 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Partilerin Uluslararası Göç Yaklaşımları Üzerine Karşılaştırmalı İnceleme. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(1), 97-114.
- Ceylan, Ü. G. (2016). *07 Haziran 2015 Genel Seçimleri sürecinde Cumhuriyet, Hürriyet, Yeni Şafak Gazetelerinde HDP Algısı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve İletişim Sistemleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi .
- Christensen, C. (2012). *Twitter Revolutions? Political Activism and Dissent in an Age of Social Media*. New Yor: Peter Lang.
- CHP. (11.04.2015). 12.01.2023 tarihinde Milletçe Alkışlıyoruz Mitingi - 11 Nisan 2015: https://www.youtube.com/watch?v=nSWOgc_g45M adresinden alındı

- Çağlar, İ. (2011). Beraber Yürüdük Biz Bu Yollarda”: AK PARTİ’nin Yol Hikayesi. *Finans Politik ve Ekonomi Yorumlar* , 48 (56), 5-15.
- Çaha, Ö., & Baykal, Ö. (2017). Milli Görüş Hareketinin Kuruluşu: Türk Siyasetinde Milli Nizam Partisi Deneyimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 788-806.
- Çakır, H., & Tufan, S. (2016). Siyasal İletişim Sürecinde Sosyal Medya: Türkiye’de Siyasi Liderlerin Instagram Kullanım Pratikleri Üzerine bir inceleme. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 30 (41), 7-28.
- Çakır, F., & Günday, R. (2017). Vladimir PUTIN’in Valdai Konuşmasının Politik Söylem-Psikoloji Bağlamında İrdelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 175-184.
- Çalışır, G. (2015). Siyasi Partilerin Web Siteleri Üzerine Bir Araştırma: 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri. *Global Media Journal TR Edition*, 6(11), 158-183.
- Çalışkan, O. (2020). Ethos Yönelimli Siyasi Retorik: Siyasal İttifaklar Ve Liderlerin Sosyal Medyadaki Seçim Söylemleri Üzerine Bir Analiz. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 84-104.
- Çelik, A. (2010a). *CHP'nin Kemalizm Algısı ve Sosyal Demokrasi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, A. (2010b). Muhafazakar Sosyal Politika Yönelimi: Hak Yerine Yardım-Yükümlülük Yerine Hayırseverlik. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (42), 63-81.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2013). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Dagi, İ. D. (2004). Critique: Critical Middle Eastern Studies. *Rethinking Human Rights, Democracy and the West: Post-Islamist Intellectuals in Turkey* 13(2) 135-151.
- Darıcı, E. (2012). *Türkiye Türkçesinin Söz Varlığında Yer Alan Kalıplaşmış Sözlerin Politik Söylemdeki Yeri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Doğanay, Ü., & vd. (2016). 1. Siyasal Parti Liderlerinin Demokrasi Kavrayışı: Seçim Konuşmaları Üzerine Bir İnceleme. *Mülkiyet Dergisi* , 40 (3), 115-158.
- Dursun, Ç. (2007). Eleştirel Söylem Çözümlemesi. A. Cevizci içinde, *Felsefe Ansiklopedisi* (Cilt 1). İstanbul: Ebabil Yayınları.
- Düzgüt, S. A. (2011). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika Ve Söylem Analizi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(29), 49-70.
- Ecevit, B. (1968). *Ortanın Solu* (4 b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ellul, J. (1985). *The Humiliation of the Word* . William B. Eerdmans Publishing Company.

- Emre, İ. (2018). Yapısalcı Edebiyat Teorisi. *Türk Dili*(801), 60-65.
- Eraslan, M. C. (2018). Siyasal Reklam Aracı Olarak Afişler: 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Döneminde Milliyetçi Hareket Partisi Reklam Afişlerinin Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 379-390.
- Erdal, İ. (2020). MHP'nin Türk Kimliği Ve Türk Milliyetçiliği Anlayışı Ve Türk Dünyası'na Bakış. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 185-200.
- Fairclough, N. (2001). *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. Routledge.
- Fidan, M. (2000). *Siyasette Güvenilirlik İmajı*. Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Fitzgerald, J. (2013). What Does "Political" Mean to You? *Political Behavior*, 35(3), 453-479.
- Foucault, M. (1973). *The Order of Things, An Archeology of the Human Sciences, A translation of Les Mots Et Les Choses*. New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (2011). *Bilginin Arkeolojisi*. (V. Urhan, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gadamer, H. (1995). Hermeneutik. *Hermeneutik -Yorumbilgisi- Üzerine Yazılar* (D. Özlem, Çev., s. 11-28). içinde Ankara: Ark Yayınları.
- Gee, P. J. (1999). *An Introduction To Discourse Analysis: Theory And Method*. London : Routledge.
- Gökalp, Z. (1978). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul : Varlık Yayınları.
- Gökçe, O. (2014). *İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirlerinin Medya Algısı*. Ankara: Türk İdari Araştırmalar Vakfı Yayınları (TİAV).
- Göksel, T., & Çınar, Y. (2011). Türkiye'de Seçim Barajına ve Seçim Sistemi Değişikliklerine Yönelik Analizler ve Politika Önerileri. *TEPAV*, 1-5.
- Gül, D., & Bozkanat, E. (2015). HDP'nin 7 Haziran 2015 Seçim Kampanyası: İletişim Stratejileri, Seçim Bildirgesinin Analizi ve Vaatleri. A. Özkan (Dü.) içinde, *Seçim Kampanyaları Siyasetin İletişim Odağı Seçim Kampanyaları* (s. 279-390). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Güner, P. K. (2017). 7 Haziran Ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde Partilerin Seçim Beyannamelerinde Kadına Yönelik Söylemler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 549-559.
- Grigoriadis, I. N. (2016). The Peoples' Democratic Party (HDP) and the 2015 Elections. *Turkish Studies*, 17 (1), 39-46.
- Güneş Ayata, A. (1992). *CHP (Örgüt Ve İdeoloji)*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Güneş Ayata, A. (1995). Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Ortanın Solu Hareketi. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 50 (3), 79-88.

- Güven, S. (2015). Postmodern Siyaset Ve Söylem: Siyasi Parti Lider Söylemleri Üzerine Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* , 3 (1), 208-240.
- Güngör, B. (2020). Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması Ve Eleştirel Söylem Analizi. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.
- Güven, S. (2015). Postmodern Siyaset ve Söylem: Siyasi Parti Lider Söylemleri Üzerine Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(1), 208-240.
- Güzel, M. (2021). Yazılı Basında Ölüm İlanlarının Eleştirel Söylem Analizi: Teun A. Van Dijk Modeli. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 71-91.
- Habermas, J. (1968). *Technik und Wissenschaft Als Ideologie*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Halkların Demokratik Partisi – HDP. (31.05.2015). *İstanbul Mitingimiz*. 15.03.2023 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=-hRHqgkE64s> adresinden alındı
- Haspolat, E. (2016). Kadın, Anne, Yurttaş’ Ana Akım Siyasal Partilerin Seçim Bildirgelerinde Kadın Algısı: 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 9(19), 73-107.
- HDP. (2014). *Halkların Demokratik Partisi 2015 Parti Tüzüğü*. 15.03.2023 tarihinde <https://hdp.org.tr/tr/parti-tuzugu/10/> adresinden alındı
- Helvacı, A. (2004). Muhafazakâr” Duruştan, “Demokrat” Tavıra Anakronik Bir Yolculuk. *Muhafazakar Düşünce Dergisi* , 1 (2), 193-206.
- Heper, M., & Tokta, S. (2003). Islam, Modernity, and Democracy in Contemporary Turkey: The Case of Recep Tayyip Erdogan. *The Muslim World* (93), 157-185.
- Jameson, F. (1998). *Kültürel Dönemeç*. (K. İnal, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Jorgensen, M., & Phillips, L. J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. SAGE Publications Ltd.
- İpekeşen, S. S. (2012). *2011 Genel Seçimlerindeki Siyasal İletişim Faaliyetleri: AKP, CHP, MHP Örneği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Jongerden, J. (2015). Seçimlere Doğru Demokrasi İradesinin Beyanı Ya Da Yaratıcı Hareketler Çokluğu: Biz’ler HDP. *Birikim Dergisi* , 17-23.
- Kantar, G. (2016). *Türk Siyasetinde Politik Dil Kullanımı: Recep Tayyip Erdoğan’ın Miting Konuşmalarının Söylem Dilinin İçerik Analiziyle İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Kantar, G. (2017). Türk Siyasetinde Politik Dil Kullanımı: Recep Tayyip Erdoğan’ın “Ak Parti 1. ve 3. Olağan Üstü Kongrelerinde ki Konuşmalarının” İçerik ve Söylem Analizi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 103-122.

- Karakoç, E., & Taydaş, O. (2016). Aday İmajı Oluşumunda Lider Fotoğraflarının Önemi: "7 Haziran 2015 Genel Seçimleri". *7 Haziran dan 1 Kasım a Türkiye de Siyasal İletişim Uygulamaları* (s. 243-280). içinde Konya: Literatürk Academia.
- Kayapınar, M. A. (2022). Siyaset Nedir? Türkiye’de Siyaset Çalışmalarının İmkânı Üzerine Kuramsal Bir Çözümleme. *Artuklu Akademi*, 9(1), 1-21.
- Kaya, Z. N., & Whiting, M. (2019). The HDP, the AKP and the Battle for Turkish Democracy. *Ethnopolitics* , 19 (1), 92-106.
- Kılıç, E. A. (2013). Seçmen Tercihinde İmaj Faktörü: Siyasi Parti ve Aday İmajı Karşılaştırmasına Yönelik Bir Alan Araştırması. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 46-72.
- Kıvrak, E. (2020). Milli Nizam Partisi: Tarihsel ve Kuramsal Bir Değerlendirme. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)* , 6 (12), 133-153.
- Kömürcü, D. (2011). Kılıçdaroğlu Sonrası CHP. *İktisat Dergisi* (515-516), 37-47.
- Köseoğlu, Y., & Hamza, A. L. (2013). Bir Siyasal Propaganda Aracı Olarak Sosyal Medya. *Akademik İncelemeler Dergisi* , 8 (3), 103-125.
- Lasswell, H. D. (1936). *Politics; Who Gets What, When, How*. New York: Whittlesey House.
- Leeuwen, T. V. (1993). Genre and Field in Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society*, 193-223.
- Lüküslü, D. (2016). Creating A Pious Generation: Youth And Education policies Of the AKP in Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies* , 14 (6), 637-649.
- Malinowski, B. (1923). Psycho-Analysis and Anthropology. *Nature*, 650-651 .
- MHP . (2017). *Başbuğumuzun Hayatı*. 12.02.2023 tarihinde https://mhp.org.tr/htmldocs/basbug/hayati/mhp/basbugumuzun_hayati.html adresinden alındı
- MHP. (22.05.2003). *Milli Görüşe Gurur Duyuyorum*. 15.02.2023 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/milli-gorusle-gurur-duyuyorum-5178071> adresinden alındı
- Milliyetçi Hareket Partisi. (31.03.2015). *Bizimle Yürü İstanbul Mitingi*. 10.02.2023 tarihinde <https://www.youtube.com/@milliyetcihareketpartisi> adresinden alındı
- Nergiz, E., & Nalan, A. K. (2021). Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi: Mutlu Kaya Örneği. *Middle Black Sea Journal Of Communication Studies*, 6(1), 1-16.
- Norberg, J. (2015). Political Concepts. *The Encyclopedia of Political Thought*, 1-12.
- Oğuz, M. C. (2008). Söylem Analizi. *Sosyoloji Notları Dergisi*, 52-58.
- Oruç, M. S. (2018). Bir Düşünce Biçimi Olarak Yapısalcılık Ve Dil Felsefesi. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(4), 125-140.

- Ölçen, N. (2016). 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Örneğinde Siyasi Parti Liderlerinin Twitter Kullanım Pratikleri. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 748-780.
- Özkan, A. (2015). Siyasal İletişim Yönetimi Perspektifinden Cumhuriyet Halk Partisi (CHP). İ. Çağlar, & Y. Özkır (Dü) içinde, *Türkiye’de Siyasal İletişim 2007-2015* (s. 55-78). İstanbul: Seta.
- Özkoyuncu, F., & Göksu, O. (2015). 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde CHP’nin Seçim Kampanyasının Temelleri, Söylemi Ve Uygulamaları. A. Özkan (Dü.) içinde, *Seçim Kampanyaları Siyasetin İletişim Odağı Seçim Kampanyaları* (s. 111-215). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Özlem, D. (1995). *Hermeneutik (Yorumbilgisi) Üzerine Yazılar*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (3 b.). (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar*. (D.Bayrak, H.B.Arslan, & Z. Akyüz, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Recepoglu, S. (2019). *Müzik Aracılığı İle İdeolojik Söylemin Topluma Aktarılması: 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde AK Parti Ve HDP Seçim Şarkıları Üzerine Bir İnceleme*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Sağlam, B. (2016). *7 Haziran Ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde AK Partinin Siyasal İletişim Kampanyasında Sosyal Medyanın Yeri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Medya Ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Sandıkçı, Y. T. (2021). Siyasal Reklam Kampanyalarına Bir Bakış: "1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Ak Parti Örneği". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 2137-2156.
- Saygılı, R. (2014). Siyasi Lider Söylemlerinin Vatandaşların Siyasi Parti Tercihini Üzerindeki Olası Etkileri: 2011 Genel Seçimlere Yönelik Bir Alan Araştırması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(34), 103-113.
- Omay, U. (2010). *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Özkaynar, K. (2015). Siyasi Partilerin 2011 Ve 2015 Yılı Seçim Beyannamelerine Bakış: Bir Doküman İncelemesi Ve İçerik Analizi Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (17), 439-452.
- Öztürk, E. (2018). *1997-2018 Döneminde Devlet Bahçeli Ve Mhp Siyasetinin Sürekliliğinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi.

- Sağlam, H. (2019). 2011 Genel Seçimleri'nde Adalet Ve Kalkınma Partisi İle Cumhuriyet Halk Partisi'nin Basılı Gazete Reklamlarındaki Siyasal İletişim Stratejilerinin Karşılaştırılması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 121-135.
- Sarıhan, Z., & Taşcıoğlu, R. (2022). Türkiye'de 2002 Genel Seçimleri Örneğinde Gazete Siyasal Reklamları Üzerine Bir Analiz. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)* , 10 (1), 86-113.
- Schiffrin, D., Tannen, D., & Hamilton, H. E. (2001). Introduction. D. Schiffrin, D. Tannen, & H. E. Hamilton (Dü) içinde, *The Handbook of Discourse Analysis* (s. 1-11). Oxford: Blackwell Publishers.
- Schmidt, L. (2006). *Understanding Hermeneutics*. Acumen Publishing.
- Sıdal, S. (2010). *Muhafazakâr Demokrasi Ve Adalet Kalkınma Partisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Serttaş, A., & Güngör, A. (2015). AKP'nin Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Yayınlanan Televizyon Reklamlarının Alımlaması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*(21), 203-218.
- Silsüpür, Ö. (2016). Siyasal İletişim Aracı Olarak Twitter'ın Kullanımı: 07 Haziran 2015 Genel Seçimi Üzerine Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 725-746.
- Song, L. (2010). The Role of Context in Discourse Analysis. *Journal of Language Teaching and Research*, 1(6), 876-879.
- Sözen, E. (1999). *Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Şah, U. (2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar. *Kültür Araştırmaları Dergisi*(7), 210-231.
- Şahin, Z. B., & Birincioğlu, Y. D. (2020). Toplumsal Cinsiyet Ve Medya: Şule Çet'in Şüpheli Ölümü Üzerine Haberlerin Eleştirel Söylem Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1), 189-216.
- Şaşmaz, O. Y. (2016). 1983-2015 Döneminde 78 Genel Seçimlerin Sonuçlarına Göre Elazığ'ın Siyasi Eğilimi. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi* , 77-96.
- Şen, A. F., & Altın, Ş. Y. (2019). Sosyal Demokrasiden Yeni Sağa CHP'nin Söylemsel Dönüşümü: Bir Siyasal Söylem Çözümlemesi Denemesi. *Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 21 (3), 434-461.
- Şeker, O. H. (2017). *Siyasal Reklamlarda Çekicilik Kullanımı: 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Adalet Ve Kalkınma Partisi Açık Hava Reklamlarının Analizi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Reklamcılık Ana Bilim Dalı, Reklamcılık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Tanıtım ve Medya Başkanlığı. (2015). *AK Parti 4. Olağan Büyük Kongre, 2023 Vizyonu*. Ankara.
- Tanyıldız, N. İ., & Ateş, T. Y. (2018). Siyasi Parti Genel Başkanlarının 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Twitter Mesajlarına Yönelik İçerik Ve Söylem Çözümlemesi. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi* , 46-63.
- Teun A, V. D. (2001a). Methods of Critical Discourse Analysis. R. Wodak, & M. Meyer (Dü) içinde, *Multidisciplinary CDA: A Plea for Diversity* (s. 95-120). London: Sage.
- Tekdemir, Ö. (2017). Radikal Plüralist Demokratik Parti Olarak HDP'nin "Başka Türkiye" Önerisi: Hasım Politikası, Agonizm ve Popülizm. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 71 (4), 1211-1240.
- Tepe, S. (2005). Turkey's AKP: A Model "Muslim-Democratic" Party? *Journal of Democracy* , 16 (3), 69-82.
- Terkan, B. (2010). Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem Ve Politikaları (AKP Ve CHP Örneği). *Selçuk İletişim* , 6 (2), 115-136.
- Tokgöz, O. (2010). *Seçimler Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Toprak, Ö., & üçük, O. (2016). . Siyasi Partilerin Sosyal Medya Kullanımı: Başbakan Ahmet Davutoğlu Facebook Resmi Sayfası Örneği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 3 (2), 101-117.
- Tunca, E. A. (2019). İletişim Perspektifinden Siyasal İletişim ve Seçim Kampanyaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 2785-2809.
- Tuncer, E. (2007). Ortanın Solundan Demokratik Sola ve Sosyal Demokrasiye. *Demokrasi Platformu* , 3 (12), 1-12.
- Türkeş, A. (2010). *Dokuz Işık*. Ankara: Bilgeoğuz Yayınları.
- Tonkiss, F. (2004). Analysing Discourse. S. Clive (Dü.) içinde, *Researching Society and Culture* (s. 245-260). London, UK: Sage.
- Uçanok, B., Sudagezer, E., & Sefercioğlu, S. (2010). Türkiye'deki Seçmenin Oy Verme Davranışı Üzerinde Söylemin Etkisi. *Marmara İletişim Dergisi*(16), 145-155.
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as Discourse*. Hillside, NJ: Erlbaum.
- Van Dijk, T. A. (2001). Methods Of Critical Discourse Analysis. R. Wodak, & M. Meyer içinde, *Multidisciplinary Cda: A Plea For Diversity* (s. 95-121). London: Sage Publications.
- Van Dijk, T. A. (2009). "Critical Discourse Studies: A Socio-cognitive Approach. R. Wodak, & M. Meyer (Dü) içinde, *Methods of Critical Discourse Analysis* (2 b.). London: Sage.
- Van Dijk, T. A. (2015). Critical Discourse Analysis. D. Tannen, H. E. Hamilton, & D. Schiffrin (Dü) içinde, *The Handbook Of Discourse Analysis* (s. 466-485).

- Vergin, N. (2003). *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar* (1 b.). İstanbul: Doğan Kitap Yayıncılık ve Yapımcılık.
- Vikipedia. (2019). 05.02.2023 tarihinde Haziran 2015 Türkiye Genel Seçimleri: <https://tr.wikipedia.org/> adresinden alındı
- Vikipedia. (2022). 2007 Türkiye Genel Seçimleri. 19.02.2023 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/2007> adresinden alındı
- Vikipedia. (15.10.2022). 2011 Türkiye Genel Seçimleri. 10.02.2023 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/2011_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri adresinden alındı
- Vordinalı, S., & Çotak, N. A. (2015). Siyasal Propaganda Bağlamında Siyasal Reklamlar: 2015 Türkiye Genel Seçimlerinde AKP/CHP/MHP Partileri Tv Reklamları Üzerine Bir Değerlendirme. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 6(11), 497-531.
- Wood, L., & Kroger, R. (2000). *Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text*. SAGE Publications, Inc.
- Yavuz, H. (2005). *Millî Görüş Hareketi: Muhalif ve Modernist Gelenek*”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce* . İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yang, Y., & Hu, R. (2022). The Functions of Context in Discourse Analysis International Journal of Linguistics. *Literature and Culture Available*, 8(5), 218-228.
- Yazgan, P., Yüceşahin, M. M., & Demir, S. A. (2017). Türkiye’deki Ev İşçisi Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Söylemin Eleştirel Bir Analizi: kadınlar.kulubu.com Örneği. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(1), 175-207.
- Yıldırım, A., & Hançer, E. (2015). Milliyetçi Hareket Partisinin 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Uyguladığı Seçim Kampanyasının Analizi. A. Özkan (Dü.) içinde, *Seçim Kampanyaları Siyasetin İletişim Odağı Seçim Kampanyaları* (s. 205-278). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yılmaz, M. (2006). Muhafazakâr Demokrasi” İle Milliyetçi- Muhafazakârlık Arasında. *Muhafazakar Düşünce Dergisi* , 2 (9-10) , 47-54 . , 2 (9-10), 47-54.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Kezer, F., & Arslan, E. (2017). 2000’ler Türkiye’si’nin Siyasal Değer Haritası: *Siyasal Söylemler ve Siyasi Tercihler Arasındaki İlişkinin Değerler Açısından İncelenmesi*. TÜBİTAK Projesi.
- Yurt, D. (2019). *Siyasal İletişim Sürecinde Propaganda Ve Siyasal Reklam: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Adalet Ve Kalkınma Partisinin Gazete Reklamlarının Analizi* . Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Zabun, A. H. (2020). 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Bağlamında Cumhuriyet Halk Partisine Yönelik Bir Karşılaştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 519-530.

Zencirkıran, M. (2013). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (4 b.). Bursa: Dora BasınYayın.

Zurcher, E. j. (2000). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

EKLER

Ek 1: Başbakan Davutoğlu'nun İstanbul Mitingi Konuşmasının Tam Metni

Selam olsun, selam olsun, selam olsun, Rabbimizin Cemal ismiyle dünyanın en güzel şehri kıldığı aziz İstanbul'a selam olsun. İstanbul'un havasına, suyuna, toprağına, güneşine, Anasır-ı erbaaya selam olsun. Yeditepe'ye selam olsun, Boğaziçi'ne selam olsun, İstanbul'un şafağına, grubuna selam olsun. İstanbul'u müjdeleyen o yüce Peygamber'e salatu selam olsun. O müjde ile bu mekânı şerefliendiren Ebû Eyyub El-Ensârî'ye selam olsun. Ve müjdeyi hak etmek için ya İstanbul beni alır ya ben İstanbul'u diyen Fatih Sultan Mehmet Han'a selam olsun. İstanbul'u yedi iklime merkez kılan Osmanlı sultanlarına, Nizami Alem sultanlarına selam olsun. İstanbul'u çiğil çiğil kubbelerle, mescitlerle bezeyen mimarımızın üstadı Mimar Sinan'a selam olsun. Şair Nedim'e selam olsun, Bu şehir-i İstanbul ki bi misl ü behâdır. Bir sengine yek pâre Acem mülkü fedadır Şair Nedim diyor. Ve dahi müstevliler, sömürgeciler İslam dünyasına geldiğinde bu diyarı, bu mekânı bütün mazlumların yöneldiği Dersaadet yapan Sultan Abdülhamit Han'a selam olsun.

Düşman işgali geldiğinde gemiler düşman gemileri İstanbul önlerine geldiğinde geldik gibi giderler diyen Gazi Mustafa Kemal'e ve İstiklal şehitlerine selam olsun. İstiklal Marşımızın Şairi Mehmet Akif Ersoy'a selam olsun. Manevi üstatlarımıza selam olsun. Ebu'l Vefa'ya, Yahya Efendi'ye, Aziz Mahmud Hüdayi'ye, Akşemseddin'e selam olsun. Bu topraklarda Cumhuriyeti demokrasiyle taçlandıran, daha sonrada hemen önümüzde Yassı Ada'da şehadete yürüyen Adnan Menderes'e selam olsun. Milletın adamlarına selam olsun. Burada Türkiye'de demokrasi mücadelesiyle ilk sivil Cumhurbaşkanımız olan Turgut Özal'a, 28 Şubat'ın savunan adamı liderimiz rahmetli Necmettin Erbakan Hocamıza selam olsun. Selam olsun, bu zor günlerde bu topraklarda vicdanı, imanı hâkim kılmak için büyük bir gayretle tek parti zulmüne karşı direnmiş bütün manevi üstatlara, Süleyman Hilmi Tunahan'a, Mehmet Efendi Hazretlerine, Sami Efendi Hazretlerine, Mahmut Efendiye selam olsun. Ve tabi İstanbul deyince aşkla, şevkle, muhabbetle andığımız, bu şehrin kaderini değiştiren, bu şehre Belediye Başkanı olduktan sonra bu şehrin her bir köşesine mührünü vuran kurucu Genel Başkanımız, Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a selam olsun.

Değerli kardeşlerim, bütün bu yolda kurucu Genel Başkanımızla yürüyen, şimdi de benimle dava arkadaşlığı yapan siz kardeşlerime AK kadrolara selam olsun. İstanbul bizim için bir aşktır, bir sevdadır bunu herkes bilir. Çocukluğumuz Fatih sokaklarında geçti, adım adım öğrendik İstanbul'un yollarını, manevi dergahlarını. Daha sonra okuduğum lise dolayısıyla İstanbul'un kalbinde Bab-ı Ali'de bulundum İstanbul Lisesinde. Divan yolunda sahaflarda Osmanlı mirasını gördüm her bir taşını ezberledim, her bir taşına âşık oldum İstanbul'a benim en büyük hocama selam olsun. Ve dahi İstanbul'un her bir köşesine selam olsun. Adalara selam olsun, Arnavutköy'e selam olsun, Ataşehir'e selam olsun, Avcılar'a selam olsun, Bağcılar'a selam olsun, Bahçelievler'e selam olsun, Bakırköy'e, Başakşehir'e, Bayrampaşa'ya selam olsun, Beşiktaş'a selam olsun, Beykoz'a selam olsun, Beylikdüzü'ne selam olsun, Beyoğlu'na, Büyükçekmece'ye, Çatalca'ya selam olsun, Çekmeköy'e selam olsun, Esenler'e, Esenyurt'a selam olsun, Eyüp'e selam olsun, Ebû Eyyub El-Ensârî'nin diyarı Eyüp'e selam olsun ve İstanbul'un kalbi, mührü Fatih'e selam olsun, Gaziosmanpaşa'ya selam olsun, Güngören'e selam olsun, Kadıköy'e selam olsun, Kağıthane'ye, Kartal'a, Küçükçekmece'ye selam olsun, Maltepe'ye selam olsun buradayız, Maltepe'ye selam olsun, Pendik'e selam olsun, Sancaktepe'ye selam olsun, Sarıyer'e selam olsun, Silivri'ye, Sultanbeyli'ye selam olsun, Sultangazi'ye selam olsun, Şile'ye, Şişli'ye selam olsun, Tuzla'ya selam olsun, hac yolunun başlangıcı Üsküdar'a selam olsun. Ümraniye'ye selam olsun, Zeytinburnu'na selam olsun, İstanbul'un her bir köşesine selam olsun. İstanbul bizim tarihimizin özetidir, bizi öğrenmek isteyen İstanbul'a bakacak. İstanbul bizim kimliğimizin özetidir, bizi görmek isteyen İstanbul'a bakacak. İstanbul bizim milletimizin hülasesidir, bizi anlamak isteyen İstanbul'a bakacak. İşte İstanbul işte İstanbul, bir mahşeri kalabalık içinde, bir mahşeri topluluk olarak yeniden AK Parti'ye, bizim kutlu yürüyüşümüze sahip çıkıyor. İstanbul sana teşekkür ediyorum, seni selamlıyorum İstanbul.

Aziz İstanbullular, bu benim 41'inci mitingim, 40 mitingi geride bıraktık önümüzde 40 miting daha var. Planlarken dedim ki, arkadaşlar 41'inci mitingi İstanbul'da yapacağız ve işte 41'inci mitingin 41 kere maşallah topluluğu yüce Al Bayrağımızı açıyor şahit olsunlar. Düşünün ve bilin ki aramızda fark budur, diğer siyasi partilerle fark budur. Biz son iki hafta içinde Erzurum'da da bu bayrağı dalgalandırdık, Bitlis'te de Al Bayrağı dalgalandırdık, Muğla'da da, Aydın'da, Rize'de de ülkenin her bir köşesinde Al Bayrağı dalgalandırdık. Ama onlar sadece belli bölgelere giderler.

Aziz İstanbul, biz bu Al Bayrağı dünyanın her köşesinde dalgalandırdık, çünkü bizim için her yer Türkiye. Bizim her yer ("Türkiye" sesleri) Bizim için her yer ("Türkiye" sesleri) Onun için şimdi soruyorum Erzurum burada mı? ("Burada" sesleri) Hakkâri burada mı? ("Burada" sesleri) Edirne burada mı? ("Burada" sesleri) Rize burada mı? ("Burada" sesleri) Muğla burada mı? ("Burada" sesleri) Konya burada mı? ("Burada" sesleri) Kayseri burada mı? ("Burada" sesleri) Türkiye'nin her köşesi burada mı? ("Burada" sesleri) Ve dahi Üsküp burada mı? ("Burada" sesleri) Saraybosna burada mı? ("Burada" sesleri) Filistin burada mı? ("Burada" sesleri) Kerkük burada mı? ("Burada" sesleri) Bugünlerde demokrasi mücadelesi veren Kahire burada mı? ("Burada" sesleri) İşte davamızın adı budur. Biz her yerde aşkla, sevdıyla bu Al Bayrağı dalgalandırıyoruz.

Şimdi gelin aramızdaki farkları birer birer ortaya koyalım. 2-3 haftadır sürekli olarak şunu soruyorum muhalefet liderlerine sürekli olarak: Diyor ki, mademki millete hizmet etme iddiasındasınız. Eğer millet size emaneti tevdi etmezse, yani seçimi kazanamasanız, birinci parti olamazsanız istifa hazır mısınız diyorum, cevap yok cevap yok. Ama ben söylüyorum, aziz İstanbul son üç genel seçimde bize emaneti veren İstanbul yanımızda mısınız? ("Evet" sesleri) Arkamızda mısınız? ("Evet" sesleri) Önümüzde misiniz? ("Evet" sesleri) Onun için diyorum ki, biz iktidar olamazsak ben bu görevi başka bir asil arkadaşıma veririm devrederim. Fark ne biliyor musunuz? Çünkü biz kazanacağımızı biliyoruz. Çünkü bu İstanbul'un desteği, duası arkamızda. Ama ben böyle deyince Kılıçdaroğlu ne dedi? Yine de yuhalamayın vakti gelince dersini sizden alacak daha çok şey soracağız ona çok şey. Diyor ki, oyumu muhafaza edersem istifa etmem, yani bütün derdi yüzde 25'lerde, 24'lerde kalmak. Devlet Bahçeli'de dedi ki, eğer oy kaybetmezsem başarılı sayılırım. Öbürküsü HDP'nin Eş Başkanı diyor ki, barajı geçersen başarılı sayılırım. Hiç birisi hiç birisi iktidar olurum diyemiyor, çünkü millete güvenmiyorlar. Peki, ne yapmak istiyorlar? Üçü ve arkalarındaki paralel çete bir araya gelip dörtlü bir koalisyonla AK Parti'yi engellemeye çalışıyorlar. Be ey gafiller, İstanbul bizim arkamızdayken bizi engelleyebilirler mi? ("Hayır" sesleri) Biraz sonra tek tek hangi zorluklarımızdan geçtiğimizi paylayacağım sizlerle. Allah aşkına milleti arkasına alanları durdurabilirler mi? ("Hayır" sesleri) 7 Haziran'da bunlara bir ders verecek miyiz? ("Evet" sesleri) Verecek miyiz? ("Evet" sesleri) İstanbul, 7 Haziran'da yeni bir fethe hazır mıyız? ("Evet" sesleri)

Niye böyle diyorlar biliyor musunuz? Onların akıl hocaları yurt dışındaki akıl hocaları, işbirlikçileri diyor ki, AK Parti'yi durdurun, engelleyin. Dün Bursa'da da zikrettim hani gençlerimiz bilir, üniversite sınavlarında 4 yanlış 1 doğruyu götürür. Bunların hesabı 4 yanlış yan yana gelecek 1 doğruyu yani AK Parti'yi götürecek öyle mi? Götüremezler. Biz ise diyoruz ki, burası siyaset meydanı, burada üniversite sınavı değil, siyaset sınavı var. Burada 1 doğru, 4 yanlış götürür 4 yanlış. 1 doğru hangisi? Elif gibi duran AK Parti. 1 doğru hangisi? ("AK Parti" sesleri) Hangisi? ("AK Parti" sesleri) Peki, 4 yanlış CHP milletle kavgalı bir parti. HDP Kudüs Yahudilerin kutsal mekanıdır diyecek kadar tarih cahili, kültür, kimlik yoksunu birisi. MHP öbür tarafta 2002'de koltuğu dönem bitmeden terk etmiş, şimdi tekrar koltukları bölüyor. Bu millet kendisine tevdi edilen emaneti bırakıp kaçanlara bir daha emanet verir mi? ("Hayır" sesleri) Verir mi? ("Hayır" sesleri) Dördüncü yanlış bütün bunları bir araya toparlayıp da AK Parti'yi durduracağını zanneden paralel çete ve arkasındakiler. Aziz İstanbul, gelin bir ses verin diyoruz ki biz, 1 doğru tevhit doğrusu, vahdet doğrusu 4 yanlış götürür götürür, tarihe gömer. Bu 4 yanlış siyasi tarihe gömecek miyiz? ("Evet" sesleri) Onlara gidin kendi yanlışlarınızla kendi köşenizde oturun diyecek miyiz? ("Evet" sesleri) Onlara ve arkasındakilere biz elif gibi duranların peşindeyiz diyecek miyiz? ("Evet" sesleri) Üçgen bunlar üç parti bir de paralel var geometrinin her şekli. Onlara karşı biz Sırat-ı Müstakim düz bir yolun yolcusuyuz diyecek miyiz? ("Evet" sesleri)

Bakın biraz daha açalım biz diyoruz ki, iktidar olacağız niye olmak istiyoruz? Millete hizmet etmek için. Onlar diyor ki, biz sizi engelleyeceğiz. ("Türkiye seninle gurur duyuyor" sesleri) Biz de sizlerle gurur duyuyoruz. Bu aşkla, bu şevkle gelen kardeşlerimizle gurur duyuyoruz.

Aradaki fark ne biliyor musunuz? Biz siyasetin öncüsüyüz, öznesiyiz, bizim iddiamız var, bizim hedeflerimiz var. Onlar ise siyasetin nesnesi. Bizim arkamıza takılıp nal toplamaktan başka yaptıkları bir iş yok. Meseleleri bizim engellemek, bizi durdurmak. Ama biz kutlu bir yolun yolcusuyuz, gelin bu yolun bazı ilkelerini paylaşalım.

Bir, biz diyoruz ki, biz birlik yolcusuyuz, vahdet yolcusuyuz. İki, biz diyoruz ki, biz hürriyet yolcusuyuz, özgürlük, demokrasi yolcusuyuz. Üç, biz diyoruz ki, bir bereketin, dirliğin, ekonomik kalkınmanın yolcusuyuz. Dört, biz diyoruz ki, biz kudretli ve şefkatli, izzetli yeni Türkiye'nin yolcusuyuz. Onlar ne diyorlar? Onların bir iddiaları yok, onların bütün derdi Sayın Cumhurbaşkanımızla ve benimle uğraşmak. Bilmiyorlar

ki, biz böyle uğraşmaları çok gördük, güler geçer yolumuza devam ederiz Allah'ın izniyle.

Gelin önce birlikten başlayalım. Bakın 40 gündün yollardayız bazen iki bazen üç, bazen dört miting yapıyoruz dur durak yok. Ama Bitlis'te ne söylüyorsak Muğla'da onu söylüyoruz. Bitlisli kardeşim, Muşlu kardeşim bizi nasıl kucaklıyorsa Uşaklı, Kütahyalı kardeşimizde öyle kucaklıyor mahşeri kalabalıklarla beraberiz mücadelemizi yürütüyoruz. Ama onlar biz dediklerinde ya bir etnik grubu ya bir mezhebi ya bir bölgeyi kast ediyor. Bakıyorsunuz CHP milletvekili çıkaramamış 33 ilde yok. Biz 81 ilin 79'unda milletvekilimiz var, bu sefer 81'de 81 yapacağız inşallah. MHP'ye bakıyorsunuz 45 ilde milletvekilleri yok Türkiye'nin yarısında ismi olmayan bir hareket kendisine milli bir hareket diyebilir mi? ("Hayır" sesleri) HDP'ye bakıyorsunuz Kürt vatandaşlarımızı istismarla meşgul. Benim o dindar, o imanlı Kürt kardeşlerim Kudüs Yahudilerindir diyene prim verir mi? ("Hayır" sesleri) Gidip ona bir ders vermez mi? Kudüs Miraç günü bizim mukaddemizdir diyemeyecek mi? Allah'ın izniyle derslerini alacaklar, şimdi onlar parçalı ifadeler. Bahçeli diyor ki bana hitaben Doğu'da mele Ahmet, Batı'da Yörük Türkmen Ahmet. Eksik diyor Erzurum'daydım bana Dadaş Ahmet dediler. Sivas'taydım Yiğido Ahmet dediler. Elazığ'a gittim Gakkoş Ahmet dediler. Aydın'daydım, Muğla'daydım Efe Ahmet dediler. Doğru onun için kızıyor Bahçeli. Osmaniye'de de Yörük Beyi, Türkmen Beyi diye karşıladılar. Şimdi şu birliği göstermek için hem CHP hem HDP hem MHP duysun diye buradan İstanbul'un bu mahşeri kalabalığından bir ses verelim mi? ("Evet" sesleri) Duysunlar mı ki burada bütün bir millet var hadi o zaman. Dadaşlar burada mı? ("Burada" sesleri) Yiğidolar burada mı? ("Burada" sesleri) Efeler burada mı? ("Burada" sesleri) Yörükler, Türkmenler burada mı? ("Burada" sesleri) Karadeniz'in yiğit uşakları burada mı? ("Burada" sesleri) Burada mı? ("Burada" sesleri) Kürt, Zaza yiğitler burada mı? ("Burada" sesleri) Rumelililer, Evlad-ı Fatihan burada mı? ("Burada" sesleri) Kafkasya'nın çocukları, Şeyh Şamilin torunları burada mı? ("Burada" sesleri) Burada mı? ("Burada" sesleri) Evet, bir tek bu meydanda, çünkü hadi duysunlar, bize her yer ("Türkiye" sesleri) Bize her yer ("Türkiye" sesleri) Bize her yer ("Türkiye" sesleri) İşte biz bu nidayı Hakkari'de de seslendiriyoruz, Edirne'de de. Bize meydan okuyanlar önce çıksınlar Türkiye'nin her yerinde bu nidayı seslendirsinler, sonra gelip er meydanında hesaplaşalım. Biz hesaplaşmaya varız. Çözüm süreci bağlamında da bütün meselemiz milli birliği, beraberliği ihdas etmektir. Bu nifak tohumu ekenlere karşı inadına milli birlik, milli beraberlik diyecek miyiz? ("Evet" sesleri)

Dün Balıkesir'deydim Kuvayı Milliye'nin ateşinin atıldığı yerde Kuvayı Milliye bayrağını taşıyan AK Parti kadroları Kuvayı Milliye'yi 2023'e taşıyacak mıyız? ("Evet" sesleri) İşte bizim milli birliğimiz beraberliğimiz bu. Çanakkale Savaş'ında, Sarıkamış'ta omuz omuza olanları kimse kimse bölemez ayıramaz. Biz biz dediğimizde 78 milyonu kast ederiz, başkaları gibi şu veya bu etnik grubu, şu veya bu mezhebi kast etmeyiz. Dolayısıyla, birliğimizin adresi AK Parti. Vahdetimizin adresi ("AK Parti" sesleri) Milli birliğin, beraberliğin adresi ("AK Parti" sesleri) 780 bin kilometrekarelik vatanın teminatı ("AK Parti" sesleri) 78 milyonun kardeş olmasının teminatı ("AK Parti" sesleri)

Gelelim ikinci ilkeye, hürriyet, özgürlükler, demokrasi. 14 Mayıs'ta geçtiğimiz hafta bu denizin hemen karşısında yıllardır bakmaktan hep hüznü duyduğumuz Yassı Ada'daydık Yassı Ada'da. Yani şehit Adnan Menderes'in ve arkadaşlarının idam sehпасına, şehadete yürüdüğü Yassı Ada'da ve orada Sayın Cumhurbaşkanımızın teşvikiyle başlatılmış olan Yassı Ada özgürlük ve demokrasi projesini hayata geçirdik. Hemen aynı gün biz Yassı Ada'dayken bakın iki olay oldu ki iki olay oldu ki ders mahiyetindedir.

Bir, bu paralel çetenin savcılarını, hani 17-25 Aralık'la darbe yapmak isteyenler meslekten men edilince o gün dediler ki, bunların da akıbeti Adnan Menderes gibi olacak, yani bana, Cumhurbaşkanımıza Adnan Menderes'i işaret ediyorlar. Be ey gafiller, eğer biz bize şehadet nasıp olacaksa Allah şahit ki millet için, vatan için, Allah için şehit olacaksak bir an tereddüt etmez Hazreti Azrail'e ve aleyküm selam deriz. Bizi akıllarınca korkutacaklar. Bilmezler mi ki, ben Hazreti Mevlana'nın diyarında doğmuş ondan ders almışım. Biz ölümü Şeb-i Arus düğün gecesi diye karşılayanlardanız. Rabbim yeter ki bize şehadeti nasip eylesin bir an durmayız, Hazreti Azrail'e ve aleyküm selam der Allah'ın izniyle davamızın arkasında sizler gibi takipçilerin olduğunu bilerek yolumuza yürürüz.

İkinci olay, bakın biraz daha detayı işleyeceğim. Tam biz Yassı Ada'dan bahsettik ve sordum muhalefet liderlerine Yassı Ada'yla ilgili tutumunuz nedir? 27 Mayıs'ı telin edin. Şimdiye kadar Kılıçdaroğlu'dan 27 Mayıs'ı lanetleyen bir söz duyduunuz mu? ("Hayır" sesleri) Çünkü bunların hepsi darbeci. Bahçeli'den duyduunuz mu? ("Hayır" sesleri) Adnan Menderes'in o şehadetine giden yolda kimin sorumluluğu varsa hepsi tarih önünde hesap verdi verecek. Tam biz bunları konuşurken Mısır'da Türkiye'deki darbeden 55 yıl sonra Mısır'da seçilmiş Cumhurbaşkanı, Mısır'ın ilk seçilmiş Cumhurbaşkanı

Mursi'ye modern firavunlar idam cezası verdiler. Bakın burada Rabia işaretlerini görüyorum, buradan Kahire'ye bir selam olsun. Ellerimizi kaldıralım ve diyelim ki, nasıl Türkiye'de Adnan Menderes'e idam cezasını veren Salim Başol'un bugün adı anılmıyorsa önümüzdeki 10 yıllarda da Mısır'da Mursi ve arkadaşları anılacak ama ona idam cezası verenler tarihin çöplüğüne atılacak.

Biliyorum ben gelmeden önce Mursi'nin bizim kongredeki konuşmasını dinlediniz. İşte o yiğit Mısırlı kardeşlerimiz idam cezasına rağmen, baskılara, zulümlere rağmen hak mücadelelerinde direniyorlar. Ama bunu sakın Türkiye'den ayrı düşünmeyin. Bir geriye bakalım 12 yıla, daha önceye 27 Mayıs'ta Adnan Menderes'i durdurdular, 12 Mart muhtırasını verdiler o zamanın başbakanı bıraktı gitti geride kalanlar koalisyon hükümeti kurdular. 12 Eylül'de o zaman rahmetli Özal'a ne çileler çektirdiler ve 28 Şubat buradaki bacılarım bilir, hepimizi biliriz nasıl bir zulüm düzeni kurduklarını biliriz. Biz geldiğimizde Başbakanlık koridorlarında Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı aldığı anda önce Sayın Abdullah Gül, sonra Sayın Recep Tayyip Erdoğan hep üzerimizde bir Demokles'in kılıcını tutmaya çalıştılar, hep engellemeye çalıştılar, hep durdurmaya çalıştılar. Önce kurucu Genel Başkanımızı yasakladılar 2002'de seçime giremedi. Bizim iktidar olmamızı engelleyebildiler mi? ("Hayır" sesleri) Sonra 2004'te genç subaylar rahatsız dediler bizim yürüyüşümüzü durdurabildiler mi? ("Hayır" sesleri) 2007'de e-muhtıra verdiler. Zannettiler ki 50'li, 60'lı, 70'li, 80'li olduğu gibi muhtıra verince Başbakan terk eder gider. Ama karşılarında bu sefer Recep Tayyip Erdoğan vardı ve AK kadrolar vardı. Biz bu baskılara boyun eğdik mi? ("Hayır" sesleri) Elif gibi ayakta duranlar, kıyamda duranlar bu baskılar karşısında boyun eğer mi? ("Hayır" sesleri) Şimdi söz verin sonunda ahitleşeceğiz, ne baskı gelirse gelsin, kim ne tuzak kurarsa kursun aziz İstanbul kıyamda olacak mısınız? ("Evet" sesleri) Ayakta olacak mısınız? ("Evet" sesleri) Bir an bile darbecilere, vesayetçilere, paralelcilere bir an bile taviz vermeden dimdik duracak mısınız? ("Evet" sesleri) E-muhtıra olmayınca AK Parti kadroları Cumhurbaşkanı seçemez dediler Sayın Abdullah Gül Cumhurbaşkanımız seçildi, arkasından parti kapatma davası açtılar 2008'de. Bizi durdurabildiler mi? ("Hayır" sesleri) Yola devam ettik. Gezi olayları oldu, Gezi olayları aynen Mursi'nin iktidardan edilişine denk gelen günlere geliyor. Hesap şuydu: 2011'de başlayan Arap Baharı Türkiye'deki demokrasi rüzgarını bütün bölgeye yayıyordu. Korktular milletle barışık sistemlerden yeni bir Ortadoğu'dan korktular. Ve önce bizi durdurmaya çalıştılar, durduramadılar. Sonra Mısır'da darbe yaptılar ve bölgede mezhep çatışmasını, etnik

çatışmayı kışkırtılar. Son ümit Türkiye'ydi onun için milletimiz dimdik ayakta durdu ve 17-25 Ocak komplolarına karşı da gereken dersi verdi. Şimdi 7 Haziran'a yürüyoruz. 7 Haziran sadece Türkiye'nin seçimi değildir, 7 Haziran bütün Ortadoğu'nun, Balkanların, Kafkasların, Orta Asya'nın seçimidir. 7 Haziran'da yeni Türkiye'ye var mıyız? ("Varız" sesleri) Söyleyin var mıyız? ("Varız" sesleri) Onun için bütün çeteleri toplayıp bizi engellemeye çalışıyorlar.

Gelin bir ders mahiyetinde özellikle de son dönemde AK Parti'ye dönüp otoriter iddiasında bulunanlara bir ders verelim. Biz iktidara geldiğimizde Devlet Güvenlik Mahkemeleri vardı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde olağanüstü hâl vardı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidarda geldiğimizde EMASYA vardı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde başörtüsü zulumu vardı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde imam hatip liselerinin önü kapatılmıştı kim bu önü açtı kim? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde ana dilde eğitim yasaktı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde Anadolu lehçelerinde siyasi propaganda yasaktı kim kaldırdı? ("AK Parti" sesleri) Biz iktidara geldiğimizde her karakolda işkence iddiaları vardı işkenceye tarihe kim gömdü? ("AK Parti" sesleri) Kim gömdü? ("AK Parti" sesleri) Kim gömdü? ("AK Parti" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar özgürlüklerin lafını eder AK Parti özgürlüklerin teminatıdır, hürriyetlerin teminatıdır.

Azınlık vakıflarının malları iade edildi, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkın tanındı, siyasi partilerin kapatılması tarihe karıştı. Şimdi bütün bunları görmeyenler tutturmuşlar AK Parti otoriterliği temsil ediyor. Aslında AK Parti'yi bu şekilde itham ederek kendi otoriter rejimlerini kurmaya çalışıyorlar. Türkiye'ye bir Sisi arıyorlar Sisi. İzin verecek miyiz? ("Hayır" sesleri) İzin verecek miyiz? ("Hayır" sesleri) Özgürlüklerin devamı için AK Parti demeye devam edecek miyiz? ("Evet" sesleri) Özgürlükler insan onurudur, insan onurunu korumak hepimizin görevidir. İnsan onuru için ayağa kalkmaya var mıyız? ("Evet" sesleri) İnsan onuru adına Türkiye'de ve dünyada zalimlere karşı dimdik durmaya var mıyız? ("Varız" sesleri) Var mıyız? ("Varız" sesleri)

Üçüncü önemli ilkemiz, hedefimiz, ekonomik kalkınma, dirlik, bereket. Bakın günlerdir Kılıçdaroğlu yalan dolan edebiyatı yapıyor. Şimdi biz onlara birer birer ders vereceğiz. 2002'de biz iktidara geldiğimizde bu memleket IMF'ye borç talep eden, borç

isteyen, borç dilenen bir konumdaydı. 14 Mayıs'ta yıldönümünü kutladık 2013'te. IMF'ye borç defterini kim kapattı? ("AK Parti" sesleri) Kim kapattı? ("AK Parti" sesleri) 2002'den bu yana milli gelirimiz 230 milyar dolardı şu anda 830 milyar dolar. Kişi başına düşen milli gelirimiz 2500-3000 dolardı şimdi 10440 dolar. Buradan yükselen bir Türkiye çıkmaz mı? ("Çıkar" sesleri)

Şimdi gitti yer her yerde Kılıçdaroğlu yalanla meşgul. Diyor ki, dün meydan okudum İstanbul'dan yine meydan okuyorum Türkiye'de diyor 200 liranı altında geliri olan 17 milyon kişi var, toptan külliye yalan. Şuradan bakın: Bizim dönemimizde öğrenci bursları bile yüksek lisans öğrenci bursu bile 300 lira. Engelli kardeşlerimize 25 lira veriliyordu biz gelene kadar, şimdi 417 lira veriyoruz. Yaşlı maaşı 45 liraydı, şimdi 200 lira. Bunlar sosyal yardımın en düşükleri. Bir ailede engelli varsa ona ayrıca 780 lira bakım maaşı veriyoruz. Şimdi bunları görenler yani yaşayanlar her yerde bize teşekkür ediyor. Kılıçdaroğlu ise yalan üretmeye devam ediyor. Söyledim eğer bakın hesap o kadar meydanda ki bunun hesap anlayışı yok. 17 milyon 200 liranın altında, 1000 liranın altında emekli sayısı 8 milyon. 25 milyon, 6 milyonda işçi var diyor 31 milyon. Ya Allah aşkına böyle bir Türkiye'den kişi başına düşen gelir 10440 lira yani 27-28 bin Türk Lirası nasıl olur? Bu Kılıçdaroğlu'na bir hesap dersi verecek miyiz? ("Evet" sesleri) Şimdi diyor ki, bana bir 4 yıl verin yeter. Şimdi İstanbullular Kağıthane'ye kağıttepe diyen, oy atmak için gideceği kendisi için oy atmaya gideceği sandığı bulamayan birine 4 yıl değil, 4 saat bile emanet verilir mi? ("Hayır" sesleri) Niye 4 yıl diyor peki, niye 4 yıl istiyor? Çünkü biliyor ki Hazine bizim tam takır aldığımız Hazine şu anda elhamdülillah bereketlendi, dirliğe kavuştu 119 milyar Türk Lirasıydı bütçemiz, şimdi 479 milyar Türk Lirası. Dövizimiz Merkez Bankası dövizimiz 46 milyardı, şimdi 150 milyar dolar. Şöyle düşünüyor aynen SSK'daki gibi: Bir geleyim şimdi SSK'da yaptığı gibi geleyim şu Hazine'yi tam takır edeyim sonra bırakıp gideyim diyor, izin verir misiniz? ("Hayır" sesleri) Bir de akıl hocası bulmuş çok da yakışıyor Kemal Derviş aynen 2002 Türkiye'sine geri dönmek. Kılıçdaroğlu kasayı boşaltacak, Kemal Derviş'te gelip milletin gelirini kesip kesip kasayı acaba toplayabilir miyim diyecek? Kemal Derviş Türkiye'sine geri döner miyiz biz? ("Hayır" sesleri) Hani esnafın yazar kasa kırdığı Türkiye'ye. Bre diyor ki, ben hesap uzmanıyım eğer hesap uzmanlığı doğru olsaydı şöyle rakamları toplamayı, arka arkaya koymayı bilirdi. İşte huzurunuzda sesleniyorum bu üç iddiası da yalandır yalandır yalandır. Çıksın doğru desin rakamları gösterebilir bunların hepsi bizim istatistiklerimizde var.

Şimdi bakınız 2002'den bu yana öyle bereketlendi ki bu topraklar ne yaptık biliyor musunuz? 737 hastane yaptık 737. 1337 birinci basamak sağlık tesisi yaptık. Biz iktidara geldiğimizde 611 ambulans vardı, şimdi 4387 ambulansımız var, kar paletli ambulanslar, helikopter ambulanslar. 235 bin derslik yaptık derslik Cumhuriyet'te yapılanların bütün toplamı kadar. 865 bin öğretmen 475 bini bizim dönemimizde atandı. ("Tezahürat" sesleri) Afrika bizimle Afrika'ya geleceğim o konuya da geleceğim. Somali'den, Afrika'dan gelen kardeşlerimize selam olsun. Nasıl da coşkuyla bu seçim sadece Türkiye'nin değil, Afrika'nın da seçimi diyor Afrika'nın da. Çünkü Somaliler açlığa duçar olduğunda bütün dünya susmuştu bir tek Türkiye Cumhuriyeti susmadı. O günü gözüm yaşarak hala hatırlarım. Sayın Cumhurbaşkanımız Başbakan, ben Dışişleri Bakanım bir Ramazan günü Bakanlar Kurulunda rapor verdik Somali'de kardeşlerimiz açlıktan kırılıyor diye. Hiç tereddüt etmedi ilk fırsatta Somali'ye hep beraber gittik. 20 yıl sonra Somali'de ilk inen uçak Türkiye Cumhuriyeti uçağıydı. Somalili kardeşlerim dönüp dediler ki, ümidimiz bitmişti her yerde çocuklarımız susuzluktan ölüyordu. Yarab, bize yardım edecek kimse yok mu diye göğe bakar dua ederken gökte Ay Yıldızlı Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının uçağı görüldü. Biraz sonra gelecektim bu konuya ama şimdi gelmiş olalım. İşte onun için bu Al Bayrak var ya biraz önce dev bir şekilde burayı toplayan Al Bayrak, artık sadece Türk vatandaşlarının değil, Somalilerinde bayrağıdır, Filistinlilerinde bayrağıdır, Boşnaklarında bayrağıdır, hele hele bugün sürgünlerinin yıldönümünde hüznle andığımız Kırım Tatarlarının bayrağıdır. Biz güçlüyse onlarla güçlü, onun için ekonomimizi güçlendirdik. Daha önce yapılamayan işleri yapar hale getirdik, yeni büyük çıgırlar açtık. Sadece karayolunda 18 bin kilometre duble yol yaptık. Ülkeyi otoyollarla, hızlı trenlerle donattık ve Türkiye'de büyük bir kalkınma hamlesi başladı. Hem makro düzeyde hem de vatandaşlarımız düzeyinde olağanüstü bir kalkınma hamlesi. Bunları kim yaptı? ("AK Parti" sesleri) 737 hastaneyi kim yaptı? ("AK Parti" sesleri) 117 üniversiteyi kim kurdu? ("AK Parti" sesleri) 18 bin kilometre duble yolu kim yaptı? ("AK Parti" sesleri) IMF'ye borcu kim ödedi? ("AK Parti" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) İnşallah. Beni o kadar muhabbetle buraya çekiyorsunuz ki kürsüyü unuttum, suyu unuttum. Benim suyum sizin gözünüzdeki aşktır, şefkattir.

Aziz İstanbullular, özetle şimdi baktılar ki dışarıdaki tuzak kurucular baktılar ki, Türkiye ayağa kalkıyor, IMF borcunu ödedi, Türkiye'nin her bir köşesi, her bir şehri büyük yatırımlara yürüyor. Baktılar ki, sadece kendisine değil, kendi vatandaşlarına değil,

bütün mazlumlara kucak açan bir Türkiye var önümüzü kesmek istiyorlar. Baktılar ki, Mısır'daki bir darbe gibi bize darbe yapamıyorlar 7 Haziran'da onun için tuzak kurmaya kalkıyorlar, izin verecek misiniz? ("Hayır" sesleri) Bu dev artık ayağa kalktı, bu devin yürüyüşü için hep beraber yola çıkacak mıyız? ("Evet" sesleri) Bizi sendeletemezler, bizi durduramazlar. Şimdi aziz İstanbullular, Türkiye'nin bu kalkınmasından hem bütün ülke hem de bütün vatandaşlarımız istifade etti. Asgari ücret 7 kat arttırdık 184 liraydı 1000 Türk Lirasına çıkardık. Emekli maaşlarını istismar ediyorlar buradan emekli kardeşlerime sesleniyorum, 100 lira seyyanen zamlarla bütün emekli kardeşlerimize yaklaşık 1000 liranın altında olanlara yüzde 20 zam yaptık. Ama şunu bir kez daha teyit ediyorum: Emekli maaşını her bir kademede 6 kattan 10 kata kadar artıran AK Parti'dir. Hiçbir şekilde emekli vatandaşlarımızın enflasyon karşısında ezilmesine izin vermedik, vermeyeceğiz.

En düşük memur maaşı 297 liraydı şimdi 1900 lira. Emekli maaşları her kademe SSK'da, BAĞKUR'da, memur maaşlarında hepsinde 4 ila 10 misli arttı. Yüzde 162 kümülatif enflasyona göre büyük iyileştirmeler yaptık. Ama buradan emekli kardeşlerimize, büyüklerimize bir kez daha söylüyorum, seçim öncesinde de sonrasında da biz hiçbir zaman yerine getirmedığımız vaadi dile getirmediğimiz. İnşallah en kısa zamanda emeklilerimizle ilgili de hayat standardını daha da yükseltecek her türlü adımı atacağız.

Taşeron kardeşlerimizi istismar ediyorlar. Geçen sene taşeronlarla ilgili yasayı biz çıkardık. Ve buradan bütün alt işveren durumunda çalışan kardeşlerime sesleniyorum, asli işte çalışan hiç kimse artık taşeron statüsünde çalışmayacak. Karayollarında bulduğumuz formülle bütün asli işte çalışanlara kesin bir çözüm getireceğiz. Bunlarla ilgili açıklamalarımızı da önümüzdeki günlerde yapmaya devam edeceğiz. Artık ayakları üstünde yükselen bir dev var. Allah'ın izniyle bu dev yola çıkmıştır yolumuz kutludur, yolumuz İstanbul gibi azizdir.

Bu açıdan İstanbul özellikle de bu kalkınmadan çok önemli paylar aldı, almaya devam edecek. Sayın Cumhurbaşkanımızın öncülüğünde Başbakanken 10 sene önce 12 sene önce hayal edilmesi mümkün olmayan yatırımlar İstanbul'a geldi. Düşününüz Marmaray 12-13 yıl önce mümkün görülmezdi, hatta MHP'nin Ulaştırma Bakanı o zaman şimdi de MHP'de önemli bir görevde şunu söylüyor 2002'de söylüyor: Hızlı tren bırakın bizleri çocukları, torunlarımız bile görmez diyordu. Aziz İstanbullular, hızlı trenle İstanbul'la, Ankara'yı, Konya'yı bağladık mı? ("Evet" sesleri) Türkiye'nin her yerine

yüksek hızlı treni yayıyor muyuz? ("Evet" sesleri) Marmaray Bakü, Tiflis, Kars'tan gelen yolun Ankara üzerinden İstanbul'dan Pekin'le, Londra'yı bağlıyor. İstanbul artık Dersaadet dönemi gibi yedi iklimin merkezi oluyor merkezi. İstanbul'u yedi iklimin, dünyanın merkezi kılmaya var mısınız? ("Varız" sesleri)

Yine Avrasya alt geçidiyle inşallah yakın zamanda iki kıtayı bir daha birbirine bağlayacağız. Yetmedi Kanal İstanbul ile Karadeniz'le Marmaray'ı birbirine bağlıyoruz.

Yine büyük bir proje lansmanını yaptık üç katlı tünel ile Boğaz'ın altında dünyanın ilk üç katlı tüneline yapıyoruz. Artık Hasdal ile Ümraniye Çamlık arası 11 dakikaya iniyor 11 dakikaya. İstanbul'un 142 kilometrelik raylı sistemini kurduk. Bunu inşallah en kısa zamanda 2023'e doğru 981 kilometreye çıkaracağız. İstanbullular, en doğudan en batıya Pendik'ten Silivri'ye Çatalca'ya kadar en rahat şartlarda seyahat edecek. Memnun musunuz İstanbullular? ("Evet" sesleri) Bu ulaşım imkanları daha da genişlerken düşünün Üçüncü Köprüyü yapıyoruz, Üçüncü Havalimanını yapıyoruz. Üçüncü Havalimanı dünyanın en büyük havalimanı olacak yılda 150 milyon yolcuyla. Üçüncü Havalimanıyla birlikte Türkiye, İstanbul dünyada havadan uçan her kuşun dahi inip durduğu bir yer olacak. Cumhurbaşkanımızdan aldığımız bütün projeleri tamamlıyoruz, aynı kararlılıkla yola devam ediyoruz. Geçtiğimiz hafta Esenlerde bütün İstanbul'la ilgili olağanüstü bir projeyi sizlerle paylaştık. İstanbul'da 21 alanda kentsel dönüşüm yapıyoruz. Hani şu çevreciler var ya çevreci olmak adıyla ortalığı talan eden, Vandallar, Gezicilere bir cevap verelim buradan. Hani tam Türkiye Üçüncü Köprüyü, Üçüncü Havalimanı için yola çıkmışken İstanbul sokaklarını yakıp yıkanlara 12-13 ağaç yer değiştirdi diye İstanbul'da ve Türkiye'de tencere çalıp, gürültü yapanlara İstanbullular, bu vandallara karşı İstanbul'a sahip çıkacak mıyız? ("Evet" sesleri) Onların bu şiddetine karşı bu aziz şehri her zaman koruyacak mıyız? ("Evet" sesleri) İşte sadece bir projede Esenler de bakınız 8 milyon 700 bin metrekare alanı Esenler Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Çevre Şehircilik Bakanlığımızla kentsel dönüşüm için devrettik. Bütün depreme dayanıklı olmayan binalar yıkılıp yatay mimariyle, dikey değil yatay mimariyle bu yeni alana taşınacak. Ve dünyanın en büyük şehir parklarından biri 2,5 milyon metrekarelik bir alanda Esenlerde kuruluyor. 2,5 milyon metrekare Central Park'tan New York'ta ya da High Park'tan daha büyük bir alan. Sizler artık park kenarlarında duble yolların aralarında piknik yapmayacaksınız, 2,5 milyon metrekarelik yeni şehir parkı İstanbul'a hayırlı olsun.

Şöyle bir hayal edin, Kartal'dan, Maltepe'den çıkacaksınız raylı sistemlerle, üç katlı tünellerle, Marmarayla, Avrasya tüneliyle karşıya geçeceksiniz, Bağcılar'a, Esenler'e varacaksınız o kötü şehirleşme yerine 2,5 milyon metrekarede piknik yapacaksınız İstanbul nefes alacak nefes. Alibeyköy yakınlarında 5869 dönümlük yeni bir şehir ormanı kuruyoruz Alibeyköy Barajı yakınlarında. Melen Barajı'nda gelen suyla Asya'yla, Avrupa'yı bir kez daha yer altından, boğazın altında su tüneliyle geçiyoruz. Yükselen İstanbul'dan memnun musunuz? ("Evet" sesleri) İstanbul'u tekrar saadet diyarı yapacak mıyız? ("Evet" sesleri) Sancaktepe'de 2680 yataklı, Başakşehir'de 3880 yataklı sağlık kompleksleri kuruyoruz. İstanbul'un her köşesi şifa diyarı olacak şifa diyarı.

Ve aziz İstanbullular, değerli dava arkadaşlarım, birliğimizin teminatı AK Parti. Birliğimizin, milli beraberliğimizin, demokrasimizin teminatı ("AK Parti" sesleri) Yükselen Türkiye'nin, bereketimizin, dirliğimizin teminatı ("AK Parti" sesleri) Ve nihayet dördüncü kudretli ve şefkatli bir Türkiye inşa ediyoruz yeni bir Türkiye. Bakın özellikle de 2002 yılında iktidar olan, şimdi gelip milliyetçilik taslamaya kalkanlara buradan soruyoruz 2002'de Türkiye en küçük silahı bile hibeyle alıyordu, tankı hibeyle alıyorduk, sonra İsrail'e modernize etmek için gönderiyorduk. İstanbullular, şimdi yeni Türkiye'de Türkiye Cumhuriyeti kendi tankını yapıyor adı Altay Tankı. Gurur duyuyor musunuz? ("Evet" sesleri) 2002'de Türkiye'de helikopter çok uzun çabalarla hibe olarak alınıyordu. Şimdi ise Atak Helikopterleri devreye girdi. 2 hafta önce bizim Bitlis, Muş arasındaki yolculuğumuzu eşlik ettiler ve gururla takip ettik. Kendi helikopterini yapan Türkiye'yi kim inşa etti? ("AK Parti" sesleri) Kendi denizaltısını yapan Türkiye'yi kim inşa etti? ("AK Parti" sesleri) İnşallah 2023'te kendi savaş uçağımızı yapacağız, kendi savaş uçağını yapan Türkiye'ye kim yürüyor? ("AK Parti" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) Onlar konuşur ("AK Parti yapar" sesleri) İşte yeni Türkiye kudretli bir Türkiye'dir kudretli yeni Türkiye'ye omuz omuza yürüyecek miyiz? ("Evet" sesleri) Ve yeni Türkiye şefkatli Türkiye'dir. Biraz önce Allah razı olsun yaradan Mevlam güç versin diyor, Allah cümlemize güç versin ("Âmin" sesleri) Allah devletimize ve milletimize zeval vermesin. ("Âmin" sesleri) Bizi öyle kudretli ve şefkatli yapsın ki dünyadaki bütün mazlumlara yardım edebilelim ("Amin" sesleri) Elimizi uzatabilelim ("Amin" sesleri) Onlar sığınacak bir diyar var mı diye Türkiye'ye yöneldiklerinde elimizle kapımızla, soframızla onlara yardım edebilelim. İşte bu Ahi Evran duasıdır.

Şimdi Filistin'den, Gazze'den kardeşlerimiz buraya bakıyor, Kahire buraya bakıyor, mazlumlar, Arakan'daki Müslümanlar buraya bakıyor. Ama Kılıçdaroğlu diyor ki, İsrail'de niye büyükelçimiz yok? Şimdi bilmiyor ki be ey gafil, bizim kutsal mekânımız olan Mescid-i Aksa'ya postallarla girenlerle dost olmayız. Diyor ki, Kahire'de niye büyükelçimiz yok? Bilmiyor ki, biz seçilmiş Cumhurbaşkanı'nı idama mahkûm eden darbecilerle dost olmayız. Diyor ki, Esad rejimine niye bu gelen Türkiye'ye gelen Suriyelileri Esad rejimine geri vermiyoruz? Aziz İstanbul, Balkan Muhaceretini, Kafkas Muhaceretini görmüş İstanbul size soruyorum, bize sığınan mazlumları zalime teslim eder miyiz? ("Hayır" sesleri) Bize sığınan yetimleri, zalime verir miyiz? ("Hayır" sesleri) Bu Devlet-i Osmaniye'nin Dersaadetine yakışır mı? ("Hayır" sesleri) Bu mazlumların duasıyla kurulan Hint Müslümanlarının, Afrika Müslümanlarının duasıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletine yakışır mı? ("Hayır" sesleri) Allah şahit olsun, biz ecdadımıza ahirette yüzlerine baktığımızda utanacak hiçbir fiilde bulunmayız.

Aziz kardeşlerim, işte kudretli ve şefkatli bir Türkiye görüyoruz. 7 Haziran seçimleri sıradan bir seçim değildir. Ya Türkiye elif gibi dimdik duran Türkiye yoluna devam edecek ya da bu dörtlü çete ve arkasındaki işbirlikçiler bu elif gibi duran Türkiye'yi eğip bükecekler. Elif gibi Türkiye'ye var mısınız? ("Varız" sesleri) Türkiye'yi daha da kudretli, şefkatli kılmaya var mısınız? ("Varız" sesleri) Var mısınız? ("Varız" sesleri) Söz mü? ("Söz" sesleri) Söz mü? ("Söz" sesleri) 7 Haziran'da bütün tuzakları yıkacak mıyız? ("Evet" sesleri) 7 Haziran'da yeni bir tarih yazacak mıyız? ("Evet" sesleri)

O zaman gelin hep beraber bir söz verelim. Söylediklerimi tekrar edin.

(Halkla Beraber Söyleniyor)

Aziz İstanbul şahit ol; bir olmaya, iri olmaya, diri olmaya, milli iradeyi ve insan onurunu korumaya, kudretli ve şefkatli yeni Türkiye'yi kurmaya, söz veriyoruz, Allah önünde söz veriyoruz, tarih önünde söz veriyoruz, millet önünde söz veriyoruz. Allah, tarih ve millet şahit olsun ki, yeni Türkiye'yi kuracağız, 2023'e yürüyeceğiz, 2053'e yürüyeceğiz, 2071'e yürüyeceğiz. Dünyada adaleti hâkim kılacağız ve bütün dünyada bu Al Bayrağı dalgalandıracamız dalgalandırın Al Bayrakları.

AK kadronun AK yolcuları 7 Haziran'a hazır mıyız? ("Evet" sesleri) 7 Haziran'a kadar İstanbul'da her ilçeyi, hem semti, her mahalleyi dolaşacak mıyız? ("Evet" sesleri)

Her kapıyı alacak mıyız? ("Evet" sesleri) Her kardeşimize gelin bu yol büyük Türkiye yoludur diyecek miyiz? ("Evet" sesleri) Biz hiç kimsenin görüşüne, hayat tarzına karışmadık, herkese özgürlük diyecek miyiz? ("Evet" sesleri) Gelin milli birliğe doğru yürüelim diyecek miyiz? ("Evet" sesleri) 7 Haziran'da İstanbul'da yeni bir destan yazacak mıyız? ("Evet" sesleri) Biz İstanbul'a her zaman güvendik, İstanbul yeni bir demokrasi destanına hazır mısınız? ("Evet" sesleri) Söz mü? ("Söz" sesleri) Söz mü? ("Söz" sesleri) Söz mü? ("Söz" sesleri)

Allah yar ve yardımcımız olsun, Allah'a emanet olun.

Ek 2: CHP “Milletçe Alkışlıyoruz Mitingi-11 Nisan 2015” Tam Metin

Sevgili vatandaşlarım;

Güzel bir gündeyiz, İstanbul'dayız. İstanbul'dan bütün Türkiye'ye Hakkari'den Tekirdağ'a, Kırklareli'ne Rize'den Muğla'ya kadar bütün Türkiye'ye selam olsun.

Sevgili vatandaşlarım,

Tek tek sayacağım; öğrenci, öğretmen, işçi, iş veren, memur, çiftçi, esnaf, emekçi, ev kadını, çöpte kâğıt toplayan değerli vatandaşım, işsiz yoksul vatandaşım, merdiven altı yerlerde çalışan sigortasız kardeşim, sana Kartal Meydanı'ndan selam gönderiyorum. Karadenizli, Akdenizli, Anadolu'lu; Egeli, Trakyalı, genç- yaşlı, kadın- erkek bütün milletime Kartal'dan sesleniyorum. Tüm iş dünyasına, finans dünyasına, sağlık ve eğitim dünyasına, esnafa, sanatkara, spor dünyasına, medya dünyasına sesleniyorum. Kartal Meydanı'ndan sesleniyorum. Hukuk alemine sesleniyorum. Hakimine, savcısına, avukatına sesleniyorum. Tüm belediyelere sesleniyorum. Vilayetlerdeki valilere sesleniyorum. Sivil toplum örgütlerine sesleniyorum. Devletin bütün kurumlarında çalışan saygıdeğer yurttaşlarıma sesleniyorum. Bütün yurttaşlarıma sesleniyorum. Öğretmen- öğrenci, emekçi- çalışan, işveren, esnaf, çiftçi toplumun her kesimine sesleniyorum. Ve bir şeyi Kartal Meydanı'ndan açık yüreklilikle ifade ediyorum: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Yine söylüyorum bütün vatandaşlarıma söylüyorum: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Çünkü yanınızda Cumhuriyet'le yaşıt CHP var. Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Kabadayılıktan, zalimlikten, zorbalıktan, yasa dışından, talandan, baskıcılıktan, yasakçılıktan, ayrımcılıktan uzak bir anlayışın temsilcisi CHP var. Onun için diyoruz korkmayın, yılmayın, cesur olun CHP var.

Ekonomik refahı, yalnızca bir kesim için değil, ülke genelinde herkesin nasipleneceği şekilde paylaştırmayı hedef edinmiş bir anlayışın temsilcisi CHP var. Onun için diyoruz: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin, yürekli olun. Yoksulluğu ve işsizliği ülkenin en hayati meselelerinin başında gören bir anlayışın temsilcisi var, CHP var. O nedenle diyoruz: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Tekrar ediyorum: Korkmayın, yılmayın, sinmeyin. Milletçe hesabını soracağız. Geliyoruz, milletçe geliyoruz az kaldı. Bakınız, bugün buraya neden geldik, onu anlatayım kısaca. Bugün buraya ülkemizdeki kabul edilemez gidişattan milletçe duyduğumuz ızdırabı ve tahammülsüzlüğü haykırmak için geldik. Bugün buraya ülkemizdeki insani, ahlaki, siyasi ve hukuki değerlerindeki yozlaşmaya karşı haykırmak için geldik. Bugün buraya milletin milletliğini, devletin

devletliğini tehdit eden boyutlara ulaşan yozlaşmaya milletçe dur demek için geldik. Bugün buraya ülkemizde kol gezen yoksulluk, işsizlik, yolsuzluk, adaletsizlik ve vicdansızlık karşısında eğilmeyeceğimizi milletçe haykırmak için geldik. Bugün buraya ülkemizdeki zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan ekonomik adaletsizliğe daha fazla tahammül edemeyeceğimizi haykırmak için geldik.

Bugün buraya ülkemizde hüküm süren kabadayılıktan, zalimlikten, zorbalıktan, yasakçılıktan, baskıcılıktan, ayrımcılıktan milletçe tiksindiğimizi haykırmak için geldik. Bugün buraya ülkemizde milletin polisle arasını açan, milletin hukukla arasını açan, milletin basınla arasını açan, milletin sporla, sanatla, kültürle arasını açan, milletin imanla, dinle arasını açan, milletin devletle arasını açan ve en acısı değerli yurttaşlarım, milletin milletle arasını açan zihniyeti milletçe reddettiğimizi haykırmak için buraya geldik. Bugün buraya ülkemizde egemen olan sorumsuzluğu, savurganlığı, çıkarıcılığı, zalimliği ve saldırganlığı tahttan indireceğimizi milletçe haykırmak için geldik. Bugün buraya Türkiye'yi yaşanmaz bir ülke haline getirenlere kalkın oradan, o koltuğa millet oturacak demek için geldik. Bugün buraya milletçe büyük bir alkışı başlatmak için geldik. Büyük bir alkışı başlatmak için geldik. Bu alkış hakka, hukuka ve ekonomiye, özgürlüğe, barışa ve adalete, laikliğe, demokrasiye ve Cumhuriyet'e zulmeden malum zihniyeti protesto alkışıdır.

Bakın tekrar ediyorum. Üzerine basa basa söylüyorum. Bu alkış hakka, hukuka ve ekonomiye, özgürlüğe, barışa ve adalete, laikliğe, demokrasiye ve Cumhuriyet'e zulmeden zihniyeti protesto alkışıdır. Bu alkış kısa sürede bir çığ gibi büyüyerek bütün ülkeye yayılacak toplumsal bir haykırıdır. Bu alkış Türkiye'yi yaşanmaz bir ülke haline getirenlere meydan okumadır. Herkesi, tüm vatandaşlarımızı bu alkışa katılmaya davet ediyorum. Haydi milletçe alkışlıyoruz. Avuçlarımız patlarcasına alkışlıyoruz. Bu alkış her gün, her saat, her yerde çınlayacak ve milletin yeter artık düşün yakamızdan diye haykıranların sesi olacaktır. Alkışlayacağız, hep birlikte alkışlayacağız. Genç–yaşlı, kadın-erkek demeden milletçe alkışlayacağız. Yalnızca miting meydanlarında değil, her gün her yerde alkışlayacağız. Fabrikada, tarlada, çarşıda, sokakta, meydanda, hayatın olduğu her yerde alkışlayacağız. Alkışlayacağız ki millet olarak sabrımızın sonuna geldiğini birileri anlasın.

Değerli vatandaşlarım,

Bakın 12 yılda yarattıkları tablodan satır başları vereceğim size: altı milyon iki yüz bin işsiz, altı milyon iki yüz bin işsiz; on yedi milyon yoksul, on yedi milyon yoksul; maaşı bin liranın altında olan, açlığa mahkûm edilmiş sekiz milyon yoksul emekli; prim borcu olduğu için hastaneye alınmayan, ölüme terk edilen esnaf; sosyal güvenlikten yoksun yüz binlerce işçi, merdiven altı atölyelerde kayıt dışı çalışan işçiler; açlık sınırına dayanmış bir milyondan fazla insan. Kızgın, kırgın ve öfkeli bir gençlik. Kölelikten hallice, kalıplara sokulmak istenen kadın, yozlaştırılmış, ahlak, namus, şeref ve özgürlük kavramları içi boşaltılmış kavramlar olarak toplumun önüne kondu. Korkmuş, sinmiş bir iş dünyası, kimliği ve kişiliğini yitirmiş medya, esir alınmış bir hukuk sistemi, emir kulu haline getirilmiş devlet mekanizması, üretmek büyüme değil, yandaş rant yaratarak oluşturulan adaletsiz bir düzen.

Bakara makara deyip en kutsal değerlerimizi sömüren, yalanı ve talanı adet edinmiş bir düzen ve cinnet halinde öfkeli bir toplum. Bütün bunların faturasını bu milletin işçisi ödüyor, bu milletin çiftçisi ödüyor, bu milletin emeklisi ödüyor, bu milletin sanayicisi ödüyor, bu milletin esnafı, tüccarı ödüyor. Yani bu milletin yetmiş yedi milyonu bu faturayı ödüyor. Nasıl mı ödüyoruz? Onu da anlatayım sizlere. Nasıl mı ödüyoruz? Yaşadığımız asayiş problemleriyle ödüyoruz. Sayıları iki milyona yaklaşan Suriyeli göçmen manzarası ile ödüyoruz, kadına yönelik şiddetin yüzde bin dört yüz oranında artmasıyla ödüyoruz, gençlerimizin uyuşturucu bataklığına sürüklenmesiyle ödüyoruz, kutsallarımızın ve manevi değerlerimizin siyasete alet edilmesiyle ödüyoruz, tüyü bitmemiş yetimin hakkının yenmesiyle ödüyoruz, ahlaki değerlerimizi yücelterek değil kaybederek ödüyoruz. Bütün bunlara sebep olan 12 yıldır bu ülkeyi yöneten malum zihniyettir. Bu zihniyeti herkesin iyi tanımasını isterim. Bu zihniyet, milletin çözülmesini beklediği sayısız meselesi dururken işsizlikle, yoksullukla, adaletsizlikle mücadele etmek yerine işsizliğe, yoksulluğa ve adaletsizliğe isyan edenlerle mücadele etmeyi seçen bir zihniyettir. Şimdi soruyorum, bu zihniyetin önceliğinde milletin olması mümkün mü? Elbette değil. Millet bıktı, millet usandı. Artık Türkiye, bu millet yaşanacak bir Türkiye istiyor, yaşanacak bir Türkiye. Huzurlu bir Türkiye, barış içinde bir Türkiye. Herkesin sokaklarında huzur içinde gezdiği bir Türkiye istiyor. Yaşanacak bir Türkiye. 77 milyon yurttaşına sesleniyorum. Yaşanacak bir Türkiye için CHP olarak hazırız.

Bugüne kadar, bunu iyi dinlemenizi isterim, değerli vatandaşlarım, bugüne kadar belki hiçbir siyasi parti, hiçbir seçime CHP kadar Türkiye'nin sorunlarına hâkim, Türkiye'nin sorunlarının çözümlerini üretmiş, kaynaklarını belirlemiş olarak girmeyi

başarmamıştır. İlk kez CHP, Türkiye'nin bütün sorunlarına taliptir, bütün sorunlarının çözümünü masaya yatırmış ve halkına sunmuştur. Programlarımız hazır, programlarımız hazır. Kadrolarımız tamam. Çözümlerimiz de hazır. Ülkeye milletin çok özlediği ekonomik refahı, eşit ve hakça dağılımı, iç ve dış barışı, onurlu duruşu, birliği ve beraberliği getirmeye geliyoruz. İşsizliğin, yoksulluğun, adaletsizliğin, vicdansızlığın, eşitsizliğin, sevgisizliğin, saygısızlığın kökünü kazımaya geliyoruz. Türkiye'yi yaşanmaz bir ülke haline getirenlerin neden olduğu bütün dertleri ve bütün sıkıntıları sıfırlayacağız. Emin olun sıfırlayacağız. Söz veriyorum sıfırlayacağız. Ben, CHP'nin genel başkanı olarak, CHP adına bütün Türkiye'ye, bütün yurttaşlarıma, işçisi, memuru, emeklisi, köylüsü, merdiven altında çalışanı, işsizi, atama bekleyen öğretmeni hepsine söz veriyorum, yaşanacak bir Türkiye'yi hayata geçireceğiz. Dört yılda geçireceğiz. Dört yılda yepyeni bir Türkiye çıkacaktır ortaya.

En başta, en başta yoksulluğun olmadığı, yoksulluğun sıfırlandığı bir Türkiye sözü veriyorum. Hiç kimse bu ülkede ben yoksulum lafını etmeyecektir CHP iktidarında. Bugün 17 milyon yoksulumuz var, 17 milyon. Bu rakam benim rakamım değil, devletin resmi rakamı. 17 milyon yoksul var diyorum. 2015 yılının Türkiye'sinde diyorum. 21.yy'da diyorum. 21.yy'ın dünyasında diyorum. Bilgi toplumunda diyorum. 17 milyon insan yoksul. Olacak iş mi bu? Onlar insan değil mi? Bu ülkenin vatandaşı değil mi? 17 milyon yurttaşına Kartal Meydanı'ndan söz veriyorum. Sizin yoksulluğunuzun sıfırlanması benim boynumun borcu olacaktır. Belki bazı vatandaşlarımız diyebilirler, ya bu yoksulluk nedir? Ölçüsü nedir yoksulluğun? Resmi rakamları vereyim. Yoksulluğun ölçüsü şu: Değerli vatandaşlarım, bir kişinin aylık geliri, altını çiziyorum, aylık geliri 200 liranın altındaysa o yoksul sayılıyor. Aylık geliri 200 liranın altındaysa. Bu ne demektir, 17 milyon insanı açlığa mahkûm etmek demektir. Bunu bilen kim? CHP. Bunun kaldırılmasını isteyen kim? CHP. Namus sözü veren kim? CHP. Güvenmeniz gereken parti hangisi? CHP. 17 milyon insanımızın da insan gibi yaşama hakkı var. 17 milyon insan, 21.yy'ın Türkiye'sinde ben yoksulum demeyecektir. Onların hiçbirisi akşam yatağa aç girmeyecektir. Her çocuğun karnı doyacaktır. Güvenli bir Türkiye, özgür bir Türkiye, barış içinde yaşayan bir Türkiye ve geleceğine umutla bakan bir Türkiye. Sözüm sözdür. Planlarımız hazır. Kaynaklarımız hazır. Kadrolarımız hazır. Programımız gerçekçi. Hiç kimse kuşku duymasın. Ve 77 milyon yurttaşına şunu söylüyorum: 12 yıl devlette hesap uzmanlığı yaptım. Her kuruluşun hesabını bilirim. Bu konuda mütevazı değilim. Para nasıl toplanır, para nasıl harcanır, eğer bu ülkede bunu 10 kişi biliyorsa, o

10 kişiden biri benim. Sizlere, 2 milyona yaklaşan taşeron işçilere, sesleniyorum. Sizlere, taşeron işçiliğin olmadığı bir Türkiye sözü veriyorum. Asgari ücretlinin nefes alacağı, rahat geinebileceği bir Türkiye sözü veriyorum.

Bugün bu toplumun yani bizim yani milletimizin yaşadığı en büyük sorunlardan birisi de borç batağıdır. Tketic kredisi, banka kredi kartı borç batağıdır. Borç batağında kaç vatandaşımız var, bilen var mı? Rakamı vereyim: Borç batağındaki vatandaş sayısı 5 milyon. 5 milyon vatandaşımız borç batağında. Faiz kskacında. Tefeci faizi çalışıyor bu vatandaşlarımız için. Bakın bir rakam daha vereceğim. Devletin resmi rakamı: Son 10 yılda 2003-2013, 2014 rakamı henüz yok, son 10 yılda bizim vatandaşlarımızın, borç batağındaki vatandaşlarımızın bankalara dediklerin faizin miktarı, 128 milyar dolar. 77 milyon yurttaşım bir kez daha duysun. Son 10 yılda borç batağındaki vatandaşlarımızın bankalara ödedikleri faizin miktarı 128 milyar dolar. Size sözüm söz, Kılıçdaroğlu sözü, namus sözü, bu borç batağından sizi kurtaracağım. Diyecekler ki nasıl kurtaracaksın? Hiç endişe etmeyin! Kuruşu kuruşuna hesabı yapılmıştır. Programımız hazırlanmıştır. Her şeyi açıklayacağız. Her şeyi anlatacağız. Vatandaşımdan şunu istiyorum. şundan emin olmanızı istiyorum: Bankaların vatandaşa uyguladığı tefeci faizinden o vatandaşlarımı kurtaracağım. Bunu önümüzdeki günlerde bütün ayrıntılarıyla açıklayacağız. Herkesin gözü ve kulağı CHP’ de olsun. Herkesin beklentisi CHP’de olsun. Bilin ve emin olun Türkiye’nin bütün sorunlarını biz zeceğiz.

En önemli sorunlarımızdan birisi de eğitim. Eğitimin hangi durumda olduğunu öğrenmek istiyorsanız annelere soracaksınız. Anneler, size sözüm söz. CHP iktidarında çocuklarınızı sabah okula iki yanağından öperek ve huzur içinde göndereceksiniz. Beslenme çantasına da gerek yok çünkü ocuk yemeğini okulda yiyecektir. Onu sağlayacağız. Ve bu eğitim düzenini tepeden tırnağa değiştireceğiz. Türkiye’yi ağdaş uygarlığa eğitim yoluyla ulaştıracağız. Hiç kimsenin endişesi olmasın. Ve 10 milyon emeklimiz var. 10 milyonu aşkın emeklimiz var. Az önce söyledim. 8 milyonun aylığı 1000 liranın altında. 1000 liranın altında. Ve diyorlar ki o emekliler gl gibi geçiniyor. Benim yakınlarımda emekli var. Sizin de yakınlarınız var. Emekli kardeşlerime söyledim, sözünü verdim, bir kez daha Kartal Meydanı’ndan söz veriyorum. 11 milyon emeklimiz duysun, Ramazan Bayramı’nda ve Kurban Bayramı’nda sizlere birer maaş ikramiye vermeyi görev biliyorum. Namus sözü veriyorum. Notere gittim imzaladım. Diyorlar ki neden notere gittin? Millete gitseydin. Hem notere gidiyorum hem millete gidiyorum, var mı diyeceğin ve ben bu parayı vereceğim.

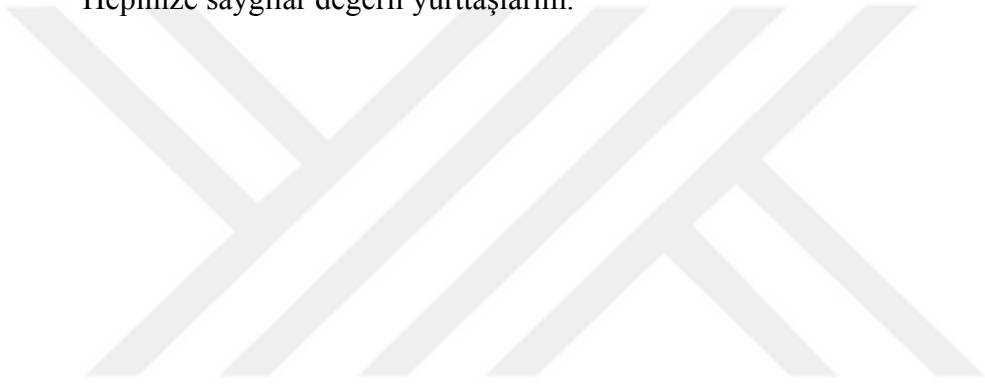
Esnaflı unuttuğumuzu sanmasınlar. Esnaf bir toplumun ana omurgasıdır, esnaf. Yaşanacak bir Türkiye’de esnafa da yerimiz var. Hiç meraklanmasın esnaf kardeşim. Emekliye verdiğimiz iki aylık ikramiyeden en büyük faydayı sen alacaksın. Gelip alışverişini senden yapacak. Sen sifdahını alacaksın. Ve göreceksin hastane kapısından prim borcun var diye kesinlikle CHP iktidarında kapıdan dönmeyeceksin. Seni ölüme mahkûm etmeyeceğiz. Toprağı işleyen, sabahın köründe tarlaya giden çiftçi kardeşim, sözüm söz, namus sözü. Alın terinin karşılığını CHP iktidarında alacaksın. Senin ektiğin ürünün fiyatı bir yıl önceden belirlenecek. Ne ekeceğine önceden sen karar vereceksin. Sen ülkenin geleceği, ülkenin güvencesisin. Sana inanıyoruz, sana güveniyoruz. Sen de CHP’ye inan, CHP’ye güven. Sandığa git CHP’yi tercih et. Neden söylüyorum bunları çünkü yaşanacak bir Türkiye sözü veriyorum ben. Her kesimin mutlu olduğu bir Türkiye. Bize oy versin vermesin bütün vatandaşları kucaklayan bir Türkiye. Hiç kimseyi ötekileştirmeyen bir Türkiye. Onun için diyoruz yaşanacak bir Türkiye. Yaşayacağız, bu güzel ülkede yaşayacağız. Güneşimizle, havamızla, suyumuzla, caddelerimizle, kırsalımızla yaşanacak bir Türkiye. Ve bu toplumu en derinden sarsan işsizlik sorunu. 6 milyon 200 bin işsizimiz var. Hiç siz, malum zihniyetten işsizliği çözeceğiz diye bir laf duydunuz mu? 77 milyon yurttaşına sesleniyorum. İşsizliği çözeceğiz diye bir laf ettiler mi size? Ama ben söylüyorum. Türkiye’nin en temel sorunudur. Bütün kötülüklerin anasıdır, işsizlik. İşsizlik illetinden bu toplumu kurtaracağız. İşsizliğin de kökünü kazıyacağız. Onu da sıfırlayacağız.

Yaşanacak bir Türkiye sözü veriyorum size. Yeter ki birlik olalım. Yeter ki beraber olalım. Kuşku duymadan, acaba demeden, üşenmeden, yorulmadan, bölünmeden; milletçe birbirimize tutunarak, birbirimizi destekleyerek önünde durulmaz büyük bir güç olarak bu ülkeye gerçek anlamda milletin iktidarını hep beraber getirelim. Yaşanacak bir Türkiye hepimizin özlemidir. Hepimizin beraber yaşadığı Türkiye, hepimizin özlemidir. Barış içinde yaşayacağımız bir Türkiye hepimizin özlemidir. Ayın 19’unda pazar günü Ankara’da yaşanacak bir Türkiye programını açacağız. Yaşanacak bir Türkiye programını açacağız. Çözümlerimiz orada. Bütün çözümlerimizi ayrıntılarıyla anlatacağım. 77 milyon yurttaşımın emin olmasını isterim. Size söylediğim, vadettiğim her şeyin kuruşu kuruşuna maliyetinin hesaplandığını bilmenizi isterim. Ben maliyeciyim, hesap uzmanıyım. Neyin ne olduğunu, paranın nasıl toplandığını, nasıl

harcandığını en iyi bilen kişiyim. Arzu eden varsa, bilmiyor, birisi diyorsa onunla da, onun arzu ettiği yerde tartışmaya hazırım.

Yaşanacak bir Türkiye toplantısına, bildirgemizi açıklayacağız. Ayın 19'una Ankara'da. Tümünüz davetlisiniz, tümünüzü bekliyorum. Gelin oraya yaşanacak bir Türkiye'nin temellerini beraber atalım. Yaşanacak bir Türkiye bizlerin, sizlerin ve bu milletin eseri olacaktır. Hepinizi sevgiyle selamlıyorum. Saygıyla selamlıyorum. Muhabbetle selamlıyorum. Hepinizi, televizyonları başında bizi izleyen bütün yurttaşlarımı kucaklıyorum. Bize inanın, bize güvenin. Türkiye'yi kendi bölgesinde onurlu, dik duran bir ülke yapacağız. Sorunlarını çözen bir ülke yapacağız. Sözümüz sözdür. Söz namustur.

Hepinize saygılar değerli yurttaşlarım.

Ek 3: MHP “Bizimle Yürü İstanbul Mitingi” Tam Metni

Türk milleti değerli vatandaşlarım, muhterem dava arkadaşlarım, aziz İstanbullular, saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler. Bu ne görkem böyle, bu ne güzellik böyle, bu ne muhteşem manzara böyle Kazlıçeşme sanki sevgi deryası. Kazlıçeşme sanki coşku ummanı maşallah. İstanbul sanki Kazlıçeşmeye akmış, Kazlıçeşme sanki kükremiş sel gibi bendini çiğnemiş atmış. Allah sizleri kem gözlerden sakınsın. Allah sizleri adamım diyenlerden, tahsis nefeslerden korusun. Farkında mısınız? Düşmanları çatlatıyor, dostları güldürüyorsunuz. Zalimlere korku salıyor, mazlumlara umut saçıyorsunuz. Türkiye’ye umut veriyor, fetih ruhunu canlandırıyoryorsunuz. Tarihe mühür vuruyor, İstanbul’un kapanan ufku açılıyor.

İstanbul bugün Fatih olmuş. Bizans’ın surlarına hançer gibi saplanmak üzere yola koyulmuştur. Ve Ulubatlı Hasan olmuş üç hilali zirveye asmak için yürüyüşe geçmiştir. Bizleri kavuşturan Rabbime şükürler olsun. Böylesi gıpta edilecek, hayranlık uyandıracak, imrenilecek mahşeri bir atmosferde sizlerle birlikte olmanın tarifsiz mutluluğunu yaşıyorum. Hepinizi selamların en güzeliyle selamlıyorum. Her birinize en içten sevgi, saygı ve şükranlarımı sunuyorum. İstanbulun tüm ilçelerini tüm mahallelerini tüm değer ve miraslarını 7’den 70’e herkesi muhabbetle kucaklıyorum. Bu ayki ana toplantımızın gerçekleşmesinde emeği geçen katkısı bulunan her dava arkadaşımı yürekten kutluyorum. 8 gün sonra yapılacak 25. dönem milletvekilliği genel seçimlerinin ülkemizin birliğine, milletimizin dirliğine, insanımızın refahına en üst düzeyde katkılar sağlamasını cenabı Allah’tan niyaz ediyorum. Seçimlerin huzur, barış, güven ve demokratik yarış içinde geçmesini temenni ediyor, siyasi partiler ve milletvekili adaylarımıza başarılar diliyorum. Ve hepiniz hoşgeldiniz. Sefalar getirdiniz.

Aziz İstanbullular, İstanbul Türk medeniyetinin çınarı Türk milletinin türbedarıdır. İstanbul bir efsane, bir tarih, bir şuur, bir dua, bir dilek kutlu bir müjdedir. O müjde ki alemlere rahmet olarak inmiş efendimiz Hz. Muhammed Mustafa’nın mübarek dudaklarından insanlığın hafızasına dökülmüştür. O müjde ki İstanbul’un fethedileceğini asırlar önce cihana tebliğ eden kerametın ilanıdır. İstanbul’u fetheden güzel komutan bir Türk’tür. Fethe memur edilmiş güzel asker ise Türk milletinin kudretidir. İstanbul’un fethi dünyanın istikametini değiştiren, çağların yörüngesini kaydıran muhteşem bir Türk başarısıdır. Ve İstanbul dünyanın en büyük Türk kenti unvanını almıştır. Bu aziz şehrimizi fetheden Fatihimiz sultan Mehmet Han’a fethin

manevi kılavuzu Akşemsettin hocaya, fetihtе yer alan tüm ecdadımıza Allahtan rahmet diliyorum. İstanbul'un fethinin 562. Yıldönümünü hayırla ve duayla anıyorum. Türk milleti Ötüken'den Malazgirt'e yürümüş vatan kazanmıştır. Söğütten İstanbul'a yürümüş fetih yapmıştır. İstanbul'dan kıtalara yürümüş destan yazmıştır. İstanbul'dan Ankara'ya yürümüş istiklalini, istikbalini yedi düvelin alnına kazımıştır. Fatih Sultan Mehmet yürümüş Konstantin İstanbul olmuştur. Mustafa Kemal yürümüş boğaza demirlemiş düşman gemileri geldikleri gibi gönderilmiştir. Şimdi yürüme sırası bizdedir. Şimdi ileri atılma yüreklilikle tarihi yürüyüşümüzü sürdürme görevi Fatih mirasçısı Milliyetçi Hareket'e düşmektedir. Allah için yürüyeceğiz! Kafire kâbus yaşatacağız! Millet için yürüyeceğiz! Haine, namerde, mundar emellere haddini bildireceğiz. Mazlumlar için yürüyeceğiz, zalimleri ezip geçeceğiz. Adalet için yürüyeceğiz, haksızlıkları silip süpüreceğiz. Ahlak için yürüyeceğiz, utanmaz, arlanmazları önümüze katıp süreceğiz. Türkiye için yürüyeceğiz, Türklük için yürüyeceğiz. Varlığımızı, kimliğimizi ve geleceğimizi kurtaracağız. O halde İstanbul' a soruyorum İstanbul'dan okkalı, zelzele gibi sarsacak güçlü bir sesle cevap bekliyorum. BİZİMLE YÜRÜMEYE HAZIR MISINIZ? Bizimle yürüme söz veriyor musunuz? Bizimle yürü İstanbul.

İstanbul'un ruhunu çalanlara, İstanbul'un hayatını karartanlara unutamayacakları acı bir ders vermek için bizimle yürü İstanbul. Kırılan bu hudutları tamir etmek, incinen gönülleri onarmak, burkulan kalpleri iyileştirmek için bizimle yürü İstanbul. Fethimizin bekası, Fatihimizin emaneti, fatihalarımızın nidası için bizimle yürü İstanbul. Biz yürürsek kimseler önümüzde duramayacaktır. Biz yürürsek kimseler karşımıza çıkamayacaktır. Çünkü Türkiye'nin yürümesi ihanet durağında bekleyenleri şaşkına çevirecektir. Türkiye'nin harekete geçmesi durgunluğun, duraklamanın ve geri çekilmenin faillerini köşeye sıkıştıracaktır. İstiyorlar ki Türk milleti dursun, sussun, kımıldamasın, diliyorlar ki Türklük yerinden saysın. Zamanla erisin ve emilsin. Bekliyorlar ki Türkiye âtil ve hareketsiz kalsın, hayatiyetini kaybetsin, ulviyetini olsun. Yok böyle bir yağma. Yürüyüşümüz saat kadrından saniye ibresi kadar hızlanacak, katlanarak hedef alınacaktır. Yürü ey İstanbullu kardeşim fetih günü bugün. Yürü ey aziz milletim muzaffer sabahların şükür duası yakın. Yürü ey Türkiye'nin yeni bir kurtuluşun doğum günü 7 Haziran. Yürürken engelleri görüyoruz. Önümüze kazınan hendekleri geçiyoruz, yürürken oyunları bozuyoruz, tuzakları yarıyor, provokasyonları alt-üst ediyoruz. Biliyorsunuz İstanbul miting yapmamızın önüne geçmek maksadıyla her zorluğu çıkardıkları her çamura başvurdular. Yenikapı dedik fetih şöleni var kurulan dev

platform bir günde sökülemez dediler. Bakırköy pazar alanı dedik zorlamayın izin yok dediler. Maltepe meydanı dedik bağımsız adaylarda orayı istiyor ne çıkarsa bahtınıza heveslenmeyin dediler. Kazlıçeşme meydanı olsun istedik miting alanı değil boşuna uğraşmayın dediler. Önümüze set çekenler İstanbullu kardeşlerimizle buluşmamızdan ürkenler bir şeyi unutmuş bir gerçeği akıllarından çıkarmışlar, şimdi ben unuttuklarını hatırlatayım Milliyetçi Hareket partisi haklı olduğu bir konuda engel tanımaz. Asla boyun eğmez, yapılan bariyerleri yıkar geçer. Milliyetçi hareket demokratik ve kanuni hakkını çiğnetmez. Sonu nereye varırsa varsın, geri adım atmaz, korkuları paramparça eder. Sorarım sizlere hangi çılgın yürüyüşümüze ket vuracaktır? Hangi demokrasi ve milli irade düşmanı karşımızda duracaktır? Eğer hakkımızı savunmazsak tehditlere pabuç bırakırsak mahşerde şehitlerimize ne deriz. Mahşeri vijdanın hukukunu batıla ve bedbahtlara karşı nasıl savunuruz? Direttik ve dedik ki kim ne söylese söylesin kim hangi tertibin içinde olursa olsun 31 Mayıs günü Kazlıçeşme olacağız İstanbullu kardeşlerimizle bu meydanda toplanacağız. Yaptık mı? Toplandık mı? Sözümüzü tuttuk mu? Kararlı yürüyüşümüzden çekilenler, mecburen geri adım atmak zorunda kaldı mı? Demokratik sabrımızı, hukuka saygımızı ve milliyetçi vakarımızı yanlışa yoranlar azametli yüzümüzü görünce anında gevşedi hemen çark etti. Kaldı ki Milliyetçi Hareket Partisi teslimiyet kümesine girmez, giremez. Milliyetçi Hareket Partisi doğru yolundan, emin yürüyüşünden taviz vermez, veremez. 46 yıldır zulme ortak olmadık, zulme diz çökmedik. 46 yıldır kula kulluk etmedik, nefsimize yenilmedik, tutsaklığa eyvallah demedik, Allah'ın huzurundan başka hiçbir yerde de eğilmedik. Dava arkadaşlarımızın yakasına idam hükmü iliştilerinde bile korku nedir tanımadık. Zindanlarda çürümeye terk ettiklerinde yorulacağımızı düşündüler, fakat Yusufiyeli olacağımızı hiç hesaba katmadılar. Cuntacılar bir yandan, teröristler diğer yandan; işbirlikçiler bir taraftan, vatan düşmanları diğer taraftan kaynağımızı kurutmaya çalıştılar. Ama başaramadılar. Çok şükür budandıkça büyüdük, vuruldukça çoğaldık, düştükçe doğrulduk, şehit verdikçe yükseldik, yükseldikçe durmadık, yürüdük. Serok Ahmet, sesimi duydun mu? Erdoğan, az da olsa bizi öğrendin mi? İster BOP'a eşbaşkan olsunlar ister saraylarda sultanlık sürsünler ister Potamyalı, ister Erivanlı, isterse de Kandil'de teröristlerle tüfek çatsınlar. Bize sökmez, bize fark etmez. Milliyetçi Hareket'e dış geçmez, önüne geçilemez, hiçbir tehlike de bize hüküm süremez. Ne var ki hala bizimle uğraşıyorlar. Zira Milliyetçi Hareket Partisi'nden çok korkuyorlar. Afişlerimizi toplatıyorlar. Yandaş mahkemeleri seferber edip demokrasiyi infaz ediyorlar. Sanıyorlar ki, 17-25 Aralık Rüşvet ve Yolsuzluk kepezeliğini unutturacaklar. Sanıyorlar ki, kaçak ve karanlık sarayı

unutturacaklar. Sanıyorlar ki, Oslo'dan İmralı'ya kadar hıyanete kol kanat germelerini gözlerden uzak tutacaklar. Ancak biz ne haini unuturuz ne hırsız aklımızdan çıkarırız. Biz ne Babacım diyen süfli sesleri unuturuz, ne de parayı sıfırla diyen kısık sesleri hafızamızdan çıkarırız. Biz ne yıkımı ne de çözülme sürecini bir kenara koyarız ve bilinsin ki, millet vicdanında afişe olmuş hiçbir rezilliği unutturamayacaklar. Unutursak bunu millete anlatamayız. Unutturursak bunu tarihe izah edemeyiz. Durmasınlar devlet gücünü üstümüze salsınlar. Durmasınlar kumpasla, komployla, algı operasyonlarıyla, hileyle, desiseyle, kara propagandayla ve en iğrenç istismar yöntemleriyle akıl çelmeye kalkışsınlar. Ne yaparsa yapsınlar, tüyü bitmemiş yetimin hakkını kursaklarından çıkaracağız. Nereye kaçarlarsa kaçsınlar, girdikleri deliklere kadar iz sürüp, araya araya bulup alayını birden adalete teslim edeceğiz. Erdoğan çirkefe yatmasın. Davutoğlu ucuz figüranlık yapmasın, zalim yamaklığına, saray hizmetkarlığına özenmesin. Türk milletinin kahrından ve azabından, Milliyetçi Hareket'in elinden ve nefesinden bunların kaçıışı ve kurtuluşu yoktur. Erdoğan ve Davutoğlu korkudan ne yapacaklarını şaşırmışlardır. AKP'nin dibe doğru inişi ikisini de telaşlandırmıştır. Uşak'ta, Erdoğan'ın kanunsuz mitinginden önce, Bozkurt işareti yapan bir hanım kardeşimiz şerefsizce gözaltına alınmış ve sorguya çekilmiştir. Erdoğan'ın tetikçileri, parti binamıza, sanki herhangi bir terör örgütünün hücre evine baskın düzenler gibi saldırmışlardır.

Bu mütecaviz hareketin tarafı olanların 7 Haziran'dan sonra haddini bildireceğiz. Erdoğan'ın, Bozkurt simgemize düşmanlığını biliyoruz. MHP alerjisine, MHP nefretine de uzun zamandır şahidiz. Milliyetçiliği ayaklar altına alacak kadar kimliksiz olduğu da malumumuzdur. Madem Bozkurt işaretine Erdoğan tahammülsüzdür, madem çakal hükmünü geçireceğini zannetmektedir. O halde, hodri meydan. Erdoğan'a çağrıda bulunuyorum; gelsin Kazlıçeşme'ye baksın, yüzbinlerce Bozkurt işareti yapan Türkiye sevdalısı kardeşimi görecektir. Savunmasız bir hanımefendiyi zorla ve mevcutlu emniyete götürmek namertliktir, haysiyetsizliktir. Erdoğan'a sesleniyorum, hadi koruma polislerini buraya da gönder. Hadi yandaş savcı ve hakimlerini buraya da görevlendir. Gücün yetiyorsa yüzbinlere kelepçe vur, mahkemelere çıkar. Aklın kesiyorsa, Kazlıçeşme'deki Milliyetçi-Ülkücü inanmışlığı adliyelere götür. Erdoğan haydi korkma; mertsen, yiğitsen, delikanlıysan ajanlarını aramıza yolla, hepimizi fişlet. Kafatasçı olarak suçladıkların buradadır. Irkçı gördüklerin buradadır. Faşist dediklerin buradadır. Fatiha bilmeyenler, morg bekçileri diyerek hakir gördüklerin seni beklemektedir. Biz yürüyoruz, acaba sen nerede siniyorsun? Biz yürüyoruz, acaba sen nerede fitne planları yapıyorsun?

Diyorlar ki, Cumhurbaşkanı'na hakaret ediliyormuş. Bu da yasalara aykırıymış. Biz bir Cumhurbaşkanı'na hakaret etmeyiz. Böyle bir yanlışın içine elbette düşmeyiz. İlke ve ülkülerimizin esasında, gelenek ve siyasi duruşumuzun temelinde devletin başıyla kamplaşmak ve kavga etmek yoktur. Fakat ilk önce Erdoğan Cumhurbaşkanı olmayı öğrenecek, Cumhurbaşkanı gibi davranacaktır. Muhaliflerine gelince hukuk diyen, kendisine gelince guguk anlayan Erdoğan ya Cumhurbaşkanı ya da Cumhur çıbanı olacaktır. Recep Tayyip Erdoğan halkın oyuyla geldim diyorsa, öncelikle üzerine aldığı, omuzladığı milli iradeye hürmetle mükelleftir.

Erdoğan ne söylerse misliyle onu duyacaktır. Yasa dışı yollardan siyasete ayar ve istikamet vermeye devam ettikçe gözümüz üstünde, nefesimiz ensesinde olacaktır. Parlamenter sistemi mayınlamaktan kesinlikle uzak duracaktır. PKK'yla yaptığı başkanlık pazarlığından pişmanlık duyacaktır. Taşındığı görevin saygınlığına layık olacaktır. Korsan mitingler düzenleyip muhalefetle söz düellosuna girmeyecek, Başbakanlığı panayıra, kendisini cambaza çeviren Davutoğlu'ndan rol kapmayacaktır. Milliyetçi Hareket Partisi'ne iftira atmayacak, çelme takmayacaktır. Adam gibi Cumhurbaşkanı olacak, yerini-yurdunu bilecektir. Anayasa'nın çizdiği sınırlardan taşmayacak, yetki ve görev sahasını ihlal etmeyecektir. Dahası şeref ve namus üstüne ettiği yemini çiğnediğinden milletin affına sığınacak, özürler dileyecektir. Şayet çekineceği bir hal yoksa, eksiği gediği bulunmuyorsa ve kendisine güveniyor, Bilal'ine kefilse, millete küfreden havuzculara inanıyorsa, 17-25 Aralık'tan dolayı mahkemeye çıkıp aklanmanın yollarına bakacaktır. Değerli Vatandaşlarım, Şu anda, Erdoğan ve Davutoğlu her türlü suçu işleyecek kadar kontrol ve dengeden savrulmuştur. Bu savrulma Türkiye için milli güvenlik tehdididir. Bu kırılma Türk milleti için istikrasızlığın nedenidir.

Dün İstanbul Yenikapı'da fetih şöleni yapılmıştır. Artık Erdoğan ve Davutoğlu kürsülerde birlikte düet yapmaya başlamışlardır. Cumhurbaşkanlığını başkanlık için kuluçkaya çeviren Erdoğan, fetih şöleninden ziyade devlet imkanlarını seferber ederek, okul çağındaki öğrencileri dahi alet ederek AKP'nin mitingi yaptırmıştır. Hukuk bir kez daha ayaklar altına alınmıştır. Kuvvetler ayrımı, Cumhurbaşkanlığı makamının ağırlığı bir kez daha ağır yara almıştır. Erdoğan seçimlere çok az bir süre kala seyyah gibi dolaşmaktadır. Davutoğlu ise sarayın kapısına bağlıdır ve etkisiz, sıfır hükmündedir. Yeniden diriliş, yeniden yükseliş adı altında yapılan sözde fetih şöleni bir defa İstanbul'u

yok saymaktır. Fethe katılan ecdadımızın kemikleri sızlatılmıştır. Erdoğan dirilişe değil, düşüşe; yükselişe değil alçalışa hizmet edecek kadar kötürümleşmiştir İstanbul'un 562 yıllık fetih ruhu siyasi hesaplara kurban edilmiştir. Açık açık söylüyorum, bu nankörlük ve nimet bilmezliktir. Bizans'ın son kalıntıları, tekfurların son neferleri neyin fethini kutlamaktadır? Müslüman kanını dökmek, varlığımızı tüketmek, Anadolu'daki mevcudiyetimizi dinamitlemek için asırlardır vahşet planları yapan Vatikan'a özenen, Vatikan'ı örnek gösteren Erdoğan, neye ve kimlere hizmetle görevlidir? Papa'yı Diyanet İşleri Başkanı'yla mukayese edecek kadar manevi kıyım yapan, Efendimizin kutlu tebliğine kast eden Erdoğan, Fatih Sultan Mehmet'in mirasını ne hakla, hangi yetkiyle siyasileştirmektedir? Şölen neyin dirilişi, neyin yükselişi, kimin pazarlamasıdır? Erdoğan İstanbulluyu ne zannetmektedir? Erdoğan fetih tanımını yapmış, ama çuvallamıştır. Üstelik fethi yanlış anladığı gibi, Fatih'i de tanımamıştır. Tarihimizde nice zapt ve fetih hareketinin kahramanı vardır, fakat hiçbirinin adı ve has ismi fatih değildir. Fetih bir aydınlıktır, milli ahlakla parlayacaktır. Fetih bir inanç ve ülkü işidir, sapkınlar, maneviyattan sapmışlar bunu anlamayacaktır. Fetih için samimiyet ve sadakat lazımdır, yalan korosunda, şer ve şirk ittifakında yer alanlar bunu göremeyecektir. Fetih için mangal gibi yürek, çelik gibi bilek, kaya gibi irade şarttır; bir avuç eşkıyanın gönlünü almak için takla üstüne takla atan açılım ve çözüm lobisi bunu kavrayamayacaktır.

Yıkımı rehber ve amaç edinenlerin fetihten bahsetmesi yalnızca sahtekârlıktır. Gönül yıkan, kalp kıran, umutları karartan, Türk milletini 36'ya ayıran, Türk düşmanlarına methiyeler düzen birisinin fetih demesi, fetih ahkamı kesmesi çürümüşlüğü örtemeyecektir. Fetih bir ruhtur, ancak milli yüreklerde hak ettiği yeri bulacaktır. Fetih Türk milletinin emeği ve eseridir; ancak millete inanmış, milletle hemhal olmuş vicdanların sayesinde yaşayacaktır. Fetih alın teridir, fedakarlıktır, stratejik dehadır, azimdir, İstanbul'dur, Ayasofya'dır. Aziz İstanbullular, Değerli Dava Arkadaşlarım, Davutoğlu dün Ankara'da gaflete düşmüş ve bize devlet dersi vermeye kalkışmıştır. Suriye'deki terörist gruplara silah sevk eden bir işbirlikçinin ve savaş çıkartkanının haddi değildir. Davutoğlu MİT tırlarıyla ilgili fotoğraflara casusluk diyor. Erdoğan bunun hesabını soracaklarını ifade ediyor. Dahası ikisi birden MİT tırlarıyla Suriye'deki Bayır Bucak Türkmenlere yardım götürüldüğünü açıklıyorlar. Oysaki gerçekler tamamen farklıdır ve bu asılsız iddiayı Suriye Türkmen cephesi net ifadelerle yalanlamıştır. Sayın Davutoğlu, gazete ilanlarıyla Başbakan aransa senin gibisi bulunamayacaktır. Şimdi doğruyu söyle, kimin silahlarını, hangi odaklara vekaleten ve nerelere taşıyordunuz?

Selefi gruplarla bağ ve bağlantınız tam olarak nedir? Türkmenlere yardım ettiniz de elinizi mi tuttuk? Türkmenlere şefkat ve merhamet konvoyu hazırladınız da önünüze mi geçtik? Siz kim, Türkmenlere yardım etmek kimdir? Davutoğlu devletin haysiyet ve itibarını iki paralık etmesinin altından nasıl kalkacaktır? “Tırların durdurulmasından sonra Türkmenler büyük kayıplara uğradı” diyen Davutoğlu, soydaşlarımız yıllardır mezalime uğruyor, Türkmeneli kan ağlıyor, haberin var mı? Sıkıştılar mı hemen, “Türkmenlere yardım gönderiyorduk” bahanesine saklanan Erdoğan ve Davutoğlu’na sorarım; Kerkük’te, Musul’da, Telafer’de, Tuzhurmatu’da Türkmenler katliama maruz kalırken nerelerdeydiniz? Kimin sıra gecelerinde sazlı sözlü eğlencelere dalmıştınız? Hangi ajan-provokatörlerin himayesindeydiniz? Türkmen kanı eline bulaşan Barzani’ye hangi maksatla silah gönderiyordunuz? PKK’yı Kobani’ye geçirirken hiç mi arlanmıyordunuz? Amacınız daha fazla Türkmen’in ölmesi, daha fazla Türkmen’in işkence ve zulüm görmesi miydi? MİT tırlarıyla insani yardım malzemesi gönderiyorduk dediler, ancak tırdan, Erdoğan, Davutoğlu, bölgesel terör örgütleri, vahşet planları çıktı. Türkmen açtır, açıktadır, yoksuldur, feryat etmektedir; bu tükenmişler, veren el olduk diyerek böbürlenmektedir.

Sayın Başbakan, kimlere ne verdiğinizi, kimlerin kılıcını salladığınızı açıklamazsan, dürüstçe konuşmazsan kazanacağın yeni sıfatlarla Serokluğu bile çok ararsın. Davutoğlu casusluk hezeyanını bıraksın da gizemli tırlardaki silahları açıklasın. Erdoğan 4 yıl için milli uçağımız göklerde, Davutoğlu bugünlerde milli uçağımız yapılıyor dedi, ikisi birden yalan söylediler. Davutoğlu 2002’den önce piyade tüfeği dahi yapamıyorduk dedi, yalanını Yozgat’ta yüzüne vurdum. Erdoğan MHP terör örgütüyle iş birliği yapıyor, HDP’nin Meclis’e girmesini istiyor dedi, yalandan yere çakıldı. Erdoğan ve Davutoğlu, MİT tırları Türkmenlere yardım götürüyordu dediler, yüzleri kızarmadan yalana ve ihanete ortak oldular. Kara paracı İranlıya hayırsever dediler, yalan söylediler. Montaj, dublaj, piyes dediler, yalan söylediler. Yolsuzluk başka, hırsızlık başkadır dediler, yalan söylediler. 17-25 Aralık’a darbe dediler, yalana battılar. PKK’yla pazarlık yok dediler, sonra Oslo’da, İmralı’da, Kandil’de, Dolmabahçe’de hıyanet ortaklarıyla kareye girdiler, yalana çivilendiler. Camide içki içiliyor dediler, yalan attılar. Kabataş’ta başörtülü kardeşimize saldırdılar dediler, yalana tutsak düştüler. Tank yaptık, gemi yaptık, füze yaptık, helikopter yaptık dediler, yalandan medet umdular. Ecdat gemileri karadan yürütürken, bunlar hazineyi havadan, karadan, denizden yürüttüler, asla utanmadılar, sıkılmadılar. Ben bunlara boşuna yalancı, boş yere riyakâr demiyorum. Bu

nedenle yürüyüşümüzden ödleri patlıyor, canları sıkılıyor, yüzleri asılıyor. Hesap soracağımızı biliyorlar.

Türkiye'nin son kalesi, Türk milletinin son siperi olduğumuzu unutmuyorlar. Biz yenilirse, önleri açılacak. Biz sinersek, kendilerine gün doğacak. Biz pusarsak, vazgeçersek hiçbir kaygıları da kalmayacak. Öyle düşünüyorlar, ki haklılar. Öyle inanıyorlar, ki ilk kez doğru söylüyorlar. Milliyetçi Hareket düşerse, Türkiye düşecektir. Milliyetçi Hareket çekilirse, Türklük uçuruma yuvarlanacaktır. Milliyetçi Hareket kaybederse, Türk milletinin bahtı karacaktır. Buna izin veremeyiz, teslimiyete rıza gösteremeyiz, soysuzlara, soyanlara, sövenlere Türkiye'yi bırakamayız. Şimdi Kazlıçeşme'nin sesini duymak istiyorum. Şimdi İstanbul'un çığlığını işitmeyi bekliyorum: Aziz İstanbullular, değerli dava arkadaşlarım, hazır mısınız, soruyorum sizlere; Bayrağımıza sahip çıkacak mısınız? (Evet) Vatanımıza sahip çıkacak mısınız? (Evet) Türkiye'mize sahip çıkacak mısınız? (Evet) Geleceğimize sahip çıkacak mısınız? (Evet) Aradığım cevap çok şükür budur. İstanbul'un iradesi bu evetlerde gizlidir. İstanbul'dan ülkemizin her güzel ve muhterem insanına, bütün vatandaşlarıma çağrıda bulunuyorum. Tercihinizi artık yapınız. Hangi taraftasınız, neye karar verdiniz? Kimlerle birlik olacaksınız? Kimin yanında duracaksınız? Karar anı gelmiştir. Artık seçim günü yaklaşmıştır. Ve tercihleriniz ikiye düşmüştür: Ya kavga, gerginlik, kutuplaşma döngüsüne mahkûm olarak siyasi çekişmelerle oyalanmaya devam edilecektir. Ya da ilkeli, onurlu, uzlaştırmacı, kucaklaştırmacı milli bir irade ve siyasete evet denilecektir. Ya bir lokma ekmek için boyun eğerek bir korkak ve tutsak olarak kalınacaktır. Ya da adil, bağımsız, üniter ve milli devlette alnı açık, başı dik insanlar olarak yaşanacaktır. Ya MHP ya kaos. Ya MHP ya kriz. Ya MHP ya kavga ve karışıklık. Ya MHP ya da hırsızlık, haram ve rüşvet. Başka yol kalmamıştır. 7 Haziran tarihi kaderimizi tayin edecek bir seçimdir. Bu seçim, ahlaksızlığa karşı erdemlin seçimi olacaktır. Bu seçim, vurguna ve yolsuzluğa karşı namusun seçimi olacaktır. Bu seçim, yağma ve peşkeşe karşı yüksek ahlakın seçimi olacaktır. Bu seçim, istismara, iftiraya, çirkefe karşı, şeref ve haysiyetin seçimi olacaktır. Bu seçim, bölünmeye, kargaşaya ve düşmanlığa karşı milli birliğin seçimi olacaktır. Bu seçim, sömürülmeye, yabancılaşılmaya karşı, milliyetçiliğin ve milli duruşun seçimi olacaktır. Milliyetçi Hareket'in iktidarında namuslular, namussuzlara boyun eğmeyecektir. Ve yapılanlar unutulmayacak, mutlaka hesap sorulacaktır. Hepinize soruyorum, 7 Haziran geldiğinde; 1 milyar 370 milyon liralık kaçak ve karanlık saraya peşkeş çekilen millet hazinesinin hesabını soracak mısınız? (Evet) Asgari ücretliye vaat

ettiğimiz 1400 lirayı kriz olur diyen, eleştiren, ama sıra Suriyeli sığınmacılara gelince 5 milyar dolar civarında para saçan zihniyetten hesap soracak mısınız? (Evet) Ermenekli Recep'in yırtık ayakkabısını gözünüzün önüne getirip, ayakkabı kutularından çıkan haram paraların hesabını soracak mısınız? (Evet) İstanbul'daki sefaleti ve ikili toplumsal yapıyı düşünüp yoksulluğu kurumsallaştıran ve çerez parası adı altında kamu araçlarına 3,3 milyar lira harcayan müflislere yaptıklarını ödetecek misiniz? (Evet) Rüşvetçilerin akara makara demesini unutmayıp, 17-25 Aralık'ta deşifre edilen tarihin en büyük yolsuzluk rezaletinin hesabını soracak mısınız? (Evet) Sizler ekmek parası bulamazken, iş ve aşı muhtaç kalmışken; bedeli sanki velespit fiyatı gibi lanse edilen yüzbinlerce liralık lüks makam araçlarını babasının malı gibi ona buna tahsis eden utanmazlardan hesap soracak mısınız? (Evet)

Erdoğan geçtiğimiz günlerde Şanlıurfa'da konuşmuştu. Orada Diyanet İşleri Başkanı'na lütfettiği ve gerçek değerini 330 bin liraya kadar düşürdüğü pahalı otomobili kendisini dinleyenlere ballandıra ballandıra anlatmıştı. Üstelik ne var bunda demişti. Önemsiz görmüştü. Nasılsa devletin malı denizdi. Nasılsa Kısıklı'daki villasında, farklı banka hesaplarında milyar dolarları vardı. Maalesef cebinde 30 lira bile olmayan binlerce kardeşimiz Erdoğan'ın 330 bin lirayı küçük gören, basite alan, bunu da eleştirenlere hakaret eden çirkin ve bayağı üslubunu alkışlamışlardı. Erdoğan'ın milletin sırtından, devletin kesesinden uçak alacağım, havuzculara para saçacağım demesine itiraz edilmeyecek midir? Erdoğan'ın hortumlamasına, hakkı yenilenler, yoksul bırakılanlar karşı gelmeyecek midir? Erdoğan alkışlandıkça götürüyor, destek gördükçe küpünü dolduruyor. Erdoğan herkese iş verecek halimiz yok derken, kendisini dinlemeye gelen işsizler alkış tufanı koparıyor. Bu ne büyük bir çelişkidir? Bu ne yaman bir tuhaftır? Kaybeden sizsiniz, kazanan Erdoğan'dır. Yokluk çeken sizsiniz, yolan ve soyan Erdoğan ve çevresidir. Kredi kartı batağına gömülen sizsiniz, paralel diye siyasi kararlar banka batıran Erdoğan'dır. Erdoğan, haram sarayına milletin evi derken; kandırılan, yüz üstü bırakılan evi, barkı olmayan İstanbullu fakir fukaradır. İstanbul'un trafik çilesini çeken sizsiniz, keyif süren, devletin imkânlarıyla siyasi propaganda yapan ahlaksızlar onlardır. Deprem riskine açık olan sizsiniz, gelir dağılımındaki korkunç adaletsizliğe mahkûm olan sizlersiniz; fakat konfor, debdebe, sefahat içinde yüzen onlardır. Bu dengesizliğe dur demek şarttır. Bu eşitsizliğe, bu insafsız yönetime yeter artık demek elinizdedir. Milliyetçi Hareket Partisi istikrar ve güvenliğin sembolüdür. MHP'nin iktidarında hiç kimse kazanımlarından mahrum edilmeyecektir. Hiç kimse gördüğünden geri

bırakılmayacaktır. Tutan el, dokunan vicdan olacağız. Ne olacağım, nasıl kurtulacağım diye soran her İstanbullunun yanında duracağız. Müzminleşen, kemikleşen yoksulluğu def edeceğiz, kökünü kazıyacağız. Herkesin sorununa kafa yoracağız. Büyük Türk milletini şah kaldıracacağız. Türkiye'yi zirveye ve küresel güç mevkiine çıkaracağız. İşsizliği bitireceğiz, her yıl 700 bin evladımıza iş vereceğiz. Üreten Ekonomi Programımızla Türkiye'yi düzlüğe çıkaracağız. Bugüne kadar kim, hangi ad altında, hangi tutar ve miktarda yardım alırsa alsın, anasının ak sütü gibi helali olan sosyal yardım ve desteklerden kesinlikle mahrum bırakılmayacaktır. Ve de bu yardımları refah artışı kapsamında yükseltip yüzleri güldüreceğiz. Muhtaç durumdaki ailelere aylık temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri Hilalkart uygulamasına geçeceğiz. Güle güle harcamınız. Emeklimizin yüzünü güldüreceğiz, yılda 2800 lira emekli destek ödeneği ödeyeceğiz. Esnafımızın tüm meselelerini çözeceğiz, iş dünyasının belini doğrultacağız. Mukaddesatımızı, tarihimizi, milli değerlerimizi maskaraya çeviren iç ve dış sürfelere asla fırsat vermeyeceğiz. Şahsiyetsizliklerinin ceremesini çekenler 7 Haziran'da Allah'ın izniyle tasfiye edilecektir. Mekân Türkiye, zaman 7 Haziran'da MHP iktidarındır.

Sizlere güveniyor, hepinize inanıyorum. İstanbul'dan muhteşem bir başarı bekliyorum. Hak ettiğimiz sonucu almayı istiyorum. Artık gün birleşme günüdür. Gün kucaklaşma günüdür. Gün Milliyetçi Hareket Partisinde buluşma günüdür. Bizim gönlümüzde herkese yer vardır. Biz her insanımızı büyük Türk milletinin saygıdeğer bir evladı olarak görürüz. Bu topraklara vatanım diyen, bu insanlara milletim diyen, Bu bayrak benim, bu şehitler benim, Bu ülke benim diyen herkese kapımız ardına kadar açıktır. Laik olanını, dindarını, Alevisini Sünnisini, doğulusunu batılısını, güneylisini kuzeylisini herkesi kucaklamaya hazırız. Ayrılığa hayır yoktur. Çatışmada sonuç yoktur. Bölünmede huzur yoktur. Biz gönülleri, vicdanları, umutları üç hilalde birleştirdik. Biz ülküleri, hevesleri, heyecanları üç hilalle örtüştürdük. İnanç istismarından bunalan vatandaşlarım, Yokluk ve yoksulluktan daralan kardeşlerim, Evladının kaygısını duyan, vatan için yüreği çarpan, barışmak, kucaklaşmak için fırsat arayan aziz vatandaşlarım, işte o gün gelmiştir. Fırsat yanınızdadır. Tercihiniz elinizdedir.

Türkiye sevdalılarını, yüreği vatan için çarpan herkesi MHP'nin iktidar yürüyüşüne davet ediyorum. Kavgadan, karışıklıktan, çatışmadan bıkan herkesi MHP'nin iktidarına omuz vermeye çağırıyorum. Vereceğiniz her oy, güzel vatanımızın geleceğini belirleyecektir. Vereceğiniz her oy, çocuklarınızın istikbalini tayin edecektir. Tarihi gün

yaklaştı, sandığa gitmeye hazır mısınız? (Evet) Türkiye'mizin etrafındaki kuşatmayı yarmaya hazır mısınız? (Evet) Türk milletini düştüğü darboğazdan kurtarmaya hazır mısınız? (Evet) MHP'nin İstanbul milletvekili adaylarını tam kadro Meclis'e gönderecek misiniz? (Evet) Ve 7 Haziran'da sandık başında, elinize mührü aldığınızda, üç hilale vuracak mısınız? (Evet) Tekrarlıyorum, mührünüzü üç hilale vuracak mısın? (Evet) Temiz siyaset, dürüst yönetim için Bizimle Yürü İstanbul. Dik baş, tok karın, mutlu yarın için Bizimle Yürü İstanbul. Bu evetler sayesinde, Genel Seçimler, büyük milletimizi tıpkı asırlar öncesinde olduğu gibi lider ülke Türkiye ülküsüne götüreceğ yolun başlangıcı olacaktır. Sizleri bir kez daha sevgi ve saygılarımla selamlıyorum. Yolunuz, bahtınız, alnınız açık olsun diyorum. Hepinizi Cenab-ı Allah'a emanet ediyorum.

Sağ olun, var olun. Ne mutlu Türküm Diyene.

Ek 4: Halkların Demokratik Partisi (HDP) “İstanbul Mitingimiz-2015” Tam Metni

Merhaba İstanbul,

Gezi’den Kobani’ye bütün direniş renklerini, özgürlüğün bütün çılgınlıklarını, özgürlüğün olanca güzelliğiyle bu meydanda barışın, kardeşliğin sesi olan tüm kardeşlerime fethin 562. yılında İstanbul’da gönülleri fethetmek için Kazlıçeşme’yi dolduran milyonlara selam olsun. Hepiniz hoş geldiniz. Hepinizi yürekten, sevgiyle, saygıyla selamlıyor hepinizi kutluyorum.

İşte, işte HDP tıpkı sizin gibi, tıpkı Kazlıçeşme Meydanı gibi rengarenk cıvıl cıvıl bir parti olduğu için tıpkı Türkiye’nin dört bir köşesi gibi cıvıl cıvıl rengarenk halkları, kimlikleri, inançları buluşturabildiği için bugün artık bizler hep birlikte ülkemizin umudu haline geldik. Ne mutlu bize ne mutlu direniş geleneğiyle bu günleri var edenlere. Hepiniz hoş geldiniz bu meydanı onurla, şerefle doldurdunuz.

Değerli kardeşlerim,

Önemli bir dönemde, tarihi bir süreçte, tarihi bir kavşakta kritik bir seçime hazırlanıyoruz. 7 Haziran sadece HDP’nin Halkların Demokratik Partisi’nin barajı aşıp aşmayacağı mevzusu ve seçimi değildir. Toplumda biriktirdikleri kin, öfke; toplumda biriktirdikleri düşmanca duyguların yok edileceği Türkiye’de Kürdü, Türküyle, Arabı, Çerkezi, Ermenisi, Gürcüsü, Lazıyla, Boşnağıyla, Romanyla hep birlikte birbirimizden korkmadan, birbirimizi inkâr etmeden, devletten korkmadan kendi ülkemizde barışı yaratacağımız bir seçimdir. 7 Haziran’daki HDP başarısı bütün Türkiye halklarının ortak zaferi, ortak başarısı olacaktır. Sizler bu meydanda bir araya gelen bütün kardeşlerim, aynen sokakta, mahallede nasıl yaşıyorsanız, hangi kimlikle, hangi yaşam tarzıyla, hangi inançla yaşıyorsanız o şekilde yaşamanın, o şekilde var olmanın garantisi olduk. Artık çoğulcu bir demokrasi, çok kültürlü bir Türkiye’yi görünür hale getirmenin, 7 Haziran’da bunun zaferini ilan etmenin hazırlığını yapıyoruz. Ve bütün renkleriyle Kazlıçeşme Meydanı gibi olsun istiyoruz, Türkiye. Herkes kendi sesiyle, herkes kendi rengiyle türküsüyle, halayıyla, horonuyla bütün Türkiye’de bayram olsun istiyoruz. Düğün olsun istiyoruz Haziran’da.

Öylesine, öylesine çirkin bir politikayla, tekçi politikalarla Türkiye’yi kutuplaştırdılar ki birbirimize selam veremeyecek hale gelelim istediler. Ama bizler bu oyuna bu tuzağa düşmedik. Biz varız, kimliklerimizle, inançlarımızla varız. Bunları yok etmeye çalışmak bir devlete, bir hükümete düşmez dedik. Biz bütün renkleri görünür

kılacağız dedik. Önce devletten beklemek yerine birbirimize karşı saygıyla, demokratik kültür içerisinde eşitçe yaklaşacağız dedik. Bu meydanda çarşafıyla, başörtüsüyle, sakalıyla, yaşam tarzıyla Müslüman kardeşlerim var. Bu meydanda başı açık yaşam tarzıyla, genciyle, yaşlısıyla her dinden her kimlikten insan var. Bu şekilde yaşamak zor değilmiş. Nasıl bu meydanda bir araya gelebiliyorsak, birbirimize öfke duymadan, müdahale etmeden, birbirimizden nefret, kinle söz etmeden, birbirimizin yaşam tarzına sahip çıkarak, çoğulcu bir demokrasiyi var edeceğiz. Eminim ki bütün Türkiye 81 vilayet bu coşkulu mesajı yüreğinde hissediyor. Kime dokunsanız, nereye gitseniz, kime el atsanız yüreğinde bir yara var. Bazılarımızda bir yara var, bazılarımızda çok yara var. Ama bizler yaralılar ülkesiyiz, yaralılar. O nedenle istedik ki önce yaralarımızı saralım. Devletten de beklemeyelim, birbirimizin yarasına biz dokunalım. Biz yaralarımıza merhem olalım istedik ve o merhemin adını koyduk, o ilacın adını koyduk. HDP işte o merhem, o ilacın adıdır, değerli kardeşlerim.

Türkiye’de, Türkiye de zordur denileni, imkansızdır denileni başardık. Bütün kimlikler, inançlar bir araya geldik ve parti olarak seçime giriyoruz. Bakın ne kadar ne kadar tuhaftır daha yakın zamana kadar, geçen yıla kadar ülkenin başbakanı, Cumhurbaşkanı bunu söylüyordu bize cesaretiniz varsa parti olarak seçime girin niye bağımsız giriyorsunuz diyorlardı, işte bak cesaretimiz varmış şimdi parti olarak seçime giriyoruz. Bu cesaret seni korkutacaksa niye o zaman yıllardır parti olarak seçime girmemizi teşvik ediyordun. Parti olarak HDP olarak seçime girme kararı aldık. Tutturdular bir üs akıl bunları yönetiyor dediler. Uluslararası tezgâh senaryoları uluslararası komplo senaryolarıyla bizi kirli oyunlarla kirli ittifaklarla iç içe göstermeye çalıştılar. Evet bizde bir akıl var ama üst akıl değil, ortak akıl yönetiyor HDP’yi ortak akıl. Ortak vicdanla HDP’yi yönetiyoruz. İşte Kazlıçeşme Meydanı bunun ispatıdır. Buradaki fotoğraf bunun ispatıdır. Ne yaparlarsa yapsınlar kullandıkları dil öfke, kutuplaşma ve gerilim siyaseti dili olsa da biz bu duruşumuzdan vazgeçmeyeceğiz. Bakın şu saatlerde Yenikapı’da da kardeşlerimiz toplanıyor. Yenikapı’da bir araya gelecek olan halk bizim düşmanımız değil 8 Haziran’da da komşumuzdur, akrabamızdır, kardeşimizdir. Beraber yaşayacağız beraber. Bunu unutmadan siyaset yapacağız ve buna layık bir yaşamı hep birlikte inşa edeceğiz. Bunu söyleyebilecek yürekleri var mı? Yok maalesef. Bir partiye oy vermek, gönül vermek HDP’ye gönül vermek, bunların nazarında vatan hainliği olarak adlandırılıyor. İnanın ki değerli kardeşlerim bizler HDP olarak şu anda ortaya koyduğumuz siyaseti başarıyla yürütmemiş olsaydık bu seçim

döneminde provokasyonların önüne geçmemiş olsaydık, sağduyumuzla, sabırla hareket etmemiş olsaydık Türkiye’de çok gerilimli Allah korusun her gün kan dökülen bir seçim yaşanacaktı. Buna asla izin vermedik. Çünkü bizim öncelikle iç barışa, toplumsal barışa ihtiyacımız var dedik. Seçimden de oydan da sandıktan da daha kıymetli olduğuna inandığımız için değerli arkadaşlarım ezan okunuyor bu lafımızın sözümüzün üzerine herhalde doğru konuşuyoruz ki ezan geldi dinleyelim beraber ezanın bir hikmeti vardır sonra konuşmamıza devam edelim.

Değerli kardeşlerim,

Ekmek kadar, su kadar ihtiyaç duyduğumuz barışı gerçekleştirerek başlayacağız. 8 Haziran’da barış güneşini bu ülkenin semalarında kara bulutları dağıtacak şekilde inşa etmekle işimize görevimize başlayacağız. En fazla da yüreği yanık anneler hak ediyorlar. Bugün cumartesi annelerinin 20. yılı onlar hak ediyorlar. Yüreği bu savaşta yanmış asker anneleri, polis anneleri, faili meçhulde, dağda evladını kaybetmiş gerilla anneleri, bütün acı çekmiş anneler barışı hak ediyorlar. Artık bu işin uzayacak bir tarafı yok. HDP’nin başarısı demek, barışın başarısı demektir. HDP için sandığa atacağımız her zarf bu ülkede artık kardeşçe, barış içerisinde yaşamak istiyoruz demektir. Çözüm sürecinin garantisi de HDP’nin başarısıyla inşallah kalıcı hale gelecek ve sizler barışı inşa etmenin gururunu yaşayacaksınız. O akşam, 7 Haziran akşamı bütün barışseverlere barışı hak eden herkese zafer armağan etmek istiyoruz. Bunun da gençlerle, kadınlarla olacağının çok farkındayız. İstanbul ayağa kalkmışsa, İstanbul ben varım demişse yıkılmıştır o baraj artık yıkılmıştır.

Ve yine elbette bölgemizde de bütün Ortadoğu’da barışın garantisi olacağız. Güçlü bir HDP, parlamentoda, daha güçlü bir HDP Suriye’de de Irak’ta da savaşın yaşandığı her yerde, barışa biraz daha fazla yaklaşmak demektir. Işid barbarlığının bütün insanlığı tehdit ettiği bir dönemde bizler yani emekçiler ezilenler bütün kimlik ve inançlarımızla parlamentoda olursak o parlamento artık savaş kararı alamayacak. O parlamento Suriye’de savaş kararı alamayacak. Suriye’deki halklarımız için, Irak’ta yaşanan vahşet ve dram için Yemen’e kadar, mazlum Filistin halkına her yere destek için HDP’ye bir oy vermek yetecek. HDP’nin güçlü kadrolarını parlamentoya taşımak yeterli olacak. Biz artık ülkeyi yönetebilecek hale geldik. Bütün arkadaşlarımızla nitelikli bir kadro hareketi, arkasında büyük bir halk gücü ve desteğiyle ülkemizi yönetmeye talibiz artık. Bizler barajı elbette ki yıkıp aşarak, barajı tarumar ederek diğer partilerin de önünü açmış olacağız. Parlamento girmeyi başaramamış az veya çok oy aldığına bakmaksızın

herkesin önümüzdeki dönemde siyasi kimliğiyle parlamentoya girmesinin garantisi olacağız. Sizler HDP de buluştukça sizler bu barajı tarumar ettikçe Türkiye'nin bütün hakları artık o parlamentoda olacaktır. Tek rengi dayatanlar, tek ırkı, tek mezhebi dayatanlar Türkiye'ye hakaret ediyorlar. Bu parlamento artık renkli bir çiçek bahçesi olmak zorunda. HDP'siz bir ülke HDP'siz bir parlamento ancak tek renk olur gri olur gri umutsuz olur karamsar olur ama HDP'nin varlığı parlamento da artık güllerin açması demektir güllerin. Sizlerden değerli kardeşlerim her birinizden özel ricam bizler aynı zamanda bir kadın partisi, kadın özgürlük hareketiyiz adaylarımızın yarısı kadın çünkü toplumun yarısı kadın. Kadınların sesi parlamentoda gür çıksın istiyorsanız, kadın erkek eşitliği istiyorsanız, toplumsal bütün alanlarda sosyal, ekonomik, siyasal alanlarda var olsun istiyorsanız daha fazla kadını parlamentoya gönderelim istiyorsanız onun tek adresi var artık HDP. HDP'nin kadınları ülkeyi yönetecek. Bir HDP'li kadın eş başbakanımız olsun istemiyor musunuz? İşte onun tarihsel fırsatı duruyor önümüzde inşallah Türkiye artık eş başbakanlıkla yönetilecek ve Türkiye'de parlamentoda en çok sesi çıkanlar ezilenler olacak. Yoksullar, işsizler işçiler olacak kölelik hayatı dayatılan taşeron işçilerin sesi daha çok parlamentoda çıkacak ve önümüzdeki dönem taşeron işçiliği bu şekilde tarihe karışacak artık kölelik düzenine son demek için HDP'ye evet diyor musunuz? Evet.

Alın teriyle, emeğiyle ülkeyi var edenler tarlada, bağda, bahçede, fabrikada, atölyelerde alın teriyle çalışanlar işçiler parlamentoda olsun artık işçiler, hırsızlar değil diyor musunuz? Evet

O zaman hep birlikte HDP diyeceğiz. Esnaf kardeşlerim sizler büyük alışveriş merkezlerinin baskısı altında vergi yükü altında enerji pahalılığı altında kepenk kapatacak noktaya geldiniz artık esnaf kardeşlerimin de parlamentoda sesi çıksın, esnaf milletvekilleri parlamentoda olsun diyor musunuz? Evet

İşte HDP bunların tamamıdır. HDP çiftçidir tarlada üretendir onların tamamı bizim o nedenle bizler meclise demeye hazır mıyız? Evet

İnşallah başaracağız değerli kardeşlerim, yaşadıklarımız birer kâbus olabilir, bize dayatılan şey kâbus olabilir ama 7 haziranda HDP barajı aşmışsa o kâbus ortadan kalkacak rüyalarımız gerçek olacak, hayallerimiz gerçek olacak, özgürlük sevdalılarının direnişleri bugüne kadar barikatta bugüne kadar meydanda alanlarda hınca hınç direnişle bugünlere gelenlerin özgürlük rüyaları gerçek olacak. İşte o nedenle biz mecliste olacağız. Bize rağmen bu ülkede asla demokrasi olmaz halkı dışlayarak, partileri baraj

altında bırakmaya çalışarak demokrasi olmaz. Düşünün ki bir ülkenin cumhurbaşkanı düşünün ki bir ülkenin başbakanı işi gücü bırakmış Türkiye'nin dördüncü büyük siyasal gücü en renkli en demokratik gücü parlamento dışında kalsın diye uğraşıyorlar. AKP'ye oy istemiyorlar artık HDP'ye oy vermeyin kime oy verirsiniz verin diyorlar. Bu bile tek başına HDP'ye oy vermek için yeterlidir bu kibirli bu uzun burunluları bu kendinden geçmiş iktidar ve güç zehirlenmesi yaşayanları, başkanlık sevdalılarını durdurmak istiyorsanız hepimizin bir tek çaresi var HDP. HDP dışında bu çılgın gidişi durdurabilecek hiçbir güç yok. Bütün kardeşlerim oyunu kullanırken bu matematiğe bu aritmetiğe dikkat etmelidir. Sizler HDP baraj altında kalırsa 8 haziranda nasıl bir Türkiye'ye uyanacağınızı düşünün bu HDP'nin tek başına problemi değil bütün Türkiye olarak sorunlarımızı katmerli yaşamaya devam edeceğiz. Ama oyunuz HDP'den yana olur ve biz barajı aşmış olursak korkmanıza gerek yok. Artık bu çılgınları durdurabilecek akıllılar olacak parlamentoda. Akıllılar demokrasi gücü olarak bu çılgınları durduracak işte o gün. Bunu düşünün sadece bu bile HDP'ye oy vermeye yetecektir. Üstüne üstük bizler yeni sivil demokratik bir anayasada buluşabilecek düşünceyi yarattık, özgürlükçü bir anayasayla Kenan Evren'in başımıza bela ettiği ve AKP'nin 13 yıldır arkasına sığındığı bu anayasayı da ortadan kaldırıp yeni gıcır gıcır özgürlükçü bir anayasa yapacağız. Kenan Evren gitti anayasasını da arkadan göndermeye evet diyor musunuz?

E biliyorum zaten. Biliyorum özgürlük sevdalıları bu meydanda toplanmış. Gelemeyen milyonlar var. İstanbul'un dört bir köşesinden buraya ulaşamayan milyonlar var, gönlü bizimle olanlar var. Duaları bizimle olanlar var işte biz bu güce güveniyoruz. Öz gücümüze güveniyoruz. Ne üst akıl ne komplo teorileri asla bunların çirkin yalanlarına inanmayın. 8 Haziran'dan itibaren ülkemizin ve haklarımızın zararına olacak hiçbir projenin içinde olmayız, olmadık sadece ezilenleri düşüneceğiz. Sadece bu ülkenin bütün insanlarını yurttaşlarını eşit yurttaşlık temelinde buluşturacağız. Başka kirli bezlerde bizim tarağımız olmaz. Kendilerine baksınlar kendilerine. Bizi kirli proje olarak sunanlar kendilerine baksınlar. 2002 yılında iktidara gelmeden önce kimlerle pazarlık yaptılar, kimlerle anlaştılar, hangi tezgâhları kurarak iktidara geldiler. Bunun hesabını bile veremeyenler bugün HDP'yi kirli proje olarak suçluyorlar. Bizler bu lafları bu kulağımızdan sokup öbür kulağımızdan çıkaracağız. Diyorum ya bunlara verilecek en büyük ders dinlememektir dinlememek. İzlemeyin bunları dinlemeyin bunların yalanlarını kulağınızı HDP'ye açın. HDP'nin adayları, HDP'nin gönüllüleri, HDP'nin çalışanları ne diyorsa inanın doğru söylüyorlar. Halkı kandırmadan, aldatmadan bugün

ne söylüyorlarsa 8 Haziran'da da aynısını söyleyerek yolumuza devam edeceğiz. İşte buradaki yönetim kadrosu sizler yani genç arkadaşlarım ülkenin geleceği sizlerin eline, ülkenin genç nüfusu maalesef ki en işsiz en fazla yoksulluk çeken nüfustur. Genç arkadaşlarım sizin bir partiniz HDP var. Gençlerin partisi gençlerin emeği ve omuzları üzerinde parlamentoya taşınırsa Türkiye o zaman kurtulmuş olur. Felaketten kurtarmanın kıyametten kurtarmanın yoludur artık HDP. Tek bir oy neyi değiştirir demeyin, bakın yurtdışında yarın oy vermenin son günü elbette halen oy vermemiş olanlar olabilir, onlara Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün yurttaşlarına sesleniyorum; Kanada'da, Avusturalya'da, Amerika'da, Avrupa'da, Çin'de, Rusya'da yaşayan kardeşlerimize sesleniyorum o bir oy henüz kullanmadığınız bir oy tüm Türkiye'nin kaderini değiştirecek oydur. Lütfen sandığa gidin ve oyunuzu değişimden oyunuzu demokrasiden oyunuzu HDP'den yana kullanın ki yurtdışından vereceğiniz destek Kazlıçeşme ile buluşsun Kenan Evren'in de Erdoğan'ın da barajları tarumar olsun artık. Sizler de İstanbul'daki bütün kardeşlerim aynı zamanda sizlerin milletvekili adayım ben. İnşallah güçlü desteğinizle çok sayıda milletvekilinden biri olarak İstanbul vekili olarak bu defa parlamentoya gideceğim. Amed vekilliği, Hakkâri Coramet vekilliğinden sonra işte bu medeniyetler beşiği, kültürler mozaiği kadim İstanbul'un vekilliğini de Allah bize nasip edecek. Siz arkamızda olduktan sonra biz İstanbul'la birlikte bütün Türkiye'yi değiştireceğiz, dönüştüreceğiz. Hepimiz buna hazırlıklı olalım. Hepimiz değişeceğiz, değişmeyen, dönüşmeyen sadece yaradandır. Bizler fikrilerimizi düşüncelerimizi değişime ve eleştiriye açık tutmadığımız müddetçe saplandığımız yerde kalırız, artık ilerlemek istiyoruz. Herkes, bizimle beraber yürüyen herkes Müslüman'ı da, Sünni'si, Alevi'si de, Hristiyan'ı da başı açığı, kapalı da, genci yaşlısı, sosyalisti, sosyal demokrasi da, Türk halkı da Kürk hareketi de hepimiz artık önümüze güçlü demokratik bir Cumhuriyeti koymuşsak ve birlikte yaşamaya karar vermişsek haklarımızı özgürlüklerimizi beraber var etmeye karar vermişsek değişimden korkmayalım değişim dönüşüm olumlu yöneyse ondan korkmayın işte HDP bütün Türkiye'yi değiştire değiştire yürüyor ilerliyor bunların kibirli, öfkeli dilinden Türkiye'yi kurtararak yürüyor. İstanbul'u İstanbul yapacak bütün renkleri Kazlıçeşme'de bu devasa meydana milyonlarla haykırarak yürüyor, var olsun İstanbul var olsun İstanbul'un emekçileri, var olsun İstanbul'un gülleri, çiçekleri, renkleri.

Değerli arkadaşlarım İstanbul tıpkı Türkiye gibi küçük Türkiye burası Türkiye'de ne varsa İstanbul'da hepsi var. Ve bizler yaşadığımız şehirleri koruyarak, çevremizi, ekolojimizi koruyarak doğamıza, ağacımıza, deremize, ormanımıza sahip çıkarak

değişim ve dönüşüm yaşayacağız. Ekonomide demokrasi, sokakta demokrasi, fabrikada demokrasi, evde okulda demokrasi dönüşümle sağlayacağız asla çevremize doğamıza da zarar vermeden sağlıklı ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek istiyorsak çılgın projesi olanlara değil akıllı projesi olanlara destek verin HDP'ye destek verin İstanbul'u kurtarın artık diyorum. Sizlerin arasında biliyorum ki çok sayıda özellikle bu kentsel dönüşüm mağduru arkadaşlarım var onlar kentsel dönüşümün mahalleler birliğini kurarak doğal yaşam alanlarını korumaya çalışıyorlar işte biz iktidar olursak yerinde dönüşümü sizi mahallenizden kovarak değil mahallenizdeki kültürde yaşam tarzınızda koruyarak insanca yaşayabileceğiniz alanları birlikte yaratacağız rant yürütmek için değil müteahhitlere peşkeş çekmek için değil mahallemizde onurunuzla yaşayacağınız insani koşulları ve konutları yaratmak için yerinde dönüşüm yapacağız mahalle sakinleri burada biliyorum binlerce insan mağdur edilmiş zorla mahallesinden göçe zorlanmış onların hepsinin bir kurtuluş umudu var çılgınca prim vermeyin akıllı davranalım akıllıca el ele İstanbul'u da ülkemizde değiştirelim artık İstanbul hazırsa Türkiye hazırsa biz HDP olarak değişime hazırız kardeşlerim.

Önümüzde sadece bir hafta var. Bir hafta sonra bugün seçim kampanyamızın son günü olacak ve bir hafta sonra pazar günü sandık başına gideceğiz bugün buradan bütün partilerimize seferberlik ilanıyla seferberlik ruhuyla çalışmaya davet ediyor çağrısını yapıyorum artık 7 gün boyunca durmak dinlenmek uyumak yok seferberlik heyecanı ile hep birlikte bir hafta boyunca HDP'yi büyötmeye hazır mıyız? İstanbul sizin bu tertemiz yüreğiniz Türkiye'yi değiştirecek. Zangır zangır titrediklerine bakmayın sarayların camları sizin yürüyüşünüzle titriyor Kandilli rasathanesi bile bugün yanlış deprem alarmı verdi Kazlıçeşme titriyor artık İstanbul'a değerlerimizin her biri çiçek bahçesi gibi ezilenlerin ortak temsilcisi gibi kardeşçe çalışıyorlar sizden istediğim bütün adaylarımızın etrafında ayırım gözetmeksizin kimliğine bakmaksızın sırasına bakmaksızın bütün adaylarımızın etrafında kenetlenin bir hafta daha çalışalım her oyu son sandığı taşıyalım sonrasında da sandıklara sahip çıkalım bugün mitingden sonra hemen bulunduğum il ve ilçe teşkilatında başvuru yapın müşahit olun gözlemci olalım sandık koruyucu güç koruyacak güç biziz hırsızlara güven olmaz maalesef ülkemizde oyların çalınabileceğine dair bir korku kaygı var bu da bizden kaynaklı değil bu bir utançtır 2015 yılına geldik ve hala insanlar oyum çalınacak diye korkuyorlarsa bu utançtır. İnşallah önümüzdeki dönem bu utançta bitecek ve bizler daha güçlü bir şekilde parlamentoda olursak artık sandığa oy atma devrini bitireceğiz elektronik sistemle internet üzerinden oy kullanma sistemine

geçeceğiz ve artık hırsızlık artık yolsuzluk kaygı son bulacak Türkiye'yi bu utançtan kurtarmanın yolu da yine HDP'dir.

Bütün utançlarımız bize yaşatılan bütün acılar geçmişimizde hakikatler yüzleşmenin yolu artık hadi HDP'den sizlerden bizlerden geçiyor bizler mecliste ve bizler hedef olarak ülkemizde demokrasiyi korumaya hepimizin yolu açık olsun zorlu bir yoldur yürüdük yürüdük direndik düşmedik boyun eğmedik ve Ahmet zindanında ne gecede ne de Rojava'da ne de Kobani'de ne işkence tezgahlarını boyun eğmedik direndik. Bu günlere geldik. Direnerek ülkemizi yeniden kardeşçe inşa edeceğiz. Bir kez daha hepinizi yürekten selamlıyorum. Kazlıçeşme meydanını dolduran yüzbinlere selam olsun. Milyonluk mitingle artık barajlar yıkılmıştır. HDP'yi parlamentoya taşıyacağız diyen yüreklerle selam olsun. Hepinize teşekkür ediyorum. Saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum. Allah hiçbirinizi halkımızın huzurunda bizlere güvenen inanan halkımızın huzurunda mahcup etmez inşallah.

Allah'a ısmarladık kardeşlerim.

ÖZGEÇMİŞ

2011 yılında CitiPR'ı kuran ve bu tarihe dek halen yöneticisi olan Derya Aslan orta ve lise öğrenimini Üsküdar Doğan Koleji'nde devamında üniversite eğitimini ise İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamladı. 2004 yılında TÜRVAK Eğitim Kurumları'nda Yapım-Yönetim Bölümü'nde eğitim gören ve 2007 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde Satış Pazarlama Sertifika Programı ile İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde TV Haberciliği Programı'nı tamamlayan Aslan, 1999-2001 yılları arasında T. C. Kültür Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nın ortak düzenledikleri özel bir projede görev alarak 12 ülke ve 18 şehirde ülkeyi temsilen sunuculuk yaptı.

Sektörü tanınmasına ve sevmesine sebep olan iş hayatına İstanbul FM ve İstTV'de halkla ilişkiler ve tanıtım departmanında aldığı görevlerle erken yaşta başlayan Derya Aslan, uzun yıllar PR, tanıtım ve etkinlik ajanslarında çalıştı; ulusal ve global seçkin birçok markanın kurumsal iletişim, pazarlama ve halkla ilişkiler departmanlarında yöneticilik yaptı. Bu süre boyunca pazarlama, marka yönetimi, iletişim ve etkinlik konusunda deneyim kazanan Aslan, aynı zamanda Türk televizyonlarında yapım ve sunuculuğunu üstlendiği projelerle ekran önünde de görev aldı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi MBA İşletme Yüksek Lisans Programı'nda eğitimini iş yaşamı devam ederken tamamlayan ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne bağlı Bilgi Eğitim Kurumları'nda Betül Mardin'in ekibinde Kurumsal İletişim ve Halkla İlişkiler Bölümü'nde çok sevdiği eğitmenlik görevini 5 yıl sürdüren Derya Aslan, eğitimleri ve mesleki birikimleriyle 2011 yılında CitiPR'ı kurdu. Felis Reklam ve Danışmanlık LTD. ŞTİ.'nin markalarından biri olan CitiPR aracılığıyla markalara etkinlik, itibar yönetimi, iletişim konularında 360 derece bakış açısıyla ve uzman kadrosuyla danışmanlık hizmeti sağlayan Derya Aslan, Beykoz Üniversitesi Medya ve İletişim Programında ön lisans ve lisans öğrencilerine, Özyeğin Üniversitesi'nde ise Hukuk Fakültesi lisans öğrencilerine öğretim görevlisi olarak "Hukukta İletişim Becerileri ve teknikleri" adlı dersi verdi. Aynı zamanda ikinci yüksek lisansını Beykoz Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İletişim Tasarımı ve Göstergebilim bölümünde halen devam ettirmektedir.

Derya Aslan Türkiye Halkla İlişkiler Derneği (TÜHİD) üyesidir.